

**T.C
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ANONİM ORTAKLIKTA PAY SAHİBİNİN KÂR PAYI HAKKININ
SINIRLANDIRILMASI**

Gani ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi

KONYA

Aralık, 2019

ANONİM ORTAKLIKTA PAY SAHİBİNİN KÂR PAYI HAKKININ
SINIRLANDIRILMASI

Gani ÇELİK

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aytekin ÇELİK

KONYA

Aralık, 2019

KABUL VE ONAY

Öğrenci Gani ÇELİK tarafından hazırlanan “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Kar Payı Hakkının Sınırlandırılması” başlıklı bu çalışma, 16 Aralık 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: **Dr. Öğr. Üyesi Mahmut KIZIR**
KTO Karatay Üniversitesi

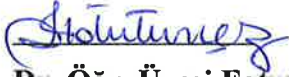
Tez Danışmanı: **Dr. Öğr. Üyesi Aytekin ÇELİK**
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Tamer BOZKURT**
Selçuk Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Didem TUNÇEZ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

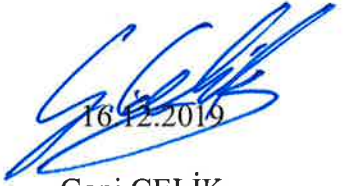
Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

16.12.2019
Gani ÇELİK

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

16.12.2019

Gani ÇELİK

TEŞEKKÜR

Tez çalışmasının bütün aşamalarında değerli bilgi ve deneyimleriyle bana yardımcı olan, Danışman Hocam, sayın Dr. Öğr. Üyesi Aytekin Çelik hocama teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Aynı zamanda değerli zamanını bana ayıran sayın Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Kızır hocama destekleri ve verdiği fikirler için teşekkür ederim.

Ayrıca beni bugünlere getiren, sonsuz emeklerini benden esirgemeyen değerli aileme, annem Ümit ÇELİK ve babam Hayati ÇELİK'e sonsuz teşekkür ederim. Son olarak ağır ve zahmetli tez çalışma sürecimde hiçbir zaman beni yalnız bırakmayan, gösterdiği anlayış ve özverisiyle hep destek olan, çalışma azmimin düştüğü anlarda beni toparlayıp çalışmama odaklayan kıymetli eşim Merve YAZICI ÇELİK'e minnettarım.

Aralık, 2019

Gani ÇELİK

ÖZET

Gani ÇELİK

ANONİM ORTAKLIKTA PAY SAHİBİNİN KÂR PAYI HAKKININ SINIRLANDIRILMASI

Yüksek Lisans Tezi

Aralık, 2019

Pay sahiplerinin sahip oldukları birikimlerini ya da malvarlığı değerlerinden herhangi birini anonim ortaklığa sermaye yatırımı olarak getirmesindeki temel amaç, ortaklığın elde edeceği kârdan pay alabilmektir. Gerçekten de ortaklığa sermaye getiren bir pay sahibinin en önemli mali hakkı ortaklık tasfiye aşamasına gelmediği müddetçe, kâr payı alma hakkıdır. Pay sahibinin özellikle aile ortaklığı niteliğinden uzaklaşmış, daha kurumsal ve profesyonel hareket eden anonim ortaklıklarda kâr payı elde etme amacı daha yoğundur. Ortaklığa yatırım yapan pay sahiplerinin sayısı arttıkça, ortaklığın yönetiminden çok, ilgili pay sahipleri için, elde edilecek kazancın yüksekliği önem arz etmektedir.

Anonim ortaklık elde ettiği tüm kazancı ortaklık pay sahiplerine dağıtamaz. Zira ortaklığın varlığını ve sürekli gelişimini sürdürebilmesi için ilgili kazancın belli sınırlamalara tabi tutulması ve ancak bundan sonra kâr dağıtımının yapılması zorunluluk teşkil eder. Ortaklığın elde ettiği “kazancın dağıtımını” ne şekilde sınırlandırabileceği kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. Buna göre ortaklık kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre kârın dağıtımını sınırlamalara tabi tutacak ve bundan sonra pay sahiplerine dağıtılacaktır. Kanun ve esas sözleşmeye göre yapılan sınırlamaların yanı sıra, ortaklık genel kurulu, aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekiyorsa pay sahibinin kâr payı hakkını sınırlandırabilir. Bunun yanında bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, ortaklığın sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülüyorsa kâr payının belirlenmesi sırasında yedek akçe ayrılmasına da karar vererek kâr payını sınırlandırabilir. Ayrıca genel kurula yedek akçelerin sınırının yükselterek ve yine esas sözleşmede hüküm bulunmasa bile ortaklık işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi için veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere bilanço kârından yedek akçe ayırarak kâr payını sınırlandırabilme imkânı verilmiştir. İşte tüm bu hususların ayrıntılı bir şekilde özel olarak incelenmesi ve pay sahibinin kâr payı hakkının nasıl etkilenebileceğinin, ne şekilde korunabileceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Burada tüm bu sınırlamaların pay sahiplerinin kâr payı haklarını ne ölçüde etkileyeceği tezin temel konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kâr Payı, Kâr Payı Hakkının Sınırlandırılması, Pay Sahibi Hakkı, Ticaret Hukuku.

ABSTRACT

Gani ÇELİK

LIMITATION OF SHAREHOLDER'S DIVIDEND RIGHT IN THE JOINT STOCK COMPANY

Master's Thesis

December, 2019

The main purpose in which shareholders bring their savings or assets as capital investment to the joint stock company is to receive shares from the profit of the partnership. Indeed, the most important financial right of a shareholder who brings capital to the partnership is the right to receive dividends unless the partnership comes to the liquidation stage. The aim of the shareholder is more intense to obtain profit share especially in joint stock companies which move away from the nature of family partnership and act more corporate and professional. The higher the number of shareholders investing in the partnership, the more important it is for the relevant shareholders, rather than the management of the partnership.

The joint stock company cannot distribute all the profits it receives to the shareholders of the partnership. Because, in order to maintain the existence and continuous development of the partnership, it is obligatory to subject the related earnings to certain limitations and to make profit distribution only after that. The lawmaker regulates how the partnership can limit the in distribution of earnings elde obtained. Accordingly, the partnership shall subject the distribution of profit in accordance with the provisions of the law and articles of association and may distribute it to the shareholders thereafter. In addition to the restrictions made in accordance with the Law and the Articles of Association, the General Assembly of Shareholders may limit the shareholder's right to profit, if necessary, in order to restore assets. In addition, considering the interests of all shareholders, the Company may decide to allocate a reserve fund during the determination of the profit share if it is justified in terms of the continuous development of the partnership and the distribution of stable dividends as much as possible. Moreover, the general assembly was given the opportunity to limit the dividend from the balance sheet profit by raising the limit of reserve funds and again establishing or maintaining aid funds and other aid organizations for partnership workers, even if there is no provision in the articles of association, or to serve other aid and charitable purposes. It is necessary to examine all these issues in detail and determine how the shareholder's right to profit can be influenced and protected. Here, the extent to which all of these restrictions will affect the shareholders' rights of dividend constitutes the main subject of the thesis.

Keywords: Dividend, Limitation of Dividend Right, Shareholder Rights, Commercial Law.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. ANONİM ORTAKLIKLARDA KÂR, KÂR PAYI VE HUKUKİ NİTELİĞİ İLE DAĞITILABİLİR KÂRIN TESPİTİ VE DAĞITIM ESASLARI	5
2.1. Kâr Kavramı.....	5
2.1.1. Anonim Ortaklıkta Kâr Kavramı	5
2.1.2. Kârın Mevzuattaki Çeşitli Anlamları	7
2.1.2.1. Dönem Kârı.....	7
2.1.2.2. Mali Kâr.....	8
2.1.2.3. Net Dönem Kârı	9
2.1.2.4. Dağıtılabilir Kâr	10
2.1.2.5. Kâr Payı Avansı	11
2.2. Kâr Payı Hakkı ve Kâr Payının Hukuki Niteliği.....	13
2.2.1. Pay Sahipliği Hakları İçinde Kâr Payı Hakkı.....	13
2.2.1.1. Pay Sahipliği Haklarının Sınıflandırılması	14
2.2.1.2. Malvarlıksal Haklar İçindeki Kâr Payı Hakkı	14
2.2.2. Kâr Payı ve Hukuki Niteliği	15
2.2.2.1. Genel Olarak	15
2.2.2.2. Kâr Payının Hukuki Niteliği	17
2.2.3. Kâr Payı Hakkına Hâkim Olan İlkeler	29
2.2.3.1. Sermayenin Korunması İlkesi İle İlişkisi	29

2.2.3.2. Oransallık İlkesi İle İlişkisi.....	30
2.2.3.3. Eşit İşlem İlkesi İle İlişkisi	31
2.2.3.4. Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi İle İlişkisi	33
2.3. Dağıtılabilir Kârın Tespiti.....	34
2.3.1. Genel Olarak.....	34
2.3.2. Kâr Payının Hesaplanmasında Net Dönem Kârının Tespiti ve Dikkate Alınması Gereken Hususlar	36
2.3.2.1. Net Dönem Kârının Tespiti	36
2.3.2.2. Dikkate Alınması Gereken Hususlar	36
2.3.2.3. İndirilmesi Gereken Zorunlu Değerlerin İndirilmesi	41
2.3.2.4. Sermayenin Amortismanının Düşürülmesi.....	41
2.3.3. Net Dönem Kârı ile Dağıtılabilir Kâr Arasındaki İlişki.....	42
2.4. Kâr Payının Dağıtımına Yönelik Esaslar	43
2.4.1. Genel Kurulun Kâr Dağıtım Kararı Yetkisi ve Sınırları	43
2.4.2. Kâr Payının Ödenme Zamanı	46
2.4.3. Kâr Payının Dağıtım Yöntemi, Ölçüsü ve Şekli.....	49
3. ANONİM ORTAKLIKTAKİ KÂR PAYI HAKKINI SINIRLANDIRAN DURUMLAR	53
3.1. Genel Olarak.....	53
3.2. Kâr Payının Kanuni Yedek Akçe Ayrılması Yoluyla Sınırlandırılması.....	57
3.2.1. Kanuni Yedek Akçelerin Kaynakları	59
3.2.2. Kanuni Yedek Akçenin Birinci Ayrımı (Birinci Tertip Yedek Akçe).....	61
3.2.3. Kanuni Yedek Akçenin İkinci Ayrımı (İkinci Tertip Yedek Akçe)	63
3.2.4. Kanuni Yedek Akçeye Eklenen Olağanüstü Kaynaklar	65
3.2.4.1. Çıkarılan Yeni Paylardan Sağlanan Primler (Agió).....	66
3.2.4.2. İskat Nedeniyle Elde Edilen Gelirler	67
3.3. Kâr Payının Yönetim Kurulu Kararıyla Sınırlandırılması	68
3.4. Kâr Payının Genel Kurul Kararıyla Sınırlandırılması	69

3.4.1. Genel Kurulun Kârın Dağıtılmaması Yönünde Karar Almasıyla Kâr Payının Sınırlandırılması	69
3.4.2. Genel Kurul Kararıyla Yedek Akçe Ayrılarak Kâr Payının Sınırlandırılması	72
3.4.3. Genel Kurul Kararı ile İşçilere Yardım Amaçlı Yedek Akçe Ayrılması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması	75
3.4.4. Genel Kurul Kararıyla İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması	78
3.5. Kâr Payının Esas Sözleşme Hükmü Yoluyla Sınırlandırılması	80
3.5.1. Esas Sözleşme Hükmü ile Yedek Akçe Ayrılarak Kâr Payının Sınırlandırılması	80
3.5.2. Esas Sözleşme Hükmü ile Çalışanlar ve İşçiler Yararına Yardım Akçesi Ayrılması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması	82
3.5.3. Esas Sözleşmede İşçilere Kâra Katılma Hakkı Tanınması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması	85
3.5.4. Esas Sözleşme Hükmü ile Yönetim Kurulu Üyelerine Kazanç Payı Verilmesi Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması	87
3.5.4.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Olarak Mali Hakları	87
3.5.4.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Mali Haklarından Kazanç Payı	89
3.5.5. Esas Sözleşmede Kâr Payına Katılmada İmtiyaz Tanınması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması	91
3.5.5.1. Genel Olarak	91
3.5.5.2. Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar Tanımı	92
3.5.5.3. Anonim Ortaklıklarda Kâr Payında İmtiyaz	93
3.5.6. Esas Sözleşme Hükmü ile İntifa Senedi Sahiplerine Kâr Payı Verilmesi Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması	98
3.5.6.1. Genel Olarak	98
3.5.6.2. Adi İntifa Senetleri	99
3.5.6.3. Kurucu İntifa Senetleri	103
3.5.6.4. Katılma İntifa Senetleri	108
3.5.7. Esas Sözleşme Hükmü ile Kâra Katılma Hakkı Veren Tahviller Çıkarılması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması	111

4. KÂR PAYI HAKKININ KORUNMASI YOLLARI ve YASAL DÜZENLEMELERE AYKIRI KÂR DAĞITILMASININ SONUÇLARI	116
4.1. Pay Sahibinin Kâr Payı Alma Hakkının Korunması Yolları	116
4.1.1. Birinci Kâr Payının (Birinci Temettünün) Dağıtılmasına Öncelik Tanınması.....	116
4.1.2. Net Dönem Kârından Üçüncü Kişilere Verilecek Kâr Payı Oranının Gösterilmesinin Zorunlu Olması.....	118
4.1.3. Kâr Payının Pay Sahibinin Ortaklığa Ödediği Sermayeye Orantılı Olarak Hesaplanması	119
4.1.4. Yıllık Kârın Azaltılmaması Zorunluluğu	121
4.1.5. Kârın Belli Bir Süre İçinde Ödenmesi Zorunluluğu	123
4.1.6. Genel Kurulun Kâr Dağıtımını Konusunda Keyfi Karar Verememesi.....	125
4.2. Yasal Düzenlemelere Aykırı Kâr Dağıtılmasının Sonuçları.....	127
4.2.1. Pay Sahibinin Menfaatine Aykırı Kâr Dağıtımını Hallerinde Başvurabileceği Hukuki Yollar	127
4.2.1.1. Genel Olarak	127
4.2.1.2. Hükümsüzlük	128
4.2.1.3. Haklı Nedenle Fesih Davası	132
4.2.1.4. Alacağın Tespiti ve İfa Davası.....	134
4.2.1.5. Sorumluluk Davası.....	134
4.2.2. Ortaklığın Menfaatine Aykırı Kâr Dağıtımını Halleri ve Başvurabileceği Hukuki Yollar	135
4.2.2.1. Genel Olarak	135
4.2.2.2. Haksız ve Kötü Niyetle Alınan Kâr Payının Geri Verilmesi Yükümlülüğü	135
SONUÇ.....	154
KAYNAKÇA.....	158
ÖZGEÇMİŞ	170

KISALTMALAR

BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BTHAE	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
E	: Esas No
eTTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
HAAO	: Halka Açık Anonim Ortaklık
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İİK	: 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
İsv.BK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar No
KİS	: Katılma İntifa Senetleri
KPADHT	: Kâr Payı Avansı Dağıtımını Hakkında Tebliğ
KPT	: Kâr Payı Tebliği
KVK	: 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
m	: Madde
RG	: Resmî Gazete
s	: Sayfa
S	: Sayı

SPKn. : 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

T : Tarih

TBK : 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu

TMK : 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

TTK : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

vb : ve benzeri

vd : ve devamı

vs : ve saire

VUK : 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

1. GİRİŞ

Konunun Takdimi

Anonim ortaklıklar; kişisel birikimlerle elde edilmiş küçük sermayelerin tek başına başaramayacakları büyük teşebbüslerin gerçekleştirilmesinde, bir diğer deyişle üretim için elverişli olmayan bu küçük sermayelerin bir araya gelerek büyük yatırımların gerçekleştirilebilmesinde aracı rol oynamaktadırlar. Bu şekilde ülke ekonomisine de katkıda bulunmaktadırlar. Bunun yanı sıra anonim ortaklıklar, dönem sonunda elde ettikleri kârı da kural olarak bu küçük sermaye gruplarına, getirdikleri miktara oranla dağıtma felsefesi üzerine ortaya çıkmıştır. Bu yolla hem büyük sermayeler ortaya çıkabilecek hem de yüksek kâr elde edilmesi beklenen büyük yatırımlara katılınabilecek ve ortaklığın dönem sonu kârından bu yüksek kârlara pay sahipleri katılabilir. Anonim ortaklıkların küçük tasarruflarla bir araya gelerek büyük sermaye yapıları oluşturabilmesi durumu, kapitalist düzendeki sermayenin tekelleşmesi sorununa da çözüm olabilecek ve tekelin küçük sermaye sahiplerini ezmesi ve piyasada sömürülmesi sorununun önüne geçilebilecektir. Zira bu yolla küçük sermaye sahipleri de bir araya gelip büyük sermaye oluşturarak, büyük sermaye gruplarına karşı piyasada rekabet edebilir hale gelecektir. Anonim ortakların bir baraja benzetilmesi de bu nedendir. Çünkü barajlar tek başlarına işlevi olmayan yağmur damlalarını toplayıp, biriktirip düzenlediği ve daha sonra bunları yararlı şekilde belli alanlara yönlendirdiği gibi anonim ortaklıklar da tek başlarına bir işe yaramayan küçük sermayeleri atıl durumdan kurtararak bir araya getirirler. Böylece anonim ortaklıklar bireysel sermayelerle gerçekleştirilemez büyük teşebbüslerin gerçekleştirilmesine imkân tanır ve üretime elverişli hale getirirler.

Pay sahiplerinin sahip oldukları birikimlerini ya da malvarlığı değerlerinden herhangi birini anonim ortaklığa sermaye yatırımı olarak getirmesindeki temel amaç, ortaklığın elde edeceği kârdan pay alabilmektir. Gerçekten de ortaklığa sermaye getiren bir pay sahibinin en önemli mali hakkı ortaklık tasfiye aşamasına gelmediği müddetçe, kâr payı alma hakkıdır. Pay sahibinin özellikle aile ortaklığı niteliğinden uzaklaşmış, daha kurumsal ve profesyonel hareket eden anonim ortaklıklarda kâr payı elde etme amacı daha yoğundur. Ortaklığa yatırım yapan pay sahiplerinin sayısı arttıkça, ortaklığın yönetiminden çok, ilgili pay sahipleri için, elde edilecek kazancın yüksekliği önem arz etmektedir.

Anonim ortaklık bakımından ise, kâr elde etmek, ortaklığın başlıca amacıdır. Ortaklık kâr elde edecektir ki, ticaret hayatında kredibilitesi yüksek olacak ve piyasada güvenilirlik sağlayabilecektir. Ortaklık, esas sözleşmesinde belirtilen işletme konusu kapsamında faaliyetlerini yürütür ve bu faaliyetleri sonucunda kâr elde etmeyi hedefler. Faaliyetleri sonucunda kâr elde eden anonim ortaklık bu kârı, yeni girişimler ve yatırımlar için kaynak olarak kullanmak üzere kendi bünyesinde tutarak korumak ister. Zira dağıtımı yapılmayan, ortaklık bünyesinde tutulan kârın, ortaklığın sermaye artırımını yoluyla ya da kredi alarak ortaklık dışından edinebileceği kaynaklardan çok daha az maliyetli olduğu açıktır.

Anonim ortaklık alacaklıları için de kâr payı oldukça önemlidir. Zira anonim ortaklık alacaklısının tek güvencesi ortaklığın malvarlığından ibarettir. Buna göre anonim ortaklık bir sermaye ortaklığı olduğundan, alacaklının da asgari teminatı olarak, ortaklık sermayesi miktarında aktifin, ortaklık malvarlığı bünyesinde bulunması gerekir. Bu nedenle eğer kâr dağıtımı, ortaklık kaynaklarını aşacak şekilde yapılırsa, bu husus sermayenin iadesi anlamına gelecektir ki, anonim ortaklık alacaklısının menfaati ihlal edilmiş olacaktır. Zaten bu nedenle anonim ortaklık hukukunda sermayenin iadesi yasağı mevcuttur (TTK m. 480).

Görüldüğü üzere, anonim ortaklık bünyesinde kâr üzerinde çeşitli menfaatler çatışma halindedir. İlgili menfaat grupları arasında ortaklık, iyi bir denge kurmak ve ortaklığın piyasada gelişerek var olmasını sağlamak durumundadır. Ortaklık yöneticileri; kâr payı dağıtımı ile ilgili olarak, gerekli miktarda kârı dağıtıp mevcut yatırımcılarını korumak ve müstakbel yatırımcılarına da iyi bir izlenim vermenin yanında, ortaklık için gerekli yedek akçeleri de ayırarak bu menfaatler dengesini sağlaması gereken kişilerdir.

Kâr payının çeşitli menfaat gruplarının menfaatlerinde odak noktası olması nedeniyle kanun koyucu, pay sahibinin kâr payı hakkını 6102 sayılı TTK'da şahıs ortaklıklarından ayrı olarak düzenlemektedir. Türk Ticaret Kanunu, kâr dağıtımında ve kâr payı alma hakkında genel kanuni yedek akçeleri ve esas sözleşmede düzenlenen (esas sözleşmesel) yedek akçeleri öncelikli kılmış; pay sahibinin kâr payını ikinci plana atarak bu hakkını bu şekilde sınırlandırma yoluna gitmiştir. Kanun koyucu burada ortaklığa öncelik vermekte ve ortaklığın sürekliliği ve gelişimini pay sahibinin kâr payı hakkından önce tutmaktadır. Fakat bu durum ortaklık içerisinde farklı bir soruna neden olabilmektedir. Şöyle ki, her ne kadar ortaklık yeni yatırımlarla büyüme hedefi içerisindeyken kazancını bu yatırımlara yönlendirerek ortaklığın piyasa değerini artırmakta ve böylece dolaylı yoldan pay sahiplerinin menfaatini ileride daha büyük kâr payına sahip olarak korumakta ise de; ortaklığın yönetiminin bir veya birkaç kişinin

elinde bulunduğu hallerde, bu kişilerin kötü niyetine ve suiistimaline de açık bir durum meydana gelebilmektedir. Çoğunluğun, azınlığın haklarına saygı göstermemesi ve azınlığın haklarını kötü niyetle sınırlandırması ya da tamamen kullanılamaz hale getirmesi halleri, uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir sorundur. İlgili sorun halka açık olmayan ve özellikle aile tipi olarak adlandırılan anonim ortaklıklar ile ortaklık paylarının belli hâkim ortaklara ait olduğu ortaklıklarda karşımıza çıkmaktadır. Bu ortaklıklarda hâkim pay sahibi ya da pay sahipleri, kâr dağıtımını yapılabildiği mümkün olmasına rağmen kârı dağıtmayarak ortaklık bünyesinde tutmaya karar verebilirler. Yahut gerekli olmamasına karşın, yedek akçe ayrılmasına karar verebilir ve pay sahiplerinin kâr payı haklarını bu yollarla sınırlandırarak ihlal edebilirler.

Anonim ortaklık elde ettiği tüm kazancı ortaklık pay sahiplerine dağıtamaz. Zira ortaklığın varlığını ve sürekli gelişimini sürdürebilmesi için ilgili kazancın belli sınırlamalara tâbi tutulması ve ancak bundan sonra kâr dağıtımının yapılması zorunluluk teşkil eder. Ortaklığın elde ettiği “kazancın dağıtımını” ne şekilde sınırlandırabileceği kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. Buna göre ortaklık kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre kârın dağıtımını sınırlamalara tabi tutacak ve bundan sonra pay sahiplerine dağıtılacaktır. Kanun ve esas sözleşmeye göre yapılan sınırlamaların yanı sıra, ortaklık genel kurulu, aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse pay sahibinin kâr payı hakkını sınırlandırabilir. Bunun yanında bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, ortaklığın sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülüyorsa kâr payının belirlenmesi sırasında yedek akçe ayrılmasına da karar vererek kâr payını sınırlandırabilir. Ayrıca genel kurula yedek akçelerin sınırının yükselterek ve yine esas sözleşmede hüküm bulunmasa bile ortaklık işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi için veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere bilanço kârından yedek akçe ayırarak kâr payını sınırlandırabilme imkânı verilmiştir. İşte tüm bu hususların ayrıntılı bir şekilde özel olarak incelenmesi ve pay sahibinin kâr payı hakkının nasıl etkilenebileceğinin, ne şekilde korunabileceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Konunun Sınırlandırılması

Çalışmamızın konusunu anonim ortaklıklarda pay sahibinin kâr payı hakkının sınırlandırılması oluşturur. Türk Ticaret Kanunu içerisinde kâr payı hakkını düzenleyen düzenlemelerin yanında Sermaye Piyasası Kanunu’nda da kâr payına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Kâr payı, mevzuatımızda çeşitli düzenlemelere tabi tutulmakta olup, bunların başında TTK ve SPKn. ve ilgili tebliğler gelmektedir. Ancak bunların yanında kâr payının birçok konu ile bağlantılı

olması nedeniyle TBK, TMK, VUK, GVK, KVK ve Bankacılık Kanunu gibi çok sayıda kanunda kâr payı ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Çalışmamız TTK'da düzenlenen kapalı anonim ortaklık temelinde ve pay sahibinin kâr payı hakkının sınırlandırılması üzerine olduğundan ve bu nedenle kâr payı genel olarak ele alınacağından bu özel düzenlemelere, çalışmanın bütünlüğüne zarar vermemesi için yeri geldikçe konu içerisinde değinilecektir. Ayrıca TTK'da düzenlenen kapalı anonim ortaklık ile SPKn.'da düzenlenen halka açık anonim ortaklık, birbirlerinden farklı iki tür anonim ortaklık olduğundan, çalışmamızda kapalı anonim ortaklıklar yönünden kâr payı temel alınmakta olup halka açık anonim ortaklıklar bakımından özel ve farklı düzenlemelerin varlığı halinde bu düzenlemeler konu içerisinde ayrıca incelenecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde, kâr payı kavramı ve kâr payı hakkının hukuki niteliği, kâr payı hakkına hâkim olan ilkeler ve kârın dağıtım süreci incelenecektir. İkinci bölümde kâr payı hakkının sınırlandırılması ele alınacaktır. Kâr payı hakkının sınırlandırılması öncelikle genel olarak ele alınacak ve daha sonra kanun ile sınırlama, yönetim kurulu kararı ile sınırlama, genel kurul kararı ile sınırlama ve esas sözleşme hükmüyle sınırlama başlıklarında incelenecektir. Üçüncü bölümde ise pay sahibinin kâr payı alma hakkının korunmasına ilişkin tedbirler ile kötü niyet halinde ve haksız yere kâr ve kazanç paylarının geri alınması başlıkları ele alınacaktır.

2.ANONİM ORTAKLIKLARDA KÂR, KÂR PAYI VE HUKUKİ NİTELİĞİ İLE DAĞITILABİLİR KÂRIN TESPİTİ VE DAĞITIM ESASLARI

2.1. Kâr Kavramı

2.1.1. Anonim Ortaklıkta Kâr Kavramı

Kâr kavramı ile ilgili olarak günümüze kadar çeşitli tanımlamalar yapılmış olsa da, bu tanımlamalar arasında çeşitli nedenlerle farklılıklar bulunmaktadır. Kârı oluşturan unsurlarda ve kârın hesaplanma yöntemlerinde, ticaret hukuku, vergi hukuku ya da muhasebe ilkeleri gibi alanların farklı yollar öngörmesi, bu nedenleri ve dolayısıyla bu farklı tanımlamaları ortaya çıkarmaktadır⁵.

Pay sahipleri ve anonim ortaklık için kâr kavramı, büyük bir öneme sahiptir. Zira anonim ortaklıklar, iktisadi bir faaliyet sonucunda malvarlığında artı bir değer meydana getirerek kazanç elde etme amacındadırlar ki⁶, bu husus bir anonim ortaklığın kurulmasındaki temel amacı ortaya koymaktadır⁷. Bu yönden ortaklık için kâr, ortaklığın ekonomik faaliyetleri neticesinde malvarlığında belli bir dönemde oluşan fazlalık olarak ifade edilebilir⁸. Keza pay sahipleri için de kâr; pay sahibinin malvarlığına yani servetine eklenecek nakdi bir kazancı ifade ettiğinden oldukça önemlidir. Anonim ortaklığın elde etmiş olduğu kâr, pay sahibinin kâr payı hakkı için esas teşkil eder⁹. Hatta doktrinde yer alan bir tanıma göre kâr, ortaklık payının TMK anlamında hukuki semeresidir¹⁰.

⁵ GÜRBÜZ USLUEL Aslı: Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kar Payı Alma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016, s. 9.

⁶ BİRSEL Mahmut T.: Anonim Şirketlerde Ortakların Kar Payı Alma Hakkı, II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara 1962, s. 1; BİRSEL Mahmut T.: Anonim Şirketler Hukukunda Kar Kavramı, İzmir 1973, s. 18.

⁷ BİLGİN Yüksel: Anonim Ortaklıklarda Kar Dağıtımı ve Kara Katılan Kişiler, Ankara 1982, s.13.

⁸ BİLGİN, s. 13.

⁹ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 18; BİLGİN s. 17.

¹⁰ ARSLANLI Halil: Anonim Şirketler, Umumi Hükümler, C.1, İstanbul 1959, s. 212; DOMANIÇ Hayri: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulamaları, TTK Şerhi, C.II, İstanbul 1988, s. 1520; İMREGÜN Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989, s. 290; BİLGİN, s. 17.

TTK m. 331'e göre "anonim ortaklıklar, kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konular için kurulabilir". Kanun koyucu tarafından bu düzenlemede açık bir şekilde belirtilmese de doktrinde, anonim ortaklığın mutlaka kâr elde etmek ve bunu pay sahipleri arasında paylaşmak amacı ile kurulduğu büyük ekseriyetle kabul edilmektedir¹¹. Yukarıdaki hükümde belirtilen ekonomik amaçtan kasıt, anonim ortaklığın faaliyetleri sonucunda elde ettiği kârdır. Kâr elde etmek, bir anonim ortaklığın varlık sebebini oluşturur¹². Pay sahiplerine ortaklık yoluyla kazanç elde ettirmek amacı taşımayan bir anonim ortaklık düşünülemez. Öyle ki yatırım amacı güden pay sahipleri için anonim ortaklıkta neredeyse tek önem arz eden konu yıllık kâr payının dağıtımıdır¹³. Ancak burada önemle bahsetmek gerekir ki, ortaklığın mutlaka kâr elde etmesi değil, faaliyetlerinde kâr elde etme amacının bulunması gerekli ve yeterlidir¹⁴.

Anonim ortaklığın elde ettiği kâr, ortaklık faaliyetlerinin devamlılığını sağladığı gibi, pay sahiplerinin yatırımlarının karşılığını alabilmeleri açısından da son derece önemli ve gereklidir. Elleriindeki sermayelerini ortaklığa getirenler bunun karşılığını kâr ile alarak tatmin edilirlerse ekonomik gelişim toplumun geneline yayılmış olur¹⁵. Özellikle Sermaye Piyasası Kanunu'na tâbi halka açık anonim ortaklıklarda bu durum daha çok önem kazanmakta ve uygulamada göze çarpmaktadır¹⁶. Birikimlerini sermaye piyasası araçlarıyla değerlendiren küçük tasarruf grupları, ortaklığın kâr dağıtımında bulunmasını bilhassa beklemektedir¹⁷.

Anonim ortaklıklar için ise kâr, yıllık hesap devresi içinde ortaklığın faaliyetleri sonunda o yılın kâr zarar hesabının kâr bakiyesi vermesi ile ortaklık bilançosunun pasif tablosuna yazılan; ortaklığın gelişmesine ve kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre dağıtılmaya tahsis edilen bir kalemdir¹⁸.

¹¹ İMREGÜN Oğuz: "Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Kâr Payı (Temettü) Hakkı", Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. I, İstanbul 2002, s. 413; TEKİNALP Ünal/POROY Reha/ÇAMOĞLU Ersin: Ortaklıklar Hukuku I, 13. Baskı, İstanbul 2014, N.900; BİLGİN, s. 12.

¹² CANÖZÜ Salih: Anonim Şirketlerde Kar Payının Tespiti ve Dağıtılması, 2. Baskı, Ankara 2016, s. 54; Yargıtay 11. HD. 21.12.2006 tarih ve E.2005/10060, K. 2006/13738 sayılı kararı (CANÖZÜ, s. 54).

¹³ BİRSEL, Kar Payı, s. 1; SEÇER Öz: Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Kar Payı Hakkının Sınırlandırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s. 4.

¹⁴ KARAYALÇIN Yaşar: Ticaret Hukuku C.1-Giriş-Ticari İşletme, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1968, s. 160 vd.; ARKAN Sabih: Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2018, s. 26.

¹⁵ BİLGİN, s. 15; SEÇER, s. 4.

¹⁶ BOZGEYİK Hayri: "Halka Açık Anonim Şirketlerde Kar Dağıtımı", BATİDER, C. 20, S. 3, Ankara 2000, s. 117

¹⁷ BOZGEYİK, s. 117; KAYAR İsmail: "Hisse Senedi Yatırımcısının Korunması Açısından HAAO'larda Kar Dağıtımı", Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal Tekinalp'e Armağan, C.1, İstanbul 2003, s. 455-456.

¹⁸ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 18; BİLGİN, s. 17; CANÖZÜ, s. 55; SEÇER, s. 5.

Ortaklığın faaliyetleri sonucunda belli bir dönem için elde edilen hasılatın bütünü kâr olarak ifade etmek mümkün değildir. Zira ortaklığın elde ettiği hasılatın içerisinde maliyetine katılan değerler de vardır. Hasılat bir bütünü ifade eder. Kâra ulaşabilmek için hasılatın maliyetine katılan değerlerin düşülmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede ilgili hesap döneminin kârı ortaya çıkar¹⁹.

2.1.2. Kârın Mevzuattaki Çeşitli Anlamları

Kâr payının tespiti ve dağıtımı açısından kârın mevzuatta bulunan çeşitli anlamlarının birbirinden ayırt edilmesi gerekir. Mevzuatta yer alan kâra ilişkin anlamlar dönem kârı, mali kâr, net dönem kârı ve dağıtılabılır kârdır.

2.1.2.1. Dönem Kârı

Dönem kârı, ticari bilançoya göre hesaplanan; tek düzen hesap planı uygulamalarına ve genel kabul görmüş muhasebe ilke ve standartlarına göre tutulan bir muhasebe sisteminde dönem sonunda meydana gelen kârdır²⁰. Bilançonun aktif tablosunda, pasif tablosuna göre oluşan her bir fazlalık bilanço hukuku bakımından oluşmuş dönem kârıdır²¹.

TTK hükümlerine göre hesaplanan bu kâra doktrinde ticari kâr da denilmektedir²². Kavram kanun içerisinde açıkça tanımlanmasa da Kanunun sistematğine bakıldığında Türkiye Muhasebe Standartları'nın uygulanması sonucu hesaplanacak kâr olarak ifade edilebilir. Dönem kârı, bir başka ifadeyle ticari kâr, işletmelerin gelir tablosunda yer alan kârı tanımlamak

¹⁹ KARYAĞDI Nazmi: Tüm Yönleriyle Kar Dağıtımı, Ankara 2014, s. 4 vd.; CANÖZÜ, s. 55. Burada değinilen hususu genel kabul gören muhasebe ilkelerince formüle edersek hesap dönemi karının tespit yöntemi için karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır: (Net satışlar + Diğer Gelirler) – (Satışların Maliyeti + Faaliyet Giderleri + Diğer Giderler).

²⁰ KARYAĞDI, s. 6

²¹ GÜRBÜZ USLU, s. 13.

²² AKBİLEK Nevzat: TTK ve SerPK Açısından Anonim Ortaklıklarda Kar Payı Hakkı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001, s. 11; ERİŞ Gönen: Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1995, s. 767.

için eş anlamlı kullanılır²³. Uygulamada kullanılan “vergi öncesi kâr” kavramı da esasen ticari kârdır²⁴.

2.1.2.2. Mali Kâr

Anonim ortaklıkların hesap dönemi sonunda gerçekleşen kârının üzerinde devlete de vergi olarak ödeyeceği bir pay bulunmaktadır. Zira anonim ortaklıklar sermaye ortaklıkları içerisinde yer alırlar (TTK m. 124/2) ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre kurumlar vergisi mükellefidirler (KVK m. 1 ve m. 2/1).

Vergi mevzuatı doğrultusunda hazırlanan bilançoya mali bilanço ve bu bilanço üzerinden hesaplanan kâra da mali kâr denir²⁵. Mevzuatta “vergiye tâbi kâr” olarak da ifade edilen mali kâr, vergi otoriteleri tarafından konulan kurallara göre bir hesap dönemi için tespit edilen ve üzerinden vergi ödenen kâr olarak tanımlanmıştır²⁶. İşte bu nedenle vergi mevzuatına göre belirlenen bu kârı, özel hukuk kurallarına göre belirlenen kârdan ayırmak gerekir.

Anonim ortaklıklarda kârın belirlenebilmesi için öncelikle genel kurul tarafından onaylanmış bir bilançoya ihtiyaç vardır. Bilançolar ise anonim ortaklıklarda gerek düzenlenme sebepleri gerek değerlendirme ilkeleri gerekse de izledikleri gaye bakımından birbirlerinden ayrılır ve değişik anlamlar taşırlar²⁷. Kâr payının tespiti ve dağıtılmasına esas teşkil eden net dönem kârı, TTK m. 508/2’ye göre yıllık ya da diğer bir deyişle ticari bilançoya²⁸ göre belirlenir. Ticari bilançodan faydalanılarak da mali bilanço ve buna bağlı bir şekilde mali kâr belirlenir²⁹. Mali kâr, temel olarak ticari bilançonun üzerinde vergi kanunlarınca öngörülen değişikliklerin yapılmasıyla ortaya çıkan mali bilançoya göre tespit edilir³⁰.

²³ CANÖZÜ: s. 55.

²⁴ CANÖZÜ: s. 55.

²⁵ ATAMAN Ümit: Şirketler Muhasebesi, İstanbul 2000, s. 90.

²⁶ Gelir Vergilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 12) Hakkında Tebliğ Sıra No:31, RG., 28.03.2006, S. 26122, Tanımlar 5.

²⁷ TEKİNALP, Ünal: Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri, 2. Baskı, İstanbul 1979, s. 57.

²⁸ Ticari bilanço ve yıllık bilanço aynı anlamda kullanılır. İzlediği gaye olumlu ya da olumsuz, sonucu açıklamaktır (TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 67-68).

²⁹ AKBİLEK, s. 11; CANÖZÜ, s. 56.

³⁰ TEKİNALP Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 62.

Anonim ortaklıklarda kâr payının tespiti açısından mali kâr, yalnızca vergilere esas olacak matrahın belirlenmesi konusunda önem taşır. Mali bilanço neticesinde ortaya çıkan mali kâr üstünden hesaplanan vergiler, ticari bilanço kârından düşüldükten sonra mali bilançonun ve mali kârın bir önemi kalmaz. Çünkü kâr payı, ticari bilanço üzerinden hesaplanan ticari kâr üzerinden dağıtılabilmektedir³¹.

2.1.2.3. Net Dönem Kârı

Net dönem kârı, kâr payının ancak net dönem kârı ve serbest yedek akçelerden dağıtılabileceğine hükmeden TTK m.509/2 nedeniyle usulüne uygun bir şekilde tespit edilmesi önem arz eden bir kavramdır.

6762 sayılı eski TTK'nın 470. maddesinde "safî kâr" olarak ifade edilen kavram yeni TTK ile birlikte yerini "net dönem kârı"na bırakmıştır. Önceki kanunda hangi anlamda kullanıldığı tam olarak açıklanmayan ve doktrin ile uygulamada uyumsuzluklara neden olan "safî kâr" kavramının yerine "net dönem kârı" kavramının kullanılması TTK'nın muhasebe hukuku anlamında temel olarak benimsediği TMS ile de uyumlu olması sebebiyle olumlu bir değişiklik olarak görülmektedir³².

Net dönem kârı kavramı, TTK m.508/2 hükmündeki yıllık (ticari) bilançoya göre belirlenmiş olan yıllık kârdan (dönem kârı) geçmiş yıla ait zararların ve ortaklığın ödemekle yükümlü olduğu vergi vb. mali yükümlülüklerin düşürülmesinden sonra kalan tutarı ifade eder³³.

Her şeyden önce, kâr payına esas olacak net dönem kârının doğru bir şekilde tespiti için geçmiş yıl zararlarının öncelikle karşılanmış olması gerekir³⁴. Nitekim hem 6102 sayılı TTK'nın Genel Gerekçesi'nin 57 No'lu başlığı altında belirtildiği gibi sermayenin korunması ilkesi gereğince, hem de 509. maddenin gerekçesinde kanun koyucunun sarîh açıklaması sebebiyle geçmiş yıl

³¹ CANÖZÜ, s. 57.

³² Gerekçe TTK. 509/2

³³ KARACAN Ali İhsan/ KARACAN ERİŞİR Esra: Halka Açık Şirketlerde Kar Dağıtımı, İstanbul 2016, s. 184; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 378.

³⁴ TEKİNALP Ünal: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2015, s. 352; İMREGÜN Oğuz: Kara Ticaret Hukuku Dersleri, Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak, 12. Baskı, İstanbul 2001, s. 191; BİLGİLİ Fatih/DEMİRKAPI Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Bursa 2013, s. 518.

zararları varken yıllık kâr dağıtılamaz³⁵. Ticaret hukukunun temel ilkelerinden biri olan geçmiş yıl zararlarının kapatılması net dönem kârına ulaşabilmemiz için ilk adımdır³⁶. Bu nedenle net dönem kârına ulaşabilmek için öncelikle varsa geçmiş yıl zararlarının dönem kârından düşürülmesi gerekmektedir³⁷.

Kâr payına esas olacak net dönem kârının tespitinde ikinci olarak önem arz eden unsur; net dönem kârı ile kastedilen kârın, ortaklığın ödemek zorunda olduğu vergi vb yükümlülükleri düşüldükten sonra kalan kâr mı yoksa düşülmeden önceki kâr mı olduğu konusunun açıklığa kavuşması gerekmektedir. İleride daha ayrıntılı olarak değineceğimiz³⁸ bu konuda doktrinde kesin bir görüş olmamakla birlikte genel kabul gören (ağırlıklı) görüş, net dönem kârının ancak vergi vb. yükümlülüklerin dönem kârından düşürülmesiyle ortaya çıkacağı yönündedir³⁹.

Özetle, net dönem kârına ulaşmak için dönem kârından varsa geçmiş yıl zararlarının ve ayrıca ortaklığın ödemek zorunda olduğu vergi vb. yükümlülüklerin düşürülmesi gerekmektedir.

2.1.2.4. Dağıtılabılır Kâr

Dağıtılabılır kâr, kavram olarak TTK'da düzenlenmemiştir. Doktrinde ise dağıtılabılır kâr, bir hesap dönemi sonunda kâr elde etmiş bir anonim ortaklığın, vergi vb. yükümlülükleri, kanuni yedek akçeleri ve varsa geçmiş yıl zararları ayrıldıktan sonra genel kurul tarafından kâr payı olarak dağıtılmaya müsait olan kalan miktar için kullanılan bir kavramdır⁴⁰. Bu kâr sadece net dönem kârından oluşmayabilir. Şöyle ki, dağıtılabılır kâr sadece net dönem kârından

³⁵ KARSLIOĞLU HASAN: Anonim Şirketlerde Örtülü Kar Dağıtımı, Ankara 2015, s. 77.

³⁶ KARYAĞDI, s. 95.

³⁷ KARAYALÇIN Yaşar: Muhasebe Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1988, s. 114.

³⁸ Birinci Bölüm, IV-A-1.

³⁹TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 902; ERİŞ Gönen: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Ticari İşletme ve Şirketler, C.III, Ankara 2013, s. 3390; ERİMEZ Rüştü: Şirketlerde Kar Dağıtımı Yedek Akçeler ve Vergilendirme, 3. Baskı, İstanbul 1995, s. 133; ERDAMAR Cengiz: Anonim Ortaklıklarda Karın Dağıtılması ve Vergilendirilmesi, İstanbul 1982, s. 39; KARAYALÇIN, s. 114; BİRSEL Mahmut: Yargıtay Kararları Işığı Altında Şirket Karı Konusunda Anonim Şirket ile Pay Sahibi Arasındaki Menfaat Çatışması, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1971, s. 50.

⁴⁰ TEKİNALP Ünal: Yeni Hukuk, s. 306; KARAYALÇIN Yaşar: "Kanuni Yedek Akçenin İlk Ayrımı Açısından Safi Kar Kavramı ve Dönem Vergi Borçları", BATİDER, C.15, S.3, 1990, s. 114.

oluşabileceği gibi, buna serbest yedek akçeler ile kâr dağıtımını amacıyla ayrılan yedek akçelerin dahil edilmesi suretiyle ortaya çıkan toplam miktar da olabilir⁴¹.

Net dönem kârı ile dağıtılabılır kâr görüldüğü gibi birbirlerinden farklı kavramlardır. En genel anlatımla; net dönem kârından, öncelikle yedek akçeler ve diğer kanuni kesintiler düşüldükten sonra dağıtılabılır kâra ulaşılır⁴². Ancak yine de dağıtılabılır kâr net dönem kârını da içine alan bir üst kavramdır. Zira dağıtılabılır kâr, yukarıda da anlatıldığı gibi yalnızca net dönem kârından değil serbest yedek akçeler gibi eklenebilecek değerlerin toplamından da oluşabilir. Bu değerlere önceki dönemlerde elde edilmiş kârların dağıtılmayan kısımları, kâr dağıtımını istikrarlı hale getirmeyi temin amacıyla ayrılmış yedek akçeler ve belli bir amaca tahsis edilmemiş serbest yedek akçeler örnek verilebilir⁴³. Zaten kanun koyucunun yeni Kanun'da yer verdiği "serbest yedek akçe" ibaresinden kastı da Kanun'un gerekçesinde açıkça belirttiği gibi budur⁴⁴. Başka bir deyişle kasıt, net dönem kârına eklenebilir değerleri genel bir ifadeyle belirtme isteğidir.

Kâr dağıtımını yapılabilmesi için mutlaka ilgili dönemde kâr elde etme şartı da yoktur. İlgili dönemde zarar oluşması durumunda, öncelikle serbest yedek akçelerden bu zarar kapatılmalıdır. Zarar kapatıldıktan sonra, dağıtılmak isteniyorsa kalan yedek akçelerden kâr dağıtımını kararı alınmalıdır⁴⁵. Bilançoda kâr gözükmesi dahi işte bu kalan yedek akçe tutarı dağıtılabılır kârı oluşturur.

2.1.2.5. Kâr Payı Avansı

Türk hukukunda kâr payı avansı, 6102 sayılı TTK'nın yürürlüğe girdiği zamana kadar, yalnızca SPKn.'a tâbi anonim ortaklıklarda söz konusuydu. SPKn.'a tâbi anonim ortaklıklarda, dönem

⁴¹ CANÖZÜ, s. 58

⁴² KARSLIOĞLU, s. 46

⁴³ KARYAĞDI, s. 96; PULAŞLI: Şerh, s. 1406; CANÖZÜ, s. 58.

⁴⁴ Gerekeçe, m. 509 "... ikinci fıkrada, olağanüstü, yani genel kurulun kendi takdiri ile ayırdığı yedek akçeler dahil, şirketin isteğiyle ayrılan tüm yedek akçeler uygulamamızda "dağıtılmak amacıyla" ayrıldıkları belirtilmeden "amaçsız olarak" yedek akçe hesabına alınmaktadır. Başka bir deyişle, şirketin iradesi gereği yedek akçe hesabına alınan kârlarda "dağıtılma amacı" hiçbir zaman belirtilmemektedir. Böyle bir uygulama yoktur. Bu sebeple yorum güçlüklerine ve bazı yanlış anlamalara yol açmamak için Tasarıda "serbest yedek akçelerden" ibaresi tercih edilmiştir..."

⁴⁵ CANÖZÜ, s. 58

sonu kârı beklemeden ara dönemlerde oluşan kârlar üzerinden hissedarlara kâr payı avansı ödenmekteydi. Ancak 6102 sayılı Kanun'un yasalaşmasıyla birlikte kâr payı avansı hakkı artık, TTK'da düzenlenen halka kapalı olan anonim ortaklıklar için de söz konusu olacaktır⁴⁶.

Kâr payı avansı dağıtımına ilişkin usul ve esaslar halka açık anonim ortaklıklarda Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan "Kâr Payı Tebliği"⁴⁷ ile belirlenmiştir⁴⁸. Halka açık olmayan anonim ortaklıklar bakımından ise bu ihtiyaç Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan "Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliğ"⁴⁹ ile sağlanmıştır⁵⁰. Bu Tebliğ'e göre kâr payı avansı, kâr payından mahsup edilmek üzere ara dönem finansal tablolara göre oluşan kârlar üzerinden bu Tebliğ hükümlerine göre hesaplanan tutara denir. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Kâr Payı Tebliği'nde ise kâr payı avansı, yıllık finansal tablolar üzerinden dağıtılacak kâr payından mahsup edilmek üzere ara dönem finansal tablolara göre oluşan kârlar üzerinden bu Tebliğ hükümlerine göre hesaplanan tutar şeklinde ifade edilmiştir.

Kâr payı avansı dağıtılması kurumu, hesap dönemi tamamlanmadan ya da henüz kâr payı dağıtımına ilişkin bir karar alınmadan, genel kurul tarafından dağıtılmasına karar verilen kâr payından mahsup edilmek üzere pay sahiplerine avans verilmesini sağlar⁵¹. Pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı avansı, ortaklığın kazancından dağıtılmalıdır. Zira ortaklığın kâr payı avansı dağıttığı döneme ait kazancından değil de ortaklık genel anlamda kârından avans vermesi, geçmiş yıl veya yıllarda ayrılan yedek akçelerin dağıtılması anlamına gelir⁵².

Kâr payı avansı dağıtılacak hesap döneminde, KPADHT m. 5'e göre, hazırlanan üç, altı ve dokuz aylık ara dönem finansal tablolarına göre kâr elde edilmiş olmalıdır.

⁴⁶ ÇATIKKAŞ, Özgür/ÇOBAN DELİKDEMİR, Neşe/YATBAZ, Ayhan: Kar Payı Avansı Dağıtımında Vergisel Boyut ve Muhasebeleştirme: Örnek Uygulama, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, C.12, S.45, Ocak 2016, s. 439-461, s. 439; KARSLIOĞLU, s. 47; KOCABEY Asiye: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Ortaklıklarda Kar Payı Dağıtımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2016, s. 15.

⁴⁷ RG., 23.01.2014, S. 28891.

⁴⁸ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-35a; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 898-912; GÜRBÜZ USLUEL, s. 105.

⁴⁹ RG., 09.08.2012, S. 28379.

⁵⁰ ÇATIKKAŞ/ÇOBAN DELİKDEMİR/YATBAZ, s. 440; KOCA, Aydın: "Avans Kar Payı Dağıtımının Esasları ve Vergilendirilmesi", Mali Çözüm Dergisi, Mayıs-Haziran 2013, s. 196-203, s. 196; KARSLIOĞLU, s. 47.

⁵¹ ÜNAL, Ahmet Cemil: Anonim Şirketlerde Kâr Payı, Kâr Dağıtım ve Yedek Akçe Ayrılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 2; KOCABEY, s. 16; Tekinalp'e göre kâr payı hakkı, genel kurul tarafından alınan kâr payı dağıtım kararı ile alacak hakkına dönüşür. Bu sebeple henüz var olmayan bir alacağın ödenmesinde avanstan söz etmek yerinde değildir (TEKİNALP, Ünal: "Anonim Ortaklıklarda Kârın Dağıtım Konusuna İlişkin Bazı Sorunlar", İktisat ve Maliye Dergisi, C.21, S.7, 1974, s. 388).

⁵² TEKİNALP, Sorunlar-7, s. 392.

İlgili hesap dönemi sonunda bilançoda görülen kâr kapsamında, yıl içinde dağıtılan kâr payı avansını karşılayacak tutarda net dönem kârı bulunmaması durumunda, net dönem kârını aşan kâr payı avansları, varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan serbest yedek akçelerden mahsup edilir. Serbest yedek akçe tutarının da dağıtılan kâr payı avanslarını karşılayamaması halinde fazla ödenmiş olan kâr payı avansları yönetim organının ihtarına üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edilir. Ortaklık hesapları zarar gösterirse, pay sahiplerine dağıtılan kâr payı avanslarının tamamının geri ödenmesi istenir (KPADHT m. 6/1). Kâr payı avansı dağıtım hakkında genel kurulun alacağı kararda bu hususların ayrıca açık bir şekilde belirtilmesi zorunludur. Anonim ortaklık genel kurulunun kâr payı avansı dağıtım kararı alabilmesi için, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin toplantıda hazır olması gerekir. Toplantıda hazır bulunan çoğunluğunun olumlu oy vermesi kararın alınabilmesi için gereklidir (KPADHT m. 6/2).

Tebliğ'in 8. maddesi uyarınca; kâr payı avansı, esas sözleşmede aksine bir hüküm öngörülmemişse, pay sahiplerine dağıtım zamanındaki payları için yapmış olduğu ödemeler oranınca ve imtiyazlar dikkate alınarak dağıtılır. İntifa senedi sahiplerine, pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyelerine ve esas sözleşmede ortaklar dışında kâra katılması öngörülen diğer kimselere kâr payı avansı ödenemez.

2.2. Kâr Payı Hakkı ve Kâr Payının Hukuki Niteliği

2.2.1. Pay Sahipliği Hakları İçinde Kâr Payı Hakkı

Anonim ortaklıklar sermaye ortaklıkları içerisinde yer alırlar (TTK m. 124/2). Anonim ortaklığı diğer ortaklık tiplerinden ayıran en temel özelliği; sermayesinin belirli sayıda birim değere bölünmüş olan payların toplamından oluşmasıdır⁵³. TTK'nın 329. maddesindeki tanımda açıkça belirtildiği gibi pay, esas sermayenin belirli sayıda birim değere bölünmüş olan parçası

⁵³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 430-43; TEKİL, AŞ-98, s. 375; İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku, s. 387.

olmakla birlikte, haklarla donatılmış ortaklık durumunu da temsil eder⁵⁴. Ortakların sahip oldukları pay ve pay senetlerinin sayısı; pay sahiplerinin ortaklık yönetiminde yer alabilmeleri, ortaklık kararı alınması gereken konularında oy kullanabilmeleri ve kâr ve tasfiye bakiyesinden pay alabilmeleri gibi mali hakları ile doğru orantıdadır⁵⁵. Pay sahipliği haklarının bağlı olduğu temel ilkeler vardır. Haklar, niteliklerine uygun olarak çeşitli şekillerde korunurlar. Pay sahipliği haklarına anonim ortaklık hükümleri ile hukukun genel ilkeleri uygulanır⁵⁶.

2.2.1.1. Pay Sahipliği Haklarının Sınıflandırılması

Pay sahipliği haklarının sınıflandırılması kâr payı hakkının bu haklar içindeki yerinin tespiti açısından oldukça önemlidir. Pay sahipliği hakları, pay sahibinin rızası olmadan değiştirilememe, vazgeçilememe, imtiyazlı paylardan doğma, tanındıkları yer ve konu açısından sınıflandırılabilir⁵⁷. Konusu bakımından pay sahipliği hakları ise malvarlıksal haklar, katılma hakları, aydınlatıcı haklar ve koruyucu haklar olmak üzere dörde ayrılırlar⁵⁸. Kâr payı hakkı yapılan bu sınıflandırma içerisinde malvarlıksal haklar kategorisinde değerlendirilir.

2.2.1.2. Malvarlıksal Haklar İçindeki Kâr Payı Hakkı

Malvarlıksal haklar, para ile ölçülebilen bir değere sahip olan haklardır. Adından da anlaşılacağı üzere bu hakların temeli, pay sahibinin ortaklık malvarlığına ilişkin ekonomik içerikli haklardır. Ekonomik içerikli hak, sahibine katılma, yararlanma, edinme hakları sağlar, ancak anonim ortaklık malvarlığı üzerinde tasarruf imkânı sağlamaz. Malvarlıksal haklar arasında kâr

⁵⁴ DOMANIÇ Hayri: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulamaları TTK Şerhi C.II, İstanbul 1988, s. 1054; İMREGÜN Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989, s. 273.

⁵⁵ KARSLIOĞLU, s. 9; TEKİL, AŞ-98, s. 47; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.I, s. 139; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 758-759.

⁵⁶ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 864.

⁵⁷ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 865; Ansay, pay sahipliği haklarını iki ana grupta sınıflandırmıştır. Bunlar idari haklar ve mali haklardır (ANSAY Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1975); Pulaşlı konularına göre paya bağlı hakları “malvarlıksal ve katılma” olarak ayırmaktayken, Arslanlı ve Domaniç ise bu hakları “mali ve şahsi haklar” olarak sınıflandırmaktadır. (PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, 2017, s. 770; ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler, Umumi Hükümler, C.1, 1959, s. 212; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1021).

⁵⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 873.

payı hakkı, tasfiye bakiyesi alma hakkı, rüçhan hakkı ve hazırlık devresi faizi alma hakkı bulunmaktadır⁵⁹.

2.2.2. Kâr Payı ve Hukuki Niteliği

TTK'da kâr payı kavramı oldukça kullanılmasına rağmen, bununla ilgili herhangi bir tanıma ya da hukuki nitelendirmeye yer verilmemiştir. Bu nedenle öncelikle genel olarak kâr payının mevzuatta ve doktrinde nasıl tanımlandığını ve daha sonra hukuki niteliğini incelemek gerekir.

2.2.2.1. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu içerisinde kâr payı kavramı sıkça geçmesine karşın (TTK m. 509, 511, 519 vb.; SPKn. m. 19, 20 vb.), bu kavramın tanımına ilişkin bu kanunlarda herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Kâr payı kavramının tanımıyla ilgili düzenleme mevzuat içinde “Kâr Payı Tebliği”nde kendine yer bulmuştur⁶⁰. Bu Tebliğ’in 3/1-e maddesinde kâr payı “*Genel kurulca belirlenen politika çerçevesinde hesap dönemi itibarıyla net dönem kârı ve kâr dağıtımına konu edilebilecek diğer kaynaklar üzerinden ortaklara ve kâra katılan diğer kişilere genel kurulca dağıtılmasına karar verilen tutar*” şeklinde tanımlanmıştır. Yine Kâr Payı Avansı Dağıtılması Hakkında Tebliğ’de m.4/1-b de kâr payı tanımına yer verilmiştir. Buna göre kâr payı ise “*net dönem kârı veya serbest yedek akçeler üzerinden ortaklara ve kâra katılan diğer kimselere genel kurulca dağıtılmasına karar verilen tutar*” olarak tanımlanmıştır.

Kâr payı için doktrinde de çeşitli tanımlar mevcuttur. Bir görüşe göre kâr payı, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre ortaklığın yıllık kazancından pay sahiplerinin payları oranında aldıkları kısım şeklinde belirtilmiştir⁶¹. Başka bir görüşe göre ise kâr payı; anonim ortaklığa konulan sermaye payı için dönem sonunda dağıtılabılır net dönem kârından veya serbest yedek akçelerden ayrılan ve her ortağa nakden ödenecek paradır⁶². Bazı yazarlar kâr payını,

⁵⁹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 874; KARSLIOĞLU, s.30.

⁶⁰ CANÖZÜ, s. 23

⁶¹ SENGİR, Turgut: “Anonim Ortaklıklarda Kar Payı Hakkı”, BATİDER, C.7, S.I, Haziran 1973, s. 77.

⁶² KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 127.

dağıtılması kararı genel kurul tarafından alınan kârın pay sahibine ortaklık tarafından ödenmesi gerekli ve miktarı belli edilmiş kısım⁶³ olarak ifade ederken; bazı yazarlar kâr payını, ortakların ortaklığa getirmeyi taahhüt ettikleri ya da getirdikleri sermayenin bir karşılığı, verimi, yani medeni semeresi olarak tanımlamaktadır⁶⁴.

Bu tanımlarda üzerinde durulan asli ve en önemli unsur, tıpkı TTK'nın çeşitli maddelerinde düzenlendiği şekilde⁶⁵, anonim ortaklıklarda "pay" ve "pay sahibi" olma olgusudur⁶⁶. Ancak kârdan pay alma hakkı Türk Ticaret Kanunu'nda yalnızca pay sahiplerine tanınmış bir hak değildir. TTK'nın 348, 502, 511 ve 522. maddelerinde belirtildiği üzere intifa senedi sahipleri, kurucular, yönetim kurulu üyeleri ve hatta çalışanlar ve işçiler için dahi kârdan pay ödenebilir veya pay ayrılabilir⁶⁷. İşte bu nedenle kâr payı başka bir tanımlamada "pay sahipleri ile kâra katılan diğer kimselere dağıtılmasına karar verilen kârdan, bu kişilerin her birine düşen pay⁶⁸" olarak ifade edilmiştir.

Doktrindeki farklı bakış açıları ve tanımlardan yola çıkarak kâr payı şu şekilde tanımlanabilir: "Anonim ortaklığa ödenmiş sermaye payı için, dönem sonunda, dağıtılabilir net dönem kârından veya serbest yedek akçelerden, genel kurul tarafından dağıtılmasına karar verilen ve yönetim kurulu tarafından pay sahiplerine nakden ödenmesi gereken, kârın belirli bir parçasıdır⁶⁹".

Kâr payı yıllık bilançoya göre hesaplanır ve tespit edilir⁷⁰. Bilanço, bir işletmenin ekonomik olarak belli bir dönem içindeki durumunun sonuç açıklamasıdır⁷¹. Bilanço ortaklık yönetim kurulu tarafından hesap dönemi sonunda usulüne uygun olarak düzenlenir ve ortaklık genel

⁶³ BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 10; ÜNAL Oğuz Kürşat: "Sermaye Piyasası Mevzuatında Birinci Temettü ve Sermaye Piyasası Değişiklik Tasarısında Bu Konuda Öngörülen Yenilikler", Yaklaşım Dergisi, Sayı: 64, Eylül 1998, s. 43.

⁶⁴ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 198; BİLGİN, s. 36; DOMANIÇ, TTK Şerhi C.II, s. 1520; ANSAY, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1975, s. 232.

⁶⁵TTK m. 507, 508 vb. gibi.

⁶⁶ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 905; PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, 2017, s. 615.

⁶⁷ BİLGİN, s. 106 vd.; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 442; TEKİNALP, Yeni Hukuk, s. 277. 6762 sayılı Kanun döneminde de safi kârın tespiti noktasındaki açıklamalar için bkz. TEKİNALP Ünal/POROY Reha/ÇAMOĞLU Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2009, N. 904.

⁶⁸ ATEŞAĞAOĞLU, Erdem: Vergi Hukuku Bakımından Anonim Şirketlerde Kar Payı Dağıtımı, İstanbul 2012, s. 17. KARYAĞDI, s. 211.

⁶⁹ CANÖZÜ, s. 24.

⁷⁰ PULAŞLI, Genel Esaslar, N. 27-13.

⁷¹TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 58-59; KAYAR İsmail: Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler, Konya 1997, s. 6; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 292.

kurulunun onayına sunulur. Varsa yönetim kurulunun kârın dağıtımını konusundaki önerileri de genel kurula sunulur⁷².

Anonim ortaklık her hesap yılının sonunda düzenlenen bilanço ile dönem kârını hesap ve tespit eder. Yetkili organ olan genel kurulun kararıyla da bütün kâr alabilecek kişilere kâr dağıtılabılır. Bu husus TTK m.507, 508, 509 hükümleriyle düzenlenmiştir.

Doktrinde kâr payının hukuki niteliği incelenirken; kâr payı hakkının malvarlıksal/mali⁷³ ve bireysel bir hakkı temsil ettiği⁷⁴, aynı zamanda müktesep haklar içinde de yer aldığı⁷⁵, vazgeçilmez hak niteliği de taşıdığı⁷⁶ ve koşula bağlı alacak niteliği⁷⁷ de olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle bu nitelikleri ayrı ayrı inceleyip değerlendirmekte yarar vardır.

2.2.2.2. Kâr Payının Hukuki Niteliği

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 385. maddesinde kâr payı alma hakkının müktesep haklar arasında yer aldığı düzenlenmekteydi. Bunun aksine, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.452 hükmünde müktesep haklar tanımlanmamakta ve pay sahipliği haklarından hangilerinin müktesep hak olarak nitelendirildiği de belirtilmemektedir⁷⁸. İlgili maddede yalnızca müktesep ve vazgeçilmez hakların saklı tutulduğu ibaresine yer verilmektedir. Dolayısıyla pay sahipliği haklarından olan kâr payı hakkının hukuki olarak nitelendirilmesi de dolaylı yoldan doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır⁷⁹. Bununla birlikte kâr payı hakkının niteliği incelenirken yalnızca müktesep hak ve vazgeçilmez hak niteliğine değil, mali ve bireysel ortaklık hakkı niteliği ve koşula bağlı alacak niteliğine de değinilmesi gerekir.

⁷² ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 293.

⁷³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, s. 615 ve 633.

⁷⁴ YANLI Veliye: "Anonim Şirketlerde Karın Tamamen Devrine İlişkin Bir Tasarruf Yapılabilir mi", İÜHFİM, C.LV, S.4, 1997, s. 201; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 204.

⁷⁵ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N. 903-905; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 132.

⁷⁶ PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 615; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, C.II, Ankara 2014, s. 1280; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 256.

⁷⁷ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 198; BİLGİN, s. 37.

⁷⁸ ERDEM Nuri: "6102 sayılı Yeni TTK'ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları", Regesta 2012, C.2, S.1, s. 37.

⁷⁹ USLUEL, s. 101-102.

2.2.2.2.1. Mali Hak ve Bireysel Ortaklık Hakkı Niteliği

Malvarlıksal, başka bir deyişle mali haklar, anonim ortaklığın malvarlığından kaynaklanan, para ile ölçülebilen, ekonomik içerikli haklardır⁸⁰. Mali haklar yalnızca kâr payı hakkını kapsamaz. Bu haklar içinde tasfiye payı alma hakkı, bedelsiz payları edinme hakkı, rüçhan hakkı ve hazırlık dönemi faizi alma hakkı da bulunmaktadır. Mali haklardan yararlanma kapsamı kural olarak sermayeye katılma oranına göre belirlenir⁸¹.

Kâr payı hakkının bireysel bir hak olduğu da söylenebilir⁸². Hatta ortaklık pay sahibinin en önemli bireysel hakkı kâr payı hakkıdır⁸³. Pay sahiplerinin niteliği bakımından, münferiden kullanabildiği, yani çoğunluğun kararına ihtiyaç duymadan yararlanabildiği haklara bireysel haklar denir⁸⁴. Bu hakların kabulü, ortaklığın üzerine kurulduğu “çoğunluğun hakimiyeti” durumunun sakıncalı yönlerinin önüne geçmek içindir ve her bir pay sahibinin önemli haklarını korumak gayesini taşır. İşte bu nedendir ki ortaklıkta pay sahibi olmak, bireysel haklara sahip olmak için aranan yegâne şarttır. Dolayısıyla bu haklar esas sözleşme ile kaldırılamazlar⁸⁵.

2.2.2.2.2. Müktesep Hak Niteliği

Anonim ortaklıklarda esas sözleşme, değiştirilemez değildir. Bu tür ortaklıklarda esas sözleşme değişikliği için bütün pay sahiplerinin oybirliği halinde olması kuralına da yer verilmemiştir⁸⁶. Değişen ekonomik şartlara ayak uydurabilmek, kendisini her zaman değişen şartlara göre yenileyebilmek için anonim ortaklığın esas sözleşmesinde değişiklik yapmak bazen bir zorunluluk haline dahi gelebilir⁸⁷. İşte bu nedenle genel kurula esas sözleşmeyi değiştirme yetkisi tanınmıştır. Genel kurulda çoğunluğun gücünü sınırsız şekilde kullanmaması ve

⁸⁰ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 874.

⁸¹ ÇEVİK, Orhan Nuri: Anonim Şirketler, Ankara 2002, s. 678; CANÖZÜ, s. 27.

⁸² YANLI, s. 201; PATRY Robert: “İsviçre’de Anonim Şirketlerin Kişiliklerinin Tanınması (Çev. Samim ÜNAN)”, İÜHFİM, Reha POROY’a Armağan, İstanbul 1995, s. 354; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-34.

⁸³ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 204, CANÖZÜ, s. 27.

⁸⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N. 750.

⁸⁵ CANÖZÜ, s. 27.

⁸⁶ ALTAŞ Soner: Anonim Şirketler (Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre – Karşılaştırmalı, Açıklamalı, Gerekçeli), Ankara 2011, s. 258.

⁸⁷ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 326.

münferit pay sahiplerinin haklarının ihlal edilmemesi için "müktesep hak" kavramı ortaya çıkmıştır⁸⁸.

Müktesep hak kavramı, hak sahibine ait olan, yalnızca hak sahibi tarafından üzerinde tasarrufla bulunulabilen, hak sahibinin rızası olmadan sınırlandırılmayan veya hak sahibinin elinden alınamayan ve kanun tarafından koruma altına alınmış olan hakları ifade eder⁸⁹. Bir hakkın müktesep hak olarak nitelendirilmesi, o hakkın nasıl kazanıldığını ile ilgili olup hakkın içeriği ile ilgili değildir⁹⁰.

Pay sahibinin rızasına bırakılmış olduğundan müktesep hakların vazgeçilmez olmadıkları açıktır. Başka bir anlatımla, pay sahibinin, hakkının değiştirilmesine, sınırlandırılmasına hatta ortadan kaldırılmasına rıza gösterme -bir anlamda onay verme- hakkının olması ile bu hakkın vazgeçilmez olmadığı açıkça söylenebilir.

Müktesep haklar doktrinde, özellikle 6762 sayılı eTTK döneminde, nitelikleri ve sahip oldukları güce göre mutlak ve nispi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Müktesep hakların 6102 sayılı TTK'da da muhafaza edilmesinden⁹¹ hareketle (TTK m. 452) bu ayrımı incelemekte yarar vardır. Buna göre, pay sahibinin rızası dışında hiçbir şekilde değişiklik yapılamayan, genel kurul ve yönetim kurulu tasarruflarına karşı mutlak bir güce sahip olan haklar mutlak müktesep haklar olarak ifade edilir⁹². Bu ifadeyle anonim ortaklığın kâr elde etme ve elde etmiş olduğu bu kârı pay sahipleri arasında paylaşırma amacı içinde "kâr payı hakkı" mutlak müktesep hak olarak gösterilebilir⁹³. Nispi müktesep haklar ise yalnızca özü korunan, anonim ortaklığın menfaati varsa bu kapsamda sınırlandırılabilen hakları ifade eder⁹⁴. Bu açıdan dağıtılmaya tahsis edilen kâr belli şartlara ve kurallara uyularak sınırlandırmaya tâbi tutulabilir⁹⁵. Zira, 6762 sayılı eTTK m.469 ile aynı olan 6102 sayılı TTK m.523/1 "kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı

⁸⁸ İMREGÜN, Oğuz: Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, İstanbul 1962, s. 107.

⁸⁹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N. 866; AKYAZAN Sıtkı: "Anonim Ortaklıklarda Paydaşların Müktesep Hakları", BATİDER, C.8, S.2, 1975, s. 37; BOZGEYİK, s. 123.

⁹⁰ İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 108.

⁹¹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 867.

⁹² TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N. 867; İMREGÜN, Telif Çareleri, s.123-124; PULAŞLI, Şerh, s. 1403; ERDEM, s. 33.

⁹³ Yargıtay, 11. HD. 05.02.2010 tarih ve E.2008/4676, K.2010/1315 sayılı karar (www.kazanci.com).

⁹⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N. 868.

⁹⁵ YASAMAN Hamdi: Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, C.2, İstanbul 2013, s. 213; ATEŞAĞAOĞLU, s. 33; KARSLIOĞLU, s. 60.

belirlenemez" hükmü kâr payının sınırlandırılabilceğini açıkça belirtmiştir. Bu yönüyle kâr payı hakkını nispi müktesep hak niteliğine dönüştürmüş olduğu doktrinde ifade edilmektedir⁹⁶
⁹⁷. eTTK sistematüğinde de kâr payı hakkı zayıf ve nispi bir müktesep haktır. Bunun anlamı ise kâr payının sınırlandırılabilceği ancak özüne dokunulamayacağıdır⁹⁸.

6102 sayılı TTK, müktesep hakları kanun sistematüğü içerisinde muhafaza etse de 6762 sayılı eTTK m.385'in ikinci fıkrasının, 6102 sayılı yeni TTK'da karşılığının bulunmaması ve hangi pay sahipliği haklarının müktesep hak olarak nitelendirildiğinin belirtilmemesi, kâr payının da açıkça müktesep hak olarak sayılmaması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. eTTK m.385 " *Aksine esas mukavelede hüküm olmadığı takdirde umumi heyet aşağıdaki maddelerde bildirilen şartlar dairesinde esas mukavelele bütün hükümlerini değiştirebilir. Şu kadar ki; münferit pay sahiplerinin bu sıfatla haiz oldukları müktesep haklarda rızaları olmaksızın hiçbir değişiklik yapılamaz. Müktesep haklar; kanun veya esas mukavele hükümlerine göre umumi heyet ve idare meclisi kararlarına tâbi olmayan yahut umumi heyetin toplantılarına iştirak hakkından doğan, hususiyetle azalık, rey kullanmak, iptal davası açmak, kâr payı almak ve tasfiye neticesine iştirak etmek gibi haklardır.*" hükmü ile müktesep hak kavramını kısmen de olsa açıklayan ve anonim ortaklıkta müktesep hakların neler olduğunu örnekleme yoluyla gösteren kanun koyucu, 6102 sayılı TTK'da yukarıdaki hükme karşılık gelen 452. maddesinde, ikinci fıkraya yer vermemiş ve çokça tartışmaya yol açan bu olguyu⁹⁹ yeni düzenlemeyle ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle kâr payının artık kanuni müktesep hak olarak kabul edilmediği ve vazgeçilmez hak niteliği taşıdığı ifade edilmektedir¹⁰⁰.

⁹⁶ AKBULAK Yavuz: Anonim Şirketlerde Kar Dağıtım ve Yedek Akçeler, Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal TEKİNALP'e Armağan, İstanbul 2003, s. 171; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s.439.

⁹⁷ Yargıtay, 11. HD. 02.12.2009 tarih E.2008/9651, K.2009/12353 sayılı karar (ERİŞ, Gönen: TTK Şerhi-III, s. 3415 vd.)

⁹⁸ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 439; BİLGİN, s. 43; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 131-132; AYTAÇ, s.43; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.I, s. 246; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1526.

⁹⁹ Mülga 6762 sayılı kanunun 385. maddesi kar payını kanuni müktesep hak olarak düzenlemekteydi ancak aynı kanunun çeşitli maddelerinde (örn. 458, 466, 467, 468 gibi) kar dağıtımının sınırlandırılmasına ilişkin hükümler de bulunmaktaydı. Kanun çeşitli maddelerinde çelişkili düzenlemeler barındırmakta ve bazı müktesep hakları mutlak kabul edip bazılarını ise sınırlandırmaktaydı.

¹⁰⁰ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 898a. Ancak bazı yazarlar, kar payı hakkı kanunda ne şekilde ifade edilirse edilsin, sınırlandırılmaz veya kesin bir hak olmadığını ortada olduğunu, kanunun çeşitli maddelerinde kar payının sınırlandırılabilmesine yönelik hükümlerin bulunduğunu ifade etmektedir. Keza müktesep hak kavramını iltibas ettiğimiz İsviçre literatüründe yerleşen ayırım doğrultusunda ortaklığın kazanç elde etme ve dağıtma amacını terk edememesinden kaynaklı kar payı hakkının mutlak, özüne dokunulamaz ve vazgeçilemez bir hak olmakla birlikte, dağıtılmasına genel kurulca karar verilen kar üzerindeki hakların nispi olarak kabul edilmesi gerektiği, ayrıca hem müktesep hakların tanımına hem de anonim ortaklığın temel

Müktesep hak kavramının kaynağı olan İsviçre BK. 646 hükmünde 01.07.1992 tarihinde değişikliğe gidilmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi olarak da hükümdeki müktesep hak tanımının müktesep hakların yalnızca münferit pay sahiplerine yönelik olduğu, azınlık ve diğer pay sahipleri ile ilgili müktesep hakları kapsamadığı, kâr payı isteme hakkının yalnızca ortaklığın kâr sağlama amacını terk edememesinin müktesep hak olup, hesap dönemi kârı üzerinde genel kurulun oldukça geniş ölçüde tasarruf yetkisinin bulunduğu, bu sebeple kanuni tanımdakine eşdeğer bir müktesep haktan söz edilemeyeceği gösterilmiştir. Ayrıca ilgili hükümde müktesep hakların ihlalinin hukuki sonuçlarının belirtilmemiş olduğu, yapay bir mutlak-nispi müktesep hak ayrımının da doktrinde benimsenmediği de gerekçede ayrıca belirtilmiştir¹⁰¹.

Müktesep haklara ilişkin çelişkileri gidermek amacıyla 6102 sayılı Kanunun 452. maddesi şu şekilde düzenlenmektedir: "*Genel kurul, aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde, kanunda öngörülen şartlara uyarak, esas sözleşmenin bütün hükümlerini değiştirebilir; müktesep ve vazgeçilmez haklar saklıdır.*" Bu düzenlemede müktesep hak kavramı muhafaza edilmiştir. Kavramın muhafaza edilmesinin sebebi "*kanunun bu tür haklara çeşitli hükümlerinde yer vermesi ve esas sözleşme ile de bu nitelikte hak oluşturabilmesi*"¹⁰² olarak belirtilmiştir. Bu yönden, Tekinalp, kâr payının kanuni müktesep hak olarak kabul edilmesi kuralının terk edildiği sonucunun, her ne kadar net bir açıklık getirilmese de, ortaya çıktığını ifade etmektedir¹⁰³. Ayrıca kâr payı hakkının müktesep haktan daha kuvvetli vazgeçilemez, bertaraf edilemez nitelikte bir hak olduğuna vurgu yapılarak "vazgeçilmez hak" kavramı ortaya atılmıştır. Ancak kanaatimizce kâr payı halen zayıf nispi müktesep hak niteliğini sürdürmektedir. Çünkü pay sahibinin kâr payı hakkı, özü itibarıyla korunan, ancak TMK m. 2 ve TTK m. 445 hükümlerinde öngörülen dürüstlük kuralı ile TTK m. 523 hükmü göz önünde bulundurularak sınırlandırılabilen bir haktır. Bu nedenle kâr payı hakkı, bütünüyle müktesep hak olarak nitelendirilemese de hakkın özünün müktesep hak olarak kabul edilmesi gerekir.

ilkelerinden olan çoğunluk ilkesine ters düşmemek amacıyla hakların bütününe değil sadece özlerinin müktesep hak olarak kabul edilmesi gerektiği bu yazarlar tarafından belirtilmektedir bkz: CANÖZÜ, s.36.

¹⁰¹ MOROĞLU Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu'na Göre Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul 2017, s. 204; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-23; GÜRBÜZ USLUEL, s. 101.

¹⁰² 6102 sayılı TTK 452. madde gerekçesi.

¹⁰³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 898a; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-35b. Bilgili/Demirkapı, kar payı hakkının genel kurul tarafından düzenlenebildiğinden hareketle "güçsüz nitelikli müktesep hak" olduğunu savunmaktadır. (BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 515).

Hakların esas sözleşme ile tanınmış olmaları, yani esas sözleşmede açıkça müktesep hak olarak tanınmaları halinde ise yukarıdaki tartışmaların ve açıklamaların bir önemi kalmaz. Zira bu durumda kâr payı hakkı bir bütün halinde pay sahibi açısından müktesep hak teşkil eder¹⁰⁴.

TTK'daki kapalı anonim ortaklıklarda kâr payı hakkı bakımından getirilen sınırlandırmaların ve müktesep hak niteliğinin yeni düzenlemelerle kabul edilmemesinin aksine; kanun koyucu Sermaye Piyasası Kanunu'nda kâr payının müktesep hak niteliğini güçlendirmiş ve buna yönelik düzenlemeler kabul edilmiştir. Buna ilişkin örneklerden biri Sermaye Piyasası Kanunu'nun 19/2 hükmüdür. İlgili hükme göre dönem kârından varsa geçmiş yıl zararları ve mali yükümlülükler düşürülecek daha sonra da kanuni yedek akçeler ayrılacaktır. Bu noktadan sonra TTK'dan farklı olarak pay sahiplerine yönelik birinci kâr payının ayrılması gerektiği ifade edilmiştir. SPKn. bu yönden, isteğe bağlı yedek akçelere karşı kâr payı hakkına öncelik tanımıştır¹⁰⁵. Böylece müktesep hak niteliği SPKn.'da çok daha açık ve güçlü bir halde karşımıza çıkmaktadır¹⁰⁶.

SPKn. m.19/2 "*kanunen ayrılması gereken yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmadıkça başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine ve ortaklık çalışanlarına kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, belirlenen kâr payı ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz.*" hükmüne yer vermiştir. KPT m.7/1'de ise payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıklar bakımından birinci kâr payı oranının esas sözleşmelerinde gösterilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Böylece halka açık anonim ortaklıklarda yatırımcıların korunması ve kâr dağıtımının düzenli ve amacına uygun biçimde yerine getirilmesi hedeflenmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki payları borsada işlem gören anonim ortaklıklar için böyle bir zorunluluk (birinci kâr payı oranının esas sözleşmede gösterilmesi) söz konusu değildir¹⁰⁷.

Yukarıdaki düzenlemeler ile kanun koyucu temel gayesine iki şekilde ulaşmayı hedeflemektedir¹⁰⁸. Bunlardan ilki, kâr payı yönünden pay sahiplerinin yararına bir düzenleme

¹⁰⁴ GÜRBÜZ USLUEL, s. 103; CANÖZÜ, s. 37; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 331. Müktesep hakkın varlığını kabul etmek için bazı test ölçülerinin kullanılması gerektiği ve bu ölçülerin nelerden ibaret olduğu konusunda bkz. TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 869b.

¹⁰⁵ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N.14-35d; AYTAÇ Zühtü: Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Yayın No:225, Ankara 1988, s. 58; GÜRBÜZ USLUEL, s. 225.

¹⁰⁶ TEKİNALP Ünal: Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, İstanbul 1982, s.71; AYTAÇ, s. 26.

¹⁰⁷ CANÖZÜ, s. 39; KARACAN/KARACAN, s. 227.

¹⁰⁸ TEKİNALP, Esaslar, s. 71.

getirerek pay sahiplerinin anonim ortaklıkta çoğunluğun keyfi kararlarına karşı korunması hedefidir. Bu hedef payları borsada işlem görmeyen anonim ortaklıklarda birinci kâr payı oranının esas sözleşmede gösterilmesi hükmüyle gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. İkinci olarak ise TTK'daki dönem kârından indirilen kalemlerin sıralaması SPKn.'da değiştirilmiş, önce varsa geçmiş yıl zararları ve mali yükümlülükler daha sonra da kanuni yedek akçelerin ayrılması öngörülmüş ve kâr payının isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadan bu aşamada ayrılması yönünde düzenleme yapılmıştır. Böylece kâr payının müktesep hak niteliği güçlendirilmiş¹⁰⁹, pay sahibinin tatmin edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

KPT m.7/1 payları borsada işlem gören anonim ortaklıklar için yukarıdakine benzer bir zorunluluk ortaya koymamıştır. Kanun koyucu payları borsada işlem gören anonim ortaklıklarda kendiliğinden meydana gelen bir otokontrol mekanizmasının, pay sahibinin kâr payı hakkını koruyacağını öngörmektedir. Kâr dağıtımını yapmayan payları borsada işlem gören bir anonim ortaklığın hisselerinin yatırımcı müteşebbislerce rağbet görmeyecek olması o ortaklığın hisse değerlerinin düşmesine neden olacaktır¹¹⁰. Zira küçük yatırımcının isteği düzenli bir kâr dağıtımıyla, yatırımının karşılığını almaktır.

2.2.2.2.3. Vazgeçilmez Hak Niteliği

Vazgeçilmez haklar, pay sahibinin vazgeçemediği, rızası olsa dahi üzerinde tasarrufta bulunulamayan, kendisine kanun tarafından tanınmış ve esas sözleşmeyle oluşturulamayıp aynı zamanda esas sözleşmeyle veya genel kurul kararlarıyla ortadan kaldırılamayan haklar olarak tanımlanabilir¹¹¹. Bu haklara kanuna, esas sözleşmeye veya dürüstlük kurallarına aykırı genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı; bilgi alma ve inceleme hakkı; pay sahibinin genel kurula bizzat ya da bir temsilci aracılığıyla katılma hakkı; asgari oy hakkı ve eşit işleme tâbi tutulma hakkı örnek gösterilebilir. Örneklere de bakıldığında vazgeçilmez hakların pay

¹⁰⁹ AYTAÇ, s. 26; TEKİNALP, Esaslar, s. 71.

¹¹⁰ GÜRBÜZ USLU, s. 223-224; CANÖZÜ, s. 39

¹¹¹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 870e; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-28; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 298. Tekinalp, bir hakkın vazgeçilmez hak olarak tespit edilebilmesi için bir test öngörmüştür. Bu teste göre hak; anonim şirketin temel niteliklerine sıkı surette bağlı olma, pay sahibinin ortaklıktan doğan menfaatleriyle doğrudan ilgili olma, pay sahibinin kendisini çoğunluğun tek taraflı menfaatine karşı savunabilmesi bakımından vazgeçilmez nitelikte olma özelliklerinden herhangi birini taşıyor ise vazgeçilmez nitelikte olduğu kabul edilmelidir (TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 15-22).

sahibi hakkı görünümünde olmakla birlikte gerçekte anonim ortaklığın nitelik ve yapısını simgeleyen değer ve ilkelerin hak olarak somutlaşmış hali olduğu görülmektedir¹¹².

Anonim ortaklıklar sahip oldukları iktisadi karakter uyarınca kâr elde etmek ve elde ettikleri kârı pay sahipleri arasında paylaşmak amacındadırlar. Bu yönden dernek ve vakıflardan ayrılırlar. Anonim ortaklıklar iktisadi faaliyeti sonucundan kâr elde etmekten ve bu kârı ortaklar arasında paylaşmaktan amaç olarak vazgeçemez¹¹³. İşte kâr payı hakkının doktrinde vazgeçilmez hak olarak nitelendirilmesinin en önemli nedeni bu amacın anonim ortaklık tarafından terk edilememesidir. Yani kâr payı hakkının vazgeçilmez hak niteliği, ortaklığın kâr elde edip paylaşması amacının pay sahibi açısından bir sonucudur¹¹⁴.

Ortaklık pay sahipleri vazgeçilmez hak niteliğinden hareketle, kâr payı haklarından rızaları olsa dahi vazgeçemezler. Pay sahipleri, kâr payını almayabilir ancak kâr payını almak hakkından kesin olarak feragat edemezler¹¹⁵. Anonim ortaklığın kurulmasının temel amacı olan, pay sahiplerinin de ortaklığa katılmalarına esas teşkil eden kâr elde etme amacından vazgeçememeleri doğaldır. İşte bu nedenle pay sahipleri kâr payı hakkından henüz doğmadan vazgeçemedikleri gibi, esas sözleşmede sürekli olarak kâr payı hakkından vazgeçmeyi de öngöremezler. Keza genel kurul da sürekli olarak kâr payı hakkından vazgeçmeyi düzenleyen bir karar alamaz. Aksi bir durum, kanunun emredici hükümlerine aykırılık oluşturması nedeniyle TTK m. 447 hükmü uyarınca butlan müeyyidesine tâbidir¹¹⁶. Her bir ortağın onayı olmaksızın, dağıtılmasına karar verilen kârın, nakit yerine, sermaye artırımına konu edilerek pay olarak veya başka mal şeklinde ödenmemesi, genel kurulun kâr dağıtımından dönmemesi de kâr payının vazgeçilmez hak niteliğinin bir yansımasıdır¹¹⁷.

Yukarıda değinildiği üzere vazgeçilmez haklar, genel kurul kararının, esas sözleşme hükmünün ve pay sahibinin iradesinin etkili olmadığı haklardır. Kâr payı hakkı da ekseriyetle vazgeçilmez hak niteliği yüklenen bir haktır. Ancak bu hak TTK'da çeşitli hükümlerde görüleceği üzere sınırlandırılabilir. Örneğin, ortaklığın hesap dönemi sonunda elde ettiği dönem kârının

¹¹² TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 870e.

¹¹³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 870e; Yargıtay 11. HD. 21.12.2006 tarih E.2005/10060, K.2006/13738 sayılı karar "... ortaklığın bütün organları bu nihai amaca uygun kararlar almak zorundadır. İşte şirketin kar elde etmek ve dağıtmak nihai amacından doğan kar payı, bir vazgeçilmez haktır."

¹¹⁴ PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 530; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 298.

¹¹⁵ İMREGÜN, Kar Payı Hakkı, s. 428.

¹¹⁶ MOROĞLU Erdoğan: Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, İstanbul 2018, s. 310; YASAMAN, Makaleler, s. 207

¹¹⁷ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 298.

tamamı dağıtılmamakta, kanuni ve ihtiyari yedek akçeler belli oranlarda dönem kârı içinden ayrılmaktadır. Bununla beraber ortaklığın dönem kârından pay sahiplerinin yanı sıra yönetim kurulu üyeleri, ortaklık çalışanları, intifa senedi sahipleri de yararlanabilir. Dağıtılacak kâr oransal olarak düşebileceği gibi istisnaen haklı bir sebebe dayanarak kârın hiç dağıtılmamasına da karar verilebilir¹¹⁸. Genel kurulun haksız bir şekilde hiç ya da yeterli oranda kâr payı dağıtmaması durumunda pay sahipleri genel kurulun bu kararının butlanı¹¹⁹ ya da iptali veya kâr payının tespiti ve dağıtılması için mahkemeye başvurabilir ve mahkeme de buna yönelik karar alabilir. Böylece kâr payı hakkı üzerinde mahkemenin de irade kullanabilmesi mümkündür¹²⁰.

Bu çelişkili görüntü ışığında şunu söyleyebiliriz ki; kâr payı hakkı esasında pay sahibi açısından vazgeçilmez bir haktır. Ancak aynı zamanda kanundaki hükümler dahilinde kâr payı hakkı yetkili organlar tarafından sınırlandırılabilir ve değiştirilebilir. Hatta uygulamada şartlar oluşmuşsa ve haklı sebepler varsa o yıl genel kurul hiç kâr dağıtımını yapılmamasına da karar verebilir. Fakat genel kurul keyfi bir biçimde pay sahibinin bu hakkını sınırlandıramaz. Yargıtay da bir kararında bunu hüküm altına almıştır: "*şirket ana sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa, şirket ortaklar kurulunun TTK'nın bu konudaki düzenlemeleri ile bağlı olup, tahakkuk eden kazanç üzerinde dilediği gibi tasarruf yetkisine sahip değildir. Ortaklar kurulu bilançoya göre ortaya çıkan kazancı dağıtmaktan keyfi bir şekilde, diğer bir deyişle 'hot be hot' sarfınazar edemez. TTK hükümlerine aykırı olan kararlar iptal ettirilebileceği gibi, şirketçe kâr dağıtmama konusunda haklı bir nedene dayanmayan direnme halinde ortaklar, kazancın kanun hükümleri gereğince tespit ve dağıtılmasını da talep ve dava edebilirler. Bu nedenle somut olayda da davalı şirketin kuruluşundan beri kâr payı dağıtmadığı, bu konuda ortaklar arasında uyuşmazlık çıktığı ve davalı şirketin direngen hale geldiği anlaşıldığından, davacı ortağın kâr payının tespit ve tahsilini mahkemeden isteme hakkı olduğunun kabulü gerekir*"¹²¹. Öyleyse

¹¹⁸ PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 616

¹¹⁹ Genel kurulda kar dağıtılmamasına ya da net dönem karıyla karşılaştırılmayacak derecede küçük karlar dağıtılmasına karar verilmesi durumunda genel kurulun bu yönde vermiş olduğu genel kurul kararı, pay sahibinin kanundan doğan vazgeçilmez nitelikteki temel haklarını ortadan kaldırdığından ya da sınırlandırdığından alınan kararın hukuki yaptırımının butlan olması gerekir. TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-35c; ÜÇİŞİK Güzin/ÇELİK Aydın: Anonim Ortaklıklar Hukuku, C.1, Ankara 2013, s. 338.

¹²⁰ CANÖZÜ, s. 41; Mahkemenin genel kurulun yerine geçemeyeceği, çünkü kar dağıtımına karar verilmesine yönelik genel kurulun münhasır yetkisi olduğu, bu nedenle mahkemenin iptal kararı sonrasında genel kurulun yeniden bu iptali göz önünde bulundurarak kar dağıtımını kararı alması gerektiği yönündeki aksi görüş için bkz. ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 401 ve 481.

¹²¹ Yargıtay 11. HD. 16.05.2003 tarih E.2002/11194, K.2003/5051 sayılı karar (KARSLIOĞLU, s. 66-67)

özetle kâr payı hakkı, özüne dokunulamaz, bütünüyle ortadan kaldırılamaz, kural olarak engellenemez ve pay sahibinin hak henüz doğmadan baştan feragat edemeyeceği vazgeçilmez bir haktır¹²²¹²³.

¹²² KARSLIOĞLU, s. 67.

¹²³ Yargıtay 11. HD. 25.02.2014 tarih E.2012/13234, K.2014/3514 sayılı karar: "Somut olayda, davalı anonim şirketin 25.03.2009 tarihli genel kurul toplantısının gündeminin 3. maddesi görüşmeleri sonucunda "2008 yılı karının ortaklara dağıtılmayıp tamamının kanuni ve fevkalade yedek akçe olarak ayrılmasına karar verilmiş, bu karara davacı vekili karşı çıkarak muhalefet şerhini genel kurul tutanağına yazdırmıştır. Dava, alınan bu kararın, ortakların mütesep haklarından olan kar payı alma hakkının ihlali niteliğinde olduğu iddiasına dayanılarak genel kurul kararının iptali istemine ilişkindir. Mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesinde davalı şirketin 2007 yılında net karının 297.224,00 TL, 2008 yılında ise 468.250,00 TL olduğu, kısa vadeli borçlarının ise 40.859,00 TL olduğu, geçmiş yıllarda da kar payı dağıtılmadığı, sürekli yedek akçe biriktirildiği ve 2009 yılında yedek akçe değerinin 36.674.721,00 TL olduğu, yedek akçelerin en kritik dönemlerde bile kullanılmadığı ve şirketin istikrarlı bir şekilde kar elde ettiği belirlenmiştir.

Özellikle belirtmek gerekir ki, her ticaret ortaklığı gibi anonim ortaklığın da nihai amacı kar elde edip ortaklarına dağıtmaktır. Bu amaç, anasözleşmelerde yer almaz, çeşitli kanunlardaki kişi birliklerini ayıran, "müşterek gaye" kıstasından ve "ortaklık" kavramından doğar. Başka bir deyişle "anonim şirket kanunen yasak olmayan her türlü iktisadi maksat ve konular için kurulur" (6762 sayılı TTK'nın 271. maddesi) ve kâr elde etmek ve paylaşmak nihai amacını elde etmek hedefine yönelir ve bu yolda çaba harcar. Ortaklığın bütün organları bu nihai amaca uygun kararlar almak zorundadır. İşte, şirketin kâr elde etmek ve dağıtmak nihai amacından doğan kar payı, bir vazgeçilmez haktır. (6762 sayılı TTK'nın 385. maddesi) (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu-Ortaklıklar ve Koop. Hukuku 8.bası s.487).

Şirketin nihai amacının kar elde edip ortaklara dağıtması esas olmakla birlikte anasözleşmeye konulacak hükümler yanında kanunda gösterilen nedenler bu genel ilkenin istisnalarını oluşturmaktadır. Bu istisnaların en önemlisi ve uygulamada da sıkça görülüp dava konusu uyuşmazlığa da konu olan 6762 sayılı TTK'nın 469/2. maddesindeki düzenlemedir. Anılan düzenleme gereğince şirketin devamlı inkişafı ve mümkün merteye istikrarlı kâr dağıtımını temin bakımından anasözleşmede zikredilenlerden başka yedek akçeler ayrılmasına şirket genel kurulunca karar verilebilir.

6762 sayılı TTK'nın 385. maddesinde düzenlenen mütesep hak olan kar payı hakkı ile bu hakkın istisnasını oluşturan anılan Yasa'nın 469/2. fıkrası arasındaki hassas dengenin kurulması zorunludur. Anasözleşmede ihtiyari ve kanuni yedek akçelerin ayrılmasından sonra kalan safi karın bir kısmının dağıtılmamasına ve olağüstü yedek akçeye ayrılması mümkün ve bu konudaki genel kurul kararının anasözleşme ve iyiniyet kurallarına aykırılığı sözkonusu olmamakla birlikte, tamamının yedek akçeye ayrılması TTK'nın 469/2. maddesinin istisna hükmü olduğu gözetildiğinde; TTK'nın 385. maddesinde düzenlenen mütesep hakkın ihlal edilmediğini kanıt yükünün davalı şirkette olması sonucunu doğurur. Karın, olağüstü yedek akçeye ayrılmasına ilişkin karar genel kurulda gerekçelendirilmemiş olsa bile, yargılama sırasında davalının bunu açıklayarak somut deliller ile ispat etmesi gerekmektedir. Ancak, davalı tarafça kar payının sürekli olarak dağıtılmamasını gerektirir durumun ne olduğu somut olarak açıklanmamıştır. Bu durumda, kar payının dağıtılmamasına ilişkin alınan genel kurul kararının yasa, anasözleşme ve özellikle iyiniyet kuralları ile bağdaştığını kabul etmek mümkün değildir.

Bu itibarla, mahkemece, kâr payının nispi mütesep hak olduğu ve Mülga TTK'nın 469/2. maddesinin TTK'nın 385. maddeyi bertaraf eden bir hüküm olmayıp, gerektiğinde uygulanması mümkün istisnai bir nitelik taşıdığı, pay sahibinin yeterli oranda kâr payı üzerinde mütesep hakkı bulunduğu, dolayısı ile istisnai hakların sakınılarak kullanılması gerektiği ilkesi çerçevesinde kar payının dağıtılmamasına ilişkin genel kurul kararının iyiniyetli olmadığının kabulü ile alınan kararın iptaline karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeye dayalı yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir." (ÜÇİŞİK/ÇELİK, Kar, s. 299-300)

2.2.2.2.4. Koşula Bağlı Alacak Niteliği

Pay sahibinin payından doğan kâr payı hakkı, koşula bağlı alacak hakkı niteliğindedir.¹²⁴ Bahsi geçen koşul ise genel kurulun kâr dağıtımını yönünde karar almasıdır ki¹²⁵, bu koşul doktrininde "geciktirici koşul"¹²⁶ olarak kabul edilmektedir¹²⁷. Dönem sonunda kâr elde edilmiş veya kâr dağıtımını için yedek akçelerin çözülmesi yoluna gidilmişse ve o dönemde elde edilen kârın veya kâr dağıtım amacıyla ayrılmış yedek akçelerin çözülüp dağıtılmasına genel kurul karar vermiş ise pay sahibinin kâr payını talep hakkı bir alacak hakkına dönüşür¹²⁸. Genel kurul kâr dağıtımına kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre karar verir ve bu kararlarla birlikte pay sahibi için ortaklığa karşı ileri sürebileceği koşulsuz bir alacak hakkı ortaya çıkmış olur¹²⁹. Alacak hakkına dönüşen kâr payı hakkı üçüncü kişilere devredilebilir. Aynı zamanda bu hak TTK m.133/2'ye göre haczedilebilir ve dava konusu edilebilir¹³⁰.

Genel kurulun kârın dağıtılmasına yönelik kararı, alacak hakkının doğumu için gerekli bir şarttır. Bir diğer ifade ile, genel kurulun bilançooyu tasdiki (onaylama kararı) bu husus için yeterli olmamakta, alacak hakkının doğumu için, ayrıca kâr dağıtımını kararı alması gerekmektedir¹³¹. Bu nedenle genel kurulun almış olduğu kâr dağıtımına yönelik karar, yenilik doğurucu¹³² bir karar niteliği taşır¹³³.

¹²⁴ ARSLANLI, Halil: Umumi Hükümler, C.1 s. 202; BİLGİN, s. 37; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 22-23;

¹²⁵ BİLGİN, s. 37.

¹²⁶ Geniş bilgi için bkz. EREN Fikret: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 24. Baskı, Ankara 2019; KILIÇOĞLU Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Ankara 2016.

¹²⁷ Faaliyet dönemi sonunda ortaklığın kar elde edip etmeyeceği ve buna bağlı kar dağıtılabilirliği hususları belirsizdir. Bu nedenle gelecekte gerçekleşmesi muhtemel yani belirsiz olan olayın gerçekleşmesiyle hüküm ve sonuç doğurması bağlamında bahsi geçen koşul geciktirici koşuldur. PULAŞLI, Şerh, s. 1403.

¹²⁸ BİLGİN, s. 37; ARSLANLI, Halil: Umumi Hükümler, C.1 s. 212; PULAŞLI, Şerh, s. 1403; AYTAÇ, s. 44; CANÖZÜ, s. 42.

¹²⁹ Yargıtay 11.HD. 09.10.1990 tarih E.7693, K.6376; 11. HD. 26.03.1998, E.9240, K.2241 (TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N. 914).

¹³⁰ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 23; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 300; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 136.

¹³¹ BİLGİN, s. 38; ARSLANLI, Halil: Umumi Hükümler, C.1 s. 202; AYTAÇ, s. 44.

¹³² Yenilik doğurucu haklar hakkında bkz. OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul 2005, s. 252; ÖNEN Ergun: İnşai Dava, Ankara 1981, s. 22; DEMİRBAŞ Harun: Yenilik Doğuran Haklar, İstanbul 2007, s. 70.

¹³³ TEKİL Fahiman: Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1998, s. 284; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 914; CANÖZÜ, s. 43; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 135; BİLGİN, s. 66; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 293.

Genel kurul, kâr dağıtım kararıyla birlikte kârın dağıtım tarihini de belirler¹³⁴ ya da tarih belirlenmesi için yönetim kurulunu yetkilendirir. Kâr payı hakkının muacceliyeti ancak bundan sonra gerçekleşir. Ödemede gecikme durumunda, ortaklık temerrüt faizi de ödemek zorunda kalır¹³⁵.

Kural olarak pay sahibinin kâr payı hakkı muaccel hale geldikten sonra hemen ifa edilmelidir¹³⁶. Pay sahipleri tarafından alınmayan ve böylece ortaklık bünyesinde kalan kâr payına temerrüt faizi yürütülmesi hususu temerrüde düşen tarafın ortaklık ya da pay sahibi olmasına göre değişkenlik arz eder. Pay sahibi alacak hakkına istinaden kendisine uygun koşullarda ödeme yapılmıyorsa, gerekli şartları yerine getirerek ortaklığı temerrüde düşürebilir. Pay sahibi, temerrüde düşen ortaklıktan daha sonra kâr payının yanında temerrüt faizini de böylece isteyebilir¹³⁷. Ancak temerrüde düşen taraf pay sahibi ise alacaklının temerrüdü söz konusu olacağından tabii olarak temerrüt faizi de istenemez¹³⁸. Bu durumda alacaklının temerrüdü hükümleri uygulama alanı bulur (TBK m. 106-107). Alınmayan kâr payı alacakları için zamanaşımı süresi ise, muaccel olunan tarihten itibaren beş yıldır (TBK m. 147/4).

Alacak hakkına dönüşen kâr payı hakkı, ortaklığın iflas etmesi durumunda, oluşturulan iflas masasına normal bir alacak olarak kaydedtirilebilir¹³⁹.

Genel kurul kâr dağıtımına yönelik kararından sonra alacak hakkına dönüşen kâr payı hakkı üzerinde başkaca bir karar alamaz. Alacak hakkının doğumundan sonra genel kurul başka bir kararla bu hak üzerinde etkili olamaz¹⁴⁰. Genel kurulun kâr dağıtım kararı mahkeme tarafından iptal edilirse, ancak o zaman pay sahibinin ortaklığa karşı alacak hakkına dönüşmüş olan kâr payı hakkı ortadan kalkabilir. Mahkemenin kâr dağıtım kararının uygulanmasını durdurma

¹³⁴ AKBİLEK, s. 140; BİLGİN, s. 38.

¹³⁵ SEÇER, s. 13; ARSLANLI, Halil, Umumi Hükümler, C.1 s. 212, BİLGİN, s. 38.

¹³⁶ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 491; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 202; YASAMAN Hamdi: Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, İstanbul 1992, s. 192; AKBİLEK, s. 140.

¹³⁷ Temerrüt faiz oranı 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümlerine göre belirlenecektir. İlgili Kanun'un m. 2/2 hükmüne göre avans faiz oranı uygulanmalıdır. Bu konu hakkında detaylı bilgi için bkz. KAYA Arslan: "Adi ve Ticari İşlerde Faiz", İÜHFİM, C. LIV, 1994; ORTAÇ ORBAY Nurdan: "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz", Ankara Barosu Dergisi, S.2, Ankara 2014, s. 117-133

¹³⁸ SEÇER, s. 14.

¹³⁹ BİLGİN, s. 38; KENDİGELEN, Abuzer: "TTK Tasarısında İntifa Senetleri", BATİDER, C.25, S.2, 2009, s. 124; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 295.

¹⁴⁰ BİLGİN, s.38; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 136; BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 15.

kararı vermesi gerekli olup, iptal davasının açılması tek başına alacak hakkının doğumunu engellemeye yeterli olmaz¹⁴¹ (TTK m. 449).

2.2.3. Kâr Payı Hakkına Hâkim Olan İlkeler

2.2.3.1. Sermayenin Korunması İlkesi İle İlişkisi

Anonim ortaklıklar niteliği itibariyle ticaret ortaklıkları içerisinde sermaye ortaklıkları grubunda yer alırlar (TTK m. 124/2). Anonim ortaklıklar borçları nedeniyle üçüncü kişilere karşı malvarlığı ile sorumludurlar¹⁴². Ortaklık pay sahipleri ise, sınırlı bir sorumluluğa sahiptirler ve bu sınırlı sorumluluk alacaklı üçüncü kişilere karşı değil, getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye miktarınca ortaklığa karşıdır¹⁴³. Bu sebeple anonim ortaklığın ortaklarına başvuramayan alacaklılar için güvenilecek tek kaynak ortaklığın malvarlığıdır¹⁴⁴. Sermayenin korunması ilkesi¹⁴⁵ bu nedenle anonim ortaklık hukukunda üzerinde titizlikle durulan çok önemli bir ilkedir. Sermayenin korunması ilkesi; ortaklığın varlığını devam ettirmesine ve bu sayede ortaklık pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının ve hatta ortaklık çalışanlarının menfaatlerinin korunmasına hizmet eder¹⁴⁶. Bu kişiler içinde özellikle ortaklık alacaklılarının

¹⁴¹ CANÖZÜ, s. 43; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 202; AKBİLEK, s. 36.

¹⁴² TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 467; ARSLANLI, Halil, Umumi Hükümler, C.1 s. 133.

¹⁴³ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 515; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-91; PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 793 vd.; OKUTAN NİLSSON Gül: Anonim Ortaklıklarda Payscaleleri Sözleşmeleri, İstanbul 2004, s. 15.

¹⁴⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 467; TEKİNALP, Ünal: “Anonim Ortaklıkta Sermayenin Korunması İlkesi”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, İstanbul 2010, s. 1689 vd.; PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 394; ÇEVİK, s. 344; TEKİL, AŞ-98, s. 51; CAN Mustafa Erdem: “Anonim Şirkette Sermaye ve Kanuni Yedek Akçeler Toplamının Üçte İkinin Kaybının Hukuki Sonuçları”, ERÜHFD, C.13, S.1, 2018, s. 6.

¹⁴⁵ Sermayenin korunması ilkesinin adlandırılmasında farklı görüşler mevcuttur. Bu açıdan “sermayenin korunması” ya da “malvarlığının korunması” kavramlarından hangisinin bu ilkeyi karşıladığı konusunda doktrinde, alacaklılar lehine teminat oluşturan malvarlığının sadece sermayenin karşılığını oluşturan malvarlığı değerlerinden ibaret olup olmadığı noktasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bazı yazarlar tüm malvarlığının korunması gerektiğinden hareketle kavramın “malvarlığının korunması” olması gerektiğini savunurken, diğer görüşteki yazarlar anonim ortaklığın bütün malvarlığının değil, pay sahiplerine dağıtılması engellenen malvarlığının korunması gerektiği görüşünden hareketle kavramın “sermayenin korunması” olması gerektiğini savunmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. (KIRCA İsmail/ŞEHİRALİ ÇELİK Feyzan Hayal/MANAVGAT Çağlar: Anonim Şirketler Hukuku, C.1, Ankara 2013, s.121 vd.). 6102 sayılı TTK’da kavramın kabul edilen kullanımı ise “sermayenin korunması ilkesi” olduğundan (TTK m. 391/1-c, m. 447/1-c), biz de ilkeyi bu kavram üzerinden incelemeyi uygun buluyoruz.

¹⁴⁶ BÖCKLİ Peter: Der Rangrücktritt im Spannungsfeld von Schuld und Aktienrecht, Zürich, 1988, § 13, N. 713; CAN, s. 6; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 204.

durumu göz önüne alınarak, kanunda ortaklık malvarlığının korunması amacıyla çeşitli düzenlemelere ve bu düzenlemeler arasında bazı tedbirlere yer verilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nda sermayenin usulüne uygun yerine getirilmesi, sermayenin ortaklara iade edilmemesi ve ortaklığın içinin boşaltılmaması için gerekli tedbirler sermayenin korunması ilkesi ışığında düzenlenmiştir. Yine bu hususta kâr payı hakkında TTK m.507 ve m.509'da ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre, sermaye için faiz istenememesi ve kârın ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabilmesi sermayenin korunması ilkesine verilebilecek örneklerden sadece birkaçıdır. Ayrıca TTK m. 511 ve m. 512 hükmü de bu ilkenin somutlaştığı düzenlemelere örnektir. TTK'da düzenlenen örneklerden de yola çıkarak şu söylenebilir ki, sermayenin korunması ilkesinin başlıca özelliği, ortaklık esas sermayesiyle meydana getirilen malvarlığı üzerinde tasarruf imkânının kısıtlanması ve bunun alacaklılar için güvence olarak korunmasının sağlanmasıdır¹⁴⁷.

Sermayenin korunması ilkesine aykırılık teşkil eden genel kurul kararları butlan müeyyidesine tâbi tutulurlar¹⁴⁸. Bu husus TTK m.447/1-c maddesinde açıkça düzenlenmiş olup, kâr payının hesaplanmasında sermayenin korunmasını sağlayan hükümlere aykırılık teşkil eden genel kurul kararları bu nedenle butlan müeyyidesine tâbi olur.

2.2.3.2. Oransallık İlkesi İle İlişkisi

Sermaye ortaklıklarında pay sahiplerinin, haklarından yararlanma ölçütü, kural olarak toplam sermayedeki pay oranı nispetindedir¹⁴⁹.

Kanun koyucu bu kural uygun olarak, pay sahibinin kârdan yararlanma oranını da belirlemiş ve TTK m.507'ye göre “her pay sahibi kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına payı oranında katılır.” demek suretiyle kanunda

¹⁴⁷ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 204; CANÖZÜ, s. 25; CAN, s. 6; KARAYALÇIN, Yaşar: Bilanço Hukuku, Ankara 1979, s. 77; KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, s. 131.

¹⁴⁸ KARASU Rauf: Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2. Bası, Ankara 2015, s. 77; MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 130; PULAŞLI, Şerh, s. 1050.

¹⁴⁹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 878; PULAŞLI, Şerh, s. 595; TEKİL, AŞ-98, s. 47; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 139; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 273.

açık şekilde düzenlemiştir. Bu oransallık ilkesinin istisnasını ise kâr payında imtiyazlı paylar oluşturmaktadır (TTK m. 478/2, TTK m. 507/2).

Görüldüğü üzere oransallık ilkesi kâr payı hakkında ölçü olarak kullanılır¹⁵⁰. Bu ilke anonim ortaklıklarda kural olarak uygulanmasına karşın esas sözleşmede imtiyazlı paylar düzenlenerek bu ilkenin uygulanmasında sınırlama yapılması da mümkündür. Esas sözleşmeye konulan hükümlerle belli paylara, belli haklarda, sermayeye katılma oranından daha fazla hak tanınabilmektedir¹⁵¹.

2.2.3.3. Eşit İşlem İlkesi İle İlişkisi

Sermaye ortaklıklarında çoğunluk ilkesi geçerlidir. Çoğunluk kuralının bir sınırını teşkil eden eşit işlem ilkesi, bütün pay sahiplerinin korunmasına yöneliktir. Eşit işlem ilkesi, uzlaşma sağlamaktan çok ortaklık organlarının oybirliği olmadan çoğunluk ilkesine göre alınan kararlarda menfaat dengesini sağlamak üzere oluşturulmuş bir ilke olarak karşımıza çıkar¹⁵². Daha önce doktrinde¹⁵³ ve Yargıtay kararlarında¹⁵⁴ kabul edilen eşit işlem ilkesi TTK m.357'de ilk kez düzenlenerek kanuni hale gelmiştir¹⁵⁵.

TTK m.357'ye göre "*pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tâbi tutulur.*" Buna göre, eşit işlem ilkesiyle kastedilen, pay sahipliği hakları ve hisse oranlarından bağımsız mutlak bir eşitlik değil, adalet temelli nispi bir eşitliktir¹⁵⁶. Yani pay sahiplerinin haklı, makul, objektif surette meşru sebepler olmadıkça eşit şartların varlığında, eşit işleme tâbi tutulmalarıdır¹⁵⁷.

¹⁵⁰ PULAŞLI, Şerh, s. 595.

¹⁵¹ PULAŞLI, Şerh, s. 595; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 204.

¹⁵² YILDIZ Şükrü: Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara 2004, s. 60.

¹⁵³ OMAĞ Merih Kemal: Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 1, 1986, s. 2; OKUTAN NİLSSON Gül: Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, İstanbul 2004, s. 165.

¹⁵⁴ Yargıtay 11. HD., 20.03.2007 tarih, E. 2005/13567, K. 2007/ 4688 sayılı kararı (www.kazanci.com).

¹⁵⁵ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-32.

¹⁵⁶ EMİNOĞLU Cafer: "Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından 'Eşit Şartlarda Eşit İşlem' İlkesi", Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C.1, S.1, Ocak 2015, s. 80; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 888; YILDIZ, s. 70; NOMER Füsün: "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul 1998, s. 471; OMAĞ, s. 2.

¹⁵⁷ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N.14-32.

Pay sahiplerini eşit şartlarda eşit işleme tâbi tutmayı öngören ilke, pay sahibinin haklarının korunmasında kendilerine müdahale ve kontrol imkânı veren bir enstrüman olarak hizmet eder¹⁵⁸. Eşit işlem ilkesi, çoğunluğun azınlık üzerinde bizzat veya yönetim kurulu aracılığıyla tahakküm kurmasının önüne geçilmesine olanak sağlar¹⁵⁹. Bu yönü dolayısıyla uygulamada azınlığın korunmasında etkin bir araç olarak kullanılabilir¹⁶⁰. Eşit işlem ilkesi ortaklık bünyesinde aynı amaç uğruna birleşmiş olmanın bir gereğidir. Bu yüzden, bu ilkedен özel ve şahsi amaçlarla değil, ancak ortaklık menfaati bunu gerektiriyor ise, bütün pay sahiplerinin çıkarı bu yönde ve sadece o oranda uzaklaşılması düşünülebilir¹⁶¹. Zira hangi sebeplerin eşitsizliği haklı kıldığını veya ona izin verdiğini basitçe formüle etmek zordur; ancak buradaki temel kriter ortaklığın menfaatleridir¹⁶².

Kâr dağıtımını kanun ve esas sözleşmenin çizdiği sınırlar içinde genel kurul tarafından çoğunluğun aynı yöndeki iradesiyle karara bağlanır. Buna göre dönem kârından kâr dağıtımını yapıp yapılmayacağı, yapılırsa kârın ne oranda pay sahiplerine dağıtılacağı, kanun ve esas sözleşme hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ve eşit işlem ilkesini de ihlal etmemek kaydıyla genel kurul tarafından karara bağlanır.

Genel kurulun eşit işlem ilkesini ihlal etmesinin hukuki sonucunun ne olduğu Kanunda açık şekilde düzenlenmemiştir. Yönetim kurulu kararlarının butlanını düzenleyen TTK m. 391'de eşit işlem ilkesine aykırı kararların batıl olacağı açıkça belirtilmesinin aksine, TTK m. 447'de genel kurul kararlarının tadadi olarak sayılan butlan sebeplerinde böyle bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle doktrinde eşit işlem ilkesine aykırı genel kurul kararlarının hukuki sonucu açısından doktrinde farklı görüşler ortaya atılmıştır.

Bir görüşe göre¹⁶³ genel kurul kararlarının eşit işlem ilkesine aykırı olması durumunda butlanının tespiti istenebilir. Çünkü yönetim kurulu kararlarındaki eşit işlem ilkesine aykırılığa butlan müeyyidesi öngörmüş kanun koyucunun, genel kurul kararlarında farklı bir sonucu

¹⁵⁸ AKDAĞ GÜNEY Necla: "Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.3-4, 2014, s. 121.

¹⁵⁹ YILDIZ, s. 40; OMAĞ, s. 2; OKUTAN NİLSSON, s. 166.

¹⁶⁰ AKDAĞ GÜNEY, Eşitlik İlkesi, s. 121.

¹⁶¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 311.

¹⁶² AKDAĞ GÜNEY, Eşitlik İlkesi, s. 122; Tekinalp'e göre "pay sahibi 'haklı sebepler' veya 'ortaklık menfaati' değil 'müşterek menfaatler'in varlığında haklarının kısıtlanmasına katlanmalıdır. Müşterek menfaat, bütün pay sahiplerinin menfaatlerinin gözetildiği ve ortaklığın da menfaatine olan çözümdür." (TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N.885)

¹⁶³ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N.14-32.

amaçladığı düşünülemez. Bir diğer görüşe göre¹⁶⁴ eşit işlem ilkesine aykırı kararlar hem butlana hem de iptal edilebilirlik yaptırımına tâbi olabilir. Şöyle ki, eşit işlem ilkesine sürekli aykırılık sonucu doğuran genel kurul kararları butlana tâbi olmalı, ilkeye belli pay sahipleri için bir defalık (geçici) aykırılık olması halinde ise iptal yaptırımını uygulanmalıdır. Üçüncü bir görüşe göre¹⁶⁵ ise kural olarak genel kurulun eşit işlem ilkesine aykırı kararlarının iptali talep edilmelidir. Eşit işlem ilkesi TTK'da açıkça pozitif norm olarak düzenlendiğinden TTK m.445'te yer alan iptal sebeplerinden "kanuna aykırılığa" dayanılabilir.

Görüldüğü üzere kâr dağıtım kararlarının geçerliliği, kanun ve esas sözleşme hükümlerinin yanında eşit işlem ilkesine de aykırılık teşkil etmemesine bağlıdır¹⁶⁶.

2.2.3.4. Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi İle İlişkisi¹⁶⁷

Eşit işlem ilkesi çoğunluğun azınlık üzerindeki tahakkümünü engellemede tek başına tam anlamıyla yeterli gelmediğinden, yeni bir ilkenin varlığına ihtiyaç duyulmuştur¹⁶⁸. Bu ihtiyaca cevaben, hakların sakınılarak kullanılması ilkesi kabul edilmektedir. Bu ilkeye göre anonim ortaklığın menfaati gereği alınan, kanun ve esas sözleşmeye uygun olan ve ihtiyaca cevap verdiğinden haklı da sayılan kararın çoğunluk tarafından muhalif kişilere en az zarar verecek koşullarla oluşturulması gerekir¹⁶⁹. Bu husus, ortaklığın amacına ulaşması için yaptığı faaliyetler, aldığı kararlar, yöneldiği amaçlar sırasında pay sahiplerinin haklarına en az zarar veren yolu seçmesi gerektiği esasına dayanır¹⁷⁰.

Hakların sakınılarak kullanılması ilkesi TTK'da açıkça tanımlanmamakta, kaynağını objektif iyiniyet yani dürüstlük kuralından almaktadır. TMK m.2'de de belirtildiği gibi herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kuralına riayet etmek zorundadır. Bir başka kaynak yine TMK'da 786. maddede görülmektedir¹⁷¹. Bu hükme göre irtifak hakkı sahibi

¹⁶⁴ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 228; KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, s. 151.

¹⁶⁵ AKDAĞ GÜNEY, Eşitlik İlkesi, s. 126-127.

¹⁶⁶ YILDIZ, s. 140.

¹⁶⁷ Kavram için bkz. TEKİNALP Ünal: "Hakların En Az Zarar Verecek Şekilde Kullanılması İlkesi I-II", İktisat ve Maliye Dergisi, C.XXVI, 1979.

¹⁶⁸ Bu konu hakkında geniş bilgi için bkz. TEKİNALP, En Az Zarar, s. 79.

¹⁶⁹ TEKİNALP, En Az Zarar, s.79; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-32a; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 895.

¹⁷⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s.312; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-32a.

¹⁷¹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 895.

hakkının korunması ve kullanılması için gerekli olan önlemleri alabilir; ancak hakkını yüklü taşınmazın malikine en az zarar verecek biçimde kullanmak zorundadır.

Genel kurulda kâr dağıtımını konusunda karar alınırken de bu ilkeye göre hareket edilmeli, amacı gerçekleştirecek birden fazla yol varsa, pay sahiplerine daha fazla zarar veren ya da daha fazla külfet yükleyen yol kabul edilmemelidir. Aksi takdirde bu genel kurul kararı dürüstlük kuralına aykırılık nedeniyle TTK m.445 uyarınca iptal edilebilir¹⁷².

2.3. Dağıtılabilir Kârın Tespiti

2.3.1. Genel Olarak

Anonim ortaklıklarda dağıtılabilir kârı tespit edebilmek için öncelikli olarak net dönem kârını tespit etmek gerekir. Dağıtılabilir kârın kaynağı net dönem kârıdır¹⁷³. Zira Kanunun 509/2. maddesine göre kâr payı ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabilir. Ayrıca TTK m. 508'e göre de anonim ortaklığın net dönem kârı da yıllık bilançoya göre hesap ve tespit olunur. Bu iki hükme göre anonim ortaklıkta kâr dağıtımını yapabilmek için, ortaklığın o dönem sonunda yıllık bilançoya göre kâr elde etmiş olması gerekir. Ancak kâr elde edilmese dahi alternatif bir yol daha önerilmiş, önceki yıl kârlarından kâr dağıtımını için ayrılmış yedek akçeler veya serbest yedek akçeler var ise bunların çözülmesi yoluyla da kâr dağıtımını yapılabileceği hüküm altına alınmıştır¹⁷⁴. Kanun koyucu net dönem kârı ile neyin kastedildiğini de madde gerekçesinde açıkça ifade etmiştir¹⁷⁵.

¹⁷² TEKİNALP, En Az Zarar, s. 79.

¹⁷³ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-35c; GÜRBÜZ USLU, s. 14.

¹⁷⁴ BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 5; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 115; AYTAÇ, s. 40.

¹⁷⁵ TTK m. 509/2 gerekçesi: "*Tasarının ikinci fıkrası da, 6762 sayılı Kanunun 470 inci maddesinin ikinci fıkrasından esinlenerek kaleme alınmıştır. İlk değişiklik Tasarıdaki "net dönem kârından" ibaresi ile yapılmıştır. Mevcut metindeki "safî kâr" terimi uygulamada ve öğretide açıklıktan yoksun bir kavram olarak nitelendirilerek eleştirilmiştir. "Safî" sözcüğü açık olmakla birlikte "kâr" kavramının bir sıfatla tanımlanması gerektiği haklı olarak ileri sürülmektedir. Hangi kâr? Dönem kârı mı yoksa bilançoda geçen yıldan aktarılan kârı da içerebilecek olan bilançodaki kâr mı? "Dönem kârı" bu tartışmaları ortadan kaldıracak açıklıktadır. "Net" kelimesi ise Tasarının başka maddelerinde kullanılan ve uluslararası literatürde geçerli olan terim ile de uyumu sağlamaktadır ... tasarıdaki "net dönem kârı" ibaresiyle her şeyden önce bilanço zararı düşüldükten sonra kalan kâr kastedilmiştir. Anonim şirkette, bilançoda geçmiş yıl zararı/zararları varken, yıllık kâr dağıtılamaz. Bu yasak*

Net dönem kârı, bilanço yılının sonunda o yıla ve o yılın gelirine mahsus olmak üzere, kâr ve zarar hesabında görünen gerçek kâr bakiyesi, bir diğer deyişle önceki yılın kâr ve zararı ile borç ve masraflarının indirilmesinden sonra faaliyet yılının sağladığı olumlu gelir fazlasıdır¹⁷⁶. Özetle net dönem kârı, bilanço zararı düşüldükten sonra kalan kârdır. Bu nedenle kâr payına esas teşkil eden net dönem kârına ulaşmak için öncelikle varsa geçmiş yıl zararlarının karşılanması gerekir¹⁷⁷. Anonim ortaklık geçmiş yıldan kalan zararını kazançla telafi etmedikçe kâr elde etmiş sayılmaz. Geçen yıldan aktarılan kâr ise TTK m.519 kapsamında net dönem kârına eklenmez, bir diğer ifadeyle bilanço kârına dahil edilmez¹⁷⁸. Çünkü geçen yıldan devrolunan kâr bakiyesi ortaklık için yedek akçe hükmündedir¹⁷⁹.

TTK m.509'da yer alan serbest yedek akçeler kavramının kapsamı geniş olarak ele alınmıştır¹⁸⁰. Gerekçeye göre¹⁸¹; ortaklığın isteğiyle ayrılmış tüm yedek akçeler (olağanüstü yedek akçeler de dahil) ne amaçla ayrıldığı nitelendirilmeden, amaçsız olarak yedek akçe hesabına alınmaktadır. Dağıtılma amacı uygulamada belirtilmediğinden, serbest yedek akçeler kavramının geniş yorumlanması yoluna gidilmiştir.

Kanun koyucunun dağıtılabılır kâr ile ilgili düzenlemeleri ayrıntılı olarak ele almasının sebeplerinden biri, ortaklık esas sermayesinin korunması ilkesinin uygulanması gayesidir. Anonim ortaklığın alacaklılara karşı yalnızca malvarlığı ile sorumlu olduğu düşünülürse, faaliyet döneminde kâr elde etmeyen ortaklığın esas sermayeyi azaltacak şekilde kâr dağıtımını yapmaması gerekir¹⁸².

Anonim ortaklıklarda kâr dağıtımını, genel kurulun buna yönelik kararı ile meydana gelir. Ortaklık bilançosunun genel kurulca onaylanması tek başına yeterli olmaz yalnızca dağıtım

sermayenin korunması ilkesi gereğidir ve anonim şirketlere ilişkin evrensel bir kuraldır. "Net kâr"ın vergi öncesi veya vergi sonrası kârı ifade etmesi ise bir şirketler hukuku sorunu değildir."

¹⁷⁶ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 376; GÜRBÜZ USLU, s. 13; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 902.

¹⁷⁷ İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku, s. 191; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s.518; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 902.

¹⁷⁸ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 296; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 52.

¹⁷⁹ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 52.

¹⁸⁰ CANÖZÜ, s. 59; YANLI Veliye: "Yeni Ticaret Kanunu ve Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımını", BATİDER, C.30, S.1, 2014, s. 7.

¹⁸¹ TTK m. 509'un gerekçesi.

¹⁸² BİLGİN, s. 84; ANSAY, s. 35; CANÖZÜ, s. 60. 6012 sayılı TTK'nın Genel Gerekçesi 57 No'lu başlığında; sermayenin korunması ilkesi ile bilanço arasında sıkı bir bağ bulunduğu, kar dağıtımının sermayenin korunması ilkesi çerçevesinde yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

olanak sağlanmış olur. Genel kurulun ayrıca kâr dağıtım kararı almasıyla kârın dağıtımını sağlar¹⁸³.

2.3.2. Kâr Payının Hesaplanmasında Net Dönem Kârının Tespiti ve Dikkate Alınması Gereken Hususlar

Kâr payının hesaplanmasında net dönem kârının tespit edilmesi gerekir ve bu tespit yapılırken dikkate alınması gereken bazı hususlar vardır. Bunlar bilanço kavramı, bilanço zararlarının kapatılması, indirilmesi gereken zorunlu değerlerin dönem kârından indirilmesi ve sermayenin amortismanının düşürülmesidir.

2.3.2.1. Net Dönem Kârının Tespiti

Net dönem kârının tespit edilmesi, dağıtılabılır kârın tespiti açısından bir ön koşuldur. TTK'da açıkça tanımlanmayan net dönem kârı, yıllık kârdan belirli unsurların indirilmesinden sonra kalan tutarı ifade eder. TTK'da ve ayrıca uygulamada benimsenen, indirilmesi gereken değerlerin yıllık bilançoya göre belirlenen yıllık kârdan indirilmesi ile net dönem kârı ortaya çıkar.

Dağıtılabılır kârın belirlenebilmesi için net dönem kârının doğru saptanması gereklidir. Bu tespitin doğru şekilde yapılmaması yönetim kurulunun sorumluluğunu gündeme getirir¹⁸⁴.

2.3.2.2. Dikkate Alınması Gereken Hususlar

Anonim ortaklıklar faaliyet dönemi sonunda elde ettikleri kârı bütünüyle kâr payı dağıtımına konu edemezler. Elde edilen dönem kârından varsa geçmiş yıl zararları, kanuni ve isteğe bağlı

¹⁸³ BİLGİN, s. 38; ARSLANLI, Halil: Umumi Hükümler, C.1 s. 202; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 135-136; AYTAÇ, s. 44; ERİŞ Gönen: Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1995, s. 753.

¹⁸⁴ DOMANIÇ Hayri: TTK Şerhi, C.II, s. 1531; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 206.

yedek akçeler ile kanun ve esas sözleşme uyarınca ayrılması gereken diğer miktarlar ayrılır¹⁸⁵. Vergi ve benzeri yükümlülükler için doktrinde tam bir görüş ayrılığı olmasa da ekseriyetle bu giderlerin de dönem kârından düşürülmesi, yani net dönem kârının vergi sonrası kâr olması gerektiği kabul edilmektedir¹⁸⁶. Kâr payı ancak bu değerler dönem kârından indirildikten sonra ortaya çıkan net dönem kârından dağıtılabilir. Kanunun indirilmesi gereken değerler sıralaması emredici niteliktedir. Esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle bu sıralamada değişiklik yapılamaz¹⁸⁷.

2.3.2.2.1. Bilanço Zararlarının Kapatılmış Olması

2.3.2.2.1.1. Bilanço Kavramı ve Türleri

Bilanço, anonim ortaklıklarda izlenen amaçlara göre değişik anlam ve özellikler yüklenen genel bir kavramdır. Açılış bilançosu (TTK m.68, 73, 508), tasfiye bilançosu (TTK m.540, 542), ortaklığın mali durumunun bozulması ya da borca batık olması durumunda çıkarılan ya da birleşme ve bölünmede çıkarılan ara bilanço (TTK m.376/3, 144, 165), yıllık ticari bilanço ve mali bilanço, taşıdıkları anlam ve yükledikleri özellikleri ile birbirlerinden farklı bilanço örneklerindedir¹⁸⁸.

Konumuzla doğrudan ilgisi olmayan, ticari bilanço ve mali bilanço dışındaki bilançolara¹⁸⁹ burada değinilmeyecektir.

Bilanço geniş bir tanımla, bir işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklarla bu varlıkların sağladığı kaynakları gösteren mali tablo olarak ifade edilir¹⁹⁰. Anonim ortaklığın hesap devresi başlangıcı olan belirli iki tarih arasında malvarlığında meydana gelen değişiklikleri gösteren tabloya bilanço denir. Değişiklikler arasındaki fark, daha yeni tarihteki durum lehine ise kâr elde edilmiş, aleyhe ise zarar meydana gelmiş demektir. Bunlar kâr zarar hesabında ortaya

¹⁸⁵ CANÖZÜ, s. 60

¹⁸⁶ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 902; ERDAMAR, s. 39; ERİŞ, Gönen: TTK Şerhi-III, s. 3415.

¹⁸⁷ CANÖZÜ, s. 60.

¹⁸⁸ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 57.

¹⁸⁹ Bu bilanço türlerine yönelik ayrıntılı bilgi için bkz. TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 57.

¹⁹⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 15; KARACAN Sami: Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri, İstanbul 2015, s. 186.

çıkar¹⁹¹. Bir başka tanıma göre bilanço bir kuruluşun ya da bir ticari işletmenin belli bir dönem sonundaki ya da belli bir tarihteki taşınır ve taşınmaz malvarlıkları ile bunları sağlamak için kullanılan öz ve yabancı kaynakları dengeli olarak gösteren çizelgedir¹⁹².

Konumuzla ilgili olan ticari ve mali bilanço ise, izledikleri amaç ve kanundaki hükümler ile birbirlerinden ayrılan iki bilanço türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.2.2.1.2. Ticari Bilanço ve Mali Bilanço (Vergi Bilançosu)

Varlıkların, alacakların ve borçların değerlemesinde genel kabul gören muhasebe ilkeleri doğrultusunda hazırlanarak düzenlenmiş bilanço, ticari bilanço olarak ifade edilir¹⁹³.

Ticari bilanço, yıllık bilançoyla aynı anlamda kullanılır ve izlediği gaye olumlu ya da olumsuz, sonucu açıklamaktır. Yani işletmenin o dönemdeki faaliyet sonucunu ortaya koymak böylece ortaklara dağıtılabilecek kâr miktarını ortaya koyarak net dönem kârının tespitini sağlamaktır¹⁹⁴. İşte bu nedenle ticari bilanço kâr payının tespitinde üzerinde hassasiyetle durulan bir kavramdır.

Ticari bilançoda ortaklığın devamlılığı esas alınarak VUK m.315 uyarınca Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen amortisman oranları içerisinde değerlendirilir¹⁹⁵.

Mali bilanço ise, anonim ortaklığın bir sermaye ortaklığı olması ve bu nedenle kurumlar vergisi ödemekle mükellef olması (KVK m.1/1-a) sebebiyle, vergiye esas teşkil edecek matrahın tespit edilmesi için ortaya çıkan bilanço olarak ifade edilir¹⁹⁶. Mali bilanço, kendisine ticari bilanço temel alır ancak ticari bilanço üzerinde kendi amacına uygun değişiklikler yapılarak ortaya çıkar. Bu amaç ise vergiye esas teşkil edecek olan matrahın belirlenmesidir. Bu nedenle ticari bilanço üzerinde yapılan değişikliklerle ortaya çıkan vergi bilançosu değil de sadece vergi matrahı olduğu söylenebilir¹⁹⁷. Çünkü ortaklık genel kurulunda kabul edilen bilanço tek bir

¹⁹¹ BİLGİN, s. 53-54; İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku, s. 391.

¹⁹² ERİŞ, TTK Şerhi-III, s. 2630; SEÇER, s. 25.

¹⁹³ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 65; SÜMER Ayşe: Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, İstanbul 1991, s. 39-40.

¹⁹⁴ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 67-68.

¹⁹⁵ CANÖZÜ, s. 50; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 18.

¹⁹⁶ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 62; ATAMAN, s. 90.

¹⁹⁷ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 61-62.

metin olup, mali bilançonun, bilançodaki kârın mali mevzuata uygun hale getirilmesi suretiyle hesaplanan bir mali kâr olduğu ifade edilebilir¹⁹⁸.

Mali bilanço aynı zamanda vergi bilançosu olarak da ifade edilir. Vergi bilançosundaki kâr ile ticari bilançodaki kâr birbirlerinden farklılık arz edebilir. Bunun sebebi; yıllık bilançonun gider olarak kabul ettiği bazı değerlerin vergi bilançosunda gider olarak kabul edilmemesi, amortisman ve karşılıklar ayrılmasında benzerlerinden farklı olan vergi hükümleri olması ve değerlemede farklılıklar bulunması veya ekonomik ve sosyal amaçlarla işletme gelirlerinin tamamen vergi dışı bırakılabilmesi gibi nedenler olabilir¹⁹⁹.

Ticari bilanço ile mali bilanço değişik değerlendirme ilkelerine²⁰⁰ göre düzenlendiğinden birbirlerinden farklı olmaları doğal bir sonuçtur. Ticari bilanço değerlendirme bakımından serbestisi daha fazla olan ve düzenleyicisine her alanda daha geniş alanlar bırakan bir bilançodur²⁰¹. Buna karşın mali bilanço ise kamu yararı gözetildiğinden daha ayrıntılı ve daha katı değerlendirme ilkelerine ve hükümlere tâbidir. Kamu yararı sebebiyle de mali bilanço, bazı istisnalar dışında emredici hükümlere tâbidir²⁰².

2.3.2.2.1.3. Bilanço Zararlarının Kapatılması

Kanun hüküm ve gerekçelerinde açıkça belirtilmektedir ki, net dönem kârı, özetle bilanço zararı kapatıldıktan sonra kalan kârdır. Ortaklığın geçmiş yıllara ait zararları varsa, bunlar kapatılmadan önce kâr payı dağıtılamaz. Zira faaliyet dönemi sonunda zarar olduğu ya da geçmiş yıllara ait zararın son bilançooya da intikal ettiği durumda bu zarar veya zararlar

¹⁹⁸ KARYAĞDI, s. 31; KARAYALÇIN, Bilanço, s. 3.

¹⁹⁹ KARYAĞDI, s. 30; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 18; ATEŞAĞAOĞLU, s. 15.

²⁰⁰ Ticari bilançoda iktisadi kıymetler TTK'da ya da SPKn'da düzenlenen değerlendirme ilkelerine göre, mali bilançoda ise bu kıymetler VUK'da düzenlenen değerlendirme ilkelerine göre düzenlenir. KARYAĞDI, s. 31.

²⁰¹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 64; KARYAĞDI, s. 36.

²⁰² TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 61 ve 66.

kapatılmadan dağıtılabılır kârın varlığı söz konusu olamaz²⁰³. Net dönem kârının içinde geçmiş yıl zararlarının bulunamayacağı gerekçede²⁰⁴ açıkça belirtilmiştir.

Doktrinde zarar, gerçek zarar ve gerçek olmayan zarar olmak üzere ikili bir ayrıma tâbi tutulmuştur. Zira Kanun'da zararların dönem kârından mı yoksa yedek akçelerden mi karşılanacağı konusunda bir açık hüküm yoktur. Gerçek zarar esas sermayeyi doğrudan doğruya azaltan zararı ifade eder. Kanuni ve hatta ortaklığın isteğiyle ayrılan ihtiyari yedek akçeler ile tamamen karşılanması mümkün iken yine de zarar gelecek yıla aktarılıyor ise burada gerçek olmayan zarar söz konusudur²⁰⁵.

Gerçek zarar doktrindeki çoğunluk görüşüne göre dönem kârından indirilir. Dönem kârından gerçek zararın indirilmesi suretiyle elde edilen miktarın TTK m.519 uyarınca kanuni yedek akçe ayırmaya konu olan net dönem kârı olduğu görüşü doktrinde kabul edilmektedir²⁰⁶. Gerçek olmayan zararların ise öncelikle yıllık kârdan düşürülmesi, daha sonra eğer gerçekten ihtiyaç varsa ihtiyari ve kanuni yedek akçelerden karşılanması gerektiği belirtilmektedir. Zararlar yedek akçeler ile karşılanacaksa buna yönelik kararı genel kurul almaya yetkilidir²⁰⁷. Söz konusu yedek akçelerde çözülme sırası ise öncelikle serbest yedek akçelerdedir²⁰⁸.

TTKm.474/2'de açıkça belirtilmemiş olmasına karşın, sermayenin korunması ilkesi gereği, bilanço zararı öncelikle serbest yedek akçeden kapatılır fakat bu işlemde arta kalan zarar miktarı varsa ancak o zaman bu miktarın sermaye azaltımı yoluyla kapatılması gerekir²⁰⁹. Eğer sermaye kaybı borca batıklık derecesindeyse azaltımla sermaye ortada kalmayacağından artık basit sermaye azaltımı yoluna başvurulamaz. Bu durumda TTK m.376/3 uyarınca anonim ortaklığın iflası gündeme gelir²¹⁰.

²⁰³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 902-902a; İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku, s. 191; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 379.

²⁰⁴ TTK m. 509 gerekçesi "... Tasarıdaki "net dönem kârı" ibaresiyle her şeyden önce bilanço zararı düşüldükten sonra kalan kâr kastedilmiştir. Anonim şirkette, bilançoda geçmiş yıl zararı/zararları varken, yıllık kâr dağıtılamaz. Bu yasak sermayenin korunması ilkesi gereğidir ve anonim şirketlere ilişkin evrensel bir kuraldır."

²⁰⁵ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 298.

²⁰⁶ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 300

²⁰⁷ ARSLANLI Halil: "Açık Yedek Akçeler", İktisat ve Maliye Dergisi, C.7, S.9, 1960, s. 568; AKBİLEK, s. 68; BİLGİN, s. 79.

²⁰⁸ BİLGİN, s. 80.

²⁰⁹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N.1438.

²¹⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 381.

2.3.2.3. İndirilmesi Gereken Zorunlu Değerlerin İndirilmesi

Anonim ortaklıklar KVK kapsamında kurumlar vergisi mükellefidirler (KVK m.1/1-a). Kurumlar vergisine esas olan kaynak ise mükelleflerin bir hesap döneminde elde ettikleri safi kurum kazancıdır. Kurumlar vergisi bu kazanç üzerinden hesaplanır²¹¹. Ortaklıkların safi devre kazancı KVK m.8 ile 11 arasında; GVK m.37 ile 44 hükümlerine göre belirlenir. Yıl içindeki gelirlerden genel masraflar, hazırlık devresi faizi ve amortismanlardan (GVK m.40) başka VUK m.322-324 hükmüne dayanan değersiz, şüpheli ve vazgeçilen alacaklar da çıkarılır. Bunun sonucunda net dönem kârı ortaya çıkar²¹².

Kurumlar vergisi ticari bilançodan değil mali bilanço üzerinden hesaplanır²¹³. Ticari bilançonun gider olarak kabul ettiği bazı değerler mali bilanço için gider olarak kabul edilmez. İki bilanço arasında fark bulunmasının başlıca nedenlerinden biri budur. Kurumlar vergisi matrahı tespit edilirken, geçmiş yıllara ait zararlar dönem kârından düşürülürken, mali bilançoda gider kabul edilmeyen değerler ise dönem kârına eklenir. Daha sonra bu dönem kârı üzerinden KVK m.32'ye göre %20 oranıyla kurumlar vergisi belirlenir.

Dönem kârından geçmiş yıl zararları ve vergi vb. yükümlülüklerin düşürülmesi ile birlikte dağıtılabılır kâr ortaya çıkmaz. Dağıtılabılır net dönem kârını tespit edebilmemiz için bunlara ek olarak kanuni ve isteğe bağlı yedek akçeleri ve kanun ve esas sözleşme uyarınca ayrılması gereken miktarları da dönem kârından indirmemiz gerekecektir²¹⁴. Bu konuya ikinci bölümde daha ayrıntılı olarak değinilecektir.

2.3.2.4. Sermayenin Amortismanının Düşürülmesi

Sermayenin amortismanı TTK ve SPKn.'da düzenlenmemiş olup, mevzuatta yalnızca VUK m.325'te karşımıza çıkmaktadır. Bu madde hükmüne göre "*imtiyazlı işletmelerde, tesisatın imtiyaz süresinden sonra, bedelsiz olarak Devlete veya Devletçe tensip olunan bir teşekküle*

²¹¹ KVK m. 6/1.

²¹² ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 382; ATEŞAĞAOĞLU, s. 13; KARYAĞDI, s. 32.

²¹³ ERİMEZ, s. 102; KARYAĞDI, s. 31; KARSLIOĞLU, s. 80.

²¹⁴ CANÖZÜ, s. 60; KARSLIOĞLU, s. 80; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 902-902a.

veya belediyeye intikal etmesi imtiyazname gereğinden bulunduğu, imtiyaz mukavelenamesinde de sermayenin itfası için yıllık belli bir nispet veya miktar ayrılması gösterilmiş olduğu takdirde, bu nispet veya miktar üzerinden sermaye itfa²¹⁵ olunur." düzenlemesiyle sermayenin amortismanından bahsedilmiştir.

Kâr payının tespitinde esas sermayenin amortismanı da dikkate alınır. Bir anonim ortaklığın ihraç ettiği payların birim (nominal) değerlerinin tamamının ya da bir kısmının gelecekte tasfiye sonucundan bu paylara düşecek hisselerle mahsuben avans olarak geri ödenmesine sermayenin amortismanı denir²¹⁶.

Sermayenin amortismanı ortaklık alacaklılarının durumunu güçleştirici bir özellik taşımaz. Çünkü her payın nominal değeri tamamıyla amorti dahi edilse esas sermaye bilançonun pasif tarafında olduğu gibi kalır. Bu nedenle alacaklılar adına bir sakınca bulunmaz.

Tamamen amorti edilmiş, nominal değeri tamamen itfa edilmiş paylar intifa payına dönüşürler ve bu dönüşüm payların iptaline dahi gerek kalmaksızın kendiliğinden meydana gelir. Tasfiye aşamasında intifa payları sermaye iadesi olarak herhangi bir şey alamazlar. Bunun nedeni nominal değerlerinin tamamen geri ödenmiş olmasıdır²¹⁷.

2.3.3. Net Dönem Kârı ile Dağıtılabilir Kâr Arasındaki İlişki

Dağıtılabilir kâr, ortaklığın gelişme potansiyeline dokunulmadan, işletmenin gelişimini istikrarlı bir şekilde sağlayacak fonları saklı tutarak, ortaklara dağıtılabilecek tüm değerlerin toplamını ifade eder²¹⁸.

TTK m.509'da belirtildiği üzere kâr dağıtımı için iki kaynak vardır. Bunlar net dönem kârı ve serbest yedek akçelerdir. Geçen yıldan aktarılan kâr da burada ayrıca söylenebilir. Geçen yıldan aktarılan kâr da bir çeşit yedek akçe olarak değerlendirildiğinden²¹⁹ fakat kanunda açıkça böyle bir nitelik belirlenmediğinden, aslında serbest yedek akçeler kavramı aktarılan kârı da kapsar.

²¹⁵ İtfanın kelime anlamı olarak: Söndürme; ödeme; bir borcu, ödeme, takas, af gibi bir sebeple kapatma; sona erdirmeye (www.sozluk.adalet.gov.tr)

²¹⁶ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 382; KARAYALÇIN, Bilanço, s. 62.

²¹⁷ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 382.

²¹⁸ ERDAMAR, s. 39; KARYAĞDI, s. 96; PULAŞLI: Şerh, s. 1406; AKYAZAN, s. 50.

²¹⁹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 257.

Görülebileceği gibi dağıtılabılır kâr, net dönem kârını da içine alan bir üst kavramdır. Kâr payı dağıtma amacına özgülenmiş isteğe bağlı yedekler de kâr payının kaynağı içinde yer alır. Dağıtılabılır kârın mevcudiyeti için bir önceki yılda kâr elde edilmiş olması bir şart teşkil etmez. Ortaklık bünyesinde yer alan kâr dağıtımını amacıyla ayrılmış isteğe bağlı yedek akçeler ve belli bir amaca özgülenmemiş yedek akçelerle de kâr payı dağıtılabılır²²⁰.

Dağıtılabılır kârı formüle etmek gerekirse net dönem kârıyla arasındaki fark da böylece açıkça ifade edilebilir. Buna göre, "*Dağıtılabılır Kâr: Net Dönem Kârı + varsa Geçmiş Yıldan Aktarılan Kâr + varsa İstikrarlı Kâr Dağıtımını Temini İçin Ayrılmış Yedek Akçeler + Belli Bir Amaca Özgülenmemiş Serbest Yedek Akçeler*" olarak formüleleştirilebilir.

2.4. Kâr Payının Dağıtımına Yönelik Esaslar

2.4.1. Genel Kurulun Kâr Dağıtımını Kararı Yetkisi ve Sınırları

Kâr dağıtımını kararı verilebilmesi için öncelikle usulüne uygun olarak düzenlenmiş bir bilançoya ihtiyaç vardır²²¹. Bu bilançonun genel kurul tarafından onaylanması gerekir. Genel kurul tarafından onaylanan bilanço tek başına kâr dağıtımını sağlamaz. Kâr dağıtımının yapılabilmesi için ayrıca onaylanan bilançoya göre bir kâr elde edilmiş olması veyahut kâr elde edilememişse ortaklık bünyesinde kâr dağıtımına kaynak teşkil edecek varlıkların yani serbest yedek akçelerin bulunması; bunların üzerine genel kurulun da bu dağıtılabılır kârın dağıtımını için özel bir karar alması gereklidir. Bu kararı alma yetkisi, genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır. Bu nedenle genel kurul kâr dağıtım kararı alma yetkisini TTK m.408'e göre herhangi başka bir organ ya da kişiye devredemez²²². Genel kurulun bu yenilik doğurucu kararı ile birlikte pay sahibinin kâr payına ilişkin hakkı, alacak hakkına dönüşür²²³.

²²⁰ KARYAĞDI, s. 96; ERİMEZ, s. 134.

²²¹ BİLGİN, s. 86.

²²² BİLGİN, s. 64; AYTAÇ, s. 44; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 293.

²²³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 914; BİLGİN, s. 66; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 135.

Kâr dağıtımına yönelik teklif ise yönetim kurulunca hazırlanır. Yönetim kurulundan başka pay sahipleri de kârın dağıtımının usul ve yöntemlerini içeren bir teklifte bulunabilir²²⁴. Ancak ister yönetim kurulu isterse pay sahipleri tarafından yapılsın; kâr dağıtımını ile ilgili yapılan teklif üzerinde genel kurulun geniş takdir yetkisi bulunmaktadır²²⁵. Böylece genel kurul gelen teklifi ister doğrudan tamamıyla kabul eder, isterse de kanun ve esas sözleşme hükümlerine aykırılık olmaması koşuluyla teklifi değişiklikler yaparak kabul eder²²⁶. Genel kurulun bu takdir yetkisi, kârın dağıtılıp dağıtılmayacağını, dağıtılacaksa bunun hangi oran üzerinden yapılacağını da kapsar²²⁷.

Genel kurul kâr dağıtım kararını TTK'nın 418'nci maddesinde yer alan basit nisaba uygun olarak alır²²⁸. Buna göre esas sözleşmede aksine bir düzenleme yoksa sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahipleri veya bunların temsilcileri toplantı nisabını; toplantıda hazır bulunanların çoğunluğu da karar nisabını oluşturur. Esas sözleşmeyle kâr payı dağıtımına ilişkin toplantı nisabı ağırlaştırılabilir fakat hafifletilemez²²⁹.

Genel kurulun kâr dağıtım kararı çeşitli unsurların etkisinde kalabilir. Kâr dağıtımını etkileyen unsurlar, net dönem kârının miktarı, net dönem kârının istikrarlı olup olmaması, ortaklığın gelişmek ve kazancını artırmak için yeni fonlara ihtiyacı olup olmaması, ortaklığın kâr dağıtımını yönünde teamüllerinin bulunması, ortaklığın likidite²³⁰ durumu, borçlanabilme yeteneği vb. olarak sayılabilir²³¹. Ayrıca vergiler de özellikle küçük aile ortaklıklarında kârın dağıtımını etkileyen unsurlardandır. Bu tip ortaklıklarda kârın dağıtılmaması pay sahiplerinin vergi yüklerini artırmamak için daha uygun bir karar olabilir²³². Zira pay sahipleri de GVK m.1 hükmü uyarınca elde ettikleri gelirin vergisini ödemek durumunda kalırlar. Bu da ellerine geçen miktarın en az %15 oranında azalması sonucunu doğurur.

²²⁴ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 293.

²²⁵ AKBULAK, s. 171; KOCABEY, s. 107.

²²⁶ AYTAÇ, s. 44; KAYAR, Hisse Senedi, s. 466; KOCABEY, s. 107.

²²⁷ CANÖZÜ, s. 91.

²²⁸ BİLGİN, s. 65; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 293; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 397; PULAŞLI, Şerh, C.I, N. 448.

²²⁹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 398.

²³⁰ Likidite, işletmelerin varlıklarının hızlı ve kolayca nakde dönüşebilme yeteneğini ifade eder. Likiditenin, gerçek ve teknik likidite olarak ikiye ayrılmaktadır. Nakit para en likit varlıktır. Likiditesi en düşük varlıklar ise duran varlıklardır.

²³¹ EREM Turgut: "Anonim Şirketlerde Kar Tevzii Dolayısıyla Pratikte Karşılaşılan Bazı Meseleler", BATİDER, C.5, S.2, Eylül 1969, s. 180.

²³² BİLGİN, s. 87.

Genel kurul, kararlarında, kanunun emredici hükümleri, esas sözleşme ve objektif iyiniyet, başka bir ifadeyle dürüstlük kurallarıyla bağlıdır. Ayrıca genel kurulun kâr üzerindeki hakimiyeti "*kâr payı hakkı fiilen ortadan kaldırılamaz*" kuralı ışığında sınırlı hale getirilmiştir²³³.

Genel kurulun kâr dağıtım kararını aldığı andan itibaren, dağıtılması kararlaştırılan kâr üzerinde tasarruf yetkisi ortadan kalkar²³⁴. Kâr dağıtım kararı verildikten sonra genel kurul, kararı tadil ederek de pay sahiplerinin alacak hakkı üzerinde tasarrufta bulunamaz²³⁵. Ancak dağıtım kararının aleyhine, hukuka aykırı olduğu iddiasıyla iptal davası açılabilir. Bu dava sonucunda mahkeme iptal kararı verirse söz konusu alacak hakları da ortadan kalkar. Ancak iptal davasının açılmış olması tek başına kararın yürürlüğünü durdurmaz. TTK m.449 hükmüne göre kararın uygulanmasına ilişkin durdurma kararı verilmeden kâr payının alacak hakkına dönüşmesi ve hak sahiplerine ödenmesi engellenemez²³⁶.

Genel kurul TTK m.523 hükmünü ışığında dağıtılabılır kârdan yedek akçe ayrılabilir. Bununla birlikte, belli koşullar altında, bu kârın esas sermayeye eklenmesine de karar verilebilir²³⁷. Genel kurulun pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı üzerinde sınırsız hakimiyeti yoktur. İlk olarak genel kurul bu kararı alırken dürüstlük kuralına riayet etmelidir. Yalnızca pay sahiplerine zarar vermek amacıyla, kâr payı, başka yedek akçe olarak ayrılamaz²³⁸. Bunun dışında kârdan yapılacak ayrımlar konusunda genel kurul emredici kanun hükümlerine de riayet etmelidir. Bu kapsamda vergi, fon, kanuni yedek akçe gibi hususlarda emredici kanun hükümlerine göre ayırım yapılması gerekir. Esas sözleşme hükümleriyle kâr dağıtım konusunda bazı kurallar belirlenmişse genel kurul bunları da göz ardı edemez²³⁹. Genel kurul kararının iptali istendiğinde mahkeme, genel kurulun kâr dağıtım kararı alırken bu üç kritere (kanun, esas sözleşme, dürüstlük kuralı) riayet edip etmediğini inceleyecektir. Aksi durumda iptal davası

²³³ Yargıtay HGK. 26.11.1986 tarih, E. 11-6, K. 1000 sayılı kararı (ERİŞ, Anonim Şirketler Hukuku, s. 779; ÇATAKOĞLU Buket: "Tahvillere Sağlanan Kar Payı Hakkı ve Hak Sahiplerinin Korunması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz'a Armağan, C.22, S.3, 2016, s. 726; Yargıtay 11. HD. 09.02.1982 tarih, E. 487, K. 79 sayılı kararı (www.lexpera.com).

²³⁴ KAYAR, Hisse Senedi, s. 467; MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 324-325.

²³⁵ ARSLANLI Halil: Anonim Şirketler, C.II-III, Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, 1960, s. 202; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 136; BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 15.

²³⁶ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 325; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 202.

²³⁷ BERZEK Ayşe Nur: Anonim Ortaklıkta İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, İstanbul 1990, s. 37.

²³⁸ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 399.

²³⁹ MOROĞLU, Sermaye Artırımı, s. 174.

açılması halinde kâr dağıtım kararı TTK m.445, 446 ve 447 hükümlerine göre bu üç kritere aykırılık nedeniyle iptal edilebilir.

Genel kurulun almış olduğu kârı tamamen dağıtmama veya kârı yeterli oranda dağıtmama kararının pay sahiplerinin başvurusuyla mahkeme tarafından iptal edilmesi kârın dağıtımını için tek başına yeterli değildir. Kâr dağıtımının yapılması bu hususta yeniden genel kurul kararının alınmasına bağlıdır. Ancak iptal edilen karar üzerine, genel kurul tarafından kâr dağıtımını yönünde alınan yeni kararın da yeterli oranda kâr dağıtımını içermemesi halinde, pay sahiplerinin artık mahkemeden bu kararın yalnızca iptal edilmesi değil, aynı zamanda mahkemenin kârı tespit etmesi ve dağıtımına karar vermesi yönünde bir talepte bulunup bulunamayacağı doktrinde tartışmalıdır. Burada çoğunluğun görüşü, TTK m.408 hükmünde açıkça belirtildiği gibi kâr dağıtımını kararının genel kurulun devredilemez yetkilerinden birisi olduğu, bu nedenle mahkemenin iradesinin kâr dağıtımını yönünden genel kurulun yetkisine bir müdahale teşkil edeceği, zira böyle bir durumda mahkemenin genel kurulun yerine geçmiş sayılacağı, bu nedenle mahkemenin yalnızca iptal kararı ya da iptal isteminin reddi kararı ile yetinmesi gerektiği şeklindedir²⁴⁰. Daha sonra genel kurul bu iptal kararı ışığında yeniden toplanıp karar almalıdır.

Genel kurul sadece ilgili faaliyet döneminin (hesap döneminin) bilançosu ile tespit edilen kâr üzerinde dağıtımına yönelik tasarruf yetkisini haizdir. Gelecek yıllara ilişkin kâr dağıtım oranının belirlenmesi veya kârın bu yıllarda dağıtılmamasına karar verilmesi olanaksızdır. Çünkü genel kurulun kâr üzerindeki yetkisi, kârın yıllık bilançoyla tespit edilmesi ile doğar ve her hesap dönemi birbirinden bağımsızdır. Bu nedenle pay sahiplerine ileriki yıllarda kâr dağıtım garantisi de verilemez²⁴¹.

2.4.2. Kâr Payının Ödenme Zamanı

Kâr payının ödenme, başka bir deyişle pay sahibinin kâr payından yararlanma tarihi hakkında TTK'da açık ve doğrudan bir düzenleme yoktur. Bununla birlikte bu husus “Anonim Şirket Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve

²⁴⁰ KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 136; KAYAR, Hisse Senedi, s. 467; DOMANİÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 922; TEKİL, s. 426; İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 134-135.

²⁴¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 401.

Ticaret Bakanlığı Temsilcisi Hakkında Yönetmelik²⁴²,te düzenlenmektedir. İlgili Yönetmelik'in 13/1-e hükmüne göre kârın kullanım şekli, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesi konuları olağan genel kurul gündeminde bulunur. Doktrin ve uygulamada da genel kurulun bu konuda devredilemez yetkisi ve görevleri bulunduğuundan kârdan yararlanma tarihi hakkında karar alma yetkisinin de genel kurula bırakıldığı kabul edilmektedir²⁴³.

Kâr dağıtım tarihi iki bakımdan önem taşır. Birincisi pay sahiplerinin kâr payı alacaklarına yönelik talep hakkı bu tarihten başlayarak beş yıllık zamanaşımına tâbi olur. İkinci olarak ise bu tarih icra iflas hukuku yönünden önem arz eder. Pay sahiplerinin kişisel alacaklıları kâr payı muaccel alacak hakkına dönüştüğü tarihten itibaren bu alacak üzerine haciz işlemi başlatabilirler²⁴⁴ (TTK m. 133/2).

Kâr dağıtımında pay sahibinin kârın tahakkuk ettiği tarihteki payları esas alınmaz. Kâr, dağıtım tarihinde pay sahibinin sahip olduğu paylara göre ödenir²⁴⁵.

Genel kurul tarafından alınan kâr dağıtım kararında kâr payının hangi tarihte ödeneceğini belirlenirken, ortaklığın likidite durumu, diğer ekonomik koşullar gibi hususlar nazara alınır²⁴⁶. Belirtmek gerekir ki, genel kurul kâr dağıtım kararını alma yetkisini devredememesinin aksine kâr payının ödenme zamanını belirleme yetkisini yönetim kuruluna devredebilir²⁴⁷. Bu durumda yönetim kurulunun belirlediği tarihte pay sahibinin kâr payı alacağı muaccel hale gelir. Yönetim kurulu bu yetkisine rağmen ödeme tarihi konusunda bir belirleme yapmazsa, en geç ilgili hesap döneminin son gününde ödemelerin gerçekleştirilmesinin uygun düşeceği doktrinde kabul edilmektedir²⁴⁸. Zira bu kâr payları ortaklık bünyesinde yedek akçeler arasında değil, ortaklık borçları arasında yer alır. Gelecek yıla devredilen kâr sayılamaz²⁴⁹.

²⁴² RG., 28.11.2012, S. 28481.

²⁴³ DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1535; BİLGİN, s. 90.

²⁴⁴ BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 21; BİLGİN, s. 90; Yargıtay 12. HD. 23.12.2014 tarih, E.2014/25913, K.2014/31327 sayılı kararı (www.lexpera.com).

²⁴⁵ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 911.

²⁴⁶ AKBİLEK, s. 140.

²⁴⁷ DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1535; İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku, s. 396; BİRSEL, Kar Payı, s. 16; AYTAÇ, s. 44; KIZILOL Şükrü/EYÜPGİLLER Saygın: Ticaret Şirketleri Muhasebesi Vergilendirilmesi Hukuku ve Mevzuatı, Ankara 1989, s. 918; KAYAR, Hisse Senedi, s. 470; BOZGEYİK, s.144.

²⁴⁸ AYTAÇ, s. 48.

²⁴⁹ BİLGİN, s. 90.

Kâr payını dağıtma konusunda yetkisi bulunan genel kurulun, bu kârın ortaklık tarafından ödenmesi şartlarını tespit etmeye de yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenle kâr dağıtımını konusunda vadeler ya da taksitler de belirleyebilir²⁵⁰.

Sermaye Piyasası Kanunu'na bağlı ortaklıklarda ise kâr payının ödeme zamanı ile ilgili bir serbesti mevcuttur. Kâr Payı Tebliği²⁵¹, nde dağıtım işlemlerine en geç dağıtım kararı verilen genel kurul toplantısının yapıldığı hesap dönemi sonuna kadar başlanması koşuluyla, kâr payının ödenme zamanının kâr dağıtım politikasında yer alması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre söz konusu Tebliğ ile birlikte, eski düzenlemelerden farklı olarak, genel kurul toplantısının yapıldığı hesap dönemi itibarı ile başlamak koşuluyla, sonraki hesap dönemine sarkmasının da mümkün olabileceği düzenlenmiştir²⁵².

Genel kurulun toplantıda karara bağlaması şartıyla kâr payının taksitlerle ödenebileceği de Kâr Payı Tebliği'nde hüküm altına alınmıştır²⁵³. Böylece kâr payının taksitle ödenmesi aşamasında uyulacak usul ve yöntemler de KPT m.5/2 hükmünde esas itibarıyla belirlenmiştir. KPT m.5/2'de yer alan bu düzenlemeye göre kâr payının taksitlere bölünmesi, doktrinde eleştirilmektedir. Zira Tebliğ'in bu düzenlemesinin TTK ve SPKn.'daki düzenlemelere bir nevi aykırılık teşkil ettiği ve sermaye piyasasında izlenen misyona ve piyasanın gelişimine bu düzenlemenin zarar vereceği belirtilmektedir²⁵⁴.

Ancak söz konusu tebliğin m. 7/2 hükmünde ise, payları borsada işlem görmeyen ortaklıkların kâr payının tam ve nakit olarak dağıtılması zorunluluğu vardır. Bu ödemeler kâr payı kuponunun ortaklığa ibrazı karşılığında gerçekleştirilir. Böylece, payları borsada işlem görmeyen ortaklıklar kâr payının taksitle dağıtımını uygulamasından yararlanamazlar²⁵⁵. Bu tür ortaklıklarda yatırımcının korunması amacı daha ön plana çıkmıştır. Zira yatırımcının bu tür ortaklıklardaki hissesini başka bir kişiye kolaylıkla satma ihtimali düşük olarak görülmektedir²⁵⁶.

²⁵⁰ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 300; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1535. Aksi görüş için bkz. ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 203.

²⁵¹ RG., 23.01.2014, S. 28891.

²⁵² CANÖZÜ, s. 103; GÜRBÜZ USLUEL, s. 222.

²⁵³ CANÖZÜ, s. 103; GÜRBÜZ USLUEL, s. 227; KARACAN/KARACAN, s. 212; BİLGİN, s. 39; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 300.

²⁵⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 913a.

²⁵⁵ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 913a; GÜRBÜZ USLUEL, s. 229;

ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 508.

²⁵⁶ CANÖZÜ, s. 104.

2.4.3. Kâr Payının Dağıtım Yöntemi, Ölçüsü ve Şekli

Genel kurul, kâr payı dağıtımını kararı alırken kanun, esas sözleşme ve TMK m.2 kapsamında dürüstlük kuralları ile bağlıdır. Başka bir deyişle, esas sözleşmede aksi öngörülmedikçe kâr payı sadece TTK'nın çizdiği sınırlar içerisinde sınırlandırılabilir. Pay sahiplerine dağıtılmaya ayrılan kâra katılmada ölçü, pay sahibinin sermayeye katılım oranı, yani paydır²⁵⁷.

TTK 507. ve 508. hükümlerine bakıldığında iki hüküm arasında bir çelişkinin mevcut olabileceği düşünülse de bu iki hükmün çelişmediği açıktır. Zira m.507'de kâr payının dağıtımında esas alınacak ölçü ortaya konulurken, m.508'de kâr payının hesaplanması ile ilgili ölçünün belirtildiği göze çarpmaktadır²⁵⁸.

Kâr payı, TTK'nın 507. ve 508. hükümleri ışığında, kural olarak ortakların ödemiş oldukları sermaye miktarına göre hesaplanır²⁵⁹. Ancak esas sözleşmede kâr payının taahhüt edilen sermaye oranınca dağıtılacağı ya da bazı çeşit paylara kârdan imtiyaz tanınacağı öngörülmüşse, kâr payı bu hükme göre dağıtılmalıdır²⁶⁰. Zira 508. maddede kanun koyucu "*esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa*" ibaresiyle kâr payının ödenmiş sermayeye göre hesaplanacağı kuralını emredici bir hüküm olmaktan çıkarmıştır. Belirlenen hesaplama ölçütünün, eşit işlem ilkesine de esas sözleşmeyle hüküm altına alınması nedeniyle aykırılık teşkil etmeyeceği düşünülebilir²⁶¹. Ancak genel kurul kararıyla böyle bir hesaplama yoluna gidilmesi durumunda, ilgili genel kurul kararının iptal edilebilmesi mümkündür²⁶².

Ortaklara ödenmiş ya da taahhüt edilmiş sermaye miktarlarına göre kâr payının ayrılabilmesi için TTK m.550 hükmüne göre "*esas sermaye hakkında yanlış beyanda*" bulunulmamış ve TTK m.551'e göre de "*aynı neviden sermayeye değer biçilmesinde hile yapılmamış*" olmalıdır. Buna yönelik ihtilafların bulunması halinde, temerrüde düşen ortağa düşecek olan kâr payının ayrı bir hesapta muhafaza edilmesi ve uyuşmazlığı çözen mahkeme kararına göre ya ortaklara düşen

²⁵⁷ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 906; GÜRBÜZ USLUEL, s. 155; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 484.

²⁵⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 905 vd.; CANÖZÜ, s. 108; AKBİLEK, s. 59.

²⁵⁹ YASAMAN, Menkul Kıymetler, s. 193; AYTAÇ, s. 48; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1521.

²⁶⁰ AYTAÇ, s. 47; YILDIZ, Eşit İşlem, s. 141.

²⁶¹ YILDIZ, s. 141.

²⁶² AKBİLEK, s. 59.

kâr payları faizleri ile birlikte ödenmesi ya da bu miktarın ortaklığa gelir kaydedilmesi gerekir²⁶³.

Primli yani agiolu paylarda (TTK m. 347) kâr payının hesabı ise kural olarak prim hesaba katılmayarak yapılır. Ancak bunun aksi esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle öngörülebilir²⁶⁴.

Görüldüğü üzere oransallık ilkesi TTK m.507/1 hükmüyle kâr payında da benimsenmektedir. Kâr payının hesaplanması noktasında ise m.508 hükmüyle, pay sahibinin yaptığı ödemeler oranında kârdan pay alabileceği kural haline getirilmiştir. Bu madde net dönem kârı ve serbest yedek akçelerin dağıtımına özgülenen kısımdan her paya düşecek kâr payının nasıl hesaplanacağını göstermektedir. Böylece dağıtılacak kârdan sadece itibari değeri kısmen ya da tamamen ödenmiş paylar yararlanacaktır. Kuşkusuz esas sözleşmede bunun aksi belirlenebilir²⁶⁵.

TTK m.508'de belirlenen bu kural, esas sözleşmede aksi düzenlenmedikçe, net dönem kârına katılma hakkında imtiyazlı bulunan paylara verilecek kâr payının hesaplanmasında da kullanılır. Net dönem kârından imtiyazlı paylara ayrılmış kâr, bu paylar arasında, her birinin ödeme oranına göre bölüştürülür²⁶⁶.

Kâr payını düzenleyen hükümler arasında anonim ortaklığın tasfiyesi sonucu dağıtımıyla ilgili olarak TTK m.543/3 hükmüne benzer bir düzenleme bulunmamaktadır. Yine m.512/2 hükmünde geri alma hakkıyla ilgili olan düzenlemeye benzer bir düzenleme de yoktur. Her iki düzenlemede de kanun koyucu açıkça "para" terimini kullanmıştır. Kâr payı dağıtımının şekli üzerine yukarıdaki örneklere benzer açık bir hüküm bulunmamaktadır. Her ne kadar TTK'da açık bir düzenleme bulunmasa da doktrinde kâr payının nakit şekilde ödeneceği kabul edilmektedir²⁶⁷. Bununla birlikte, kural olarak nakit ödemenin yapılması gerektiği ve bunun dışında pay sahibinin başka bir ödeme şekline zorlanamayacağı da belirtilmektedir²⁶⁸. Burada özellikle kârın sermayeye dönüştürülerek bedelsiz pay senedi olarak ödenip ödenmeyeceği

²⁶³ AKBİLEK, s. 60; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1521

²⁶⁴ AKBİLEK, s. 60; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N.910.

²⁶⁵ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 486.

²⁶⁶ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 488.

²⁶⁷ BİLGİN, s. 40; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 202; YILDIZ, s. 144.

²⁶⁸ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 134; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 127; BİRSEL, Kar Payı, s. 342.

hususunu doktrinde tartıřmalıdır²⁶⁹. Ancak ekseriyetle kâr payının nakit olarak dağıtılması gerektiği görüşü hakimdir. Kâr payının nakit ödenmesinin en yaygın kâr dağıtım şekli olduğu ve bununla birlikte ticari örf ve adetlerde de kârın nakit dağıtılması gerektiğinin kabul edildiği belirtilmektedir²⁷⁰. Ancak burada pay sahiplerinin oy birliği ile alacakları karar ile kâr payının bedelsiz pay senedi ile dağıtılması da ayrıca kabul edilmelidir²⁷¹. Zaten ölkemizde bedelsiz pay senedinin kâr payı olarak dağıtılması da sıkça kullanılmaktadır. Bunun nedeni, kâr paylarına gelir vergisi kesintisi getirilmesidir. Bedelsiz pay senetleri, nakit kâr payı gibi bir vergiye tabi değildir. Kârın bu şekilde sermayeye eklenmesi gelir vergisi için bir kaynak değildir.

TBK m.99 hükmü ışığında, kâr payı, yabancı para şeklinde de ödenebilir. Nakit kâr payı terimi yabancı paraları da içine alacak, kapsayacak şekilde belirtilmektedir²⁷².

Sermaye Piyasası Kanunu'na bağlı anonim ortaklıkların kâr payı dağıtım şekilleri ise payları borsada işlem gören ve payları borsada işlem görmeyen ortaklıklarda farklılık arz etmektedir. Bu hususta, payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıklar için, kâr payı, dağıtım oranı belirlenen bağışlar eklenmiş net dönem kârının yüzde yirmisinden az olmamak şartıyla, tam ve nakit olarak ödenir. (KPT m.7/1) Buna karşılık, payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıklar için ise, kârın dağıtım şekli, kâr payı dağıtım politikaları kapsamında genel kurulları tarafından serbestçe kararlaştırılabilir. Payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların kâr payını nakit olarak ödemeleri zorunlu olduğundan, bedelsiz pay senedi vererek kâr payı dağıtımını yoluna gitmeleri mümkün deđildir²⁷³.

Kâr dağıtımının nakit ya da bedelsiz pay senedi olarak yapılabilmesi gibi, ayın ile yapılabilmesi de mümkün olabilir²⁷⁴. Ancak dikkat edilmelidir ki, pay sahiplerine, net dönem kârı ve serbest yedek akçelerden dağıtımına karar verilen miktara eş değerde aynı edimler sunulmalıdır. Bu nedenle dağıtılması istenen eşyanın değerinin tam, doğru ve eksiksiz bir şekilde belirlenebilmesi gerekir. Dağıtılması kararlaştırılan kâra karşılık oluşturacak miktarda ayının gerçek fiyatı, başka bir deyişle piyasa değerı belirlenmelidir. Ortaklık için önemli sayılabilecek

²⁶⁹ ARSLANLI, Anonim şirketler, C.II-III, s. 134; BİRSEL, Kar Payı, s. 342; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 127, AKBİLEK, s. 97; DOMANIÇ, TTK şerhi, C.II, s. 1525 Bu yazarların aksine görüş için bkz. MOROĞLU, Sermaye Artırımı, s. 170.

²⁷⁰ KARYAĞDI, s. 52; KARACAN/KARACAN, s. 5.

²⁷¹ CANÖZÜ, s. 121; KARYAĞDI, s. 52; KARACAN/KARACAN, s. 5.

²⁷² ÜÇİŐIK/ÇELİK, s. 506.

²⁷³ CANÖZÜ, s. 124; KARACAN/KARACAN, s. 8.

²⁷⁴ ÜÇİŐIK/ÇELİK, s. 511; CANÖZÜ, s. 125.

bir taşınmazın bu şekilde dağıtımını yoluna gidilmesi halinde genel kurulun satış için izninin yönetim kurulu tarafından alınması gerekir. Aynın değerinin tam, doğru ve eksiksiz bir şekilde belirlenebilmesi için uzman kişi ya da kuruluşlardan yardım alınması gerekir. Kanaatimizce burada TTK m. 343 hükmü de kıyasen uygulanabilir. Ortaklık kaynaklarının haksız dağıtılmasının önüne geçmek için tüm bu süreçlerin titizlikle yerine getirilmesi ve eksikliğin önüne geçmek için tüm bu gerekli tedbirlerin alınması gerekir. Aksi takdirde, haksız kâr dağıtımını gündeme gelir, şartları varsa yönetim kurulunun sorumluluğuna da gidilebilir²⁷⁵.

²⁷⁵ CANÖZÜ, s. 125; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 511.

3. ANONİM ORTAKLIKTA KÂR PAYI HAKKINI SINIRLANDIRAN DURUMLAR

3.1. Genel Olarak

Tüzel kişiliğe haiz bir ortaklık türü olan anonim ortaklıklar kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilirler (TTK m. 331). Anonim ortaklığın ekonomik olmayan bir amaç ile kurulması mümkün değildir.²⁷⁶ Bu ekonomik amaca hangi yöntem ve faaliyetlerle ulaşılabileceği konusunda bir sınırlandırma da kanun koyucu tarafından getirilmemiştir. Amacın ekonomik olması, ortaklığın, pay sahipleri lehine ekonomik bir yarar hedeflemesi anlamına gelir.²⁷⁷ Ekonomik amaçtan bahsedilmesi için para ile ölçülebilir bir yarar elde edilmesi gerekir. Buradaki ekonomik yarar, kazanç veya kâr elde etme ile aynı anlama da gelmemektedir. Ancak anonim ortaklığın amaç unsurunun ortaklığın faaliyeti sonucunda ulaşmayı planladığı nihai ekonomik hedef olduğu ifade edilmektedir. İşte bu nihai hedef de anonim ortaklığın kazanç elde edip bu kazancı paylaşmasıdır.²⁷⁸ Bu yönden anonim ortaklığın kâr elde etmek ve elde ettiği kârı paylaşmak amacıyla kurulduğu kabul edilmektedir.²⁷⁹ Kâr elde etmeyi hedefleyen anonim ortaklığın, çalışma alanını genişletme, büyüme ve gelişme arzusu kendine özgü menfaatleridir. Gerçekten anonim ortaklığın esas amacı kâr elde ederek büyümek, gelişmek ve piyasada daha büyük paya sahip olabilmektir. Anonim ortaklığın pay sahipleri de aslında bu bakımdan ortaklık menfaatiyle aykırı düşmeyen bir menfaate sahiptir. Zira büyüyen, gelişen, kuvvetlenen ve piyasa hakimiyeti artan bir ortaklığın kârının da bununla birlikte artacağı, böylece pay sahibinin daha yüksek kâr payı elde edeceği düşünülebilir. Ancak keyfiyet her zaman bu şekilde gerçekleşmez.²⁸⁰ Genellikle menfaatlerde bir azınlık ve çoğunluk ayrışması, yani menfaat gruplaşması kendini gösterir.

Anonim ortaklıklar, çoğunluk ilkesine göre yönetilirler.²⁸¹ Genel kurulda çoğunluğu elde edenler, ortaklığın yönetimini de elde etmiş demektir. Çünkü genel kurul, kararlarını çoğunluk

²⁷⁶ KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, s. 57; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.I, s. 17; ANSAY, s. 40.

²⁷⁷ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.I, s. 17.

²⁷⁸ KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, s. 58.

²⁷⁹ İMREGÜN, Kar Payı Hakkı, s. 413; BİLGİN, s. 12; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 900; PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1280; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N.14-35b.

²⁸⁰ BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 4.

²⁸¹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 465; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 83; YILDIZ, s. 58; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 148; PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 351; İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 1; ANSAY, s. 254.

prensibine göre alır. Pay sahiplerinin anonim ortaklıktan kâr payı elde edebilmeleri de anonim ortaklığın çoğunluğunun alacağı kararlara tâbidir. Ortaklığın yönetimi, esas itibariyle, genel kurulun alacağı kararlara ve bu kararlar kapsamında hareket edecek olan ve yine genel kurul tarafından seçilen yönetim kuruluna bağlıdır.²⁸² Ortaklık yöneticileri kendi şahsi menfaatlerini ya da kendilerini seçen çoğunluğun menfaatlerini, ortaklık menfaatleriymiş gibi gözeterek, pay sahiplerinin veya azınlıkta kalanların haklarını ihlal edebilirler.²⁸³ Ortaklık yönetimine hakim olan çoğunluk, daimi olarak hiç kâr dağıtmama ya da son derece az miktarda kâr dağıtma gibi politikalarla azınlık pay sahiplerini, paylarını düşük bedelle kendilerine devretmeye zorlama amacı dahi güdebilir.²⁸⁴ Durum bu yönde gerçekleşmese bile, azınlıkta kalan pay sahipleri kâr paylarını, çoğunluğun kendi menfaatine göre gözettiği ortaklık politikaları sonucu sınırlandırılmış vaziyette elde etme sonucuna katlanmak zorunda da kalabilirler. Üstelik çoğunluğun, kâr payının sınırlandırılmasında kanun ve esas sözleşmeden yararlanma imkânı da vardır.²⁸⁵

Kâr payı hakkı ile ilgili TTK'da yer alan hükümlerde kanun koyucunun kullandığı ifadelerle bakılacak olursa kâr payının sınırlandırılmaz ya da kesin bir hak olmadığı görülmektedir. Bu durum, net dönem kârının tamamıyla dağıtılmasının zorunlu olmamasından, ayrılması gereken yedek akçelerin ve karşılıkların varlığından ve genel kurulun gerektiğinde olağanüstü yedek akçe ayırarak kâr payı hakkını sınırlandırabilmesinden kaynaklanmaktadır.²⁸⁶ TTK m.507'de her pay sahibinin kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre dağıtılmaya ayrılan net dönem kârına esas sözleşmede hüküm bulunmasa dahi payı oranında katılma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Buna göre ortaklık pay sahibi ancak kanun ve esas sözleşmeye göre dağıtılmak üzere belirlenmiş olan kâra katılabilir. Pay sahibinin hesap dönemi sonunda elde edilen kârın tamamının kendilerine dağıtılmasını istemek gibi bir hakkı bulunmamaktadır. İşte söz konusu hesap dönemi kârı, belli sınırlandırmalara tabi tutulmakta ve ancak bundan sonra ortaya çıkan

²⁸² İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 1; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 12-27; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.521-522.

²⁸³ İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 5; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 127; NOMER, Fusun: Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, İstanbul 1999, s. 20; KISA ULAŞ, Seda: "Anonim Ortaklıkta Yaşanan Çıkar Çatışmasının Azınlıkta Kalanlara Zarar Vermemesi İçin Öngörülen Önleyici Hukuki Araçlar", Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C.1, İstanbul 2003, s. 509; BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 3.

²⁸⁴ BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 4; İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 5; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 880, s. 617.

²⁸⁵ SEÇER, s. 78-79; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.880.

²⁸⁶ CANÖZÜ, s. 36; AYTAC, s. 43; KARSLIOĞLU, s. 67-68.

kâr, dağıtıma esas teşkil etmektedir. Söz konusu sınırlandırma imkânının varlığının amacı anonim ortaklığın mümkün merteye varlığını devam ettirmek ve böylece ülke ekonomisine katkı yapabilmesinin sağlanmak istenmesidir.²⁸⁷

Genel kurulun kâr payını sınırlandırma yöntemleri çeşitlilik arz etmektedir. Buna göre kâr payı kanun ve esas sözleşme ile sınırlandırılabilirken; aynı zamanda TTK m.523'te yer alan şartların sağlanması koşuluyla genel kurula, kâr payının tespiti sırasında olağanüstü yedek akçe ayırabilmesi; ayrılması gereken yedek akçelerin de kanunda yer alan sınırını yükseltebilmesi ve ayrıca esas sözleşmede hüküm bulunmasa dahi işçiler için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere yedek akçe ayırabilmesi imkânı tanınmıştır.²⁸⁸ Ancak bu sınırlamalar pay sahibinin kâr payı hakkının hukuki niteliğini zedeleyecek şekilde olmamalıdır ve sınırlamaların, hakkın özüne dokunulmadan yapılması gerekir.²⁸⁹

Görüldüğü üzere kâr payı hakkı, sınırlandırılmaz bir hak değildir. Ancak bu sınırlandırmaların da menfaat dengelerini bozmayacak nitelikte ve amaçta olması gerekir. Zira bütün bu sınırlandırmalar yapılırken dağıtılacak kâr payının miktarının önemli ölçüde azalması ve bazen hiç dağıtılamaması problemleri ile karşılaşabilmektedir. Genel kurul kârın dağıtılması, kısmen dağıtılması ya da hiç dağıtılmaması konusunda karar alırken kanun ve esas sözleşme hükümlerine bağlı kalmalıdır. Bununla birlikte genel kurul ayrıca kanun koyucunun menfaat çatışmalarının dengelenmesine yönelik koyduğu hükümleri de göz önünde bulundurmalı ve dürüstlük kuralı çerçevesi içinde hareket etmelidir.²⁹⁰

Kanunun kâr payının sınırlandırılabilmesine imkân veren düzenlemelerinde gözettiği belli amaçlar vardır. Örneğin, gelecekte doğma ihtimali olan tehlikelere karşı kâr elde edilen yıllarda kârdan yedek akçe olarak ayırım yapılması; anonim ortaklığın zor günlerinden daha rahat çıkabilmesi, ülke ekonomisine katkı sunmaya devam edebilmesi, istihdam imkânını devam ettirmesi açısından önem arz ettiğinden, kanun koyucu tarafından zorunlu kılınmıştır. Bu yedeklerin ayrılması ile pay sahiplerine dağıtılacak kârda azalma meydana gelir. Buna bağlı olarak pay sahibinin kâr payı hakkı da sınırlanmış olur. Bu tür yedeklerin ayrılması her ne kadar

²⁸⁷ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 900; SEÇER, s. 79.

²⁸⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 900; SEÇER, s. 79.

²⁸⁹ Yargıtay HGK. 11.10.1978 tarih, E.1977/11-1013, K. 1978/824 sayılı kararı (www.kazanci.com).

²⁹⁰ BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 4; KISA ULAŞ, s. 510; NOMER, Sadakat, s. 21; SÜMER, s. 5; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 247.

münferit pay sahibinin kâr payı hakkını azaltsa da ortaklığı güçlendirdiği ve dolayısıyla ülke ekonomisine de katkıda bulunduğu için anonim ortaklığın ve kamunun menfaati, pay sahibinin menfaatine tercih edilmektedir.²⁹¹

Bir diğer taraftan esas sözleşmeyle de kâr payının sınırlandırılması söz konusu olabilmektedir. Esas sözleşmede kârın hangi usul ve yöntemle tespit edileceği, dağıtılacak kârın oranı, kâr dağıtım şartları ve dağıtım sırası öngörülmüş olabilir.²⁹² Kanuni yedek akçe oran ve sınırları artırılabilir gibi, başka ihtiyari yedek akçeler ve bunların özgülenme amaçları hakkında esas sözleşmede düzenleme yapılabilir.²⁹³ Aynı şekilde kâr payına katılmada imtiyazlı paylar veya intifa senetleri düzenlenmesi gibi hususlar esas sözleşme ile sınırlandırılma niteliği taşıırken; ortaklığın yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılması gibi hususlar da yine kâr payının esas sözleşme ile sınırlandırılması niteliğini taşır.²⁹⁴ Ancak bu sınırlamalarda dikkat edilmesi gereken husus şudur ki; genel kurulun müktesep hakları ihlal edecek ya da dürüstlük kuralına aykırı düşecek şekilde yedek akçe ayırmaması gerekir.²⁹⁵

Pay sahibinin kâr payı hakkı sınırlandırılırken dikkate alınması gereken ölçüler bulunmaktadır. TTK m.445 hükmünde öngörülen dürüstlük kuralı ve bunun temelini oluşturan TMK m.2 hükmü ile TTK'nın 522. ve 523. maddelerinde yer alan kâr payı ayrılması için gerekli şartlar bu ölçüleri ifade eder. Ancak hem dürüstlük kuralının hem de diğer belirtilen maddelerde yer alan kârdan ayırım yapılması amacını belirleyen ifadelerin açık ve net olmaması, keskin sınırlar çizmemesi ve bu konularda ortaklık organlarına geniş bir yetki verilmesi kâr payının sınırlandırılması konusundaki en önemli sorunu teşkil etmektedir. Kanaatimizce bu konuyla ilgili daha somut hükümlerin düzenlenmesi; sınırlamanın olumsuz özelliğini gidermek için ve dolayısıyla sorunun çözümü için önemli rol oynayacaktır.

Anonim ortaklığın amaç ve konusunu belirleyen TTK m.331 hükmü de kâr payının sınırlanması hususunda dikkate alınması gereken bir diğer düzenlemedir. Kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik faaliyetleri yürütmek maksadıyla kurulan anonim ortaklıklar kâr elde etmek ve elde

²⁹¹ ARSLANLI Halil: Anonim Şirketler, C.IV-V, İstanbul 1961, s. 70; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 900; SEÇER, s. 79.

²⁹² BİLGİN, s. 69.

²⁹³ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.IV-V, s. 138; SEÇER, s. 80.

²⁹⁴ BİLGİN, s. 69; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 900.

²⁹⁵ Yargıtay 11. HD. 05.02.2010 tarih, E.2008/4676, K.2010/1315 sayılı karar (www.lexpera.com).

ettiği kârı dağıtmak, ortaklar arasında paylaşım durumundadır. Bu nedenle esas sözleşme ile pay sahiplerinin kâr payı hakları sınırlandırılrsa dahi tamamıyla ortadan kaldırılması mümkün değildir.²⁹⁶

Kâr payının sınırlandırılması konusunda ihtilafa düşen pay sahipleri ve dağıtım kararı alan genel kurul arasında her olayın somut özelliklerine göre durum değerlendirmesi yapmak gerekir. Tek bir menfaat grubunun prensibini (çıkartını) benimsemek, daha açık ifade etmek gerekirse yalnızca pay sahiplerini sınırsızca korumak ya da ortaklığın amaçlarına ulaşması adına ortaklığın prensiplerini sınırsızca haklı görmek, bir menfaat grubunun menfaatinden diğer grubun menfaatini üstün görmek sorunu çözmek yerine daha da derinleştirebilecektir. Ayrıca bu tutum, daha açık ifadeyle her olayda tek bir prensibi benimsemek, kanun hükümlerinin amacına ve dürüstlük kurallarına da her zaman hizmet etmez. Bu nedenle adil olmayan bu tutum yerine her somut olayda, olayın özelliklerine göre hareket etmek gerekir.²⁹⁷

3.2. Kâr Payının Kanuni Yedek Akçe Ayrılması Yoluyla Sınırlandırılması

Ortaklıkların serbest piyasada ekonomik hayatlarına devam edebilmeleri, istikrarlı bir şekilde mali yapılarının sağlam olmasına bağlıdır.²⁹⁸ Bu mali yapının sağlamlığı da yeterli bir sermayeye sahip olmaktan ve bu sermayenin de korunup istikrarlı geliştirilmesinden geçer.²⁹⁹ Ortaklıkların ve ortaklık pay sahiplerinin temel amaçları kâr elde etmektir. Ortaklığın faaliyet dönemi sonunda elde ettiği kârın belli bir kısmı ise, istikrarı sağlamak, finansal açıdan zor zamanlarda faydalanmak, beklenilmeyen kayıp ve masrafları karşılamak ve kâr dağıtımını istikrarlı hale getirmek maksatlarıyla, ortaklık bünyesinde bırakılır.³⁰⁰

Eğer ortaklık mali yapısını sağlam tutamaz, ekonomik bir istikrar yakalayamaz ise, pay sahipleri de bundan ileride elde edebilecekleri kârdan mahrum kalma şeklinde etkilenebilirler. Hatta ortaklık için sermayeye koydukları yatırım miktarını bile telafi edememe tehlikesiyle

²⁹⁶ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 136-137; PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 529; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.IV-V, s. 138; ATEŞAĞAOĞLU, s. 27.

²⁹⁷ BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 4.

²⁹⁸ ATEŞAĞAOĞLU, s. 54.

²⁹⁹ ATEŞAĞAOĞLU, s. 55; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 124.

³⁰⁰ DOĞANAY İsmail: Türk Ticaret Hukuku Şerhi II, 3. Baskı, 1990, s. 1036; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.IV-V, s. 69; MOROĞLU, Sermaye Artırımı, s. 209; KARYAĞDI, s. 166.

karşılaşabilirler. Yalnızca pay sahipleri değil, bu istikrarsızlıktan ortaklık ile ilişkili olan üçüncü kişiler de etkilenebilir. Ortaklık sermayesinin korunamaması, ortaklıkla ticari ilişkisi olan alacaklının, alacak haklarının zedelenmesine neden olabilecektir. Tüm bu nedenlerle kanun koyucu ortaklığın elde ettiği kârın tamamıyla ortaklık dışına çıkarılmasını önlemek, ortaklık pay sahipleri ve üçüncü kişi alacaklılarını korumak maksadıyla kârın belli bir miktarının kanunen düzenli olarak ortaklık bünyesinde bırakılmasını düzenlemiştir.³⁰¹ Zaten TTK'da yer alan yedek akçe ve kâr payı ile ilgili hükümler incelendiği zaman en dikkat çekici durum, yedek akçelere kâr payı hakkına nazaran öncelik verilmesi ve pay sahibinin kâr payı hakkının ikinci planda yer almasıdır.³⁰² TTK m. 523 hükmünde açık şekilde ifade edildiği gibi, kâr payı ancak kanuni ve esas sözleşmede gösterilen yedek akçeler ayrıldıktan sonra pay sahiplerine dağıtılabılır.³⁰³

Yedek akçelerin ayrılmasının amacı genel anlamda, ortaklığın istikrarını ve gelişimini temin etmek, alacaklıların haklarını korumak, gelecekte karşılaşılabilecek risklerin ekonomik tehlikelerini en az boyuta indirmek, olası zararlara fon sağlamak ve ayrıca kâr dağıtımındaki istikrarı sağlamak olarak ifade edilebilir.³⁰⁴ Bunlarla sağlanan fonksiyon ise sermayeyi korumak, sermayeyi kuvvetlendirmek³⁰⁵ ve düzenli bir kâr dağıtımını sağlamaktır.³⁰⁶

Anonim ortaklığın yıllık kâr elde etmesi, yedek akçelerin başkaca işleme gerek duymaksızın ayrılması için yeterlidir. Daha açık bir anlatımla, yedek akçelerin ayrılması işlemi kurucu değil bildirici bir işlemdir.³⁰⁷ Genel kurulun kârın dağıtılması kararı alması ya da dağıtılmamasına yönelik bir karar alması yedek akçe ayırma zorunluluğunu etkilememektedir. Genel kurulun yedek akçe ayrılmaması yönünde bir karar alması da yine bir hüküm ifade etmez. Zira kanun emredici hüküm olarak bunu düzenlemiş, bu ayırım yapılmadan kâr dağıtımının yapılamayacağı belirtmiştir. Kanun, buna rağmen eğer ayırım yapılmış ise, pay sahiplerinin TTK m.512'ye göre haksız ve kötü niyetli sayıldığını ve aldıklarını iade etmek zorunda olduğunu düzenlemiştir.³⁰⁸ Yine Kanunun 519. maddesi emredici nitelikte olduğundan kanuni yedek akçeler, esas

³⁰¹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 519; ATEŞAĞAOĞLU, s. 57.

³⁰² AYTAÇ, s. 45.

³⁰³ AYTAÇ, s. 45.

³⁰⁴ KARYAĞDI, s. 166; AKGÜÇ Öztin: Mali Tablolar Analizi, 9. Baskı, İstanbul 1995, s. 183.

³⁰⁵ BİLGİN, s. 148

³⁰⁶ ERİŞ, TTK Şerhi-III, s. 3391; Benzer bir ifade için bkz. BİRSEL, Kar Kavramı, s. 41.

³⁰⁷ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 277.

³⁰⁸ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 102

sözleşme ya da genel kurul kararı ile ortadan kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz.³⁰⁹ Bu yedekler, ayrılması ve kullanılması bakımından kanunun belirlediği çizgiye tâbi olan ve bu özelliklerinin değiştirilmesinin mümkün olmadığı yedek akçelerdir.³¹⁰

TTK'da bulunan ve anonim ortaklığın korunması, güçlendirilmesi gibi maksatlarla kârı dağıtmayıp yedek akçeye ayıran emredici düzenlemeler, pay sahibinin dolaylı olarak menfaatlerine uygun düşse de kârın tümünün dağıtılamamasına yol açtığından, pay sahibinin kâr payı hakkının kanunen sınırlandırılması sonucunu doğurmaktadır.³¹¹

3.2.1. Kanuni Yedek Akçelerin Kaynakları

Türk Ticaret Kanunu m. 519 hükmü yıllık kârın yüzde beşinin, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılması gerektiğini düzenlemiştir. Bu sınıra ulaşıldıktan sonra da bazı durumlarda genel kanuni yedek akçeye eklenmesi gereken değerleri ilgili hükümde belirtmiştir. Buna göre;

a) Yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı,

b) Iskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı,

c) Pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu, genel kanuni yedek akçeye eklenir.” denilerek bu değerlerin nelerden ibaret olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu düzenlemeden yola çıkarak kanuni yedek akçelerin olağan ve olağanüstü olmak üzere iki esas kaynağı olduğu söylenebilir.³¹² Olağan kaynak kâr iken (m.519/1 ve m.519/2-c), olağanüstü kaynakları ise

³⁰⁹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 278.

³¹⁰ BERZEK, s. 19; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 277; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 114.

³¹¹ SEÇER, s. 84.

³¹² ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.IV-V, s. 82.

agio³¹³ (m.519/2-a) ve sermaye ödeme borcunu yerine getirmeyen pay sahibinin iptal edilen pay senetlerinden elde edilen kazanç, yani ıskattan elde edilen kazançtır (m.519/2-b).³¹⁴

Kanuni yedek akçelerin ayrılması yönündeki zorunluluk bir tarafa, kanun bu zorunluluğun sınırını da m.519/1 hükmünde ifade etmiştir. “*Ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşınca kadar*” şeklinde bir üst sınır koymuş, belirtilen bu miktara ulaşıldığı takdirde zorunluluğun ortadan kalkacağını ifade etmiştir. Ancak bu zorunluluk sınırına ulaşılsa dahi m.519/2’de yer alan ve yukarıda belirtilen gelirler kanuni yedek akçeye eklenir. Zira bu gelirler, sınıra ulaştıktan sonra dahi ayrılması zorunlu kalemler olarak düzenlenmiştir.³¹⁵

Kanuni yedek akçelerin temelini kanun oluşturur. Ancak, esas sözleşmeyle de kanuni yedek akçe ayrılmasına kanunda cevaz verilmiştir. TTK m.521/1 hükmüne göre yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılabilmesi ve/veya yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği yönünde esas sözleşme hükmü düzenlenebilir. Böylece burada esas sözleşmeyle ayrılan bir kanuni yedek akçe mevcut olur. Esas sözleşme ile ayrılan kanuni yedek akçeler, genel kanuni yedek akçeyi düzenleyen m.519 hükmüne tâbidirler.³¹⁶

TTK m.519/3 hükmünde kanuni yedek akçelerin nasıl harcanacağı, hangi şartlarda çözümlenip kullanılacağı düzenlenmiştir. Buna göre genel kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir. Bunların dışında kanuni yedek akçenin kullanım alanı yoktur, başka amaçla kullanılamaz.

Ödenmiş sermayenin yarısını geçen kanuni yedek akçeler ise, artan kısım kadar serbest yedek akçe sayılırlar. Kanuni yedek akçelerin ödenmiş sermayenin yarısını geçen bu kısmı m.519/3 hükmündeki amaçlara bağlı olmaksızın serbestçe kullanılabilir.³¹⁷

³¹³ Agio, payların nominal değerinden daha fazla bir değerle çıkarılması sonucunda elde edilen gelir olarak ifade edilir. Agio niteliği itibarıyla kardır ancak pay sahiplerine dağıtılamaz. Agio hakkında karar verme yetkisi genel kurula aittir. CANÖZÜ, s. 68.

³¹⁴ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.IV-V, s. 82; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 278.

³¹⁵ CANÖZÜ, s. 68.

³¹⁶ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 278.

³¹⁷ YANLI, Kar Dağıtımı, s. 12; KARAYALÇIN Yaşar: “Mecburi-Kanuni Yedek Akçeler ve Kullanılması”, BATİDER, C.4, S.3, 1968, s. 411.

3.2.2. Kanuni Yedek Akçenin Birinci Ayrımı (Birinci Tertip Yedek Akçe)

TTK m.519/1 hükmüne göre, yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılır. Kârdan bu şekilde ayrılan yüzde beşlik bu yedek akçeye birinci tertip yedek akçe de denir.³¹⁸ Kanuni yedek akçe olarak ayrılan bu yedekler, ortaklara dağıtılmaması gereken ve özel amaçlar uğruna ortaklık bünyesinde tutulması zorunlu olan kâr payı olarak ifade edilebilir.³¹⁹

Kanuni yedek akçenin birinci ayrımında, ayrılacak kârın hangi tür kâr olarak anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bu tartışmalar çalışmamızın konusu açısından kapsam dışı olduğundan burada ele alınmayacaktır. Ancak konunun kavranması açısından kısaca ifade etmekte yarar vardır. TTK m.519/1 hükmünde ifade edilen kanuni yedek akçenin tespiti için ele alınacak olan kâr, yıllık kârdır. Fakat yıllık kâr kavramı ile kastedilenin, varsa geçmiş yıl zararları ve vergi ve diğer yasal yükümlülüklerin indirilmesiyle ortaya çıkan kâr mı olduğu; yoksa bu iki kalemden biri ya da her ikisi de indirilmeden elde edilen kâr mı olduğu tartışmalıdır. Burada görüldüğü üzere iki farklı görüş bulunmaktadır. Bizim katıldığımız görüş şudur ki; birinci tertip yedek akçenin ayrılması gereken kâr, varsa geçmiş yıl zararları ve vergilerin indirilmesiyle elde edilen kârdır.³²⁰

TTK m.519/1 hükmünde “*her yıl, yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılır*” ifadesi, emredici bir hükümdür. Bu nedenle halka açık anonim ortaklıklar da kanuni yedek akçenin birinci ayrımı hususunda zorunlu tutulmuştur. Zira madde düzenlemesinden anlaşılacağı üzere genel yedek akçe olarak bahsedilen birinci tertip yedek akçe ayrımı bütün anonim ortaklıklar için zorunluluk teşkil etmektedir.³²¹ Ortaklık organlarının bu yedek akçenin ayrılmamasına yönelik bir karar alması bu zorunluluğu etkilemeyecek ve ortadan kaldıramayacaktır.³²²

Yıllık kârdan yüzde beş oranında birinci tertip yedek akçe ayrılmasının bir üst sınırı vardır ve bu durum TTK m.519/1’de açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Birinci tertip yedek akçe

³¹⁸ ATEŞAĞAOĞLU, s. 62; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 227.

³¹⁹ CANÖZÜ, s. 70; KARAYALÇIN Yaşar: “Kanuni Yedek Akçenin İlk Ayrımı Açısından Safi Kar Kavramı ve Dönem Vergi Borçları”, BATİDER, C.15, S.3, 1990, s. 139.

³²⁰ PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 763; ATEŞAĞAOĞLU, s. 62; KARYAĞDI, s. 170; ALTAŞ Soner: Yedek Akçe Ayrımı ve Kullanımı, İstanbul 2010, s. 12.

³²¹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 287; GÜRBÜZ USLUEL, s. 21.

³²² TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 288.

olarak ayrılan miktar, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aştıktan sonra artık genel kanuni yedek akçe ayrılması zorunluluğu ortadan kalkar.³²³ Ancak genel kanuni yedek akçe sınırına ulaşılmasına rağmen TTK m.519/2-a ve m.519/2-b bentlerinde belirtilen kazançlar kanuni yedek akçeye eklenmeye devam eder. Üst sınırı tespitinde esas sermayenin fiilen ödenmiş kısmı esas alınır. Daha açık ifade etmek gerekirse, burada pay sahiplerinin ödemeye çağrıldıkları fakat henüz ödemedikleri miktar ödenmiş sermaye hesabına katılmaz.³²⁴ Katılma intifa senetleri sermayesi de hesaba dahil edilmez.³²⁵

Ortaklıkta yer alan toplam birinci tertip kanuni yedek akçe miktarı, herhangi bir nedenle ödenmiş sermayenin yüzde yirmisinin altına düştüğünde, bu sınıra ulaşma zorunluluğu yeniden ortaya çıkar ve bu sınıra ulaşmaya kadar birinci tertip kanuni yedek akçe ayrılmaya devam eder.³²⁶ Sınırın aşılması durumunda hala ayrıma devam ediliyorsa bu fazla olan kısım isteğe bağlı yedek akçe niteliğindedir. Eğer bu ayırım esas sözleşmede düzenlenmişse esas sözleşme ile ayrılan, genel kurul kararıyla yapılmışsa olağanüstü yedek akçe söz konusu olur.³²⁷ Esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle, ayırımın, kanunda yer alan oranlardan daha fazla yapılacağı yönünde bir düzenleme yapılabilir. Ancak bu oranlardan daha düşük bir oran belirlenemez.³²⁸

Kanunda öngörülen sınır sadece birinci ayırım için söz konusu olup, ikinci tertip kanuni yedek akçenin ayırımı için herhangi bir sınır yoktur.³²⁹

Halka açık anonim ortaklıklar yönünden birinci tertip kanuni yedek akçeleri değerlendirmek gerekirse, KPT m.13 gereğince hazırlanan Kâr Payı Rehberi'nde yer alan Kâr Payı Dağıtım Tablosuna İlişkin Açıklamalar (7)'de birinci tertip kanuni yedek akçenin net dönem kârı üzerinden hesaplanması gerektiği ifade edilmektedir. SPKn.'da net dönem kârı, dönem kârından yalnızca vergi ve yasal yükümlülüklerin indirilmesi ile tespit edilmektedir. Bu net dönem kârından geçmiş yıl zararları da düşüldükten sonra kanuni yedek akçenin matrahı ortaya çıkmaktadır.³³⁰ Bu yöntemle hesaplanan kanuni yedek akçe de net dönem kârından indirildikten sonra net dağıtılabilir dönem kârı da ortaya çıkar.³³¹

³²³ ERİŞ, TTK Şerhi-III, s. 3390; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 229.

³²⁴ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 302.

³²⁵ ATEŞAĞAOĞLU, s. 62; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1516.

³²⁶ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 302; ATEŞAĞAOĞLU, s. 62

³²⁷ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1516; CANÖZÜ, s. 75.

³²⁸ ATEŞAĞAOĞLU, s. 62; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 119.

³²⁹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 230; GÜRBÜZ USLUEL, s. 25.

³³⁰ CANÖZÜ, s. 76.

³³¹ Bkz. Kar Payı Rehberi.

3.2.3. Kanuni Yedek Akçenin İkinci Ayrımı (İkinci Tertip Yedek Akçe)

TTK m.519/2-c hükmüne göre birinci tertip kanuni yedek akçelerden başka, ikinci bir kanuni yedek akçenin ayrılması zorunludur. Buna göre pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu, genel kanuni yedek akçeye eklenir.

Kanun koyucu yıllık kârdan birinci tertip kanuni yedek akçenin ayrılmasından sonra, belli bir sınıra kadar pay sahiplerine kâr payı “ödenmesine” ve bu sınıra ulaşıldığında, pay sahiplerine bunun üzerinde bir kâr payı dağıtmak için mutlaka ikinci bir yedek akçe ayrılmasını istemiştir. Yani pay sahiplerine kârın belli bir oranı üzerinde bir oranda kâr payı dağıtabilmek için ya da pay sahiplerine belli oranda kâr payı ödendikten sonra kalan kârdan pay alacak diğer kimselere tekrar kâr payı dağıtabilmek için, ikinci kez yedek akçe ayırma zorunluluğu bulunmaktadır.³³² İşte kanunun genel yedek akçeye eklenmesini istediği bu miktar ikinci tertip kanuni yedek akçe olarak ifade edilir. Kârın dağıtılmaması halinde ikinci tertip kanuni yedek akçe ayrılması gibi bir zorunluluk da yoktur.³³³

Kanunun ifadesinden anlaşıldığı üzere, ikinci tertip kanuni yedek akçenin tespit edileceği kaynak, kârdan pay alabilecek kişilere dağıtılması kararlaştırılan kârdır. Bu kâr ise dönem kârından vergiler ve varsa geçmiş yıl zararları ile birinci tertip kanuni yedek akçe ve pay sahiplerine ödenen birinci kâr payı indirildikten sonra elde kalan tutar ile serbest yedek akçelerden oluşabilir.³³⁴

İkinci tertip kanuni yedek akçenin ayrımının yapılması için öncelikle birinci tertip kanuni yedek akçenin yapılmış olması gerekir. Daha sonra ise kârdan pay alacak kişilere yüzde beş oranında birinci kısım kâr payının ödenmesi gerekir.³³⁵ Bir başka deyişle, bu yüzde beş oranındaki kârın ödenmesi gerekir ki, ikinci tertip kanuni yedek akçe ayrılabilir. Bu iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir, ikisinden birinin eksikliği ikinci tertip kanuni yedek akçenin ayrılması

³³² TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 304 vd.

³³³ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 95; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 313.

³³⁴ KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 117-118, 123; KARAYALÇIN, Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler Hukuki Mütalâalar V (1992-1996), Ankara 2001, s. 67; CANÖZÜ, s. 78.

³³⁵ PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 762.

zorunluluğunu ortadan kaldırır.³³⁶ Ayrıca dağıtılan birinci kâr payının oranı yüzde beşin altında kalırsa bu halde de bu ikinci yedek akçe ayrılmayacak demektir.³³⁷

Maddedeki “yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra” ifadesi nedeniyle, ortaklıkların her sene en az yüzde beş oranında kâr payı dağıtmak zorunda olduğu şeklinde doktrinde görüşler ortaya çıkmıştır.³³⁸ Buna karşılık ortaklığın her sene kâr dağıtımını yapması gibi bir zorunluluğunun bulunmadığına yönelik bir görüş de mevcuttur.³³⁹ Çünkü bu görüşe göre, TTK m.519 hükmü kâr payının dağıtımıyla ilgili bir hüküm değildir. Kanun madde başlığında da genel yedek akçe ayrılmasına yönelik hükümlerin yer aldığı belirtilmektedir. Buna göre, m.519/2-c hükmündeki yüzde beşlik oranın, ikinci tertip kanuni yedek akçe ayrılmasına neden olan bir kâr payı dağıtımını yapılabilmesi için, pay sahiplerinin öncelikle elde etmesi gereken miktarı, yani ödenmesi gerekli tutarı gösterdiği belirtilmektedir.³⁴⁰ Kaldı ki, ortaklıkların her sene kâr dağıtımını yapmak zorunda olduklarını söylemek, kanunun tümü ele alındığında da mümkün görünmemektedir.³⁴¹ Her sene kâr payı dağıtımını hususu TTK m.523 hükmü çerçevesinde değerlendirilmelidir.³⁴² Başka bir deyişle TTK m.523 hükümlerinde yer alan şartlar varsa bu şartlar içinde hedeflenen amaçlar uğruna ortaklık kârı dağıtılabılır. Ancak pek tabii bu istisna, kâr payı dağıtmamayı kural haline dönüştürmek için bir yol olarak kullanılmamalıdır.³⁴³ Sonuç olarak “yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra” ifadesinin birinci kâr payı dağıtımının zorunlu olduğunu belirtmek için kullanılan bir ifade olmadığı; yalnızca ikinci kanuni yedek akçenin ayrılabilmesi için gerekli olan şartı ifade ettiği söylenebilir. Örneğin, hesap dönemi sonunda birinci ve ikinci kâr payı toplamda yüzde otuz olarak dağıtılacak ise, ikinci kanuni yedek akçenin tespit edileceği matrah, yüzde yirmi beşlik kısımdır. Kanaatimizce bu ikinci görüş, birinci görüşe nazaran daha doğru bir yaklaşımdır.

Pay sahiplerine birinci kısım kâr payı dağıtıldıktan (ödendikten) sonra, kalan tutarın yüzde onu ikinci tertip kanuni yedek akçe olarak ayrılır. Doktrinde yer alan bazı görüşlere göre³⁴⁴; dağıtılması kararlaştırılan kısım ile ikinci kanuni yedek akçe toplam 11 pay oluşturmaktadır.

³³⁶ YANLI, Kar Dağıtım, s. 19.

³³⁷ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1518.

³³⁸ Bkz. TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 898/c; BAHTİYAR Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 10. Baskı, İstanbul 2015, s. 286; KARYAĞDI, s. 214; ATEŞAĞAOĞLU, s. 85 vd.; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1526 vd.

³³⁹ YANLI, Kar Dağıtım, s. 19.

³⁴⁰ YANLI, Kar Dağıtım, s. 19.

³⁴¹ ERİŞ, TTK Şerhi-III, s. 3356; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 523.

³⁴² YANLI, Kar Dağıtım, s. 21.

³⁴³ YANLI, Kar Dağıtım, s. 30.

³⁴⁴ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 327-238, dn.61.

Bu görüşe göre dağıtılmasına karar verilen tutar 11'e bölünmeli ve buradan 1 pay ikinci kanuni yedek akçeye, kalan on pay da ikinci kâr payı olarak kâra katılan kişilere tahsis edilmelidir. Örnek verilecek olursa, dağıtılması kararlaştırılan kâr 110.000 TL ise 1 pay 10.000 TL olarak hesaplanır. İkinci kanuni yedek akçe olarak 10.000 TL ayrılır. Bu görüşe göre her ne kadar pay sahibinin kâr payı daha az sınırlandırılıyorsa da, bu görüşü kabul etmek mümkün değildir. Zira kanun hükmü böyle bir tartışmaya neden olamayacak kadar açık şekilde düzenlenmiştir. Bu nedenle dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu olarak hesaplanacak ve ikinci kanuni yedek akçe bu miktarda ayrılacaktır. Örneğin, dağıtılabılır net kârın 100.000 TL olduğunu varsayarsak birinci kâr payı olarak 5.000 TL dağıtılır. Kalan tutar 95.000 TL'nin ise yüzde onu 9.500 TL ikinci tertip kanuni yedek akçe olarak ayrılır.

TTK m.519/4'e göre başlıca amacı başka işletmelere katılmaktan ibaret olan holding şirketler hakkında ikinci tertip kanuni yedek akçe hükmü uygulanmaz.

3.2.4. Kanuni Yedek Akçeye Eklenen Olağanüstü Kaynaklar

TTK m.519 hükmünde de düzenlendiği üzere kanuni yedek akçelere kârın yanında başka kalemler de kaynak oluşturabilir. İstisnaen karşılaşıldığı, uygulamada pek sık olmadığı için olağanüstü kaynak olarak değerlendirilen bu işlemler de kanuni yedek akçeye eklenir. Kanun, bu olağanüstü kazançların yıllık kârdan sayılmadıkları içindir ki, kâr zarar hesabında değerlendirilmelerini kabul etmemiş, kanuni yedekler kalemine eklenmelerini uygun görmüştür.³⁴⁵ Bunun nedeni de ortaklığın mali yapısının güvenliğini sağlamaktır. Tıpkı ikinci tertip kanuni yedek akçe gibi burada da herhangi bir üst sınır belirlenmemiş, birinci tertip yedek akçede belirlenen yüzde yirmilik sınır olağanüstü kaynak ayırımında geçerli kabul edilmemiştir.³⁴⁶

³⁴⁵ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 328; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s.118; KARAYALÇIN, Bilanço, s. 69; GÜRBÜZ USLUEL, s. 23; SEÇER, s. 90; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 99.

³⁴⁶ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 329; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 99.

3.2.4.1. Çıkarılan Yeni Paylardan Sağlanan Primler (Agio)

TTK m.519/2-a hükmüne göre, yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin çıkarma masrafları indirildikten sonra, itfalara veya yardım ve hayır işlerine sarf edilmeyen kısmı kanuni yedek akçeye eklenir. İtibari değerden fazla olarak elde edilen hasılat yani agionun bu kullanılmamış kısmı, her sene yıllık kâr üzerinden yüzde beş oranında ayrılmış kanuni yedek akçe ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini bulsa dahi, genel kanuni yedek akçeye eklenir.³⁴⁷ Payların itibari değerinden yüksek bir bedel ile çıkarılabilmeleri için ise TTK m.347 hükmünde belirtildiği gibi esas sözleşmede hüküm bulunması ya da genel kurulun bu yönde karar alması gerekmektedir.

Bilindiği üzere mali yapısı güçlü olan ve ekonomik sıkıntısı olmayan ortaklıklar, yaptıkları faaliyetlerden yüksek oranda ve istikrarlı bir şekilde kâr elde eder. Bu ortaklıklar sermaye artırımına giderek çıkardıkları hisse senetlerini nominal değerlerinin üzerinde satarak bir prim elde etmiş olurlar. Bu prim yani fazla değerden hisse senetlerinin çıkarılması için yapılan giderler çıkarılır. Bundan sonra geri kalan miktarın harcama yeri kanunen belli olup, bu miktar itfalara, amortismanlara ve yardım ve bağış işlerine harcanabilir.³⁴⁸ İşte bu prim yani agioların hisse senedi çıkarma ve hayır işlerine aktarılmayan kısmı, genel kanuni yedek akçeye m.519/1 hükmündeki üst sınır aşılsa dahi eklenecektir.³⁴⁹ Ayrıca bu agionun eklenecek miktarı hakkında sınırlandırıcı bir hüküm bulunmadığından, tamamı eklenebilir. Eklenecek olan bu değerlerin de ayrıca bilançoda, kanuni yedek akçeler içinde görülmesi gerekir.³⁵⁰

İtibari değer ile ihraç fiyatı arasındaki farkı oluşturan agionun (emisyon primi) hukuki niteliği tartışmalıdır. Bir görüşe göre agio anonim ortaklığın sermaye artırımını anındaki yüksek tutardaki net malvarlığının bir getirisi olduğundan hukuken kâr olarak nitelendirilmelidir.³⁵¹ Diğer görüşe göre ise agio anonim ortaklığın öz sermayesi ve dış kaynaklarını işleterek ürettiği bir değer

³⁴⁷ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 286; MOROĞLU, Sermaye Artırımı, s. 159; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 119; BERZEK, s. 20

³⁴⁸ TEKİL Fahiman: Şirketler Hukuku, C.II, Anonim Şirketler, İstanbul 1978, s. 666-667.

³⁴⁹ TEKİL, AŞ-78, s. 666-667

³⁵⁰ TEKİL, AŞ-78, s. 667

³⁵¹ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 98-99; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 332; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1525.

olmadığından kâr olarak değil, ortaklık ve pay sahipleri yönünden ek katılma payı olarak nitelendirilmelidir.³⁵²

Yukarıda belirtilen ilk görüş kabul edilerek,agio hukuken kâr olarak nitelendirilse dahi, çoğunluk görüşüne göre kâr olarak dağıtılamaz.³⁵³ Zira genel kanuni yedek akçeye eklenmesiyle, bu yedek akçeye dahil olan agioların nasıl kullanılacağı m.519/3'te açıkça düzenlenmiştir. Agiolar, yalnızca bu hükümde belirtilen amaçlar uğruna kullanılabilir.

Agio yalnızca TTK m.522 ve m.523'te öngörülen işçiler yararına yardım akçeleri için değil, ortaklık dışında bir hayır veya yardım işi için de kullanılabilir.³⁵⁴ Ayrıca agio, sermaye niteliği de göstermemektedir.³⁵⁵

3.2.4.2. Iskat Nedeniyle Elde Edilen Gelirler

TTK m.482/1 hükmüne göre sermaye taahhüdü nedeniyle ortaya çıkan borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi herhangi bir ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşer ve temerrüt faizi ödemekle yükümlü olur.³⁵⁶ Bunun yanında yönetim kurulu, bu mütemerrit pay sahibini sermayeye katılma taahhüdünden ya da yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklardan mahrum etmeye, söz konusu payı satıp yerine başkasını (üye) almaya ve kendisine verilmiş bir hisse senedi varsa bunları iptal etmeye yetkilidir (TTK m.482/2)³⁵⁷

Pay sahibinin temerrüt faizi ödemesi için gerekmeyen çağrı, kural olarak ıskat prosedürü için bir şart niteliğindedir. Buna göre ıskat hükümlerinin uygulanabilmesi için, pay sahibinin sermayeye katılma yönündeki taahhüdünü yerine getirmesi çağrısı gerekir. Bunun yanında bu çağrının ilanı, nama yazılı pay sahiplerine davet ve ihtar gibi prosedürler TTK m.483 hükmünde

³⁵² TEKİL, AŞ-78, s. 619; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 118.

³⁵³ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 99; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 332; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1525; TEKİL, AŞ-78, s. 620; KARYAĞDI, s. 299; ÖZCAN Fatma: "Türk Hukukunda Primli Hisse Senetleri", Tahir Çağa'nın Anısına Armağan, Aralık 2000, s. 366-367.

³⁵⁴ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 331.

³⁵⁵ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 332

³⁵⁶ ÇELİK Aytekin: Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 4. Baskı, Ankara 2016, s. 93.

³⁵⁷ Iskat hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1060 vd.; TEOMAN Ömer: Yaşayan Ticaret Hukuku, Hukuki Mütalaalar, C.I, Kitap 1, İstanbul 1992, s. 94; BİRSEL: Kar Kavramı, s. 19; DEĞİRMENCİ Cenker: Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul 2006, s. 78; ÇELİK, s. 173.

düzenlenmektedir. Çağrı üzerine ödeme yapmayan pay sahibinin ıskat prosedürü tamamlanıp pay sahibi hakkında ıskat kararı verildiğinde, ortaklıktan çıkarılan pay sahibi yapmış olduğu kısmi ödemelerden mahrum bırakılır³⁵⁸. Bu ödemeler ve payın satışı sonucunda elde edilen meblağ bakiye sermaye borcunun ödenmesi için kullanılır.³⁵⁹ İptal edilen ortaklık payı yerine çıkarılan hisse senetlerinin satışı sonunda bakiye sermaye borcunun karşılanması dışında elde edilen bir gelir varsa işte bu gelir ortaklığın ıskat kazancıdır.³⁶⁰ TTK m.519/2-b hükmünde bu kazancın kanuni sınıra varılmış olsa da genel kanuni yedek akçeye eklenmesi gerektiği düzenlenmektedir. Bu ekleme yapılırken yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin bu kazançtan indirilmesi gerekir.

Konunun daha net kavranması için doktrinde yer alan örneklerden birini vermek gerekirse³⁶¹; bir anonim ortaklıkta pay sahibi olan X 10.000 TL itibari değeri bulunan bir hisse senedi hakkındaki taahhüdünün yalnızca 3.000 TL'lik kısmını ödemiş, geri kalan 7.000 TL'nin ödenmesinde temerrüde düşmüştür. Bunun üzerine TTK m. 482/2 hükmüne göre ortaklık yönetim kurulu, pay sahibini iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden mahrum ederek hisse senedini de iptal etmiştir. Ortaklık iptal edilen hisse senedi yerine yenisini çıkarmış ve bunu yeni bir pay sahibi olacak kişiye 2.000 TL'ye satmıştır. Yeni pay sahibi eski pay sahibinin ödemediği 7.000 TL'yi de ödemiştir. Böylece bu hisse senedi için toplam 3.000 + 2.000 + 7.000 = 12.000 TL ödenmiş olacaktır. Oysa hisse senedinin itibari değeri 10.000 TL'dir. Ortaklığın elinde 2.000 TL fazlalık var demektir. Bu fazlalık üzerinden iptal ve yeni hisse senedi baskı masrafları için toplam 500 TL masraf da çıkarılır ve 1.500 TL tutarındaki meblağ tamamıyla genel kanuni yedek akçeye, kanundaki sınıra ulaşılmış olsa dahi, eklenir.³⁶²

3.3. Kâr Payının Yönetim Kurulu Kararıyla Sınırlandırılması

Kâr payı, ileride de ayrıntılarıyla görüleceği üzere genel kurul kararları ya da esas sözleşmeyle sınırlandırılabilir. Bunun yanında 6762 sayılı eTTK döneminde yönetim kurulu kararıyla da kâr payı sınırlandırılabilmekteydi. Yönetim kurulu bu sınırlandırmayı ise gizli yedek akçe ayırma

³⁵⁸ ÇELİK, s. 165-172; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 236; SEÇER, s. 93.

³⁵⁹ ÇELİK, s. 172.

³⁶⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 236; ÇELİK, s. 172; GÜRBÜZ USLU, s. 23; SEÇER, s. 92-93

³⁶¹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 333.

³⁶² TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 333.

kararı olarak yapmaktaydı.³⁶³ Ancak 6762 sayılı eTTK'da gizli yedek akçe ayrılması yoluyla kâr payı sınırlandırılabilirken, 6102 sayılı TTK'da gizli yedek akçe müessesesi benimsenmediğinden artık bu yolla kâr sınırlandırılmamaktadır. Kanun bu düzenlemeyle pay sahibinin durumunu iyileştirmiştir.

3.4. Kâr Payının Genel Kurul Kararıyla Sınırlandırılması

3.4.1. Genel Kurulun Kârın Dağıtılmaması Yönünde Karar Almasıyla Kâr Payının Sınırlandırılması

TTK m. 519/2-c hükmünde yer alan pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra dağıtılacak toplam tutarın yüzde onunun ikinci tertip kanuni yedek akçe olarak genel kanuni yedek akçeye ekleneceği ifadesi doktrinde kâr payının artık her yıl en az yüzde beş oranında dağıtımının kanunen zorunlu tutulduğu şeklinde yorumlanmıştır.³⁶⁴ Hatta 6762 sayılı eTTK m.466/2-b.3 hükmündeki benzer düzenlemede “ayrıldıktan sonra” ibaresi yerine TTK'da “öndendikten sonra” ibaresinin kullanılmasıyla bu görüşün çok daha açık şekilde ortaya konulduğu belirtilmektedir.³⁶⁵ Bilançonun onaylanması ile birlikte birinci kâr payı pay sahipleri için müktesep hak niteliği kazandığı, genel kurulun birinci kâr payını dağıtıp dağıtmama konusunda bir tasarruf yetkisinin olmadığı ve bu nedenle birinci kâr payı yönünden genel kurulun kâr payı sınırlandırması yapamayacağı ifade edilmektedir.³⁶⁶ Genel kurulun kârın dağıtılmaması kararı olarak kâr payını sınırlandırmasının ancak ikinci kâr payı açısından mümkün olacağı da bu görüşte kabul edilmektedir.³⁶⁷

³⁶³ Gizli yedek akçe konusunda bkz. TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N. 1508; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 124; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.IV-V, s. 77 vd.

³⁶⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 898/c; BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 286; KARYAĞDI, s. 214; ATEŞAĞAOĞLU, s. 85 vd.; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1526 vd.

³⁶⁵ TEKİNALP Ünal: Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları, İstanbul 2012, s. 202.

³⁶⁶ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 432.

³⁶⁷ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 432.

Ancak daha önce de üzerinde durduğumuz üzere³⁶⁸ burada anonim ortaklığın her yıl kâr dağıtımıyla yükümlü olmadığı, bu hükmün düzenlenme amacının ikinci tertip kanuni yedek akçenin ayrılabilmesi için gerekli şartları düzenlemek olduğu söylenebilir.³⁶⁹ Bu düzenlemeden ortaklığın ikinci tertip kanuni yedek akçe ayırmasını gerektiren bir durum olmasa dahi, her durumda birinci kâr payının ödenmesi gerektiği sonucunu çıkarmak mümkün değildir. Her yıl kâr payı dağıtma zorunluluğu TTK m.523 hükmü içinde değerlendirilmelidir.³⁷⁰ TTK m.523 hükmünde yer alan şartlar mevcut ise dürüstlük kuralı çerçevesinde kâr payı gerçekten dağıtılabılır ve ortaklık bünyesinde tutulabilir.³⁷¹ Tabii ki bu husus bir istisnadır. Bu istisnanın kurula dönüştürülmesi mümkün olmamalı, pay sahibinin kâr payı hakkı zedelenmemelidir.

Görüldüğü üzere genel kurul kâr payının hiç dağıtılmaması yönünde kararlar alabilmekte ve bu şekilde pay sahibinin kâr payı hakkını sınırlandırabilmektedir.³⁷² Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken çok önemli hususlar da vardır. Çeşitli sebeplerle belirtildiği üzere anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin büyük çoğunluğu, ellerindeki birikmiş sermayeyi kâr payı elde etmek maksadıyla anonim ortaklıklara getirmektedir. Genel kurulun alacağı karar ile kârın hiç dağıtılmaması ya da önemli ölçüde az dağıtılması anonim ortaklığa olan ilgi ve güvenin azalmasına yol açacaktır. Bu nedenle de küçük tasarruf gruplarının kâr dağıtımı konusunda bu şekilde davranan anonim ortaklıklara yönelimi azalacak ve ortaklık da elde edebileceği sermayeden mahrum kalacaktır. Kâr payı dağıtımı hakkında kanundaki düzenlemelerin salt anonim ortaklık menfaati lehine, fakat pay sahiplerinin menfaati aleyhine yorumlanarak karar alınması durumunda her ne kadar anonim ortaklığın menfaati dolaylı yoldan azınlık pay sahiplerini olumlu etkiliyor görünse de pay sahibinin kâr payı hakkını zedelediği açıktır. Pay sahiplerinin anonim ortaklığa katılmalarının altında yatan maksat göz ardı edilmeden bu gerçekler ışığında kâr payı hakkının zayıf müktesep hak niteliği güçlendirilmelidir.³⁷³ HAAO'lar için ise piyasa şartları bir oto-kontrol mekanizması öngördüğünden eğer kâr dağıtımı konusunda hassas ve özenli davranılmazsa halkın başka yatırım araçlarına kolayca yönelebilmesi, halka açık anonim ortaklıklarda kâr payını

³⁶⁸ Ayrıntılı açıklama için bkz. Bölüm 2/I-A.3.

³⁶⁹ YANLI, Kar Dağıtımı, s. 19; CANÖZÜ, s. 112.

³⁷⁰ YANLI, Kar Dağıtımı, s. 21 vd.

³⁷¹ BERZEK, s. 37, dn. 94.; Yargıtay 11. HD. 04.06.1986 tarih, E. 1986/2782, K. 1986/3425 sayılı kararı (www.kazanci.com); YANLI, Kar Dağıtımı, s. 23.

³⁷² BİLGİN, s. 19; PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 616.

³⁷³ TEKİL, AŞ-98, s. 284.

sınırlandırma meselesinin nispeten kapalı anonim ortaklıklara göre daha aşağı seviyelerde olmasını sağlamaktadır.³⁷⁴

Genel kurulun kârın dağıtılmamasına yönelik kararı, TTK m.423 hükmüne göre toplantıya katılın katılmasın herkesi bağlayacağı için, bu kararın kanun veya esas sözleşmeye aykırı olduğunu düşünen pay sahibinin TTK m.445 ve 446 hükümlerine dayanarak iptal davası açması gerekir. İptal kararı, genel kurulun kâr dağıtmama kararını geriye etkili olarak ortadan kaldırır.³⁷⁵ Fakat iptal kararı ile genel kurulun artık kâr dağıtmaya yönelik karar aldığı sonucu meydana gelmez.³⁷⁶ Bunun için genel kurul tarafından kârın dağıtımını yönünden ayrı ve yeni bir karar alınmalıdır.

Anonim ortaklıklarda yönetim kurulunun görevlerini kasten ya da ihmal sebebiyle veya gereği gibi yerine getirmemesi sonucunda pay sahibi bir zarara uğrarsa, bu zarar ister doğrudan ister dolaylı olsun, yönetim kurulu bu zararları tazmin etmekle yükümlü olacaktır.³⁷⁷ Dolaylı zarar, yönetim kurulu üyelerinin kanun ya da esas sözleşmeye aykırı işlemlerle anonim ortaklığın malvarlığını zarara uğratması, dolayısıyla pay sahibini de zarara uğratmasıdır. Doğrudan zarar ise pay sahibinin malvarlığında doğrudan meydana getirilen zarardır.³⁷⁸ Örneğin anonim ortaklık kâr dağıtmaktan haksız yere kaçınırsa bu pay sahibini doğrudan zarara uğratır. Net dönem kârının nasıl ve ne şekilde kullanılacağını belirleme yetkisi genel kurulda olsa da genel kurulun kanuna, esas sözleşme hükümlerine ya da dürüstlük kuralına aykırı olarak kârı dağıtmama kararı almasının yönetim kurulu üyeleri için de bir sorumluluk oluşturacağı söylenebilir.³⁷⁹ Böyle bir durumda, baskın görüşe göre³⁸⁰, genel kurulun iptal edilebilir bir “kâr dağıtmama kararı”na karşı dava açmayan yönetim kurulu üyelerinin; bu kararın uygulanması ve pay sahipleri yönünden bu uygulama nedeniyle ortaya bir zarar çıkması durumunda, meydana gelen zararı tazmin etmekle yükümlü oldukları kabul edilir.

³⁷⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N.907.

³⁷⁵ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 326.

³⁷⁶ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 326.

³⁷⁷ HELVACI Mehmet: Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2001, s. 129; GÜRBÜZ USLUEL, s. 273.

³⁷⁸ HELVACI, s. 129; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 476.

³⁷⁹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 476.

³⁸⁰ HELVACI, s. 64; TEKİL, AŞ-98, s. 279; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 477; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 598-599.

3.4.2. Genel Kurul Kararıyla Yedek Akçe Ayrılarak Kâr Payının Sınırlandırılması

Türk Ticaret Kanunu içinde kâr dağıtımını düzenleyen hükümlerde dikkat çeken en önemli hususlardan biri yedek akçelerin kâr payı hakkına kıyasla ön planda tutuluyor olmasıdır.³⁸¹ Böylece kanuni ve esas sözleşmesel yedek akçelerin yanı sıra genel kurul kararıyla ayrılabilen yedek akçelerin de varlığı pay sahiplerinin kâr payı alma hakkını iyiden iyiye sınırlandırmaktadır.

TTK m.523/2 hükmüne göre; genel kurul, ortaklık malvarlığının aktiflerinin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse, bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, ortaklığın sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülüyorsa, kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebilir. Genel kurul kararıyla kanun ya da esas sözleşmede öngörülme bir “olağanüstü yedek akçe” ayrımı mümkün kılınmıştır.³⁸² Bu yedekleri ayırabilmek için esas sözleşmede buna yönelik bir hüküm bulunmasına da gerek yoktur. Genel kurul, bilanço onayından sonra kanuni ve esas sözleşmede öngörülen yedekleri ayırma ve daha sonra kalan kârı dağıtma ve yedek akçe ayırma konusunda karar alır. İşte genel kurul kararı ile ayrılan yedek akçeler olağanüstü yedek akçeler kapsamında değerlendirilir³⁸³ ve münhasıran genel kurulun kararına bağlıdır.³⁸⁴

Olağanüstü yedek akçe ayırabilmek için üç koşulun gerçekleşmesi gerektiği TTK m.523/2 hükmünde belirtilmektedir. Buna göre genel kurul; “*aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekli ise*”, bütün pay sahiplerinin menfaati kapsamında “*şirketin sürekli gelişimi için gerekli ise*” ve “*olabildiğince istikrarlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülüyor ise*” kanunda ve esas sözleşmede düzenlenmese dahi burada öngörülen yedek akçelerden başka yedek akçe ayrılmasına karar verebilir. Buradaki koşullar oluşmadan olağanüstü yedek akçe ayrımı yapılması mümkün değildir.

Bu koşullar arasında “aktiflerin yeniden sağlanabilmesi” koşulu, yeni bir düzenlemedir. 6762 sayılı eTTK m.469 hükmünde bu koşul olağanüstü yedek akçe ayırmak için aranmamaktaydı.

³⁸¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 433; AYTAÇ, s. 45.

³⁸² KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 128; BİLGİN, s. 157.

³⁸³ KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 123; CANÖZÜ, s. 84

³⁸⁴ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.IV-V, s. 117; SEÇER, s. 136.

Böylece artık aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekli ise de olağanüstü yedek akçe ayrılabilir.³⁸⁵

“Şirketin sürekli gelişimi için gerekli ise” koşulundan da ortaklık amacının gerçekleştirilmesi için yapılacak yatırımlara katkı sunmak ve ortaklığın piyasadaki etkisini ve rekabet gücünü artırmak gibi anlamlar anlaşılmalıdır.³⁸⁶

Olağanüstü yedek akçe ayrılması için ortaklığın mutlaka ekonomik sıkıntıya düşmesine de gerek yoktur. Ortaklık genel kurulu basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi ilkesi gereğince de bu tür yedek akçeyi ayırabilir.³⁸⁷

Genel kurul, olağanüstü yedek akçe ayırımı kararında herhangi bir gerekçe bildirmek zorunda değildir. Ancak bununla birlikte, bu karara karşı iptal davası açılırsa söz konusu gerekçeyi açıklamak zorundadır. Çünkü ispat yükü, iptal istemiyle hakkında dava açılan kararı alan anonim ortaklıktadır.³⁸⁸

TTK m.523 hükmünde sayılan koşullar sınırlayıcı nitelikte olmasına karşın, kanun koyucunun düzenlemede kullandığı ifadeler çok geniş yorumlanmaya elverişli niteliktedir.³⁸⁹ Her ne kadar kanun koyucu pay sahibinin kâr payı hakkını korumak için olağanüstü yedek akçe ayırmak için belli koşullar öne sürse de pay sahibinin kâr payı hakkını en fazla etkileyen ve sorun yaratan yedek akçe olağanüstü yedek akçedir. Eskiden olduğu gibi pay sahibi ile ortaklık arasında kâr payı hakkı ile ilgili sorunların çözümü genel kurul ya da mahkemenin takdirine bırakılmıştır. Pay sahiplerinin genel kurul kararı aleyhine hükümsüzlük nedeniyle dava açma hakkı dışında başkaca hukuki bir imkânı görünmemektedir.³⁹⁰

Anonim ortaklığın isteği ile ayırdığı yedek akçeler, pay sahibinin kâr payını her şekilde etkiler. Ayrım fazla tutulur ise, pay sahibinin tatmini o denli azalır. Hatta kârın tamamı yedek akçelere ayrılırsa pay sahibi kâr payından tamamen mahrum kalır. Ancak kanuni ve esas sözleşmeyle ayrılan yedek akçeler pay sahibi tarafından bir şekilde bilinmektedir. Zira kanuni yedek akçeler zaten emredici olarak ayrılır ve bu husus zorunludur. Esas sözleşmeyle düzenlenen yedek

³⁸⁵ CANÖZÜ, s. 85; ATEŞAĞAOĞLU, s. 70; ERİMEZ, s. 269; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 342.

³⁸⁶ CANÖZÜ, s. 86; AKBİLEK, s. 79.

³⁸⁷ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 343.

³⁸⁸ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 343.

³⁸⁹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 343.

³⁹⁰ KENDİGELEN Abuzer: Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Baskı, İstanbul 2016, s. 425; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 80; İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 154.

akçeler ise pay sahibi tarafından bilinmekte ve kabul edilmektedir.³⁹¹ Ancak genel kurul kararıyla ayrılan olağanüstü yedek akçeler pay sahibinin bilgisi dışında ve miktar yönünden tahmin edilemez bir olgudur. Bu yönden pay sahibi hesabını önceden yapamadığı bir durumla aniden karşı karşıya kalabildiğinden kâr payı hakkının zedelendiğini düşünebilmektedir. Bu da pay sahibini anonim ortaklığa yatırım yapma düşüncesinden alıkoyabilir. İşte düzenli kâr payı dağıtımını yapmayan anonim ortaklık ilgi çekici olmaktan uzaklaşır. Tüm bu nedenlerle genel kurul olağanüstü yedek akçe ayırımında oldukça hassas davranmalıdır.

Uygulamada genel kurul kararıyla yedek akçe ayrılması ayrıca her zaman da bu üç koşulun varlığı ile ortaklığın gereksinimleri göz önünde bulundurularak yapılmayabilmektedir. Olağanüstü yedek akçenin ayrılmasında çoğunluğu oluşturan pay sahiplerinin menfaati ön planda tutulabilmektedir. Bu ayırım yine çoğunluktaki pay sahiplerinin uyguladığı bir politikanın sonucu olarak da gerçekleşebilmektedir.³⁹² İşte bu noktada, yapılan ayrımlarda kanunda öngörülen maksatlara uygunluk olsa dahi, yedek akçe ayırmaya gerek olup olmadığı da ayrıca incelenmelidir. Özellikle de olağanüstü yedek akçelerde küçük pay sahiplerine zarar verme maksadıyla hareket edilip edilmediğine bakılmalıdır.³⁹³ Bu noktada objektif iyi niyet yani dürüstlük kuralına göre hareket edilmeli³⁹⁴ ve hakların en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkesi³⁹⁵ göz önünde bulundurulmalıdır.³⁹⁶

Görüldüğü gibi isteğe bağlı yedek akçelerden biri olan olağanüstü yedek akçeler, uygulamada kötüye kullanılma yönünden kendini göstermektedir. Bu yedekler haddinden fazla ayrılarak pay sahiplerinin kâr payı hakları zedelenmemeli, elde edecekleri menfaatlerden mahrum bırakılmamalıdır. Bunları sağlamak için, öncelikle bu yedek akçelerin ayrılmasında bir tavan sınır öngörülmeli ve bu tavan aşılsa, yedek akçelerin aşan kısmı sermayeye çevrilerek pay sahiplerine bedelsiz pay senedi olarak dağıtılmalıdır.³⁹⁷ Ancak pek tabii ki bu dağıtım pay sahiplerine kâr payı dağıtımını niteliği taşımaz.³⁹⁸ Bedelsiz pay senedinin bu yolla dağıtımını ile hem ortaklığın sermaye gelişimi sağlanmış hem de pay sahipleri elde edecekleri bedelsiz pay

³⁹¹ AKBİLEK, s. 79.

³⁹² TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 438.

³⁹³ Yargıtay 11. HD. 14.10.1982 tarih, E.3556, K.3887 sayılı kararı (www.kazanci.com).

³⁹⁴ Yargıtay HGK 26.11.1986 tarih, E.1986/11-6, K.1000 sayılı kararı (www.kazanci.com).

³⁹⁵ TEKİNALP, En Az Zarar, s. 81.

³⁹⁶ Yargıtay 11. HD. 11.06.1993 tarih, E. 3277, K. 4121 sayılı kararı (ERİŞ, Anonim Şirketler, s.776).

³⁹⁷ İMREGÜN, Kar Payı Hakkı, s. 433-434; SEÇER, s. 141.

³⁹⁸ Yargıtay 11.HD. 30.03.2001 tarih, E. 2000/11053, K. 2001/2622 sayılı kararı (CANÖZÜ, s. 82, dn. 291)

senetlerini ihtiyaçları halinde satarak bunlardan faydalanmaları sağlanmış olur.³⁹⁹ Bu yol ülkemizdeki sermaye piyasasının gelişimini de; pay sahibinin koymuş olduğu sermayenin karşılığı olarak ortaklıktan kâr payını hiç alamaması ya da çok az bir kısmıyla yetinmesi nedeniyle yatırımını anonim ortaklıktan sakınması sonucunun önüne geçebilmesi açısından olumlu yönde etkileyecektir. İsteğe bağlı yedek akçeler bakımından bir tavan sınır getirilmesi bu nedenle ortaklık ve pay sahiplerinin menfaatleri açısından faydalı görülebilir.⁴⁰⁰

SPKn. m.19/2 hükmünde ise kanunen ayrılması gerekli yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmadıkça başka yedek akçe ayrımı yapılamayacağı düzenlenmiştir. Buna göre, isteğe bağlı ve olağanüstü yedek akçeler ancak pay sahiplerine esas sözleşmede düzenlenen kâr payı ayrıldıktan sonra ayrılabilir ve ancak bu kâr payları ödendikten sonra dağıtılabilir. TTK ile SPKn. arasındaki isteğe bağlı yedek akçeler arasındaki en önemli fark şudur ki; TTK'ya tabi anonim ortaklıklarda öncelikle kanuni yedek akçeler ve sonra isteğe bağlı yedek akçeler ve ancak bundan sonra kâr payı ayrılırken; SPKn.'ya bağlı anonim ortaklıklarda kâr payı isteğe bağlı yedek akçelerden önce ayrılır. Böylece SPKn. bakımından, kanun koyucu tarafından, kâr payının dağıtım işlemlerinde kâr payına öncelik tanınmış, pay sahiplerinin kâr payı üzerindeki sınırlamalar azaltılmaya çalışılmıştır.⁴⁰¹

3.4.3. Genel Kurul Kararı ile İşçilere Yardım Amaçlı Yedek Akçe Ayrılması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması

Kanun koyucu bazı noktalarda anonim ortaklıklara bazı istisnalar tanıyarak ve hukuki zemin oluşturarak, ortaklıkların sosyal yardımlaşma ve dayanışma amacıyla hareket edebilmelerini sağlamak istemiştir. Ancak bu durum kanunen zorunlu tutularak, bir ödev şeklinde ortaklığa yükletilmiş değildir. Fakat anonim ortaklık işçilerine yardım etmeyi arzu ederse, bunun gerçekleştirilmesine kanun çok olumlu yaklaşmış ve gerekli hukuki zemini yaratarak buna imkân tanımıştır.⁴⁰² Çünkü işçilerin sosyal güvenliklerinin merkezi olmasının yanında özel yardım örgütlerinin de desteklenmesi ile güvenliği sağlayıcı tedbirler meydana getirilmek

³⁹⁹ CANÖZÜ, s. 82; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 295-296.

⁴⁰⁰ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 295-296, dn. 40; CANÖZÜ, s. 82.

⁴⁰¹ CANÖZÜ, s. 82; GÜRBÜZ USLU, s. 234; AYTAÇ, s. 58

⁴⁰² BİRSEL, Kar Kavramı, s. 78.

istenmiştir.⁴⁰³ Pay sahibinin kâr payı alma hakkında tabiri caizse “bir miktar gedik açılması pahasına” ortaklığa bu imkân verilmiştir.⁴⁰⁴

TTK m.523/3 hükmüne göre, genel kurul esas sözleşmede buna yönelik bir hüküm bulunmasa dahi, şirketin işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi için veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere bilanço kârından yedek akçe ayırabilir. Bu hüküm ile genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçelerin özel bir türü düzenlenmiştir.

Bu madde hükmüyle ortaklık, genel kurul kararıyla, esas sözleşmede bir hüküm olmasa dahi bilanço kârından işçilere yardım amaçlı olağanüstü yedek akçe ayırabilmektedir. Ortaklığın dışına ödenirse bağış niteliği taşıyan bu yedek akçeler, belli bir amaç uğruna ayrılır. Bu amaç da işçiler yararına yardım örgütleri kurulması, bunların yaşatılması ve zaten hali hazırda bir yardım aracı varsa onlara hizmet için sunulmasıdır.⁴⁰⁵

6762 sayılı eTTK m.469/3 hükmünden farklı olarak bu yedeklerin, isteğe bağlı yedek akçelere ilişkin hükümlere bağlı olacağı şeklinde bir düzenleme yeni TTK’da öngörülmemiştir. O halde, TTK m.523/3 hükmüne göre ayrılan yedek akçeler birinci kâr payı ayrılmasından sonra ayrılmalıdır.⁴⁰⁶

Yukarıdaki birinci kâr payı ayırımından sonra ayırım yapılması çıkarımının bir dayanağı da düzenlemede yer alan “*bilanço kârı*” ifadesidir. Bilanço kârı kavramıyla kanun koyucunun neyi kast ettiği, bu ifadeden ne anlaşılması gerektiği konusunda kanun içeriğinde ya da gerekçesinde bir açıklama bulunmamaktadır. *Canözü*’ne göre⁴⁰⁷ bilanço kârı ifadesinden net dönem kârı anlaşılmalıdır. Bunun nedeni, bilanço kârının net dönem kârı değil de dönem kârı olarak kabul edilmesi durumunda işçiler lehine ayrılan olağanüstü yedek akçelerin kâr payından önce ayrılıyor olmasıdır. Bu ise TTK m.523/1 hükmünde bahsedilen dağıtılacak kâr payının ancak kanuni ya da esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrıldıktan sonra belirlenebileceği kuralına aykırılık teşkil edecektir. Çünkü hükümde sayılan yedek akçeler arasında olağanüstü yedek akçeler yoktur. Bu husus da olağanüstü yedek akçelerin kâr payının

⁴⁰³ TEKİNALP Ünal/POROY Reha/ÇAMOĞLU Ersin: Ortaklıklar Hukuku II, 13. Bası, İstanbul 2017, N. 1534; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 266.

⁴⁰⁴ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 78.

⁴⁰⁵ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1534; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 78; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 266.

⁴⁰⁶ CANÖZÜ, s. 87.

⁴⁰⁷ CANÖZÜ, s. 87-88.

ayrılmasından önce ayrılamaması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca net dönem kârı olarak anlaşılması gereğinin nedenlerinden biri de; eTTK'daki mülga hükümde bu yedek akçelerin, esas sözleşme ile ayrılan isteğe bağlı yedek akçeler hükmünde olarak belirtilmesidir. Esas sözleşme ile ayrılan isteğe bağlı yedek akçeler de eTTK m.469/1 hükmünce net dönem kârı üzerinden hesaplanmaktaydı. Ancak yeni düzenlemede esas sözleşmeye bağlı isteğe bağlı yedek akçeler niteliğinde sayılmasına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır.

Kanaatimizce de bu görüş yerindedir. Zira tüm açıklamalara ek olarak söylenebilir ki, kanun koyucu yardım ve hayır işlerini anonim ortaklığa bir zorunlu ödev şeklinde vermemiş, ortaklık arzu ederse bunun önünü açmak için pay sahiplerinin kâr payı haklarını sınırlandırma pahasına istisnai bir imkân tanımıştır. Anonim ortaklığın esas amacı işletme faaliyetleriyle kâr elde edip bu kârını da pay sahipleriyle paylaşmasıdır.⁴⁰⁸ O halde anonim ortaklığın öncelikli görevi sosyal dayanışma ve yardımlaşma değildir. Bu nedenlerle pay sahiplerinin kâr payı hakkını ne kadar az sınırlandırarak işçilere yardım amacı gerçekleştirilirse o kadar sağlıklı olacaktır. Bu ise, bilanço kârı ifadesinden net dönem kârı anlaşılması ile mümkün kılınabilmektedir.⁴⁰⁹ Ayrıca SPKn.'da da m.19/2 hükmüne göre işçiler yararına ayrılan olağanüstü yedek akçeler, kâr payı ayırımından sonra gelmektedir.⁴¹⁰

İşçiler yararına ayrılan olağanüstü yedek akçelerin ayrılmasının bir şarta bağlı tutulmamış olması, bu yedeklerin genel kurul tarafından mutlak bir serbestiyle ayrılabilmesi anlamına gelmemektedir. Buna göre, genel kurula tanınan yetkinin sınırı, bir taraftan TTK m.445 ve 446 ve TMK m.2 hükümlerinde geçen kanun ve esas sözleşmeye uygunluk ve dürüstlük kuralı çerçevesinde belirlenirken, diğer taraftan anonim ortaklığın sosyal sorumluluk düşüncesinin ihmal edilmeden ancak pay sahiplerinin de anonim ortaklığa katılma amaçları gözden kaçırılmadan izlenmesi gereken yol olarak belirlenecektir.⁴¹¹

Gerçekten de pay sahibinin anonim ortaklığa yatırım yapmaktaki maksadı ile ortaklığın sosyal sorumluluk düşüncesi ve işçilerin menfaatleri arasında hassas bir denge gözetilmeli ve pay sahiplerinin kâr payı hakkı zedelenmemelidir.⁴¹²

⁴⁰⁸ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 366; İMREGÜN, Kar Payı Hakkı, s. 413; BİLGİN, s. 12; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 900, s. 624; PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1280; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-35b.

⁴⁰⁹ CANÖZÜ, s. 88; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 366.

⁴¹⁰ CANÖZÜ, s. 88.

⁴¹¹ TEKİL, AŞ-78, s. 675; TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 366.

⁴¹² SEÇER, s. 144.

Anonim ortaklık genel kurulu, işçiler yararına ayrılan yedek akçelerin başka amaçlarla kullanılması yönünde karar alamaz. Aksi takdirde alınan karar kanuna ve dürüstlük kurallarına aykırılık nedeniyle TTK m.445 ve m.446 hükümlerine göre iptal edilebilir.⁴¹³

Son olarak değinmek gerekirse; TTK m.523/3 hükmüne dayanarak işçiler yararına yedek akçe ayrılmasında kâr payı bakımından karşılaşılabilecek bir sorun vakıf veya dernek gibi bir kuruma kârdan pay verilip verilemeyeceği ya da aynı amaçla yedek akçe ayrılıp ayrılamayacağıdır. Doktrinde⁴¹⁴ pay sahiplerinin kâr payı haklarının zedelenmesi ya da TTK m.445 hükmüne aykırılık durumları söz konusu olmadığında anonim ortaklıkların sosyal sorumlulukları bulunduğu anlayışıyla soruna olumlu yönde yaklaşılmaktadır.⁴¹⁵ Ancak örneğin kanunda işçiler yararına ayrılan isteğe bağlı olağanüstü yedek akçeleri düzenleyen hükümleri, ortaklığın işçilerle ilgisi bulunmayan yardım kurumu, amacı yoksul öğrencileri okutmak olan bir vakıf veya sağlık alanında çalışan bir dernek için akçe ayrılmasına imkân vermemektedir.⁴¹⁶

3.4.4. Genel Kurul Kararıyla İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması

Oto finansman maksadı ile iç kaynaklardan yani yedek akçeler, dağıtılmamış kârlar ve aktarılan kârlardan yapılan esas sermaye artırımı da (TTK m. 462) kâr payı hakkını sınırlandırarak zedelemektedir.⁴¹⁷

İç kaynaklardan sermaye artırımı, pay sahipleri tarafından nakdi veya ayni bir sermaye taahhüdünde bulunulmadan, pay bedellerinin, ortaklığın bünyesinde bulunan kanunen sermayeye dönüştürülebilen akçelerden veya fonlardan karşılandığı, artırım sonunda ise pay sahiplerinin oransallık ilkelerine göre bedelsiz payları kazandıkları, her payın kendisine düşen bedelsiz payı hukuken kendiliğinden kazandığı, bu sebeple pay sahiplerinin bedelsiz payları iktisap etmekten esas sözleşme ya da genel kurul kararıyla yoksun bırakılmadıkları veya bu

⁴¹³ SEÇER, s.144; DOĞANAY, s. 1061.

⁴¹⁴ TEKİNALP Ünal: “Anonim Ortaklıklarda Karın Dağıtımını Konusuna İlişkin Bazı Sorunlar-5”, İktisat ve Maliye Dergisi, C.25, S.8, 1978, s. 354.

⁴¹⁵ SEÇER, s. 145; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 461.

⁴¹⁶ TEKİNALP Ünal: “Anonim Ortaklıklarda Karın Dağıtımını Konusuna İlişkin Bazı Sorunlar-5”, İktisat ve Maliye Dergisi, C.25, S.8, 1978, s. 353.

⁴¹⁷ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 439.

hakkın sınırlandırılmadığı bir sermaye artırım biçimidir.⁴¹⁸ İç kaynaklardan yapılacak sermaye artırımında yeni sermaye taahhüdü yoktur⁴¹⁹ ve bu artırım esas sermaye ve kayıtlı sermaye sistemlerinin her ikisinde de yapılabilir.⁴²⁰

İç kaynaklardan sermaye artırımını yedek akçelerin ya da fonların⁴²¹ sermayeye dönüştürülmesi yoluyla yapılır (TTK m.462/1). Bahsi geçen yedek akçeler; esas sözleşme ya da genel kurul kararıyla ayrılmış ve belli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılan kısımlarıdır. Başka bir deyişle kârın belli bir kısmı genel kurul kararıyla yedek akçe olarak ayrılıp, iç kaynaklardan sermaye artırımına konu olabilir.⁴²²

Birçok ortaklık, kâr paylarını dağıtmayarak, sermaye artırımına gitmekte ve böylece tahakkuk eden kârı, bir nevi pay sahiplerinden geri alma yolunu seçmektedir. Bu durum ortaklık menfaatleri lehine olsa da küçük pay sahiplerinin menfaatleri açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Zira kârın dağıtılmaması ve bu vesileyle oto finansman aracı olarak kullanılması yalnızca ortaklık ve kısa vadede getiri planlamayan yatırımcı ortaklar için faydalar içermektedir.⁴²³

TTK m.462/3 hükmü, pay sahiplerini bir şekilde korumayı amaçlamış ve belli esaslar öngörmüştür. Buna göre⁴²⁴ *“bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması hâlinde, bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden, sermaye taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılamaz”* cümlesi pay sahiplerinin korunması amacıyla konulmuş, istisnası bulunmayan, başka bir deyişle hiçbir sebeple bertaraf edilemeyecek olan emredici bir kuraldır. Uygulamada, bazı şirketlerin, bilançoda sermayeye eklenebilecek bir fon mevcutken veya böyle bir fonun hesaplanıp bilançooya konulması yolu açıkken, önce nakdî sermaye artırımını yaparak ve çoğu kez bunun miktarını yüksek tutarak, artırıma bazı pay sahiplerinin katılamamalarından diğer bir grup pay sahibine yarar sağladıkları görülmektedir. TTK m.462/3 birinci cümle ile buna cevaz olmadığını emredici bir şekilde ifade etmiştir. Kural hâkim

⁴¹⁸ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 9-82; MOROĞLU, Sermaye Artırımı, s. 191; GÖKDEMİR TAMER Tülay: İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 39 vd.; ANDAŞ Feridun: İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, SPK Raporu, Rapor Tarihi. 05.01.1987, s. 18-19.

⁴¹⁹ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 9-82.

⁴²⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 439, dn. 1162.

⁴²¹ Buradaki fonlara örnek olarak, yeniden değerlendirme, pay senedi ihraç (emisyon) primleri, iştirak ve taşınmaz satış hasılatı, yabancı para çevrim farkları, pay senedi iptal karları ve enflasyon fonu sayılabilir (ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 441, dn. 1163).

⁴²² Yargıtay 11. HD. 01.12.2014 tarih, E. 2014/16317, K. 2014/18707 sayılı kararı (www.kazanci.com).

⁴²³ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 442.

⁴²⁴ TTK m. 462/3 gerekçesi.

öğretinin ve Yargıtay'ın görüşlerini kanunlaştırmaktadır. Bu emredici kurala aykırılığın hukukî sonucu butlandır.

3.5. Kâr Payının Esas Sözleşme Hükümü Yoluyla Sınırlandırılması

3.5.1. Esas Sözleşme Hükümü ile Yedek Akçe Ayrılarak Kâr Payının Sınırlandırılması

Anonim ortaklığın kendi finansman kaynaklarını yaratmak, mali yapıyı kuvvetlendirmek, kâr dağıtımını gibi politikaları gereği oluşturduğu, isteğe bağlı olarak ve esas sözleşmeye hüküm koyarak düzenlediği bu yedek akçeler, esas sözleşme gereği ayrılan isteğe bağlı yedek akçeler olarak ifade edilir. Anonim ortaklık bu yedek akçeleri ayırıp ayırmamakta tamamıyla serbesttir. Zaten bu nedenle isteğe bağlı yedek akçeler olarak ifade edilirler.⁴²⁵ Anonim ortaklık, esas sözleşmesine hüküm koymak suretiyle, kârdan yedek akçe ayrılmasına karar vererek, pay sahiplerinin kâr payı hakkını sınırlanmış olmaktadır.⁴²⁶

Esas sözleşme hükümü ile ayrılan isteğe bağlı yedek akçeler, TTK m.521 ve 522 hükümlerinde düzenlenmiştir. Buna göre TTK m.521 hükmü “*yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği hakkında esas sözleşmeye hüküm konabilir. Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülleme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir.*” ifadesiyle, isteğe bağlı yedek akçelerin üç farklı şekilde ayrılabilceğini hüküm altına almıştır.⁴²⁷ Buna göre;

- a. Esas sözleşmeye yıllık kârın yüzde beşten fazla bir miktar ayrılabilceğine dair hüküm konularak isteğe bağlı yedek akçe ayrılabilir.
- b. Esas sözleşmeye yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceğine dair hüküm konularak isteğe bağlı yedek akçe ayrılabilir.
- c. Son olarak esas sözleşmeye başka yedek akçe ayırmaya dair hüküm konularak isteğe bağlı yedek akçe ayrılabilir.

⁴²⁵ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 335.

⁴²⁶ SEÇER, s. 99.

⁴²⁷ CANÖZÜ, s. 83.

Bunlardan a ve b bendi, yani kanunda belirtilen belli sınırlara ulaşıldıktan sonra da genel kanuni yedek akçe ayırımına devam edilmesi için esas sözleşmeye hüküm konularak oluşturulan yedek akçeler, aslında kanuni yedek akçe hükmündedir. Çünkü kanuni yedek akçeye yapılan her ekleme kanuni yedek akçenin bir parçası olarak değerlendirilir.⁴²⁸

C bendinde ise esasen isteğe bağlı yedek akçe tanımının tam karşılığı olan ifadedir. “Başka yedek akçe” ifadesiyle anlatılmak istenen, kanuni yedek akçe dışında, gerek esas sözleşmede belirtilecek amaçlara, gerekse de böyle bir amaç bulunmaması durumunda, genel kurulun dilediği amaçlara ayırabileceği yedek akçelerdir.⁴²⁹ Böylece m.521/2 hükmünce esas sözleşme ile başkaca yedek akçeler ayrılması öngörülebilmektedir. Esas sözleşme gereği ayrılan bu tür isteğe bağlı yedek akçeler ortaklığın bünyesine genellikle çeşitli amaçlar için özgülenebilir. İşletme konusunun elde edilmesine yardım etmek, düzenli kâr dağıtımını sağlamak, araştırma geliştirme ve eğitim faaliyetleri yapılmasını gerçekleştirmek ve sosyal amaçlar bunlara örnek olarak gösterilebilir.⁴³⁰ Ancak çoğu zaman esas sözleşmede yedek akçe ayrılmasına yönelik bir hüküm olmasına rağmen, hangi amaçla ayrıldığı öngörülmez. Bu durumda ortaklık bu yedek akçelerin çözülmesi ve harcanması bakımından TTK m.523/2 hükmündeki genel amaçlarla sınırlı olmak üzere serbest durumdadır.⁴³¹ TTK m.521’in ikinci cümlesindeki “*bunların özgülleme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir*” hükmü sayesinde bu belirleme rahatça yapılabilir. Esas sözleşme ile belirlenecek bu amaç geniş anlamda ortaklık ve pay sahiplerinin menfaatlerine uygun düşecek nitelikte ve doğrultuda olmalıdır. Bu hususta pay sahibinin en önemli dayanağı yine TTK m.445 ve TMK m.2 hükümleri olacak, başvurulacak en önemli ölçü yine dürüstlük kuralları olacaktır.⁴³²

Özellikle yedek akçeleri esas sermayenin çok üstünde olan anonim ortaklıklarda herhangi bir amaç belirtilmeden ayrılan yedek akçelerin ortaklık bünyesinde tutularak pay sahiplerinin kâr paylarının sınırlandırılması yerine ortaklara kâr payı olarak dağıtılması, anonim ortaklığın esas anlamda öncelikli olan kazanç elde etmek ve bu kazancı ortaklarına dağıtmak amacının gerçekleştirilmesine en iyi şekilde hizmet edecektir.⁴³³

⁴²⁸ ARSLANLI, Açık Yedek Akçeler, s. 586; AKBİLEK, s. 77; MOROĞLU, Sermaye Artırımı, s. 304.

⁴²⁹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 295 ve 341; AKBİLEK, s. 77.

⁴³⁰ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 341.

⁴³¹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 295 ve 341; ALTAŞ Soner: “Türk Ticaret Kanunu ve TTK Tasarısına Göre Anonim ve Limited Şirketlerde Yedek Akçe Ayrımı”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, S.61, Ocak 2009, s. 304.

⁴³² ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 255.

⁴³³ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 407.

3.5.2. Esas Sözleşme Hükümü ile Çalışanlar ve İşçiler Yararına Yardım Akçesi Ayrılması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması

Ortaklığın kârından ayrılan belli bir kısım, ortaklık yöneticilerinin, çalışanların ve işçilerin sosyal güvenliklerini sağlamak şartı ile özgülenebilir ve bu vesileyle yardım kuruluşları kurulması ya da kurulanların varlığını sürdürebilmesi amacıyla sarf edilebilir.⁴³⁴ Bu hususun esas sözleşmede öngörülebileceği TTK m.522/1’de belirtilmiştir.

Özel sosyal güvenlik ve yardım kuruluşları, işverenin işçilerine, iş sözleşmelerinde yer alan haklarının üzerinde imkânlar tanınması, klasik sözleşme kapsamını aşan, daha çok toplumsal nitelikteki bazı sorumlulukları üstlenmesi gerekliliğine dayanmaktadır. Belli ihtiyaçlara cevap verebilen, resmi ve genel bir kurum olan Sosyal Güvenlik Kurumunun yanında, münferit işletmelerin kendilerine has özelliklerinin ortaya çıkardığı ihtiyaçları karşılamak için bu tür özel sosyal yardım kuruluşlarına ihtiyaç vardır.⁴³⁵ Ortaklıklar hukukunun günümüzdeki en önemli özelliklerinden biri de çalışan ve işçilerin güvenliklerinin sağlanmasıdır. İşte bu gayeyle kanun koyucu bu tür yardım kuruluşlarının anonim ortaklıklar tarafından yedek akçe ayırma yoluyla kurulmalarına cevaz vermiş, bu oluşumları desteklemiştir.

Özel sosyal yardım kuruluşları esasen geniş anlamda yöneticiler, çalışanlar ve işçilerin kâra katılmalarının bir şeklini oluşturmaktadır. İşçiler ve çalışanlar kârdan doğrudan pay alabilecekleri gibi, kârdan ayrılan bu amaca özgülünmüş yedek akçeler, onların sosyal güvenliklerini ve refahlarını sağlamak amacıyla kurulan bir yardım kuruluşu yolu ile de işletilebilir.⁴³⁶ Esas sözleşme hükmü ile ayrılacak olan yedek akçeler, dönem sonu kârından ayrılarak net dönem kârını oluşturacağı için, pay sahiplerine ödenecek kârın miktarını azaltacak ve dolayısıyla kâr payı hakkı da sınırlandırılmış olacaktır.⁴³⁷

TTK m.522/1 hükmüne göre, esas sözleşmede ortaklığın yöneticileri, çalışanları ve işçileri lehine yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla ya da bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılabilir. Zorunluluk taşımayan fakat ortaklığın iradesine bağlı biçimde düzenlenmiş olan bu tedbirin hiç değilse geçici veya vazgeçilebilir olmasını önleyebilmek amacıyla TTK m.522/2’de yardım amacına özgülünen

⁴³⁴ BİLGİN, s. 118.

⁴³⁵ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 347.

⁴³⁶ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 346.

⁴³⁷ KARYAĞDI, s. 186.

yedek akçelerin ve diğer malların anonim ortaklıktan ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulmasını zorunlu kılmıştır.⁴³⁸ Böylece yardım amacına özgülenen yedek akçeler ile diğer mallar ortaklık malvarlığından çıkarak bağımsız bir başka tüzel kişiliğin malvarlığına girecektir ve ortaklığın bu değerleri daha sonra tamamıyla veya kısmen geri alması önlenebilecektir.

TTK m.522/2 hükmü gereği yardım amacına özgülenen yedek akçeler ve diğer malların anonim ortaklığın malvarlığından ayrılması ile bağımsız bir tüzel kişilik (örneğin bir vakıf ya da kooperatif) kurulmuşsa bahsi geçen değerler bağımsız bir malvarlığı niteliği kazanırlar. Keza açıkça anlaşılan bir tahsisin varlığı halinde, m.522/1 hükmü ortaklığa bağımsızlaştırma zorunluluğu yüklemektedir.⁴³⁹

Ayrılacak olan yardım amaçlı yedek akçelerin, ayırım anından itibaren ortaklığın tasarruf yetkisinden çıkıp çıkmadığı; daha başka bir deyişle, çalışan ve işçiler için ayrılan yedek akçelerin anonim ortaklık tarafından amaçlarında değişikliğe gidilip başka bir yere harcanmalarının mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde görüş birliği sağlanamamıştır.⁴⁴⁰ Ortaklığın tasarruf yetkisinin ayırımdan sonra ortadan kalktığını savunanlar⁴⁴¹ yanında, bu yetkinin devam ettiğini savunan yazarlar⁴⁴² da vardır.

Katıldığımız görüşe göre⁴⁴³, çalışanlar ve işçiler yararına ayrılacak olan yardım akçeleri, yedek akçelerin bilinen anlamlarından farklı anlam ve özellikler taşır. Bilinen anlamıyla yedek akçeler, ortaklığın menfaatini sağlamak amacıyla ayrılır ve kullanılır. İşlerin kötü gittiği zamanlarda ortaklık, faaliyetlerini istikrarlı şekilde sürdürebilmesi için yedek akçelere başvurur. Ancak çalışanlar ve işçiler yararına ayrılan yardım akçeleri, ortaklığın menfaatinden çok çalışanların ve işçilerin menfaatlerini korumaya yönelik olarak ayrılır ve kullanılırlar. Bu sebeple TTK m.522/2 hükmüne göre bu yedek akçelerin ortaklıktan ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunludur. Esas sözleşmenin genel kurul kararıyla değiştirilmesi veya değişik bir genel kurul kararı verilmesi suretiyle bu amacın ortadan kaldırılması veya

⁴³⁸ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 267.

⁴³⁹ BİLGİN, s. 120

⁴⁴⁰ KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 119; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.IV-V, s.100; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 268.

⁴⁴¹ ERİŞ, Anonim Şirketler, s. 777; BERZEK, s. 30; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 978

⁴⁴² TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1535; TEKİNALP Ünal: “İşçi ve Müstahdemler Yararına Yardım Akçeleri ve Yardım Vakıfları”, BATİDER, C.4, 1968, s. 432-433.

⁴⁴³ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 269.

değiştirilmesi mümkün değildir.⁴⁴⁴ Zira ortaklık yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım akçesi ayrılmasına karar verilmesi durumunda, bu karar lehine yedek akçe ayrılan kişiler için bir müktesep hak oluşturur.⁴⁴⁵ TTK m.522 hükmünde kanun koyucunun özellikle kullandığı ifadeler de bu görüşü destekler niteliktedir.

Ancak yıllık kârdan esas sözleşme hükmüyle yardım amacına ayrılan yedek akçelerin, bu amacın gerçekleştirilememesi ya da amacın imkânsız hale gelmesi durumlarında serbest yedek akçe olarak değerlendirilebileceği görüşü de mevcuttur.⁴⁴⁶ Böylece bu serbest yedeklerin pay sahiplerine kâr payı olarak dağıtılabilmesi imkânı doğduğundan, sayılan şartların varlığıyla sınırlı olmak üzere bu görüşün desteklenmesi gerektiği kanısındayız.

Bu yedek akçelerin ortaklık tasarruf yetkisi içinde olabilmesi; ancak TTK m.522/2 hükmü gereğince kurulması zorunlu olan vakfın, vakıf senedinde, vakıf malvarlığının ortaklığa karşı bir alacaktan ibaret olacağı yönünde bir hükmün öngörülmesine bağlıdır. Çünkü bu durumda yardım akçesi nitelik değiştirmekte ve kurulan vakfın bir alacağına dönüşmektedir. Böylece anonim ortaklığın bu değerler üzerinde tasarruf imkânı doğar.⁴⁴⁷

Yardım amacıyla ayrılan yedek akçelerin kaynağı, ortaklık dönem kârından ayrılan para olabileceği gibi, TTK m.519'da belirtilen agionun da bu amaçla kullanılabilmesi ve ayırımın mal olarak da yapılabilmesi mümkündür.⁴⁴⁸

Doktrinde yardım akçelerinin kullanılmasıyla meydana getirilecek kuruluşun sınırlı sayıda mı yoksa örnekleyici şekilde mi sayıldığı konusunda görüş ayrılığı vardır. Bazı yazarlar⁴⁴⁹ vakıf ve kooperatiften başka dernek veya ticaret ortaklıklarından herhangi birinin kurulması için de bu yedek akçelerin kullanılabilmesi görüşündedir. Bazı yazarlar⁴⁵⁰ ise, kanun koyucunun çalışanlar ve işçiler yararına kurulacak yardım kuruluşları için sadece vakıf ve kooperatiflerden bahsettiğini ve bunun sınırlı sayıda özellikle sayıldığını ifade etmektedirler.

⁴⁴⁴ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 269.

⁴⁴⁵ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 269

⁴⁴⁶ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1535.

⁴⁴⁷ TEKİNALP, Yardım Vakıfları, s. 433; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 271.

⁴⁴⁸ BERZEK, s. 29.

⁴⁴⁹ TEKİNALP, Yardım Vakıfları, s. 433; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 123; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 76; BİLGİN, s. 118; ERİŞ, Anonim Şirketler, s. 777.

⁴⁵⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 271.

Ortaklık esas sözleşmesinde yedek akçe ayrılacağına yönelik bir hüküm bulunmasına karşın, hangi oranda ayrılacağı belirtilmemiş ise bu durumda genel kurul bu oranı belirleme yetkisine sahiptir. Ancak genel kurul oranı belirlerken mutlak bir özgürlüğe sahip değildir. Özellikle küçük pay sahiplerinin kâr payı hakkını göz önünde bulundurarak ortaklık menfaatinin gerektirdiği oranda TMK m.2 çerçevesinde esas sözleşme gereği isteğe bağlı yedek akçe ayrılabilir.⁴⁵¹

Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi halka açık anonim ortaklıkların da çalışanlar ve işçiler yararına yardım amacıyla yedek akçe ayırabilmeleri ise SPKn. m.19/2 hükmü uyarınca mümkündür. Bu değerler sosyal nitelikli yedek akçe olarak nitelendirilir ve halka açık anonim ortaklıklarda ancak birinci kâr payı ayrıldıktan sonra ayrılabilir.⁴⁵²

3.5.3. Esas Sözleşmede İşçilere Kâra Katılma Hakkı Tanınması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması

Büyük sermayeli anonim ortaklıklarda ortak sayısının fazla olup olmamasına bakılmaksızın çalışan işçilerin haklarının ve menfaatlerinin korunması her geçen gün değer kazanmaya devam etmektedir. İş Kanunu'nu yakından ilgilendiren bu konu, anonim ortaklığı da işçi çıkarlarının ortaklık bünyesinde korunması ve geliştirilmesi yönünden ilgilendirmektedir. Çünkü genelde işçilerin anonim ortaklığa karşı bağlılığı azdır ve işverenler sürekli bir ilgisizlik ve ihmalden muzdariptirler. Bu nedenle ortaklığın içinde amaç birliği oluşması, çalışma ruhu yakalanması işçileri bu tavır ve tutumlarından uzaklaştırabilir. Bu olguların yakalanması için de ortaklık işçileri için kâra katılma hakkı tanımaktadır.⁴⁵³

Ortaklık çalışan ve işçilerinin kâra katılması, çalışanların iş gördükleri ortaklığa daha çok bağlılık hissetmesi ve bu sayede daha verimli çalışmaya motive etmeye yönelik bir ortaklık politikasıdır. Kârdan pay alan işçinin ortaklık için daha fazla fedakârlık göstererek, ortaklığın geleceğini daha çok önemseyerek, daha istekli çalışacağı öngörülmektedir.⁴⁵⁴ Esasen bu genel anlamda olumlu yönü ağır basan bir politika olsa da uygulama her zaman istenilen şekilde sonuç vermeyebilir. Ortaklığın kâra katılma hakkı vermesiyle işçilerin daha verimli ve rasyonel

⁴⁵¹ ARSLANLI, Açık Yedek Akçeler, s. 586; CANÖZÜ, s. 84.

⁴⁵² AKBİLEK, s. 122; CANÖZÜ, s. 115.

⁴⁵³ BİLGİN, s. 106.

⁴⁵⁴ AKBİLEK, s. 166.

çalışacağı öngörülmekte ve böylece kârın daha yüksek miktarları bulabileceği düşünülmektedir. Ancak gerçekte kârın daha yüksek noktalara gelmesi yalnızca işçilerin performanslarına bağlı değildir. Ortaklık dışı etkiler kârın miktarı konusunda yadsınamaz bir öneme sahiptir. Ortaklığın daha az kâr hatta zarar etmesiyle kâra katılma hakkı olan işçiler açısından bir olumsuzluk meydana gelir. Geliri düşen işçi ortaklığa bağlılığını ve çalışma azmini kaybedebilir. İşte bu sebeple işçilerin kâra katılması uygulamada her zaman olumlu sonuç vermeyebilir.⁴⁵⁵

Çalışanlara kârdan pay verilmesinin ortaklık politikalarının amaçları doğrultusunda istenen pozitif sonucu verebilmesi, ödenecek kâr payının işçi ücreti yanında hissedilir düzeyde olmasını gerektirir. Başka bir deyişle, ödenecek kâr payının alınan ücretin hissedilir bir kısmını oluşturması gerekmektedir.⁴⁵⁶

Çalışan ve işçilerin kârdan pay almaları hususunda Kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu hususa TTK m.131 hükmünde kısaca değinilmiş, ancak açık bir hüküm ortaya konulmamıştır.

Ortaklık çalışanlarının kârdan pay alabilmeleri, TTK m.339/2-f hükmü uyarınca esas sözleşmede buna yönelik bir hükmün varlığına bağlıdır. Ancak ortaklık çalışanlarının kârdan pay alabilmelerine cevaz veren bu esas sözleşme hükmü, bu kişilere müstesep hak niteliği sağlamaz. Müstesep hak ile ilgili hükümler pay sahibi için anlam ifade eder. Ayrıca esas sözleşmedeki bu hüküm genel kurul tarafından her zaman değiştirilebilir.⁴⁵⁷ Ancak bu karar geçmişe etkili olmaz.⁴⁵⁸

Ortaklık kazancından belli bir oranın dağıtılması belirli seviye ve kıdemdeki çalışanlara yapılabileceği gibi, tüm personel için toptan bir oran belirleme yoluna da gidilebilir. Veyahut pay oranlarının belirlenmesi ortaklık yönetim kuruluna da bırakılabilir.⁴⁵⁹

Kâra katılma hakkıyla ilgili hükümler ve GVK m.61 ve İşK m.32 hükümleri ışığında esas sözleşme veya hizmet sözleşmeleri ile ortaklıkta çalışan işçi ve memurlara kâr payı hakkı tanınsa dahi, işçi ve memur TTK m.131/3 hükmüne göre ortak sayılmayacakları için işçi ve

⁴⁵⁵ CANÖZÜ, s. 131; BİLGİN, s. 106.

⁴⁵⁶ CANÖZÜ, s. 131; AKBİLEK, s. 166.

⁴⁵⁷ ERİŞ, Anonim Şirketler, s. 779; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 133; CANÖZÜ, s. 132.

⁴⁵⁸ İMREGÜN, Kar Payı Hakkı, s. 424.

⁴⁵⁹ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 86

memurun kâr hakları, hangi matrah ve hangi nispette olursa olsun, ortaklık için gider sayılır.⁴⁶⁰ (KVK, m.8, GVK m.40) Bunlar kâr ve zarar hesabına gider olarak yazılır ve dönem kârından düşülür. Esas sözleşme hükmü ile öngörülen kâr payı yıllık kârdan ayrılarak masrafa geçirilir ve net dönem kârı yıllık kârdan esas sözleşme hükmü gereğince ayrılan kâr paylarının çıkarılmasıyla belirlenir.⁴⁶¹

Halka açık anonim ortaklıklarda, çalışanlara kârdan pay verilebilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması SPKn. m.19/5 hükmü ışığında zorunludur. Ayrıca ortaklık çalışanlarına kârdan pay verilebilmesi için öncelikle, kanunen ayrılması gereken yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için öngörülen kâr payı ayrılmalı ve ödenmelidir. Bu ödemeler yapılmadan ortaklık çalışanlarına kârdan pay verilemez.⁴⁶² (SPKn. m.19/5, KPT m.4/3)

3.5.4. Esas Sözleşme Hükmü ile Yönetim Kurulu Üyelerine Kazanç Payı Verilmesi Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması

3.5.4.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Olarak Mali Hakları

Yönetim kurulu üyelerinin mali hakları başlığını taşıyan TTK m.394 hükmünce yönetim kurulu üyelerine, tutarı esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmiş olmak şartıyla huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kârdan pay ödenebilir. Sınırlı sayıda düzenlenen bu haklar yönetim kurulu üyelerinin mali haklarını oluşturur.⁴⁶³ Üyeler ile ortaklık arasındaki ilişkinin genel anlamda vekalet sözleşmesine dayandığı söylenebilir ve bu sebeple, üyelerin yaptığı bir takım görev ve hizmetler karşılığında ortaklıktan birtakım parasal menfaat talep etme haklarının mevcut olduğu kabul edilir.⁴⁶⁴ 6762 sayılı ETK’da yönetim kurulu üyelerinin mali haklarını düzenleyen m.333 hükmünde “ücret” ile yalnızca “huzur hakkı”ndan bahsedilmesinin aksine yeni düzenlemede mali hakların kapsamı genişlemiştir.⁴⁶⁵

⁴⁶⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 456.

⁴⁶¹ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 86; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 456.

⁴⁶² CANÖZÜ, s. 132.

⁴⁶³ TTK m. 394 hükmü gerekçesi.

⁴⁶⁴ PULAŞLI, Şerh, s. 1403.

⁴⁶⁵ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 12-113.

Yönetim kurulu üyelerinin mali haklarından huzur hakkı, yönetim kurulu üyelerine her toplantı için ödenen, hizmeti ve katılım giderlerini karşılayan bir bedel olarak toplantıda hazır bulunmanın ve toplantıya iştirak etmenin karşılığı olan nakit para olarak ifade edilebilir.⁴⁶⁶ Bir diğer mali haklardan biri olan ücret ise üyelere toplantı sayısı ile ilgili olmayıp hizmet bedeli olarak ödenen para olarak ifade edilebilir.⁴⁶⁷

Huzur hakkı tanımından da anlaşıldığı gibi sadece belli bir üyeye verilecek biçimde özgülenez ve özel bir işin icrasına göre de yapılandırılmaz.⁴⁶⁸ TTK m.394 hükmünde açıkça belirtildiği üzere huzur hakkı, bir tutar ya da belli bir yüzdeyle esas sözleşme hükmü veya genel kurul kararıyla belirlenebilir.⁴⁶⁹ Esas sözleşmede huzur hakkı verileceği düzenlenip, tutarının ya da yüzdesinin belirlenmemesi durumunda ise bu yetkinin genel kurula ait olduğu kabul edilir. Huzur hakkının alınmayacağına yönelik bir esas sözleşme hükmü olması durumunda ise, bu düzenlemeye rağmen üyelerin yine de toplantıya katılmak için yapmış oldukları masrafları talep edebilecekleri kabul edilmelidir. Bu talep hakkı, tazminat⁴⁷⁰, maaş ya da huzur hakkı kapsamında değerlendirilmez.⁴⁷¹ Huzur hakkı esas sözleşmeye hüküm konularak tamamen kaldırılabilir gibi, esas sözleşme ile zarar edilen dönemlerde ödenmeyeceği de kararlaştırılabilir.⁴⁷²

Ücret hakkı da tıpkı huzur hakkı gibi bir tutar ya da belli bir yüzdeyle esas sözleşme hükmü veya genel kurul kararıyla belirlenir. Esas sözleşmede ücretin verileceği kararlaştırılıp tutar ya da yüzdenin belirtilmemiş olması durumunda genel kurul bunları belirleyecektir. Esas sözleşmede tutar belirtilmeyip genel kurulun da ücreti belirlememesi ya da belirlememesi durumunda yönetim kurulu üyelerinin ücretin belirlenmesi için mahkemeye başvuru hakları saklıdır.⁴⁷³ Mahkeme ücret tahsisini, daha önceki yıllarda ödenen miktarları göz önünde bulundurarak takdir edebilir.⁴⁷⁴

⁴⁶⁶ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 12-113; ÇAMOĞLU/POROY/TEKİNALP, Ortaklıklar Hukuku I, N. 559; ÖZER Işık: Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları, Ankara 2013, s. 248.

⁴⁶⁷ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 12-113; ÖZER, s. 222.

⁴⁶⁸ Yargıtay 11. HD. 10.05.2010 tarih, E. 2010/5400, K. 2010/5060 sayılı kararı (www.kazanci.com).

⁴⁶⁹ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 12-113; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 89.

⁴⁷⁰ ÖÇAL Akar: "Huzur Hakkı", BATİDER, C.4, S.4, 1968, s. 616.

⁴⁷¹ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 238; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 162; PULAŞLI, Şerh, s. 1406; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 90.

⁴⁷² BİLGİN, s. 134.

⁴⁷³ KENDİGELEN Abuzer: Hukuki Mütalaalar (Mahkeme Kararları ile Birlikte) Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 2006, s. 67.

⁴⁷⁴ PULAŞLI, Şerh, s. 1404.

3.5.4.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Mali Haklarından Kazanç Payı

Anonim ortaklıklar TTK m.365 hükmünde belirtildiği üzere yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil edilirler. Yönetim kurulu, anonim ortaklığın bir nevi yürütme organıdır. Ortaklık için son derece önemli görev ve sorumluluklar üstlenmiş olan bu organın çalışma motivasyonunun teşvik edilmesi ve bir takım maddi çıkarlarla donatılması ortaklık yararına ve ortaklığın istikrarlı mali yapısıyla kârlılık oranını arttırarak geleceğini güvence altına almasına da vesile olabilir.⁴⁷⁵

Yönetim kurulu üyelerine kârdan pay verilmesinin nedeni de yöneticileri başarılı olmaya teşvik etmek, ortaklığın mali anlamda güçlenmesini sağlamaktır.⁴⁷⁶ Yönetim kurulu üyelerine sağlanan mali haklar kârdan pay vermeyle sınırlı değildir, ancak bu hakların hiçbiri kârdan pay vermek kadar motivasyonu artırıcı nitelikte de değildir. Ortaklık kâr ettikçe yönetim kurulu üyelerinin de kazancı artacağından, yöneticilerin ortaklığı daha fazla önemseyip çalışma verimliliğini artırması bu yolla sağlanmak istenmektedir.⁴⁷⁷

Kârdan pay alma hakkı, kanunda kural olarak pay sahiplerine tanınmış bir haktır. Bu nedenle pay sahibi olmayan kişilere kâr payı hakkı verilebilmesi ancak esas sözleşme yoluyla ve belli ölçülerle mümkün olabilir.⁴⁷⁸ Bu hususu doğrulayan bir şekilde TTK m.394 ve TTK m.339 hükümleri ışığında yönetim kurulu üyeleri ancak esas sözleşmede buna yönelik bir hüküm bulunması durumunda kârdan pay alma hakkına sahiptir.⁴⁷⁹

Yönetim kurulu üyelerinin kazanç paylarının sınırını TTK m.511, 512, 513, 522 ve 523 hükümlerindeki hususlar oluşturur. Bu hükümlerin yanında esas sözleşmede de bazı sınırlamalar getirilebilmesi mümkündür.⁴⁸⁰ Örneğin TTK m.523 hükmü, genel olarak kazanç payları ile yedek akçeler ve net dönem kârından ayrılması gereken diğer kalemler arasındaki ilişkileri düzenlemeye yöneliktir. Birinci fıkra hükmünde kârın dağıtılmasına getirilen genel sınırlamalar bulunmaktadır.⁴⁸¹

⁴⁷⁵ PULAŞLI, Şerh, s. 1129; BİLGİN, s. 123.

⁴⁷⁶ AKBİLEK, s. 155; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 391; ÖZER, s. 227.

⁴⁷⁷ AKBİLEK, s. 155; BİLGİN, s. 123.

⁴⁷⁸ PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 594; ERİŞ, TTK Şerhi-III, s. 3372; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 391; ÖZER, s. 229.

⁴⁷⁹ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 90; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 162.

⁴⁸⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 450.

⁴⁸¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 450; ÖZER, s. 235.

TTK m.511 hükmünde “Yönetim kurulu üyelerine kazanç payları, sadece net kârdan ve ancak kanuni yedek akçe için belirli ayırım yapıldıktan ve pay sahiplerine ödenmiş sermayenin yüzde beşi oranında veya esas sözleşmede öngörülen daha yüksek bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilir.” ifadeleriyle esas sözleşmede öngörülecek özel hükümle yönetim kurulu üyelerine tanınabilecek kazanç payının azami yekûnu belirtilmektedir.⁴⁸² Çerçevesi çizilen sınırlar içerisinde bu yekûndan hangi oranla yönetim kurulu üyelerine kazanç payı verileceği konusunda serbesti tanınmıştır.

Kazanç payları ancak net dönem kârından ödenebilir. Ortaklık kârının bulunması kazanç payının ödenebilmesi için gerekli ancak yeterli değildir. Birinci tertip kanuni yedek akçenin ayrılmış ve birinci kâr payının da dağıtılmış olması gerekir.⁴⁸³ Pay sahiplerine kâr payı dağıtılmadan yöneticilere kazanç payları dağıtılamaz. Yönetim kurulu üyelerinin kârdan aldıkları payların hukuki niteliği ise bir görüşe göre⁴⁸⁴ ortakların kâr payı ile aynı nitelikte, bir görüşe göre⁴⁸⁵ ise ücret niteliğindedir.

Yönetim kurulu üyelerine kârdan pay verileceği esas sözleşmede düzenlenmiş ancak TTK m.511 hükmünde olduğu gibi bir oran yahut bir tutar belirlenmemiş veyahut asgari ve azami kazanç payı oranı gösterilmiş olduğu hallerde tutar daha sonra genel kurul tarafından esas sözleşme değişikliği ya da genel kurul kararıyla belirlenmelidir.⁴⁸⁶ Yönetim kurulu üyelerine belli bir sabit ücrete ek olarak kazanç payı verilebileceği gibi, herhangi bir sabit ücret olmaksızın ücretlerinin tamamı kazanç payı olarak da verilebilir. TTK m.408/2-d hükmü uyarınca kazanç paylarının belirlenmesi genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasında sayıldığından, ilgili tutar genel kuruldan başka hiçbir organ ya da kişi tarafından belirlenemez.⁴⁸⁷ Belli bir oranı aşmamak ve belli bir orandan aşağı olmamak üzere bir diğer ifadeyle azami ve asgari kazanç payı oranı içinde genel kurula yetki verilmesi mümkündür.⁴⁸⁸ Üyelere kazanç payı ödenmesini öngören esas sözleşmenin kazanç oranını göstermemiş

⁴⁸² ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 450; ÖZER, s. 244.

⁴⁸³ BİLGİN, s. 127; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 91.

⁴⁸⁴ BİLGİN, s. 125.

⁴⁸⁵ ÖÇAL Akar: “Kazanç Payları”, Eskişehir İktisat ve Ticaret Dergisi, 1967, S.1, s. 165.

⁴⁸⁶ CANÖZÜ, s. 118.

⁴⁸⁷ CANÖZÜ, s. 118; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 139; ŞENER Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2019, s. 423.

⁴⁸⁸ AKBİLEK, s. 156; CANÖZÜ, s. 118.

bulunduğu hallerde dağıtılacak kazanç payının nispetini TTK m.511 ve TMK m.2 hükümleri çerçevesinde genel kurul belirler.⁴⁸⁹

SPKn. m.19 hükmü ise, halka açık anonim ortaklıklar bakımından kazanç paylarını düzenlemektedir.⁴⁹⁰ Buna göre; halka açık ortaklıklar, kârlarını genel kurulları tarafından belirlenecek kâr dağıtım politikaları çerçevesinde ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak dağıtırlar. Kurul halka açık ortaklıkların kâr dağıtım politikalarına ilişkin olarak, benzer nitelikteki ortaklıklar bazında farklı esaslar belirleyebilir. Kanunen ayrılması gereken yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmadıkça başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine ve ortaklık çalışanlarına kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, belirlenen kâr payı ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz. Halka açık ortaklıklar tarafından bağış yapılabilmesi veya pay sahibi dışındaki kişilere kârdan pay dağıtılabilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması şarttır. Yapılacak bağışın sınırı halka açık ortaklık genel kurulunca belirlenir. Kurul, bağış tutarına üst sınır getirmeye yetkilidir. Ortaklıkların ilgili mali yıl içinde yapmış olduğu bağışlar, dağıtılabılır kâr matrahına eklenir. SPKn. m.19 hükmüyle kâr payı ile yedek akçeler arasındaki ilişkiler ortaklık lehine değiştirilmiş, pay sahibinin durumu kapalı anonim ortaklıktakine nispeten iyileştirilmiştir.⁴⁹¹

3.5.5. Esas Sözleşmede Kâr Payına Katılmada İmtiyaz Tanınması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması

3.5.5.1. Genel Olarak

Anonim ortaklıkların piyasadaki hakimiyeti ve gücü, ortaklığın sermayesiyle de doğru orantılıdır. Ortaklık sermayesi ne denli büyükse ortaklığın piyasadaki söz sahipliği de o denli büyüktür. Bu nedenle anonim ortaklık sermayeye her zaman ihtiyaç duymakta ve yeni sermaye aramaktadır. Yeni sermaye bulunabilmesi için de yatırımcıların anonim ortaklıkta bir çekicilik arayacağı muhakkaktır. Bir başka deyişle, yatırımcıların ortaklığa dahil olması için nasıl ikna

⁴⁸⁹ BİLGİN, s. 127; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 91; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 452.

⁴⁹⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 452-453.

⁴⁹¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 453.

edileceği hususu oldukça önemlidir. İŖte bu noktada imtiyazlı pay fikri ortaya çıkmıŖ ve yatırımcılar marifetiyle ortaklığa ek kaynaklar yaratılabileceği öngörölmüŖtür.⁴⁹²

İmtiyazlı paylar, esas sözleşmede hüküm altına alınırlar. Anonim ortaklıklarda paylara imtiyaz tanınabilmesi için TTK m.478/1 hükmünce mutlaka esas sözleşmede (TTK m. 339/1-d) buna yönelik bir hükmün varlığı aranır.⁴⁹³ Genel kurulun esas sözleşmede bulunmamasına rağmen yıllarca süregelen uygulaması imtiyaz oluşturmaz.⁴⁹⁴ Bu hükmün ilk esas sözleşmede bulunması ise Ŗart değildir.⁴⁹⁵ İlk esas sözleşmede belirlenmese dahi, daha sonra ađırlaŖtırılmıŖ nisap yoluyla yapılacak bir esas sözleşme deđiŖikliđi sureti ile imtiyazlar öngörölebilir.⁴⁹⁶ AđırlaŖtırılmıŖ nisap ise TTK m.421 hükmüne göre sermayenin yüzde yetmiŖ beŖini oluşturan pay sahiplerinin olumlu oylarıyla karar alınabilir.

İmtiyazlı paylar kâr payı, tasfiye payı, rüçhan hakkı ve oy hakkı gibi konularda adi paylara üstünlük sağlayan paylardır. Söz konusu paylar bir bakıma ortaklık içerisinde kendisine tanınan üstünlüklerden dolayı mutlak eŖitliđin bir istisnasını teŖkil eder.

İmtiyazlı payların tanınmasında kullanılan çeŖitli ilkeler bulunmaktadır. Bunlar; imtiyazların esas sözleşmeyle öngörölebilmesi, konu ve kapsamın açık Ŗekilde öngörölmesi, adi paylara kanunun getirdiği haklardan daha üstün bir hakkın imtiyazlı paylara bağlanmış olması, imtiyazların kural olarak paylara tanınması⁴⁹⁷ gibi ilkelerdir.⁴⁹⁸

3.5.5.2. Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar Tanımı

TTK m.478 hükmünde imtiyazlı pay tanımı; paya tanınan üstün veya kanunda öngörölmemiŖ yeni bir pay sahipliği hakkı olarak ifade edilmektedir. Doktrinde ise bu tanımdan yola çıkılarak

⁴⁹² BİLGİN, s. 135.

⁴⁹³ YAVUZ Mustafa: “Son düzenlemeler IŖığında Anonim Ŗirketlerde İmtiyazlı Pay ve Pay Senetleri”, Mali Çözüm Dergisi, S.132, 2015, s. 64; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 787; KENDİGELEN Abuzer: Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz, İstanbul 1999, s. 35.

⁴⁹⁴ KENDİGELEN, İmtiyaz, s. 35; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 9-09.

⁴⁹⁵ UYSAL Esra: Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar, 1. Baskı, İstanbul 2016, s. 41; YAVUZ, s. 64; ŖENER, s. 554.

⁴⁹⁶ UYSAL, s. 41; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 787.

⁴⁹⁷ İmtiyazın paya bağlanması sonucunu olarak, imtiyazlı payın sahibi diğer imtiyazlı pay sahiplerinden bağımsız bir Ŗekilde tek başına imtiyazdan yararlanabilir; bu payın devri ile birlikte yeni pay sahibi de imtiyazın sağladığı olanaklardan yararlanma imkanına sahip olur (KENDİGELEN, İmtiyaz, s. 26).

⁴⁹⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 786.

imtiyazlı paylar, esas sözleşmede belirtilmek suretiyle kâr payı, tasfiye payı, rüçhan hakkı ve oy hakkı gibi konularda adi paylara nazaran üstün bir hak veya kanunda öngörülmemiş yeni pay sahipliği hakkı sağlayan paylar olarak ifade edilmektedir.⁴⁹⁹

3.5.5.3. Anonim Ortaklıklarda Kâr Payında İmtiyaz

Anonim ortaklıklarda esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle bazı paylar diğer paylara nazaran kâr payı bakımından üstün kılınabilirler.⁵⁰⁰ Bu şekilde kâr bakımından diğerlerine oranla üstün olan, diğerlerine karşı üstünlük sağlayan paylar, kâr payında imtiyazlı paylar olarak ifade edilmektedir. Bu üstünlüğün sağlanmasının yöntemi ve nasıl sağlanabileceği konusunda TTK'da açık bir düzenleme bulunmadığından⁵⁰¹, esas sözleşmede belirtilmesi koşuluyla istenilen şekilde kâr payında imtiyaz tesis edilebilmektedir.⁵⁰² Esas sözleşmede imtiyaza ilişkin belirtilen somut yöntemin sınırı ise TBK m.27 ve TMK m.2 hükümleri çerçevesinde belirlenecektir.⁵⁰³

TTK m. 478'e göre imtiyazlar yalnızca esas sözleşme belirlenebilir. Esas sözleşmeyle öngörülme imtiyazlı payların karakteristik bir özelliğidir.⁵⁰⁴ Esas sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmaması durumunda, bütün ortakların katılımıyla toplanan bir genel kurulda oy birliği ile alınan bir genel kurul kararı dahi olsa imtiyazlı pay oluşturulamaz.⁵⁰⁵ İmtiyazlar genellikle ilk esas sözleşmeyle tesis edilse de, ilk esas sözleşmede tesis edilmemiş fakat daha sonra esas sözleşme değişikliği ile imtiyaz oluşturulmak isteniyorsa diğer payların ilk esas sözleşmeyle elde ettikleri müktesep hakların ihlal edilmemesine özen gösterilmesi gerekir. Aksi

⁴⁹⁹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 784; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 334; ERİŞ, Anonim Şirketler, s. 779; ŞENER, s. 553.

⁵⁰⁰ PULAŞLI Hasan: "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirkette İmtiyazlı Paylar", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.8, S.1, 2013, s. 4; PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 548; İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 89; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 335; KENDİGELEN, İmtiyaz, s. 32; BESEN Murat: Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar, İstanbul 2018, s. 43.

⁵⁰¹ KENDİGELEN Abuzer: "Anonim Ortaklıkta İmtiyazlı Paylara İlişkin Değişiklik Önerileri", Prof. Dr. Fehiman TEKİL'e Armağan, İstanbul 2003, s. 321.

⁵⁰² UYSAL, s. 76; GÜRBÜZ USLUEL Aslı: Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kar Payı Alma Hakkı, Ankara 2016, s. 166; YAVUZ, s. 66; BESEN, s. 44.

⁵⁰³ GÜRBÜZ USLUEL, s. 166.

⁵⁰⁴; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 787; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N.783; CANÖZÜ, s. 127.

⁵⁰⁵ CANÖZÜ, s. 127.

durumda, esas sözleşme değişikliğine yönelik bu genel kurul kararının iptali gündeme gelebilir. Daha özet bir anlatımla; sonradan esas sözleşme değişikliği yapılarak müktesep haklar ihlal edilmemek koşuluyla imtiyazlı paylar oluşturulabilir.⁵⁰⁶

Esas sözleşmede belirtilmesi zorunlu olan imtiyazların yalnızca ismen gösterilmesi yeterli değildir. İmtiyazın konusunun ve kapsam ve esaslarının da açıkça belirtilmesi ve böylece bunların somutlaştırılması gerekir.⁵⁰⁷ Çünkü imtiyazlar konusunda doğabilecek bir belirsizlik, eşit işlem ilkesini zedeleyebileceği gibi, içinden çıkılması güç sorunlara da neden olabilecektir.⁵⁰⁸ Ancak doktrinde, imtiyaz tesis edilmiş fakat yöntemi hakkında herhangi bir düzenleme ortaya konulmamışsa; uygulanacak yöntemin birikir, tekrar katılımsız (kümülatif) kârda imtiyaz yöntemi olması gerektiği yönünde görüşler mevcuttur.⁵⁰⁹ Ayrıca dikkat edilmesi gerekli bir husus da şudur ki; tanınan imtiyazların pay sahiplerinin kâr alma hakkını ortadan kaldıracak nitelikte olmaması gerekir.⁵¹⁰

Anonim ortaklıkların imtiyazlı pay tesis etmesine sebep olan nedenler çeşitlidir. Bunlar arasında ortaklık kuruluşunda kurucuları ödüllendirmek, ortaklığın sermaye artırımına ihtiyaç duyduğunda artırım sırasında sermaye getirilmesini özendirmek, ortaklığın mali açıdan zor durumda olduğu zamanlarda ortaklığa yatırım yapmaya teşvik etmek gibi amaçlar sayılabilir.⁵¹¹

Anonim ortaklıklarda kâr payında imtiyaz tanınması bakımından TTK'da yer alan düzenlemede, tanınan imtiyazın yöntemi hakkında açık bir ifade bulunmadığından dürüstlük kuralı çerçevesinde imtiyazın yöntem ve şekli serbestçe belirlenebilir. Uygulamada kârdan daha fazla yararlanma, kârdan öncelikli yararlanma, kârdan büyük oranda yararlanma, kâra tekrar iştirak etme, kâra garanti hakkı tanıma, kârdan birikir (kümülatif) şekilde yararlanma gibi yöntemler belirlenmektedir.⁵¹² Bu imtiyaz yöntemlerinden her biri ayrı ayrı belirlenebileceği gibi, birkaç tanesini birden kapsayacak bir imtiyaz yöntemi belirlenmesi de mümkündür.⁵¹³

⁵⁰⁶ CANÖZÜ, s. 128; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 787, s. 477; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 145; AYTAÇ, s. 47.

⁵⁰⁷ PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 543; UYSAL, s. 43; PULAŞLI, Şerh, s.1292; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 787.

⁵⁰⁸ YAVUZ, s.66; UYSAL, s.44.

⁵⁰⁹ ERİŞ Gönen: "Ayrıcalıklı Pay Senetleri II", Yargıtay Dergisi, C.6, S.1-2, 1980, s. 197; GÜRBÜZ USLU, s. 177; İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku, s. 408; İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 90.

⁵¹⁰ CANÖZÜ, s. 128; BİLGİN, s. 136; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 144.

⁵¹¹ CANÖZÜ, s. 128; BİLGİN, s. 135.

⁵¹² UYSAL, s. 77; GÜRBÜZ USLU, s. 168; BESEN, s. 44.

⁵¹³ GÜRBÜZ USLU, s. 169.

Çalışmamızda uygulamada sık görülen yöntemlerle sınırlı olmak üzere kâr payında imtiyaz yöntemlerini inceleyeceğiz.

3.5.5.3.1. Kârdan Öncelikli Yararlanma Hakkı Yöntemiyle İmtiyaz Tanınması

Kârdan öncelikli olarak yararlanabilme hakkı tanıyan imtiyazlı paylarda, bu paylara sahip olan pay sahipleri, dağıtılmasına karar verilen kârdan diğer pay sahiplerine oranla öncelikle yararlanma imkânına sahip olurlar.⁵¹⁴ Bir diğer deyişle, dağıtılmasına karar verilen kârdan öncelikle bu imtiyaza sahip olan paylar tamamen tatmin edilir, ancak bundan sonra bakiyede kalan kısım adi paylara paylaştırılır. Bu imtiyaza sahip paylar kârdan paylarını almamakça, adi paylar kâra iştirak edemezler.⁵¹⁵ Bu tür imtiyazlar, imtiyaz amacının esasını ve en seçkin özelliğini teşkil eder.⁵¹⁶

Kârdan öncelikle yararlanma imtiyazının temel mantığı ve önemi dağıtılacak kârın yetersiz olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Çünkü dağıtılacak kârın tüm pay sahiplerini tatmin edecek nitelikte olduğu durumlarda kârdan öncelikle yararlanmanın bir anlamı kalmaz.⁵¹⁷ İşte dağıtılacak kârın yetersiz olması halinde, kârdan öncelikle yararlanma hakkı imtiyazına sahip olan paylara kâr dağıtımı yapılır ve ondan sonra geriye dağıtılacak bir miktar kalırsa, adi paylara kâr dağıtımı yapılır. Eğer kârdan öncelikli yararlanan imtiyazlı paylara kâr dağıtımı yapıldıktan sonra geriye bir şey kalmazsa, adi pay sahipleri o dönem için kârdan yoksun kalır.⁵¹⁸ Bu nedenle o yıl kârdan hiç pay alamayan adi pay sahiplerinin kâr payı alma hakkı sınırlandırılmış olur.⁵¹⁹

Doktrinde kâr payında imtiyaz tanınmasıyla ilgili bazı hususlarda görüş ayrılıkları mevcuttur. Bu görüş ayrılıklarının temelini ise birinci kâr payı oluşturmaktadır. Bir görüş⁵²⁰; TTK m. 519/3-c hükmünde öngörülen yüzde beşlik kâr payını, dağıtılması zorunlu olan asgari birinci kâr payı olarak kabul ettiğinden, bu birinci kâr payının imtiyaza konu olamayacağını, zira tüm

⁵¹⁴ GÜRBÜZ USLUEL, s. 168; YAVUZ, s. 66; UYSAL, s. 76; BESEN, s. 45.

⁵¹⁵ UYSAL, s. 77.

⁵¹⁶ CANÖZÜ, s. 129.

⁵¹⁷ GÜRBÜZ USLUEL, s. 168-169.

⁵¹⁸ GÜRBÜZ USLUEL, s. 168-169.

⁵¹⁹ SEÇER, s. 111.

⁵²⁰ BİLGİN, s. 136; EREM, s. 192; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 144; TEOMAN Ömer: Yaşayan Ticaret Hukuku, Hukuki Mütalaalar, C.I, Kitap 5, 1995, s. 132.

pay sahiplerine eşit şekilde dağıtılması gerektiğini, birinci kâr payı bu şekilde dağıtıldıktan sonra, imtiyazın ancak kalan dağıtılacak kâr üzerinde uygulanması gerektiği şeklindedir.

Diğer görüşe göre⁵²¹ ise, TTK m.519/3-c hükmündeki yüzde beşlik kâr payı, birinci kâr payının dağıtılması lazım gelen asgari miktarını hesaplamaya yarayan oranı ifade etmediğinden, yalnızca ikinci tertip yedek akçenin hesaplanması ile ilgili verilen bir anahtar oran olduğundan, bu nedenle tüm pay sahiplerinin hakkı olduğu gibi imtiyazlı pay sahiplerinin de bu paylarda hakkı olduğundan bahisle, kâr payında imtiyazın bu oran üzerinde de uygulanması gerekmektedir. Gerçekten de kanaatimizce bu oranın ikinci tertip yedek akçenin belirlenmesi için düzenlenmiş bir oran olduğu kabul edildiğinden, imtiyazların bu yüzde beşlik birinci kâr payları üzerinde de uygulanabileceğini kabul etmek gerekir.

Kârdan öncelikle yararlanma hakkı tanıyan imtiyazlı payların halka açık anonim ortaklıklar için ise bir anlamı yoktur. Zira SPKn. m.19/3 hükmünde, birinci kâr payının tüm pay sahiplerine eşit olarak dağıtılması zorunlu tutulmuştur.⁵²² Hal böyle iken KPT ile birlikte bu hususta karışıklığa neden olabilecek bir düzenleme getirilmiştir. KPT m.5/1 hükmüne göre; ortaklıklarda kâr payı dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne eşit olarak dağıtılır ancak kâr payı imtiyazına ilişkin haklar saklıdır. İşte bu düzenleme ile birlikte artık halka açık anonim ortaklıkların birinci kâr payı hesabında imtiyazların hesaba dahil edilmesi gerekebilecektir.⁵²³

3.5.5.3.2. Kârdan Büyük Oranda Yararlanma Hakkı Yöntemiyle İmtiyaz Tanınması

Kârdan büyük oranda (daha fazla) yararlanma hakkı olan imtiyazlı payların söz konusu olduğu durumlarda bu imtiyazlı paylar, ortaklığın elde ettiği kârdan diğer adi paylara kıyasla daha büyük oranda yararlanma hakkına sahiptirler.⁵²⁴ Örnekle açıklamak gerekirse, bir anonim ortaklıkta, pay sahiplerinin bir kısmı dağıtılacak kâra yüzde beş oranında katılmaktayken, başka bir grup pay sahibi bu kâra yüzde on oranında katılırsa, yüzde on katılan pay sahiplerinin kârdan

⁵²¹ TEKİNALP, Bilanço ve Yedek Akçeler, s. 314; CANÖZÜ, s. 131; AKBİLEK, s. 151; YILDIZ, s. 130; ÜNAL Oğuz Kürşat: “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun İmtiyazlı Hisse Senedi Çıkarma Yetkisi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, S.1-2, 2000, s. 5; SEÇER, s. 111.

⁵²² GÜRBÜZ USLU, s. 169; PULAŞLI, Genel Esaslar, s. 648; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 787.

⁵²³ CANÖZÜ, s. 131.

⁵²⁴ GÜRBÜZ USLU, s. 169; YAVUZ, s. 66.

büyük oranda yararlanma hakkı yöntemiyle imtiyaz sahibi olduğu ifade edilir. Adi payların elde edebilecekleri kâr bu nedenle azalabilir ve kâr payı hakkı bu yolla sınırlandırılmış olur.⁵²⁵

3.5.5.3.3. Kârdan Kümülatif (Birikir) Şekilde Yararlanma Hakkı Yöntemiyle İmtiyaz Tanınması

Anonim ortaklık belli nedenlerle belli bir dönemde hiç kâr elde edememiş ya da yeterli miktarda kâr elde edememiş olabilir. Bu durumda pay sahiplerine öngörülen düzeyde kâr dağıtım yapılamayacaktır. Böyle bir durumda kârdan birikir şekilde yararlanma yönünden imtiyazlı olan paylar, kâr dağıtım yapılamayan dönemlere istinaden elde edemedikleri kârı biriktirmekte ve ortaklığın kâr ettiği bir hesap döneminde bu biriken miktarı talep edebilmektedirler.⁵²⁶ Bu yöntemle pay sahibinin hak kaybına uğraması engellenir ve dağıtım yapılamayan yıllarda elde edemediği kâr payı hakkının yok olmaması sağlanır.⁵²⁷

İmtiyazlı paylara daha önceki yıllarda kâr payı ödenememişse, bu kâr payları ödenmeden adi paylara ödeme yapılamaz. Ancak birikir şekil tercih edilmezse, önceki yıllardaki öncelik hakkı daha sonraki yılların dağıtılabılır kârından alınamaz.⁵²⁸

Bu yöntemle tanınan imtiyazın herhangi bir sınırının olup olmadığı; tanınan bu imtiyazın, geçmiş yıllarda kâr dağıtımının yapılmadığı tüm zamanları kapsayıp kapsamadığı soruları akla gelmektedir. Bu soruların cevabı, esas sözleşmede bu imtiyaza bir süre sınırlaması getirilip getirilmediğine göre değişkenlik gösterir. Yani esas sözleşmede imtiyazın tanınması yönündeki düzenlemede herhangi bir sınırlandırma öngörülmemişse, önceki yıllarda ödenemeyen tüm kâr payları biriktirilerek ödenecektir.⁵²⁹

⁵²⁵ BESEN, s. 46; UYSAL, s. 78; İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 89.

⁵²⁶ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 336; GÜRBÜZ USLUEL, s. 171; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 797.

⁵²⁷ GÜRBÜZ USLUEL, s. 171.

⁵²⁸ AKBİLEK, s. 148-149.

⁵²⁹ UYSAL, s. 79. Böyle bir sınırsızlık pay sahibinin kâr payı alma hakkını ve anonim ortaklığın genel yapısını bozacağından bu yöntemle tanınan imtiyazın, her iki menfaat grubunun da haklarını zedelemeyecek biçimde sınırlandırılması gerektiği hakkında bkz. GÜRBÜZ USLUEL, s. 172.

3.5.6. Esas Sözleşme Hükümü ile İntifa Senedi Sahiplerine Kâr Payı Verilmesi Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması

3.5.6.1. Genel Olarak

İntifa senetlerinin tanımı TTK'da bulunmama ile birlikte, aynı zamanda hukuki nitelik ve işleyiş yöntemleri de kanunda düzenlenmemiştir. Sadece kimlerin intifa senedine sahip olabileceği ve sahiplerine ne gibi haklar sağlayacağı konularında düzenleme yapılmıştır.⁵³⁰ Doktrinde ise intifa senetleri, maliklerine pay sahipliği hakkı vermeyen, anonim ortaklığın herhangi bir payını temsil etmeyen, sahibine sadece malvarlıksal haklar bahşeden, kanundaki koşullar içinde ortaklık net kârına, tasfiye sonucu kalan miktara katılma ve yeni çıkarılacak paylarda öncelikle alım hakkı (rüçhan hakkı) veren, kıymetli evrak mahiyetinde olan senetler olarak tanımlanmaktadır.⁵³¹

Anonim ortaklıkta intifa senetleri pay sahiplerine, kuruculara, ortaklık alacaklılarına ya da buna benzer nedenlerle ortaklıkla ilgili olan kişiler için çıkarılır.⁵³² Özellikle kuruculara verilen intifa senetleri için ifade edilmelidir ki, kurucular ile diğer ortaklıkla ilgili kişilere verilen senetler arasında önemli farklar bulunmasa da mali çıkarlar yönünden belli başlı farklar bulunmaktadır. Kurucu intifa senetleri yönünden, intifa senetlerine sağlanan mali çıkarlar sınırlandırılmıştır.⁵³³

İntifa senetleri ancak esas sözleşmede buna yönelik bir hüküm bulunması şartıyla çıkarılabilir (TTK m. 339/2-f, m. 502/1). TTK m.502/1'e göre, esas sözleşme uyarınca veya esas sözleşmeyi değiştirerek, intifa senetleri çıkarılmasına karar verebilir.

İntifa senetleri, sahiplerine şarta bağlı talep hakkı sağlarlar. Ortaklığın kâr elde etmemesi, tasfiye sonucunun olumlu olmaması ya da tasfiye sonucunda kalan bir tutar olmaması, sermaye artırımını yoluyla yeni paylar çıkarılmaması ve böylece rüçhan hakkının kullanılacağı yeni bir

⁵³⁰ BİLGİN, s.142.

⁵³¹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N. 1214; TEOMAN Ömer: Anonim Ortaklıkta İntifa Senetleri, İstanbul 1978, s. 1; BİLGİN, s. 140; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 573; TMK'da yer alan intifa hakkı terimi ile intifa senedi terimlerinin birbirlerinden farklı olup karıştırılmaması gerektiği hususunda bkz, TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 1 ve TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N.1215; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 95.

⁵³² İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 376; SEÇER, s. 114; BİLGİN, s. 142.

⁵³³ BİLGİN, s. 141.

pay olmaması durumlarında intifa senedine sahip olan kimselerin herhangi bir talep hakları bulunmaz.⁵³⁴

İntifa senetlerinin nominal (itibari) değerleri bulunmamaktadır. Bu tür senetler yukarıda belirtildiği üzere, sahiplerine kâr payına ve tasfiyeden arta kalan miktara katılma ve sermaye artırımıyla ortaya çıkan yeni paylardan alma hakkı vermektedirler. Bu taleplerin maddi değerini önceden belirlemek mümkün olmadığından, intifa senetlerinin de bir nominal değeri olamaz.⁵³⁵

İntifa senedi sahiplerinin net kâra katılmaları, pay sahiplerinin kâr payı hakkını sınırlandırır. Bu kısıtlamanın, ikinci kâr payı için gerçekleştiği kabul edilmektedir. Çünkü intifa senedi sahiplerinin birinci kâr payı üzerinde herhangi bir hakları bulunmamaktadır. Bu sonuç, birinci kâr payının ödenmiş sermaye oranında ödeneceği belirtildiğinden ve intifa senetlerinin sermaye payları olmaması nedeniyle sermayeye ödeme yapılması durumu da söz konusu olmadığından hareketle çıkarılmaktadır.⁵³⁶

Sahiplerinin muvafakati, süreye bağlı ise sürenin dolması, mahkeme kararı ve katılma intifa senetleri bakımından bunların satın alınması, intifa senetlerini sona erdiren haller olarak sayılır. Ticaret ortaklarının birleşmesi ve tür değiştirmesi ilişkiyi sona erdirmez.⁵³⁷

İntifa senetleri; adi intifa senetleri, kurucu intifa senetleri ve katılma intifa senetleri kapsamında incelenecektir.

3.5.6.2. Adi İntifa Senetleri

Türk Ticaret Kanunu'nun m.502 ve m.503 hükümleri adi intifa senedini düzenlemektedir. Adi intifa senedi, intifa senetlerinin temelini, asıl türünü oluşturur. Bunun neticesi olarak, TTK'daki adi intifa senedi ile ilgili hükümler, uyarılma yolu ile kurucu ve katılma intifa senetlerine de uygulanırlar.⁵³⁸

⁵³⁴ BİLGİN, s. 141; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1, s. 155.

⁵³⁵ BİLGİN, s. 141; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1226.

⁵³⁶ BİLGİN, s. 143.

⁵³⁷ CANÖZÜ, s. 134; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N. 1255.

⁵³⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N.1235.

Adi intifa senetlerini düzenleyen TTK m.502 ve m.503 hükümlerinde bu senetlerin yalnızca kimler için çıkarılabildiği ve hangi haklarla donatıldığı belirtilmekte; ancak intifa senetlerinin bir tanımı bulunmamakta, hukuki nitelik ve işleyiş yöntemleri de belirtilmemektedir. TTK m.502/1 hükmüne göre genel kurul, esas sözleşme uyarınca veya esas sözleşmeyi değiştirerek, bedeli kanuna uygun olarak yok edilen payların sahipleri, alacaklılar veya bunlara benzer bir sebeple şirketle ilgili olanlar lehine intifa senetleri çıkarılmasına karar verebilir.

TTK m.503 hükmü ise, açık şekilde bu senetlerin, sahiplerine pay sahipliği hakları vermeyeceğini; ancak, bu kişilere, net kâra, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma veya yeni çıkarılacak payları alma hakları tanınabileceğini düzenlemektedir.⁵³⁹ Bu hükümde, m.519/1 hükmünde düzenlenen genel kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra kalan net kârdan intifa senetlerine özgülenebilecek miktara bir üst sınır düzenlenmemiştir. Fakat, kurucu intifa senetlerinde durum biraz farklılık arz etmektedir. Kurucu intifa senetlerinde, TTK m.348 hükmü uygulanacaktır, aksi durumda kanuna karşı hile meydana gelmiş olur.⁵⁴⁰ Zira kurucu intifa senedi için TTK m. 348/1 hükmünde bir üst sınır açıkça belirlenmiş, ancak kurucu intifa senetlerine ilişkin hükümlere tâbi olacak adi intifa senetlerinde bir üst sınır belirlenmemiştir. Kurucu intifa senetleri için, bu üst sınırın üzerinde bir miktar belirlenmesi kanuna karşı hile oluşturur.

Esas sözleşmede net dönem kârının intifa senetlerine dağıtılacak kısmı genel kurulun takdirine bırakılmadan⁵⁴¹ açık ve net bir biçimde gösterilmişse, bu intifa senetlerine dağıtılacak kâr payı, yıllık hesapların onaylanması üzerine, kendiliğinden alacak hakkına dönüşür ve muaccel hale gelir.⁵⁴² Dağıtılacak net dönem kârının tümüyle TTK m.523 hükmüne dayanarak yedek akçe olarak ayrılması halinde dahi, bu durum, intifa senedi sahiplerinin talepte bulunma haklarının doğumu engellemez.⁵⁴³

⁵³⁹ Burada sayılan hakların sınırlı olmasına rağmen uygulamada başka tür hakların da sağlandığı konusunda geniş bilgi için bkz. ÜNAL Oğuz Kürşat: Menkul Kıymetler, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1988, s. 127; SEÇER, s. 115.

⁵⁴⁰ TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 93; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1063; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1234.

⁵⁴¹ İntifa senetlerinin net kardan yararlanma oranının genel kurulun keyfiyetine bırakılmayacağı ve esas sözleşmede oranın kesin bir şekilde gösterilmesi gerektiği hususunda bkz. TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 238.

⁵⁴² MOROĞLU Erdoğan: Makaleler, Kurucu İntifa Hakkı Sahiplerinin Kâr Payı Talep Hakları ve Yargıtay Kararları, İstanbul 2010, s. 334; PULAŞLI Hasan: “Şart Kavramı ve Anonim Şirketler Hukukundaki Şarta Bağlı Haklar”, Prof. Dr. Hayri DOMANIÇ’e 80. Yaş Günü Armağanı, C.1, İstanbul 2001, s. 512.

⁵⁴³ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 164.

Senedi ilk elde eden ile anonim ortaklık arasında bir sözleşme sonucu intifa senedi ve dolayısıyla intifa senedinin sağladığı haklar ortaya çıkar. Bu sözleşmenin niteliği hakkında doktrinde birbirinden farklı görüşler mevcuttur. Sözleşmenin adi ortaklık sözleşmesi niteliğinde olduğunu ileri sürenler⁵⁴⁴ olduğu gibi, katılımlı hukuki ilişki veya kendine has bir sözleşme türü (sui generis)⁵⁴⁵ olduğunu ileri sürenler de vardır. İntifa senetlerinin çıkarılma amaçları ve çıkarılmalarındaki hukuki olaylar birbirlerinden farklılıklar içerdiğinden ve bu hukuki olayların belirlenmesinin somut olaylara göre farklılık göstermesinden intifa senedi sahipleri ile ortaklık arasındaki sözleşme ilişkisinin sui generis bir sözleşme ilişkisi olduğu ayrıca doktrinde ifade edilmektedir.⁵⁴⁶

İntifa senedi sahipleri şarta bağlı alacak hakkına sahiptir. Ortaklık kâr elde edememiş ya da tasfiyenin sonucu olumsuz olmuş ya da sermaye artırımını ile yeni paylar çıkarılmamış ise intifa senedi sahibi herhangi bir alacak talebinde bulunamaz. Zira talep hakkı doğmamıştır. Yukarıdaki şartlar gerçekleşir ise, intifa senedi sahipleri ortaklıktan edimlerini yerine getirmelerini talep edebilir ve bu talep olumlu karşılanmazsa tazminat istemeye hak kazanabilirler.⁵⁴⁷ Ortaklık kâr payı dağıtmama kararı olsa dahi, intifa senedi sahipleri kâr payını almaya hak kazanır. Genel kurul şartlar gerçekleştiği halde kâr dağıtım kararını kasten almazsa, intifa senedi sahiplerinin hakları kasıtlı tasarruflarla zedelenirse, bu senet sahipleri yoksun kaldıkları kâr payını dava yoluyla talep edebilecekleri gibi, yönetim kurulunun sorumluluğuna da gidebileceklerdir.⁵⁴⁸

İntifa senedi sahiplerinin sahip olduğu haklar, ortaklık dolayısıyla değil, ortaklığa karşı haklardır. Ortaklığa karşı üçüncü kişi durumunda olan intifa senedi sahiplerinin ortaklığa karşı hakları, genel kurulun alacağı kararlarla ihlal edilemez.⁵⁴⁹ İntifa senedi sahipleri ile ortaklık arasındaki ilişki bir sözleşme ilişkisi olduğundan, bu sözleşmenin hükümlerinin değiştirilmesi karşılıklı muvafakate bağlıdır. Esas sözleşme ile tanınan intifa hakları, intifa sahipleri için

⁵⁴⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku II, N.1218.

⁵⁴⁵ BİRSEL Mahmut: “Anonim Şirketlerde Sermaye Payını Temsil Etmeyen Senetler”, BATİDER, C.3, S.4, 1966, s. 696; Yargıtay 11. HD., 31.05.2001 tarih, E.316, K.4878 sayılı karar (TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1217).

⁵⁴⁶ SEÇER, s. 115.

⁵⁴⁷ BİLGİN, s. 141.

⁵⁴⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1247; TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 237.

⁵⁴⁹ SEÇER, s. 116.

kazanılmış hak niteliğindedir.⁵⁵⁰ Ancak anonim ortaklık esas sözleşmede bunları kaldırma hakkını saklı tutabilir.⁵⁵¹

Adi intifa senedi sahiplerine, net dönem kârından m.519/1 hükmü uyarınca ayrılan genel kanuni yedek akçe ve pay sahiplerine ayrılan yüzde beş ya da esas sözleşmede daha yüksek bir oran belirlenmiş ise o oranda bir kâr payı ayrıldıktan sonra kalan kârdan pay verilir.⁵⁵²

TTK m.503 hükmünde net kâra katılma hakkının intifa sahiplerine verilebileceği düzenlenmiştir. İntifa senetleri tüm pay sahiplerine verilmeyip, belli kişilere verilmiş ya da pay sahipleri dışında üçüncü kişilere verilmiş ise, bu durumda, pay sahiplerinin kâr payı hakları sınırlandırılmış olur.⁵⁵³ Fakat bu sınırlandırmanın ikinci kâr payı için geçerli olacağı kabul edilir. Zira birinci kâr payında intifa senedi sahiplerinin herhangi bir talep hakkı mevcut değildir.⁵⁵⁴ Adi intifa senedi sahiplerinin ikinci kâr payından ne oranda kâr payı alacakları açık şekilde belirlenmelidir.⁵⁵⁵ Çünkü kanun koyucu bu hususta kurucu intifa senetleri için belirlediği gibi herhangi bir üst sınır belirlememiştir.

İntifa senedi sahiplerinin kârdan yararlanma oranları serbestçe kararlaştırılabileceği gibi hesaplama yöntemi olarak intifa senetlerinin itibari değerlerine göre veya net kârın belli bir oranına göre veya pay sahiplerine ödenecek kâr payına göre yöntemlerinden biri belirlenebilir.⁵⁵⁶ İşte tüm bu belirlemeler yapılırken ortaklık pay sahibinin kâr payı hakkının özüne dokunulmaması gerekir.⁵⁵⁷ Aksi bir durum anonim ortaklığın temel prensiplerinden olan kâr elde etmek ve bunu pay sahipleri arasında paylaşmak prensibinden kopmasına ve pay sahiplerinin kârdan yararlanma oranının ve olasılığının önemli ölçüde düşmesine neden olacaktır.

⁵⁵⁰ Yargıtay 11. HD., 04.05.2010 tarih, E. 2008/9248, K. 2010/4881 sayılı kararı (www.kazanci.com).

⁵⁵¹ SEÇER, s. 116; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 392. 6762 sayılı eTTK döneminde intifa sahiplerinin haklarının değiştirilmesi ya da sınırlandırılması için eTTK m. 429-432 hükümlerine tâbi olan İntifa Senedi Sahipleri Genel Kurulu'nun çoğunluk muvafakatine ihtiyaç vardı. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, N.1254; KENDİGELEN, İntifa Senetleri, s. 68.

⁵⁵² KARYAĞDI, s. 228.

⁵⁵³ TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 222.

⁵⁵⁴ BİLGİN, s. 143; BİRSEL, Senetler, s. 698.

⁵⁵⁵ BİLGİN, s. 143.

⁵⁵⁶ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 153; SEÇER, s. 117.

⁵⁵⁷ SEÇER, s. 117.

3.5.6.3. Kurucu İntifa Senetleri

Kurucu intifa senetlerinin tarihine bakıldığında ilk kez Süveyş Kanalı Şirketi'nin esas sözleşmesinde şirket kuruluşunun kolaylaştırılmasında rol oynayan kurucuları ödüllendirmek amacıyla düzenlendiği görülmektedir.⁵⁵⁸ Zaten tarihsel gelişim yönünden de kurucu intifa senetleri bir anonim ortaklığın kuruluşu aşamasında edilen yardımlar ve yapılan hizmetleri ödüllendirmek amacıyla çıkarılmakta, bu yönden bugün de halen aynı amaç temel anlamda korunmaktadır.⁵⁵⁹ Ancak artık daha çeşitli maksatlarla da kurucu intifa senetleri çıkarılmaktadır.

TTK m.348/1 hükmü kurucu intifa senetlerini düzenlemektedir. Buna göre ortaklığı kurdukları sırada harcadıkları emeğe karşılık olarak kuruculara, para ve bedelsiz pay senedi vermek gibi ortaklık sermayesinin azalması sonucunu doğurabilecek bir menfaat tanınmaz. Buna aykırı esas sözleşme hükümleri geçersizdir. Ancak, dağıtılabılır kârdan 519 uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı yedek akçe ile pay sahipleri için yüzde beş kâr payı ayrıldıktan sonra kalanın en çok onda biri intifa senetleri bağlamında kuruculara ödenir. Bu senetler, ortaklık kârından kuruculara pay alma hakkı veren kıymetli evrak niteliğinde senetlerdir.⁵⁶⁰

Bir anonim ortaklık kurulması, belli bir sermaye gerektirdiği gibi ciddi bir çalışma ve emek de istemektedir. Ortaklığın kuruluşu esnasında kurucuların katlanmış olduğu bu zahmetlerin ve özverili çalışmalarının bir sonucu olarak, daha sonra ortaklıkta pay sahibi olanlar böylesi bir emek vermezler ve zamanlarını buna harcamazlar. İşte başlangıçta bu sorumluluğu alıp zahmete katlanan, emek veren kuruculara tüm bu yaptıklarının mükafatı olarak kurucu intifa senedi çıkarılmaktadır.⁵⁶¹

Kurucu intifa senetleri sınırsız olarak çıkarılamamakta, çünkü ortaklık sermayesinin korunması gerekmektedir. Sermayenin korunması ilkesinin bir gereği olarak kanun koyucu kurucu intifa senetlerini belli başlı şartlara tabi tutmuş ve kuruculara tanınabilecek hakkı düzenlemiş ve

⁵⁵⁸ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 102; İMREGÜN Oğuz: "Anonim Ortaklıklarda Kurucu Senetleri", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.45-47, S.1-4, 477-491, (1979-1981), s. 477.

⁵⁵⁹ BİLGİN, s. 138.

⁵⁶⁰ BİLGİN, s. 139.

⁵⁶¹ TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 19; CANÖZÜ, s. 135; AKBULAK Yavuz: Anonim Şirketlerde İntifa Senedi İhdası ve Bu Senetlerin Geri Alınması, s.2 (www.docplayer.biz.tr/5192718 - Erişim Tarihi: 22.06.2019)

sınırlandırmıştır.⁵⁶² TTK m.348/1 hükmünün son cümlesinde getirilen oransal sınırlandırmanın yanında, kuruculara tanınan hakkın ortaklığın hesap dönemi kârından olması bu sınırlandırma amacının göstergesi niteliğindedir.⁵⁶³ Bu sayede pay sahibinin kâr payı hakkının daha fazla sınırlandırılmasının önüne geçilebilecektir.⁵⁶⁴

TTK m.339/2-f hükmü gereğince, kurucu intifa senetlerinin çıkarılması esas sözleşmede buna yönelik bir hükmün mutlaka bulunması şartına bağlıdır.⁵⁶⁵ 6762 sayılı eTTK’da kurucu intifa senetlerinin mutlaka “ilk esas sözleşmede” öngörülmesi gerekmektedir (eTTK m. 402). Ancak bu esas 6102 sayılı TTK ile ortadan kaldırılmıştır. Kanundan açıkça anlaşılmasa da bu senetler ortaklığın kurulmasından sonra sermaye artırımları bağlamında da çıkarılabilir. Bu husus Yargıtay’ın ilke kararında⁵⁶⁶ benimsenmekte ve mezkur kararda belirtilen literatürce de kabul edilmektedir.⁵⁶⁷

Türk Hukuku bakımından gerek doktrinde gerek Yargıtay kararlarında kurucu intifa haklarının, anonim ortaklık ile senedi ilk elde eden arasında yapılan bir sözleşme sonucunda oluştuğu oy birliği ile kabul edilmektedir.⁵⁶⁸ Bunun dışında kurucu intifa senedi sahipleri ile anonim ortaklık tüzel kişiliği arasında bir ortaklık ilişkisi yoktur.⁵⁶⁹ Senet sahipleri ortaklık dışındadır ve üçüncü kişi konumundadır.⁵⁷⁰ Bunun sonucu olarak ise esas sözleşmede aksi bir hüküm bulunmadıkça ya da kurucu intifa senedi sahiplerinden her birinin rızası olmadıkça, anonim ortaklık genel

⁵⁶² CANÖZÜ, s. 135; DOMANİÇ Hayri: “Halk Sermayesinin Anonim Şirketlere Katılmasını Sağlayacak Bazı Tedbirler, Poroy’a Armağan”, İstanbul 1995, s. 118-163, s. 139.

⁵⁶³ MOROĞLU Erdoğan: Kurucu İntifa Hakkı Sahiplerinin Kar Payı Talep Hakları ve Yargıtay Kararları, Makaleler I, 3. Bası, İstanbul 2006, s. 319; SAMPAZ Deniz: Anonim Ortaklık Kurucu İntifa Senetlerinde Kâr Payı Hakkı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 15.

⁵⁶⁴ BİRSEL, Kar Kavramı, s. 102.

⁵⁶⁵ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1234.

⁵⁶⁶ Yargıtay 11. HD. 19.04.1985 tarih ve E. 158, K. 2344 sayılı kararı (TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1234).

⁵⁶⁷ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N.1234; İMREGÜN Oğuz: “Anonim Ortaklıklarda Kurucu Senetleri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.45-47, S.1-4, 477-491, (1979-1981), s.484; AKDAĞ GÜNEY Necla: Anonim Şirketlerde Kuruluş, İstanbul 2014, s. 164; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 102.

⁵⁶⁸ SAMPAZ, s. 22; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 162; DOMANİÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1072; TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 84; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 392; ÜLGEN Hüseyin: “Anonim Ortaklıklarda Kurucu İntifa Senetlerinin İlk Kuruluş Sermayesi ile Sınırlı Olup Olmadığı Sorunu”, İktisat ve Maliye Dergisi, 1984, s. 315; KENDİGELEN Abuzer: Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığın Kuruluşu, Makalelerim, C.I, 2. Bası, İstanbul 2006, s.322.

⁵⁶⁹ Yargıtay 11. HD. 04.12.1997 tarih, E. 1997/7206, K. 1997/8822 sayılı kararı (MOROĞLU, Kar Payı Talep Hakkı, s. 387).

⁵⁷⁰ İMREGÜN, Kurucu, s. 486.

kurulunun esas sözleşmeyi tek taraflı değiştirerek kurucu intifa haklarını sınırlandırması ve kaldırması mümkün değildir.⁵⁷¹

Kurucu intifa senetleri yalnızca kurucu sıfatını haiz kişilere, daha açıklayıcı bir anlatımla, TTK m.337 hükmünde tanımlanan ve sermaye artırımlarında 337. maddedeki tanıma girenlere verilebilir.⁵⁷²

Kurucu intifa senetlerinin emre, nama ve hamiline yazılma yönünden hangi kategoriden olacağına dair bir ibare TTK m. 348 hükmünde bulunmamaktadır. Buna karşın TTK m.502/2 hükmünde kurucular için çıkarılanlar da dahil olmak üzere intifa senetlerinin emre ve hamiline yazılı olabileceğine dair emredici bir düzenleme bulunmaktadır. 6762 sayılı Kanunda kurucu intifa senetlerinin nama yazılı olması gerektiği düzenlenmişken, yeni kanunda bunun aksine emre ve hamiline olması gerektiği düzenlenmesinin yapılmasının belli nedenleri vardır. Buna göre; ilk olarak, kanunda adi intifa senetleriyle ilgili boşluk bırakılmaması amaçlanmış, ikinci olarak bu boşluk doldurulurken kurucu intifa senetleri de bütünlük sağlanması amacıyla emre ve hamiline yazılı olarak düzenlemenin içine dahil edilmiş, nama yazılı düzenlenmesinde farklılık doğuracak büyük bir yarar görülmemiş, üçüncü olarak ise kurucu intifa senetlerine borsada alınıp satılması yolunun açılması hedeflenmiştir.⁵⁷³

Uygulamada intifa senetlerinin nominal (itibari) değeri bulunmamaktadır. İtibari değer konulmayan bu senetlerin değerini pazar ve özellikle borsa belirlemektedir.⁵⁷⁴

6102 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden sonra kurulan anonim ortaklıklar, TTK m.348/2 hükmüne göre, pay senetlerini halka arz etmeden önce kurucu intifa senetlerini herhangi bir bedel ödemeksizin iptal etmek zorundadırlar. Aksi durumda intifa senetleri kendiliğinden geçersiz olur.⁵⁷⁵ Bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra tür değiştirip anonim ortaklık olan ya da birleşme ve bölünme yoluyla kurulan anonim ortaklıklar için de aynı esaslar uygulanır. Anonim ortaklığın tek pay sahipli bir ortaklık olması da durumu değiştirmez. Bu düzenlemenin nedeni ise pay senetleri borsada işlem gören bir anonim ortaklıkta bu senetlerin hoş karşılanmaması, pazarlamada etkili aracı kurumlar ile halka arzın cazip müşterileri olan menkul

⁵⁷¹ İMREGÜN, Kurucu, s. 486.

⁵⁷² TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1234.

⁵⁷³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1234.

⁵⁷⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1234.

⁵⁷⁵ Yazar ayrıca bu durumu, Anayasaca teminat altına alınmış mülkiyet hakkına açık şekilde yapılan bir tecavüz saymaktadır. KENDİGELEN Abuzer, Yenilikler ve İlk Tespitler, s. 235; CANÖZÜ, s. 136; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N.1234.

kıymetler fonlarının bahsi geçen senetleri kendilerine bir problem olarak görmelerinden ileri gelmektedir.⁵⁷⁶

TTK m.348/1 hükmü ışığında, esas sözleşmede öngörülmesi koşuluyla, kurucu intifa senedi sahiplerine net dönem kârından birinci kanuni yedek akçe ve birinci kâr payının ayrılması sonrasında kalan miktar üstünden en fazla yüzde on üst sınırı geçmeyecek şekilde belirlenen oran çerçevesinde kâr payı ayrılır.⁵⁷⁷ Kârdan alınacak toplam oran en fazla yüzde on olabilir ve bu yönden ne kadar kurucu intifa senedi olduğu da önem arz etmemektedir.⁵⁷⁸ Yani buradan da anlaşılacağı üzere kurucu intifa senedi sahiplerine tanınan kâr payı hakkı, ortaklık pay sahiplerinin birinci kâr payı hakkını kanunen sınırlandıramazken, ikinci kâr payı dağıtımını yönünden pay sahiplerinin kâr payı hakkını sınırlandırabilir.⁵⁷⁹

Dağıtılabilecek bir kâr mevcut ise ortaklık net dönem kârının dağıtılmaması kararlaştırılmış olsa dahi, intifa senetleri sahiplerine esas sözleşmede öngörülen kâr paylarını alabilme hakkı tanınmıştır. Yani dağıtılacak kârın varlığı, intifa senedi sahiplerinin kâr payı hakkı kazanmaları için yeterlidir.⁵⁸⁰ Bu düzenleme neticesinde kurucu intifa senetleri sahiplerine kâr dağıtımına yönelik genel kurul kararına gereksinim duymaksızın kâr dağıtılabılır.⁵⁸¹ Anonim ortaklığın o dönemde kâr elde etmiş olması koşuluyla, genel kurulun bilanço ve kâr ve zarar hesabını onaylaması ile kurucu intifa senedi sahiplerinin kâr payı hakkı muaccel olur.⁵⁸² Serbest yedeklerden bir kâr dağıtımını söz konusu ise intifa senedi sahiplerinin bu hakkı o dönem için doğmaz.⁵⁸³ TTK m.339/2-f hükmü uyarınca sağlanacak yararlar ortaklık kazancından sağlanmaktadır.⁵⁸⁴

Kurucu intifa senedi sahiplerinin ortaklık pay sahibi olmamaları sebebiyle kâr payı hakkının zamanaşımı süresi TBK m.125 hükmünde belirtilen 10 yıllık genel zamanaşımı süresidir.⁵⁸⁵

⁵⁷⁶ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1234.

⁵⁷⁷ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1234; CANÖZÜ, s. 136.

⁵⁷⁸ AKBİLEK, s. 183.

⁵⁷⁹ SEÇER, s. 122.

⁵⁸⁰ GÜRBÜZ USLUEL, s. 132; MOROĞLU, Kar Payı Talep Hakkı, s. 348; AKBİLEK, s. 187.

⁵⁸¹ GÜRBÜZ USLUEL, s. 132; KENDİGELEN Abuzer: Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, Doktora Tezi, 1994, s. 64; KARYAĞDI, s. 147; CANÖZÜ, s. 137; YANLI, Kar dağıtımını, s. 22.

⁵⁸² PULAŞLI, Şerh, N. 45-31, s. 1721.

⁵⁸³ DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1063; GÜRBÜZ USLUEL, s. 129.

⁵⁸⁴ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 447; BAHTİYAR Mehmet: Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, İstanbul 2001, s. 162-164.

⁵⁸⁵ MOROĞLU, Kar Payı Talep Hakkı, s. 423.

Kurucu intifa senedi sahiplerinin kâr payı haklarının ilk kuruluş sermayesiyle sınırlı olup olmadığı hususu, kurucu intifa senetleri konusunun inceleme alanımızı da en çok ilgilendiren ve etkileyen sorundur. Zira senet sahiplerinin kârdan yararlanma oranının ilk kuruluş (başlangıç) sermayesiyle sınırlı olup olmadığının belirlenmesi ehemmiyetle pay sahiplerinin kâr payı hakkının sınırlandırılması bakımından önem taşımaktadır.

Kurucu intifa senetlerinin kârdan alacakları pay için hangi sermayenin esas alınması gerektiği doktrinde tartışmalı bir konudur. Yargıtay kararlarında da bu hususta bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüş⁵⁸⁶ kârdan payının hesabında ilk kuruluş sermayesinin esas alınması gerektiğini belirtmektedir. Diğer bir görüş⁵⁸⁷ ise, kâr payından yararlanma hakkının başlangıç sermayesiyle sınırlı olmadığını ifade etmektedir. Bu hususta bazı Yargıtay kararları birinci görüşü⁵⁸⁸ desteklemekte, bazıları ise diğer görüşü, diğer bir ifadeyle başlangıç sermayesiyle sınırlı olmadığını nispeten kabul eden görüşü⁵⁸⁹ desteklemektedir.

Aslında 6102 sayılı kanunun tasarısında bu soruna ilişkin olarak TTK m.348'de bir düzenleme bulunmaktaydı. Buna göre m.348 tasarıda *“şirketi kurdukları sırada harcadıkları emeğe karşılık olarak kuruculara, para ve bedelsiz pay senedi vermek gibi şirket sermayesinin azalması sonucunu doğurabilecek bir menfaat tanınamaz. Bu hükme aykırı esas sözleşme hükümleri geçersizdir. Ancak, dağıtılabılır kârdan 519 uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı yedek akçe ile pay sahipleri için yüzde beş kâr payı ayrıldıktan sonra, bu hakkın esas sözleşmede ilk defa öngörüldüğü tarihteki sermaye dikkate alınmaksızın kuruculara ödenir.”* şeklinde düzenlenmekteydi. Ancak nedeni pek anlaşılamayan, Tasarıda yapılan değişikliklerle,

⁵⁸⁶ ÜLGEN, Sorun, s. 313-323; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1072; DOĞANAY İsmail: Türk Ticaret Hukuku Şerhi I, 1974, s. 903; ÜLGEN Hüseyin: Anonim Şirketlerde Kurucu İntifa Senetlerinin İlk Kuruluş Sermayesi ile Sınırlı Olduğunu Kabul Eden Yargıtay Kararları Üzerine, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, C.8, 1991, s. 103–133.

⁵⁸⁷ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 389; MOROĞLU, Kar Payı Talep Hakkı, s. 328-337; TEOMAN Ömer: Kurucu İntifa Senedi Sahiplerinin Kârdan Pay Alma Haklarının İlk Esas Sermaye Tutarı ile Sınırlı Olup Olmadığı Sorunu, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C.II, (1982–2001), İstanbul 2001, s. 169; KENDİGELEN, Kuruluş, s. 322.

⁵⁸⁸ Yargıtay 11. HD. 27.12.1976 tarih ve E. 1976/4169, K. 1976/5656 sayılı kararı; Yargıtay 11. HD. 19.04.1985 tarih ve E. 1985/158, K. 1985/2344 sayılı kararı (www.kazanci.com).

⁵⁸⁹ Yargıtay 11. HD. 01.04.1993 tarih ve E. 1992/7645, K. 1993/2018 sayılı kararı (Yargıtay bu kararında esasen birinci görüşü desteklemekle birlikte, bir anonim ortaklığın sermaye artırımına gittikten sonra artırılan sermayeden kurucu intifa sahipleri pay almışlarsa, söz konusu sermaye artık intifa sahipleri için müktesep hak kabul edilip, artırılan sermayeye göre kâr payı verilmesi gerektiğini kabul etmektedir.); Yargıtay 11. HD. 31.05.2001 tarih ve E. 2001/3163, K. 2001/4878 sayılı kararı (www.kazanci.com).

son cümle kısmen değiştirilmiş ve altı çizili bölüm maddeden çıkarılmış, bilim komisyonunca sağlanan netlik ortadan kaldırılmıştır.⁵⁹⁰

Kanaatimiz şudur ki, her ne kadar kanunda net bir düzenleme bulunmasa da, kuruculara intifa senedi verilmesindeki amacın kurucuları kuruluşta verdikleri emek ve çektikleri zahmetin bir karşılığı olarak ödüllendirmek olduğu göz önünde bulundurulunca, kâr payından yararlandırma menfaatinin yalnızca başlangıç sermayesiyle sınırlı olması gerekir. Hem bu husus pay sahibinin kâr payı hakkının da daha az sınırlandırılması sonucunu getirecektir ki sermaye artırımında anonim ortaklığa yatırım yapan pay sahibinin temel düşüncesi olan kârdan yararlanma düşüncesinin, kârın sınırlandırılma riskinden arındırılması, anonim ortaklığın da daha fazla kaynak bulabilmesinin önünü açacaktır. Ortaklığın kuruluşunda bulunmuş olan bir azınlık grubun daimî olarak gelir elde etmesinin önüne geçilip, yeni yatırımcıların önünün açılması, ortaklığın gelişimini daha sağlıklı olarak gerçekleştirmesini sağlar. Belirtmek gerekir ki, kurucuların daha sonra ortaklığa sermaye getirerek ortak olanları, bu değerlendirmenin dışında tutulmalıdır. Kanun koyucunun Tasarıdaki değişikliği de, yani sınırlandırmanın yapılmayacağına yönelik ibarenin hükümden çıkarılması da, kanaatimizce bu görüşü destekleyici niteliktedir.

Esas sözleşmede bunun aksi, yani kurucuların kârdan yararlanma oranlarının başlangıç sermayesiyle sınırlı olmayacağına yönelik bir hüküm konularak, düzenlenebilir.⁵⁹¹

3.5.6.4. Katılma İntifa Senetleri

6362 sayılı SPKn.'nın yürürlüğe girmesini takiben Sermaye Piyasası Kurulu'nun yayınladığı VII-128.1 sayılı Pay Tebliği⁵⁹²,nde "katılma intifa senetleri"nin tanımı m.4/1-k hükmünde düzenlenmiştir.⁵⁹³ Buna göre; "*ortaklıklar tarafından nakit karşılığı satılmak üzere ihraç edilen, net kârdan pay alma, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma veya halka açık olmayan*

⁵⁹⁰ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1233.

⁵⁹¹ CANÖZÜ, s. 140.

⁵⁹² RG., 22.06.2013, S. 28685.

⁵⁹³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1253a.

*ortaklık tarafından yeni çıkarılacak payları alma hakkı tanıyan pay benzeri menkul kıymetler*⁵⁹⁴ katılma intifa senedi olarak ifade edilmektedir.

Katılma intifa senetleri İsviçre Borçlar Kanunu'na 1991 yılında yapılan değişiklikle dahil olmuştur. Ancak İsviçre'de bunun temeli 1960larda atılmış, gitgide yaygınlık kazanmış ve anonim ortaklığın önemli bir finansman aracı haline gelmiştir. Nakit karşılığında çıkarılan bu intifa senetleri anonim ortaklığın finansman ihtiyacını karşılamak için oluşturulur.⁵⁹⁵

Katılma intifa senetleri, sahiplerine kazanımlar sağladığı gibi anonim ortaklık için de iyi bir finansman seçeneğidir. Çünkü bu senetlerde, tahviller ya da kredilerde yer alan faiz ve geri ödeme durumu bulunmamaktadır.⁵⁹⁶ Bu da anonim ortaklık açısından riski son derece düşük bir finansman kaynağı demektir.⁵⁹⁷ Aynı zamanda oy hakkı da bulunmadığından ortaklık kararlarını ve yönetimini etkileme riski de bulunmamaktadır. Yani kısacası katılma intifa senetleri ortaklığa faydası dokunabilecek ve ortaklık gelişimine katkı sunabilecek araçlar olarak göze çarpmaktadır.⁵⁹⁸

Ortaklık için, yeni paylar ihraç edilerek sıcak para ihtiyacının karşılanması yoluna gidilmesi de muhtemeldir. Ancak bu yolda, yeni payların çıkarılması ile ortaklık yönetiminde hâkim olan pay sahiplerinin bu hakimiyetlerini sürdürebilmeleri için bu payları alması, yeniden ortaklığa sermaye yatırması yönünden bir sorunla karşılaşılabilir. Bu da hâkim hissedarlar için dezavantajlı bir durum oluşturacaktır. Fakat katılma intifa senetlerinin sağladığı haklar içinde oy hakkı bulunmadığından, hâkim durumdaki pay sahiplerinin yeniden malvarlıklarından sermaye çıkarmasına gerek kalmayacaktır.⁵⁹⁹

Hâl böyle iken ortaklık için sayılan bu yararların yanında, katılma intifa senetleri, pay sahipleri açısından olumsuzluklar da barındırır. Zira bu senetler sahiplerine oy hakkı vermese de kâr payından yararlanma hakkı vermektedir ve bunun sonucu olarak da anonim ortaklıklar

⁵⁹⁴ Kanunda menkul kıymetler içinde intifa senedi açık şekilde sayılmamakla birlikte, bunların ortaklıktan belli bir alacak sağlaması, belli bir meblağı veya mali değerleri temsil etmesi ve ihraç edenin mali sorumluluklarını içeren bir evrak olması ve halka arzının da mümkün olmasından hareketle menkul kıymet özelliği gösterdiği görülmektedir. (ÜNAL Oğuz Kürşat: "Katılma İntifa Senetleri", BATİDER, C.19, S.3, 1998, s. 89)

⁵⁹⁵ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1251.

⁵⁹⁶ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1253.

⁵⁹⁷ AKBİLEK, s. 191.

⁵⁹⁸ MEMİŞ Tekin/TURAN Gökçen: Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara 2019, s. 122; ADIGÜZEL Burak: Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara 2018, s. 173.

⁵⁹⁹ TEKİL, AŞ-78, s. 578; SEÇER, s. 118.

tarafından bu senetler çıkarıldığında pay sahiplerinin kâr payı hakkı sınırlandırılmış olur.⁶⁰⁰ Ancak bu husus şöyle hoş görülebilir ki; öncelikli olarak, bu senetler vasıtasıyla oy hakkı tanınmadan ortaklığa nakit para girmektedir, ikinci olarak ise senetlerin karşılığı ödendiğinden kötü niyetli olarak kullanma ve ortaklığın sömürülme ihtimali önlenebilmektedir. Bu olumlu yönleri nedeniyle de kâr payı hakkının sınırlandırılması mümkün olmaktadır.⁶⁰¹ Tüm bu hususların mevzuatın belirttiği şartlarda ve yöntemlerde olması gerektiği şartını da önemle belirtmek gerekir.

Pay Tebliği m.37/2 hükmüne göre katılma intifa senedi sahiplerine verilen kâr payları nakden dağıtılır. Katılma intifa senedi sahiplerine tanınan kâr payı dağıtılmadıkça, TTK m.519/1'deki hariç başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kârın aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine ve ortaklık çalışanlarına kârdan pay dağıtılmasına karar verilemez. Ancak SPKn. m.19/2 hükmüne göre öncelikle kanuni yedek akçeler ve pay sahiplerine kârdan pay ayrılması ve sonra katılma intifa senetlerine sıra gelmesi gerekirken, "Pay Tebliği" hükmünde katılma intifa senedi sahiplerine ilk önceliğin tanınması kanun ile tebliğin birbiriyle çelişmesine neden olmaktadır.⁶⁰²

Pay Tebliği m.36/1 hükmüne göre, ortaklıkların katılma intifa senedi ihraç edebilmeleri için esas sözleşmede katılma intifa senedi ihracına imkân veren bir hüküm bulunması ve katılma intifa senedi ihracı için ortaklık genel kurulu tarafından karar alınması zorunludur. Alınacak genel kurul kararında asgari olarak, ihraç edilecek katılma intifa senetlerinin nominal değerine, katılma intifa senetlerinin ihracının halka arz edilerek ya da edilmeksizin gerçekleştirileceğine ve katılma intifa senetlerine hangi hakların tanınacağına yer verilmesi zorunludur. Katılma intifa senetleri, net kârdan pay alma, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma veya halka açık olmayan ortaklıklar tarafından çıkarılacak yeni payları alma haklarından birini ya da birden fazlasını içerecek şekilde ihraç edilebilirler.

Pay Tebliği m.36/2 hükmüne göre ise, katılma intifa senetleri, esas sözleşmede hüküm bulunmak koşuluyla süresiz veya nominal değerinin üzerinde çıkarılabilir. Bu senetlerin ihracına ilişkin genel kurul kararı ile Sermaye Piyasası Kuruluna başvuru tarihi arasındaki süre altı ayı geçemez.

⁶⁰⁰ SEÇER, s. 118.

⁶⁰¹ ÇEVİK, s. 824; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N.1253.

⁶⁰² GÜRBÜZ USLUEL, s. 138.

Pay Tebliği m.36/3 hükmüne göre, ortaklıkların ihraç edebilecekleri katılma intifa senetlerinin toplam ihraç tutarı, ödenmiş ya da çıkarılmış sermayenin yüzde ellisini geçemez. İhraç limitinin belirlenmesinde, daha önce ihraç edilmiş katılma intifa senetlerinin ihraç tutarı bir indirim kalemi olarak dikkate alınır. Katılma intifa senetleri ihracı nedeniyle ortaklığa sağlanan fon, öz kaynaklar altında ayrı bir hesapta gösterilir.

Pay Tebliği m.36/4 ve 5 hükümlerine göre, katılma intifa senetlerine tanınacak haklara ve paylar ile katılma intifa senetleri arasındaki ilişkilere esas sözleşmede yer verilir. Ve ayrıca katılma intifa senetlerinin halka arzının ve yatırımcılara yapılacak tüm ödemelerin yetkili kuruluşlar aracılığıyla yapılması zorunludur.

Pay Tebliği m.37/1'e göre katılma intifa senetleri sahiplerine kâr payında veya tasfiye bakiyesinde hak tanınması için esas sözleşmede konuya ilişkin hüküm bulunması ve kâr payı ile tasfiye bakiyesinde tanınan haklara ilişkin oranın gösterilmesi zorunludur.

Pay Tebliği m.37/3'e göre ise, katılma intifa senedi sahiplerine ödenecek kâr payının en geç hesap döneminin bitimini izleyen beşinci ayın sonuna kadar ödenmesi gerekir.

Pay Tebliği, katılma intifa senedine ödenecek kâr payının ödenmesini sağlama almak için, kâr payını kendiliğinden alacak hakkına dönüştüren ve genel kurulun kâr dağıtımına yönelik kararına ihtiyaç bırakmayan bir hükme yer vermektedir. Bilançonun onaylanmasıyla ortaklık kendiliğinden katılma intifa senedi sahiplerine karşı kârın dağıtılması yükümlülüğüne girmektedir. Ayrıca genel kurulun kârın dağıtımına yönelik bir karar almasına gerek dahi yoktur. Bilanço onayı senet sahiplerinin kâr payı hakkını alacak hakkına dönüştürür. Senet sahipleri, kâr payının geç ya da gereği gibi ödenmemesi nedeniyle, Pay Tebliği m.39/3 hükmü çerçevesinde, ortaklık yönetim kurulu üyeleri hakkında TTK hükümleri çerçevesinde sorumluluk davası açabilirler.⁶⁰³

3.5.7. Esas Sözleşme Hükümü ile Kâra Katılma Hakkı Veren Tahviller Çıkarılması Yoluyla Kâr Payının Sınırlandırılması

Anonim ortaklıklar iktisadi faaliyetini ve kuruluş amacını gerçekleştirebilmek amacıyla esas sermayelerinin ve dağıtılmamış kârlarından oluşan yedek akçelerinin yanı sıra ödünç para da

⁶⁰³ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 449-450.

kullanırlar. İlk iki sırada sayılanlar ortaklığın öz varlığı iken, son sayılan kaynak yabancı varlığı olarak adlandırılmaktadır.⁶⁰⁴ İşte tahviller, son olarak sayılan yabancı varlık grubuna dahildir.

6762 sayılı eski Kanunun 420. maddesinde tahvilin tanımı yapılmıştır. Buna göre tahvil, anonim ortaklıkların ödünç para bulabilmek için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları senetlere denir. Bu tanımı derinleştirmek gerekirse tahviller, bir anonim ortaklık tarafından önemli miktarda ve genellikle uzun vadeli borç para temini için ve borçlanılacak para tutarının seri halinde küpürlere bölünerek kıymetli evraka bağlanması suretiyle çıkan senetlere denir.⁶⁰⁵ Tahvilin bir başka tanımı ise Sermaye Piyasası Kurulu'nun VII-128.8 sayılı Borçlanma Araçları Tebliği⁶⁰⁶ m.3/m hükmünde yer almaktadır. Buna göre tahvil, ihraççıların bu tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı ve nominal değerinin vade tarihinde veya vade tarihine kadar taksitler halinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, vadesi üç yüz atmış beş gün veya daha fazla olan borçlanma aracıdır. Tahvil, anonim ortaklıkların yabancı sermayeye erişmek için dışardan kredi sağlamak gayesiyle çıkardıkları kıymetli evrak niteliğinde para alacağı senedir.⁶⁰⁷

Tahvilin temelini tüketim ödünç sözleşmesi oluşturmaktadır.⁶⁰⁸ Ortaklık açısından tahvilin bir borçlanma senedi olması sebebiyle bu senedin ağırlıklı unsurunu da faiz oluşturur ve faizin oranını ortaklık belirler.⁶⁰⁹ Ortaklığın münferit kişi ve kuruluşlara verdiği borç senetleri ise tahvil sınıfında yer almazlar.⁶¹⁰

Tahvil, temelde ortaklığın ihtiyacı olan paranın ortaklık bünyesine katılması maksadıyla çıkarılan para borcu senetleri olduğundan, paradan başka bir borç ya da alacaklar için tahvil düzenlenemez.⁶¹¹ Bu sebeple tahvil, mal ve hizmet karşılığı verilen adi ve kıymetli evrak niteliğindeki para borcu senetlerinden ayrılır.⁶¹²

Tahvillerin en önemli hukuki semeresi faiz olsa da anonim ortaklıklar, TTK m.339/2-f gereğince ortaklık alacaklısı konumunda olan tahvil sahiplerine ortaklık kârından pay

⁶⁰⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1270.

⁶⁰⁵ TEKİL, AŞ-78, s. 590.

⁶⁰⁶ RG., 07.06.2013, S. 28670.

⁶⁰⁷ ÜNAL Oğuz Kürşat: "SPK ve TK'nda Tahviller", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S.1-2, Ankara 2003, s. 1; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N.1273.

⁶⁰⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1271.

⁶⁰⁹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1271.

⁶¹⁰ ÜNAL, Tahvil, s. 1.

⁶¹¹ ÜNAL, Tahvil, s. 1.

⁶¹² DOMANIÇ Hayri: Kıymetli Evrak Hukuku, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1975, s. 644.

verilmesine karar verebilirler.⁶¹³ Aynı şekilde “Borçlanma Araçları Tebliği”nde, ihraçcının yani konumuzda anonim ortaklığın, esas sözleşmesinde ya da varsa özel mevzuatında hüküm bulunması şartıyla tahvillere kârdan pay verebileceği açık bir şekilde düzenlenmiştir (m.16).⁶¹⁴

TTK m.504 hükmüne göre, her çeşidi ile tahvil, kanunda aksi öngörülmedikçe genel kurul kararı ile çıkarılır. Genel kurul kararının çıkarılacak tahvile ilişkin, gerekli bütün hüküm ve şartları (tutarı, sağladığı hakları vb.) içermesi gerekir. Genel kurul bu kararı, kanunlarda farklı bir düzenleme yoksa, 421 inci maddenin üçüncü ve dördüncü fıkraları hükümlerine göre yani ortaklık sermayesinin yüzde yetmiş beşinin olumlu oyu ile verir. Esas sözleşme farklı bir nisap öngörebilir. Genel kurul kararını yönetim kurulu yerine getirir. Bu hükme tabi menkul kıymetler hamiline veya emre yazılı ve itibarî değerli olabilir. Belirtmek gerekir ki genel kurul, herhangi bir menkul kıymetin çıkarılmasını ve hükümleriyle şartlarını saptamak yetkisini, en çok on beş ay için yönetim kuruluna da bırakabilir. İtibarî değer genel kurul ve yetkilendirilmiş olması hâlinde yönetim kurulunca belirlenir. Borçlanma senetlerinin bedellerinin nakit olması ve teslimi anında tamamen ödenmesi şarttır.

TTK m.506 hükmüne göre 504 ve 505 inci madde hükümlerine bağlı borçlanma senetlerinin toplam tutarı, sermaye ile bilançoda yer alan yedek akçelerin toplamını aşamaz; kanunların bilançoya konulmasına izin verdiği yeniden değerlendirme fonları da toplama katılır. Kanunlardaki istisnalar ve SPKn. ile ilgili mevzuat hükümleri saklıdır.

Kâra katılmalı tahviller, ortaklıktan oranı belirtilen kâr payını sahibi için isteme hakkı veren tahvillere denir. Kârın miktarı ne kadar büyükse tahvil sahibinin kârdan yararlanması da o denli yüksek olacaktır.⁶¹⁵

Kâra katılma hakkı veren tahviller sahiplerine anonim ortaklığın kârından pay alma imkânı verdiği için pay sahiplerinin kâr payı hakkını sınırlandırmaktadır. Bu kârdan tahvil sahiplerinin ne kadar ve hangi oranda yararlanacaklarının açık şekilde düzenlenmesi pay sahiplerinin kâr payı hakkını korumaları bakımından önem taşımaktadır.⁶¹⁶ Borçlanma Araçları Tebliği m.16/3 hükmünce halka açık anonim ortaklıklarda tahvillere ödenecek olan kâr payı, ihraççıların yani konumuzda anonim ortaklığın esas sözleşmesinde veya kâr dağıtım politikalarında belirtilen kâr payı miktarını azaltamaz. Bu hükmün, Borçlanma Araçları Tebliği m.5/4 hükmünce de

⁶¹³ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 310; ÜNAL, Tahvil, s. 12.

⁶¹⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1288a.

⁶¹⁵ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku, N. 1288.

⁶¹⁶ SEÇER, s. 129.

halka açık anonim ortaklıklar esas sözleşmelerinde pay sahiplerine belli oranda kâr payı dağıtımını yapılacağına yönelik bir hüküm öngörmüşse tahvil sahiplerine dağıtılacak kâr payı ancak bu öngörülen kâr payı ayrıldıktan sonra verilebileceği şeklinde yorumlanması gerekir.⁶¹⁷ Doktrinde yer alan bir görüşe⁶¹⁸ göre, eğer pay sahipleri için esas sözleşmede herhangi bir kâr payı belirtilmemişse, kâr payı dağıtımında artık pay sahiplerinin kâr payı önceliği, tahvil sahiplerine ödenecek kâr payı karşısında mümkün olmayacaktır.⁶¹⁹ Ancak kanaatimizce pay sahiplerinin kâr payı hakkının mümkün mertebe korunması gerektiği noktasından hareketle pay sahiplerinin birinci kâr paylarının dağıtımının yapılmasından sonra tahvil sahiplerinin kârdan yararlanmaları mümkün olmalıdır.⁶²⁰ TTK m.519/2-c hükmü de bu görüşümüzü destekler niteliktedir. Ayrıca SPKn. tarafından çıkarılan Kâr Payı Rehberi de tahvillere yapılacak kâr dağıtımının, pay sahiplerine dağıtılacak kârın oranının esas sözleşmede bulunup bulunmamasına bakılmadan pay sahiplerinin kâr payı hakkından sonra geleceğini düzenleyerek bu görüşü desteklemektedir.⁶²¹ Değınmek gerekir ki, aynı koşullara sahip tahvillere ödenecek kâr payı dağıtım tarihi itibarıyla mevcut tahvillerin tümüne, bunların ihraç ve vade tarihleri dikkate alınmaksızın dağıtılır (Borçlanma Araçları Tebliği m.16/5).

Borçlanma Araçları Tebliği m.16/2 hükmü uyarınca, tahvillere ödenecek kâr payının belirlenmesinde ihraççılar yani konumuzda anonim ortaklıklar aşağıda yer alan esaslardan birini seçebilirler:

- a. Faiz ve buna ek olarak tahvile kârdan pay verilmesi
- b. Kâr payının faizden daha az olması halinde, faiz ödenmesi; faiz getirisine eşit veya daha fazla kâr payı tahakkuk etmişse kâr payının ödenmesi
- c. Bir faiz öngörülmesiz tahvile kârdan pay verilmesi

Borçlanma Araçları Tebliği m.16/3 hükmüne göre halka açık ortaklıklar açısından tahvillere ödenecek kâr payı, ihraççıların esas sözleşmesinde veya kâr dağıtım politikalarında pay sahipleri için belirlenen kâr payı miktarını azaltamaz. Ayrıca SPKn. m.31/1 hükmünce de ihraççıların ihraç edebilecekleri borçlanma aracı niteliğindeki sermaye piyasası araçlarının toplam tutarı, Sermaye Piyasası Kurulu'na belirlenecek limiti geçemez. Kurul, ihracın, ihraç edilen borçlanma aracının ve ihraççıların niteliğine göre farklı limitler belirleyebilir.

⁶¹⁷ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 453

⁶¹⁸ ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 310

⁶¹⁹ KARACAN/KARACAN, s. 241; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 453.

⁶²⁰ SEÇER, s. 129; Aynı görüş için bkz. BİLGİN, s. 145 ve BİRSEL, Kar Kavramı, s. 114 ve EREM, s. 190 vd.

⁶²¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 454.

Borçlanma Araçları Tebliği m.16/4 hükmüne göre, tahvillere ödenecek kâr payı, Sermaye Piyasası Kurulu'nun sermaye piyasası araçları bir borsada işlem gören ortaklıklar için belirlediği finansal tablo ve raporlamaya ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde hazırlanmış yıllık finansal tablolarının ve kâr payı dağıtım kararının ihraççı genel kurulunca onaylanmasını müteakip dağıtılır.

4. KÂR PAYI HAKKININ KORUNMASI YOLLARI ve YASAL DÜZENLEMELERE AYKIRI KÂR DAĞITILMASININ SONUÇLARI

4.1. Pay Sahibinin Kâr Payı Alma Hakkının Korunması Yolları

4.1.1. Birinci Kâr Payının (Birinci Temettünün) Dağıtılmasına Öncelik Tanınması

Türk Ticaret Kanunu kazanç payları ve intifa senetlerinin sahiplerinin haklarının, ancak pay sahipleri birinci kâr payını aldıktan sonra korunabileceğini hüküm altına almıştır. Gerçekten TTK m.519/1-c hükmünde pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onunun genel kanuni yedek akçeye ikinci kanuni yedek akçe olarak ekleneceği ifade edilmiştir. Yine TTK m.511 ve m.348 hükümleri de m.519 hükmünü destekler ve tamamlar niteliktedir. Buna göre kanun koyucu *“yönetim kurulu üyelerine kazanç payları, sadece net kârdan ve ancak kanuni yedek akçe için belirli ayırım yapıldıktan ve pay sahiplerine ödenmiş sermayenin yüzde beşi oranında veya esas sözleşmede öngörülen daha yüksek bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilir”* ve *“dağıtılabilir kârdan 519 uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı yedek akçe ile pay sahipleri için yüzde beş kâr payı ayrıldıktan sonra kalanın en çok onda biri intifa senetleri bağlamında kuruculara ödenir”* hükümleriyle söz konusu hakların pay sahiplerinin kâr payı haklarına, başka bir deyişle en azından birinci kâr payı bağlamındaki hakkına, zarar verecek ya da bunları ihlal edecek şekilde kullanılmasının önüne geçmek istemektedir.

Belirtilen bu hükümlerle pay sahibinin birinci kâr payı hakkı diğer kimselerin kâr payından yararlanabilmesinin önüne geçmiştir. Bu nedenle TTK m. 523 *“kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenemez”* hükmüne rağmen birinci kâr payının esas sözleşme ya da genel kurul kararıyla ayrılan isteğe bağlı yedek akçeler ile kanunen ayrılması gerekli diğer paraların önüne geçtiği doktrinde bazı yazarlarca kabul edilmektedir.⁶²²

⁶²² ERİŞ, Anonim Şirketler, s. 767; BERZEK, s. 35; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 146; BİLGİN, s. 136.

Birinci kâr payı pay sahiplerine ödenmeden, TTK m.523 gereğince genel kurul kararı ile ayrılan isteğe bağlı yedek akçe ya da başka bir anlatımla olağanüstü yedek akçe de ilgili madde hükmündeki şartlarla dahi olsa ayrılamayacaktır. Bu konuda kâr payından bir ayırım yapılacaksa bu birinci kâr payını etkilemeyecek ancak ikinci kâr payının azalmasına neden olacaktır.⁶²³

Halka açık anonim ortaklıklar için ise; bu tür anonim ortaklıklarda SPKn. m.19/2 hükmüncü “kanunen ayrılması gereken yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmadıkça başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine ve ortaklık çalışanlarına kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, belirlenen kâr payı ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz” denilmek suretiyle pay sahibinin birinci kâr payı hakkı ödenmeden kârdan pay alabilecek diğer kişilere kâr payı verilemeyeceği açıkça düzenlenmiştir. SPKn. m.19/1 hükmüyle ise Sermaye Piyasası Kurulu’nun temettü oranı belirlemesi ve bu oran çerçevesinde halka açık anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinde birinci temettü oranının gösterilmesi zorunluluğu uygulaması yerine, halka açık anonim ortaklıkların genel kurulları tarafından belirlenecek kâr dağıtım politikaları çerçevesinde kârlarını dağıtabilecekleri düzenlenmiştir.⁶²⁴ Bununla birlikte ortaklığa sağlanan esneklik kabiliyeti ve serbestinin kötüye kullanımını engellemek ve piyasa ihtiyaçları doğrultusunda karar alınabilmesini sağlamak amacıyla Sermaye Piyasası Kurulu’na sektör ve ortaklık bazında farklı esaslar belirleme yetkisi verilmiştir.⁶²⁵

Sermaye Piyasası Kanunu m.19/2 hükmünde yer alan “başka yedek akçe” kavramı isteğe bağlı yedek akçeleri kapsadığı gibi olağanüstü yedek akçeleri de kapsamı içine alır. Zaten TTK ve SPKn. arasında isteğe bağlı yedek akçeler bağlamındaki en büyük fark şudur ki; TTK’ya bağlı anonim ortaklıklarda isteğe bağlı yedekler kanuni yedek akçelerden sonra ve kâr payından önce ayrılırken, SPKn.’ya bağlı anonim ortaklıklarda ise bu yedekler kâr payından sonra ayrılır.

⁶²³ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 467; TEKİNALP Ünal: “Sermaye Piyasası Kanununa Göre Kar Dağıtım Esasları”, İktisat ve Maliye Dergisi, C.28, S.5, 1981, s. 232.

⁶²⁴ Kar Payı Tebliği m.4/2 hükmüne göre ortaklıkların kar dağıtım politikalarında asgari olarak aşağıdaki hususlara yer verilmesi gerekir:

- a) Kar payı dağıtılıp dağıtılmayacağı, dağıtılacak ise ortaklar ve kâra katılan diğer kişiler için belirlenen kâr payı dağıtım oranı
- b) Kar payının ödenme şekli
- c) Kâr payı dağıtım işlemlerine en geç dağıtım kararı verilen genel kurul toplantısının yapıldığı hesap dönemi sonu itibarıyla başlanması şartıyla, kâr payının ödenme zamanı
- ç) Kâr payı avansı dağıtılıp dağıtılmayacağı, dağıtılacak ise buna ilişkin esaslar

⁶²⁵ SPK m.19’un gerekçesi.

Böylece SPKn. bakımından kâr payı dağıtımında kâr payına öncelik tanınmakta ve ortakların kâr payı hakları üzerindeki sınırlandırmalar azaltılmaya çalışılmaktadır.⁶²⁶

4.1.2. Net Dönem Kârından Üçüncü Kişilere Verilecek Kâr Payı Oranının Gösterilmesinin Zorunlu Olması

Anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinde TTK m. 522 hükmüne göre ortaklığın yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılması öngörülebilir. İşte belirtilen bu yedek akçenin ayrılabilmesi için esas sözleşmede bu yönde bir düzenleme bulunması gerekir. Başka bir ifade ile, yalnızca genel kurul kararı ile bu kişiler kârdan yararlandırılmazlar.

TTK m. 339/2-f hükmü gereğince yönetim kurulu üyelerine ortaklık kârından sağlanacak menfaatler esas sözleşmede yer almalıdır. Bu hüküm emredici niteliktedir. Aslında TTK m.394 hükmünde yönetim kurulu üyelerinin mali haklarının esas sözleşmeyle ya da genel kurul kararıyla düzenlenebileceği belirtilmektedir. Burada bir farklılık söz konusudur. Her ne kadar TTK m.394 hükmü yönetim kurulu üyelerinin mali hakları bakımından genel kurul kararıyla belirlenebileceğini öngörmüşse de bunun kazanç payı dışında kalan mali haklar bakımından geçerli olduğu kabul edilmelidir. Kazanç payı dağıtılması için esas sözleşmede öngörülmesi şartı TTK m.339/2-f hükmünde emredici şekilde düzenlenmiştir.⁶²⁷ Esas sözleşmede yönetim kurulu üyelerine verilecek kâr payının oranı da belirtilir. Belirtilmemiş ise bu husus daha sonra genel kurul kararı ile de tespit edilebilir.⁶²⁸ Keza halka açık anonim ortaklıklar için de yönetim kurulu üyelerine kârdan pay verilebilmesi SPKn. m.19/2 hükmü uyarınca esas sözleşmede buna yönelik bir hükmün bulunması şartıyla mümkündür.

Kazanç payları yönetim kurulu üyelerine sadece net kârdan ve ancak kanuni yedek akçe için belirli ayırım yapıldıktan ve pay sahiplerine ödenmiş sermayenin yüzde beşi oranında veya esas sözleşmede öngörülen daha yüksek bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilir (TTK m.511). Bu hüküm uyarınca kazanç payları ancak net dönem kârından ödenebilir. Ayrıca

⁶²⁶ CANÖZÜ, s. 82; GÜRBÜZ USLUEL, s. 234; AYTAÇ, s. 58.

⁶²⁷ GÜRBÜZ USLUEL, s. 140-141.

⁶²⁸ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 468.

kazanç payının ödenebilmesi için ortaklık kârının bulunmasının yanında kanuni yedek akçenin birinci ayırımı ve birinci kâr payının da dağıtılmış olması gereklidir.⁶²⁹

4.1.3. Kâr Payının Pay Sahibinin Ortaklığa Ödediği Sermayeye Orantılı Olarak Hesaplanması

Esas sözleşmede aksine bir hüküm mevcut değilse kâr ve tasfiye paylarının, pay sahiplerinin sermaye payı için ortaklığa yaptığı ödemelerle orantılı olarak hesap edileceği TTK.'nın 508. maddesinde hüküm altına alınmıştır. TTK m.507/1 hükmünde ise pay sahiplerinin kâra katılmasının ancak payları oranında olduğu öngörülmektedir. Bunlardan m.507/1 hükmü kâr payının dağıtım ölçüsünü ortaya koyarken, m.508 hükmü ise kâr payının nasıl hesaplanacağı ya da başka bir deyişle kâr payının hesaplanma ölçüsünü göstermektedir.⁶³⁰ Böylece kârdan yararlanmanın ölçütü yine pay ve oransallık olmakla birlikte, esas sözleşmede aksi öngörülmemişse payın hesaplanmasının ölçütü, pay sahibinin pay bedeline mahsuben yapmış olduğu ödemelere göredir. Pay sahibinin ödemeleri kâr payının hesaplanmasında dikkate alınır.⁶³¹

Pay sahibinin sermaye payı için ortaklığa yaptığı ödemelerle orantılı olarak kâr payının hesap edilmesi hükmü doktrinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çünkü taahhüt edilen sermayenin tamamını ödeyen bir pay sahibi ile taahhüt ettiği sermaye için çok az miktarda ödeme yapan bir pay sahibinin kâr payından aynı miktarda yararlanması beklenemez. İşte burada eşit işlem ilkesinin ihlal edilip edilmeyeceği konusunda görüş ayrılıkları mevcuttur.⁶³² Bir görüş⁶³³, eğer kâr payının hesaplanmasında sermaye payı için yapılan ödemelerin oranı yerine, pay sahibinin sahip olduğu pay sayısı miktarı ölçü olarak kullanılırsa eşit işlem ilkesine aykırılığın söz konusu olacağını belirtmektedir. Zira bu ölçüde, bazı pay sahiplerinin itibari değerinin tamamını, bazı pay sahiplerinin ise daha az bir bölümünü ödemesi halinde her iki pay sahibinin de aynı kâr payı hakkını kazanması sonucu ortaya çıkacaktır. İşte bu görüşe göre, söz konusu hususun önüne geçilmez ise eşit işlem ilkesinin ihlal edileceği

⁶²⁹ BİLGİN, s. 127; CANÖZÜ, s. 119; BİRSEL, Kar Kavramı, s. 91.

⁶³⁰ GÜRBÜZ USLU, s. 156; CANÖZÜ, s. 108; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.907.

⁶³¹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 907; GÜRBÜZ USLU, s. 156.

⁶³² CANÖZÜ, s. 108.

⁶³³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 909.

savunulmaktadır. Diğer bir görüş⁶³⁴ ise, kâr payının tespitinde kural taahhüt edilen sermayenin pay sahibince ortaklığa ödendiği miktar oranına göre belirlenmesi olmakla birlikte, bu hususun kanun hükmünde de aksinin esas sözleşmede öngörülebileceğinin ifade edilmesi nedeniyle emredici bir hüküm teşkil etmediğini; bu nedenle esas sözleşmeye bir hüküm konularak kâr payının hesaplamasına ilişkin ölçünün itibari değere göre olacağının kararlaştırılabileceğini savunmaktadır. Böylece pay sahiplerinin sermaye payı için ortaklığa yaptıkları ödemelerle orantılı değil, taahhüt edilen payların itibari değerleri esas alınarak hesap edileceği kabul edilebilir.⁶³⁵ Kanaatimizce de kanun, açık şekilde aksinin düzenlenebileceğini öngörmesi ile kârın hesaplanması açısından esas sözleşmede sermaye payı için yapılan ödeme oranından başka bir ölçü kullanılmasına cevaz vermektedir. Kârın dağıtımında pay bedeline mahsuben yapılan ödemeler değil de itibari değer esas alınacağı, bu halde de eşit işlem ilkesini ihlal etmeyecek şekilde esas sözleşmede öngörülebilir.⁶³⁶ Ancak elbette taahhüt edilen sermayenin vadesinde ödenmemesi ve bu nedenle temerrüde düşülmesi durumunda pay sahibine dağıtılacak kâr payının temerrüt oranında daha düşük ödenmesi gerekir.⁶³⁷ Aksi, taahhüdünü yerine getiren pay sahiplerine karşı taahhüdünün gereğini yerine getirmeyen pay sahibine ödül niteliğinde olur ki bu husus eşit işlem ilkesini doğrudan zedeler.

Değnilmesi gereken bir başka konu da sermaye artırımı söz konusu iken, yeni payların kârdan ne zaman yararlanabileceklerinin belirlenmesi meselesidir. Doktrinde, esas sözleşme veya genel kurul kararı ile kârdan yararlanma tarihi belirlenmemiş ise, sermaye artırımının tescil tarihinin yararlanmanın başlangıç tarihi olacağı ifade edilmektedir.⁶³⁸ Pay bedelleri için ara ödemeler mevcut ise, kâr payı hesabında kıst-el-yevm⁶³⁹ kuralı uygulanacak, yani, bu ara ödeme tarihleri esas alınacaktır. Fakat bunun için de sermaye taahhütünden doğan borcun ödenmesi için çağrı yani apel yapılması gerektiğini de belirtmek gerekir.⁶⁴⁰ Ancak, esas sözleşmede aksini belirleyerek, sermaye payı için ortaklığa yapılan ödeme tarihi ve oranı dikkate alınmayarak bütün paylara eşit kâr dağıtılabileceği de hükme bağlanabilir.⁶⁴¹

⁶³⁴ PULAŞLI, Şerh, s. 1404; AYTAÇ, s. 47; CANÖZÜ, s. 110; YILDIZ, s. 141.

⁶³⁵ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 202.

⁶³⁶ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 909.

⁶³⁷ YILDIZ, s. 141.

⁶³⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, N. 912.

⁶³⁹ Kıst-el yevm (zamana oranla hesaplama, pro rata temporis), çalışılmayan günler için maaş ödenmez anlamına gelmekte, kar bakımından ise pay sahibinin sermaye taahhüdünü ödediği andan itibaren pay sahibine kar payı ödeneceğini ifade etmektedir. (GÜRBÜZ USLUEL, s. 156).

⁶⁴⁰ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, N. 913.

⁶⁴¹ GÜRBÜZ USLUEL, s. 156-157.

Halka açık anonim ortaklıklarda ise kâr payı, SPKn. m.19/3'e göre, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne, bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın eşit olarak dağıtılırlar. Halka açık anonim ortaklıklarda gerçekleştirilen kâr dağıtımında, payların çıkarılma ve pay sahiplerinin iktisap etme tarihleri dikkate alınmaz.⁶⁴² Ayrıca belirtilen bu nedenlerden ötürü, halka açık anonim ortaklıklarda kıst-el-yevm kuralı da uygulanamaz.⁶⁴³

4.1.4. Yıllık Kârın Azaltılmaması Zorunluluğu

Halka açık anonim ortaklıklar açısından örtülü kazanç aktarımının⁶⁴⁴ engellenmesi suretiyle kârın korunması amaçlanır. Örtülü kazanç aktarımının gerçekleştirilmesi açısından en önemli unsur ise ilişkili taraf işlemlerinin varlığıdır. İlişkili taraf işlemleri, ortaklık, ortaklık yöneticileri, hâkim ortaklar, ve bunların kontrolü altındakiler arasında gerçekleşir.⁶⁴⁵ HAAO'larda ilişkili taraf işlemlerinden biri olan örtülü kazanç aktarımı, malvarlığın azalmasına yol açmaktadır. Bu nedenle hukuki niteliği peçeleme işlemi olan örtülü kazanç aktarımı⁶⁴⁶ da SPKn. m.21 hükmü ile yasaklanmıştır. Dolayısıyla, yıllık kârın azaltılmasının ve böylece pay sahibinin kâr payı hakkının da art niyetli olarak azaltılmasının önüne geçilmektedir.

SPKn. m.21/1 hükmüne göre "*halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının; yönetim, denetim veya sermaye bakımından doğrudan veya dolaylı olarak ilişkide buldukları gerçek veya tüzel kişiler ile emsallerine uygunluk, piyasa teamülleri, ticari hayatın basiret ve dürüstlük ilkelerine aykırı olarak farklı fiyat, ücret, bedel veya şartlar içeren anlaşmalar veya ticari uygulamalar yapmak veya işlem hacmi üretmek gibi işlemlerde bulunmak suretiyle kârlarını veya malvarlıklarını azaltarak veya kârlarının veya*

⁶⁴² ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 469.

⁶⁴³ GÜRBÜZ USLU, s. 157; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 911.

⁶⁴⁴ Örtülü kazanç; bir ortaklığın başkalarına (genellikle pay sahiplerine), dolaylı yollardan sağladığı yüksek kazançlar olarak tanımlanmaktadır. (KARSLIOĞLU, s. 206). "Örtülü kazanç aktarımı ise genel olarak, ortaklığın ekonomik faaliyetlerinden meydana gelen ve maliyetleri şişirmek ya da gelirlerini eksik göstermek gibi kar-zarar hesabında yapılacak olan gerçeğe aykırı değişikliklerle gerçekleşmektedir. Bu tür kazançların da vergilendirilmeden, aslında ortaklıkta kalması gereken kazancın, dağıtım ya da sermaye geri ödemesi gibi yolların dışındaki yollarla, ilgili gerçek ve tüzel kişilere aktarılması, örtülü kazanç dağıtımı olarak tanımlanabilir." (KARSLIOĞLU, s. 206).

⁶⁴⁵ GÜRBÜZ USLU, s. 236.

⁶⁴⁶ KARSLIOĞLU, s. 204.

malvarlıklarının artmasını engelleyerek kazanç aktarımında bulunmaları yasaktır.” düzenlemesiyle örtülü kazanç aktarımı yasağını ortaya koymaktadır.

Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise *“halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının, esas sözleşmeleri veya iç tüzükleri çerçevesinde basiretli ve dürüst bir tacir olarak veya piyasa teamülleri uyarınca kârlarını ya da malvarlıklarını korumak veya artırmak için yapmaları beklenen faaliyetleri yapmamaları yoluyla ilişkili oldukları gerçek veya tüzel kişilerin kârlarının ya da malvarlıklarının artmasını sağlamaları da örtülü kazanç aktarımı sayılır.”* hükmü düzenlenmektedir. Bunun yanında halka açık anonim ortaklıklar, ilişkili kişilerle yapılan işlemlerin *“emsallerine uygunluk, piyasa teamülleri, ticari hayatın basiret ve dürüstlük ilkelerine”* uygun hareket ettiklerini belgelemek ve bu hususa ilişkin belgeleri de sekiz yıl süreyle saklamak zorunluluğu altına alınmışlardır (SPKn. m.21/3)

Örtülü kazanç dağıtımının söz konusu olması için belli şartların varlığı gerekir. Bu şartlardan ilki örtülü bir kazanç aktarımının gerçekte de var olmasıdır ki bunun için de bazı unsurların varlığı aranır. Objektif ve sübjektif unsurlar olarak bahsedebileceğimiz bu unsurlar 5520 sayılı KVK'nın 13. maddesinde belirtilmektedir. Buna göre, örtülü kazanç dağıtımından bahsedebilmek için, ortaklığın ilişkili kişilerle ticari bir işlem yapması, anılan işlemin sonuç olarak ilişkili kişilere haksız menfaat sağlaması, bu yapılan işlemin ayrıca emsallere uygunluk ilkesine aykırı olması gerekir. Bunlara ek olarak hazinenin zarara uğraması da başka bir unsur olarak söylenebilir (KVK m.13/7). Bu şartlar örtülü kazanç dağıtımının objektif unsurlarını ortaya koymaktadır. Sübjektif unsur ise, örtülü kazanç dağıtımının bile isteye, açık bir şekilde vergi kaçırmak niyeti ve iradesi ile hareket edilmesidir.⁶⁴⁷

SPKn. m.21 hükmünün uygulama alanı için ise birinci şart, halka açık anonim ortaklığın ya bir gerçek kişi ya da bir tüzel kişi ile ilişkili olmasıdır.⁶⁴⁸ İkinci şart, ilgili kişiler ile doğrudan ya da dolaylı bir ilişkidir. Yönetim, denetim ya da sermaye bakımından var olan bir ilişki, hükmün uygulanması için gerekli ve yeterlidir (SPKn. m.21/1). Dolaylı ilişki için SPKn.'nın HAAO ile ilgili kişiler arasında ilişkinin ortaya çıkmasında etken olan aradaki gerçek ya da tüzel kişilerin sayısında herhangi bir sınır öngörmemiş olması, dolaylı ilişkinin denetiminin ve yönetiminin sağlandığı yere kadar geniş bir çerçevede değerlendirilebileceği sonucunu ortaya

⁶⁴⁷ KARSLIOĞLU, s. 211.

⁶⁴⁸ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 469; TEKİNALP Ünal: Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş., İstanbul, 1982, s.75.

çıkarmaktadır.⁶⁴⁹ Üçüncü şart, gerçek ya da tüzel kişilerle kurulan ilişkide fiyat, ücret, bedel veya şartlar içeren anlaşmalar veya ticari uygulamalar yapmak veya işlem hacmi üretmek gibi işlemlerde olağan ölçülerin (emsal olana uygunlukların) dışına çıkan, olağan ölçülere aykırı olan bir durumun mevcut olması gerekir.⁶⁵⁰ Bu işlemin ne tür bir işlem olması gerektiği geniş yorumlanmalıdır ve olağan ölçülere aykırılık, emsallere göre farklılık durumu da her somut olaya göre ayrıntılı olarak incelenmelidir.⁶⁵¹ Örneğin, enflasyon ve faizlerin yüksek olduğu ekonomilerde emsallerden farklılık olgusunun tespiti oldukça zordur.⁶⁵²

Belirtmek gerekir ki, SPKn. m.21 hükmünde düzenlenen işlemler için emsal unsurunun uygun olup olmadığının anlaşılabilmesi için, bu unsurun bağımsız kişiler ile gerçekleştirilen işlemler ve ilişkili taraflar arasındaki işlemler ile karşılaştırılabilmesi gereklidir. Ancak karşılaştırılabilirlik, emsal unsurunun belirlenebilmesinde için tek şart olmayıp, geniş anlamda değerlendirilerek diğer başka yöntemlerin uygulanması da mümkündür.⁶⁵³

Halka açık anonim ortaklıklardan, ilişkili oldukları kişiler ile gerçekleştirdikleri işlemlerde emsale uygunluk ilkesi ile birlikte ticari teamüller ve ticari hayatın basiret ve dürüstlük kurallarına da uygun hareket etmeleri istenmekte ve beklenmektedir. Bu tür ortaklıklar sadece kârlarını ve malvarlıklarını azaltarak değil, bunların artmasını engelleyerek de kazanç aktarımında bulunamayacaklardır.⁶⁵⁴

4.1.5. Kârın Belli Bir Süre İçinde Ödenmesi Zorunluluğu

Kâr payına ilişkin dağıtım kararının alınması TTK m.408/2-d hükmüne göre münhasıran genel kurulun yetkisi içindedir. Kârın dağıtılabilmesi için genel kurulun buna yönelik bir karar alması gerekmektedir. Genel kurul kâr payının dağıtımını kararını aldığı anda, kâr payının ne zaman dağıtılacağını da tespit edebilir. Kâr payı hakkının muacceliyet tarihi, genel kurulun kâr payının

⁶⁴⁹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 470.

⁶⁵⁰ TANÖR Reha: Türk Sermaye Piyasası Halka Arz, C.2, İstanbul 2001, s. 210; AYTAÇ Zühtü: Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kar Dağıtımını, Sermaye Piyasası Kurulu 15. Yıl Sempozyumu, Ankara 1998, s. 63.

⁶⁵¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 470; MANAVGAT Çağlar: Hukuki Bakımdan Halka Açık Anonim Ortaklıklar ve Halka Arz, Ankara 2016, s. 409

⁶⁵² TANÖR, s. 210.

⁶⁵³ MANAVGAT, s. 410-417.

⁶⁵⁴ SPK m.21 gerekçesi.

dağıtım zamanı olarak belirlediği tarih olacaktır.⁶⁵⁵ Genel kurulun kâr dağıtımına yönelik verdiği karardan sonra ortaklık zarar veya iflas etse dahi ortaklık pay sahiplerinin kâr payına ilişkin alacak hakkı varlığını sürdürür.⁶⁵⁶ Hatta ortaklığın iflası halinde, ortaklar iflas masasına alacaklı olarak katılabilir.

Anonim ortaklık genel kurulu kâr dağıtım kararı aldığı anda, dağıtılması kararlaştırılan kârın ödenme yöntem ve zamanını kendisi kararlaştırabileceği gibi, bu konuda yönetim kuruluna da yetki verebilir. Bu hususların tespitini yönetim kuruluna bırakabilir.⁶⁵⁷ Bu durum ortaklık menfaati için de faydalıdır. Zira ortaklığın finansal durumu, likidite akışını en iyi değerlendirebilecek ve en uygun dağıtım zamanını tespit edebilecek olan organ yönetim kuruludur.⁶⁵⁸ Kâr payının ödenme tarihini belirleme yetkisi yönetim kuruluna devredilmişse, yönetim kurulunun tespit edeceği tarih, kâr payının alacak hakkının muacceliyet tarihi olur. Yönetim kurulu, kendisine bu yetki devredilmesine rağmen hiçbir tarih tespit etmemişse, hesap yıllarının bağımsızlığı ilkesi gereğince, hesap yılının son günü kâr payına ilişkin alacak hakkı muaccel olur.⁶⁵⁹

Halka açık anonim ortaklıklar bakımından, Sermaye Piyasası Kurulunun yayınladığı Kâr Payı Tebliği'nde kâr payı dağıtımını için azami bir süre belirlenmemiştir. Tebliğde kâr dağıtımının tamamlanmasına ilişkin, dağıtım işlemlerine en geç dağıtım kararı verilen genel kurul toplantısının yapıldığı hesap dönemi sonu itibarıyla başlanması şartı bulunmaktadır. Bu şartla, kâr payının ödenme zamanı kâr dağıtım politikasında yer almalıdır. Ayrıca KPT m.5 hükmü uyarınca, dağıtım kararının alındığı genel kurulda karara bağlanması şartıyla kâr payının, eşit ya da farklı tutarlarda taksitler halinde ödenebilir. Bunun için bazı usul ve esaslar belirlenmiştir. KPT m.5/2 hükmüne göre *“taksit sayısı genel kurul tarafından veya genel kurul tarafından açıkça yetkilendirilmesi şartıyla yönetim kurulu tarafından belirlenmelidir. Taksit ödeme zamanlarının genel kurul kararıyla belirlenmediği durumlarda; yönetim kurulu kararıyla belirlenecek ödeme zamanları, genel kurulu takip eden on beş gün içinde Kurulun özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde ortaklık tarafından kamuya duyurulur. Taksit ödemeleri, ödeme tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne, bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın payları oranında eşit olarak dağıtılır. Genel kurul*

⁶⁵⁵ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.913a; Yargıtay 11. HD. 01.04.2014 tarih, E.2012/16448, K.2014/6370 sayılı kararı (www.kazanci.com).

⁶⁵⁶ KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 136; BİRSEL, Menfaat Çatışması, s. 15.

⁶⁵⁷ AYTAÇ, s. 48.

⁶⁵⁸ PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1417-1418.

⁶⁵⁹ PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1418.

tarafından pay sahibi dışındaki kişilere dağıtılmasına karar verilen kâr payı tutarı, pay sahiplerine yapılacak taksit ödemeleri ile orantılı olarak ve aynı usul ve esaslar çerçevesinde ödenir.” KPT m.5/3 hükmünde ise “TTK’ya göre ayrılması gereken yedek akçeler ile esas sözleşmede veya kâr dağıtım politikasında pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmadıkça; başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine, ortaklık çalışanlarına ve pay sahibi dışındaki kişilere kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, pay sahipleri için belirlenen kâr payı nakden ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz.” denilmek suretiyle halka açık anonim ortaklıklarda kâr payının kanuni yedek akçelerden hemen sonra geldiği ve pay sahibinin kâr payı hakkı karşılanmadan başkaca ayrımların yapılamayacağı açıkça düzenlenmiştir.

4.1.6. Genel Kurulun Kâr Dağıtımını Konusunda Keyfi Karar Verememesi

Kâr dağıtımını kararını almaya yetkili organ anonim ortaklık genel kuruldur.⁶⁶⁰ Genel kurul yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisini görüşür ve bir karara varır. Genel kurul yönetim kurulunun önerisiyle bağlı değildir. Kanun ve esas sözleşme hükümlerine aykırı olmamak şartıyla bu öneride değişiklikler yapabilir. İşte genel kurulun olağanüstü yedek akçe ayırma kararı da bu öneriyi değiştirme örneklerinden biridir.⁶⁶¹ TTK m.523/2 ve 3 hükümlerine göre genel kurul aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse; bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında ortaklığın sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülüyorsa, kanun ve esas sözleşmede öngörülen yedeklerden farklı olarak başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebilir. Ayrıca genel kurul esas sözleşmede hüküm bulunmasa bile, şirketin işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere, bilanço kârından yedek akçe de ayırabilir.

Genel kurul m.523/2 ve 3 hükümlerine dayanarak kanun ya da esas sözleşmede belirtilenlerden daha fazla yedek akçe ayırabilmesi, belli şartların varlığına bağlıdır. Buna göre genel kurulun bu şekilde fazladan ayırım yapabilmesi için ayrılmasına karar verilmek istenen miktarın ortaklığın sürekli gelişimi, olabildiğince kararlı kâr dağıtımını ya da aktiflerin yeniden

⁶⁶⁰ AKBULAK, Kar Dağıtımını, s. 171

⁶⁶¹ BİLGİN, s. 66.

sağlanabilmesi bağlamında zorunlu olması gerekir. Bunun tespiti için ise objektif iyi niyet kurallarına başvurulacak, genel kurulun bu kurala uygun hareket edip etmediği denetlenecektir. Zira mahkeme bu kurallara uyulmaksızın ayırım yapılması kararının alındığı iddiasıyla genel kurul kararının iptali istendiğinde bu kriterlere uygun hareket edilip edilmediğini tespit edecektir. Ayrıca genel kurulun kârdan yapılacak ayırımlarda emredici hükümlere, esas sözleşmeye ya da esas sözleşme hükümleri ile belirlenmiş kâr dağıtımını konusunda belli kriterler varsa bunlara da uyması zorunlu olduğundan mahkeme bunları da araştıracaktır.⁶⁶²

Anonim ortaklık pay sahibinin kâr payı hakkının sınırlandırılması hususunda birtakım kriterlere uyulması gerekir. Yargıtay bu kriterlere bakarak belirlenecek ölçülere göre değerlendirilme yapılmasını içtihat haline getirmiştir.⁶⁶³ Buna göre olağanüstü yedek akçe ayırırken ortaklığın sürekli gelişimi ve pay sahiplerinin istikrarlı pay almasının gerçekten sağlanma amacıyla yapılması, aktiflerin yeniden sağlanması, kâr dağıtımını ile ilgili kararların objektif iyi niyet kurallarına uygun hareket edilerek ortaklığa karşı güven duygusunun sarsılmaması ve ortaklığa ilgiyi azaltmaması, kârdan yapılan ayırımlar ile kâr dağıtımını arasında uygun bir denge aranması ve bunların tespiti için mahkemenin bilirkişiye müracaat ederek inceleme yaptırmasının istendiği ifade edilebilir.⁶⁶⁴

TTK m. 519/2-c hükmü ve Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik⁶⁶⁵ m.12 hükmünün dikkate alınmasıyla anonim ortaklıklarda her yıl kâr dağıtım zorunluluğunun mevcut olmadığı söylenebilmektedir.⁶⁶⁶ Ancak böyle bir zorunluluk olmamakla birlikte, genel kurulun kâr dağıtımını konusunda keyfi karar veremeyeceği de söylenebilir. Pay sahiplerinin haklı bir neden olmaksızın ve somut olmayan gerekçelerle kâr payından mahrum bırakılamayacağı ifade edilebilir. Keza kâr payı dağıtımını gereğinden düşük oranda da yapılamaz.⁶⁶⁷

⁶⁶² KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 136; AYTAÇ, s.44; KAYAR, Hisse Senedi, s.468.

⁶⁶³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, N. 906; CANÖZÜ, s. 94

⁶⁶⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, N. 906; CANÖZÜ, s. 94.

⁶⁶⁵ RG., 28.08.2012, S. 28395.

⁶⁶⁶ YANLI, Kar Dağıtımını, s. 19-22; GÜRBÜZ USLUEL, s. 95.

⁶⁶⁷ GÜRBÜZ USLUEL, s. 95.

4.2. Yasal Düzenlemelere Aykırı Kâr Dağıtılmasının Sonuçları

4.2.1. Pay Sahibinin Menfaatine Aykırı Kâr Dağıtımını Hallerinde Başvurabileceği Hukuki Yollar

4.2.1.1. Genel Olarak

Pay sahibinin kâr payı hakkı çeşitli durumlar ve nedenlerle ihlal edilmiş olabilir. Pay sahibinin haksız şekilde, elde etmesi gereken miktardan daha az kâr elde etmesi halinde, menfaatine aykırılık söz konusu olur. Kâr payı hakkı genel kurul ve yönetim kurulu kararları ile ihlal edilirse pay sahibi, alınan kararların hükümsüzlüğünü talep edebilir.⁶⁶⁸ Hükümsüzlüğün tespiti bakımından genel kurul kararlarının yokluğu, iptali veya butlanı (TTK m.445 vd.) ve ayrıca kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu kararlarının iptali ve TTK m.391 hükmünde yönetim kurulu kararlarının butlanı düzenlenmiştir. Sayılan yolların dışında pay sahibinin sorumluluk davası açma, haklı nedenle fesih davası açma, genel kurulu toplantıya çağırma, özel denetim isteme ve bilgi alma gibi hakları da ihlallerin önüne geçmek için kullanabileceği hukuki yollardır.⁶⁶⁹

Genel kurul ya da yönetim kurulunun bir kararı ile pay sahibinin kâr payı hakkı ihlal edilebilir. Bunun yanında esas sözleşmede getirilecek bir hükümle de ihlal meydana gelebilir. İhlal doğrudan olabileceği gibi dolaylı olarak da yapılabilir. Doğrudan ihlal, alacak hakkına dönüşen kâr payı hakkının dağıtılmaması şeklindedir. Dolaylı ihlal ise, kârdan yapılan ayrımlarla pay sahibinin alacağı kârın önemli ölçüde düşürülmesi ile meydana gelebilir.⁶⁷⁰

Sermaye Piyasası Kanunu'nda kâr payının dağıtımını m.19 hükmünde düzenlenmiştir. Bu hükme göre HAAO'lar kârlarını genel kurulları tarafından belirlenecek kâr dağıtım politikaları çerçevesinde ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak dağıtırlar. Kurul halka açık ortaklıkların kâr dağıtım politikalarına ilişkin olarak, benzer nitelikteki ortaklıklar bazında farklı esaslar belirleyebilir. Bu nedenle bu tür ortaklıklarda TTK ve SPKn.'da belirtilen diğer

⁶⁶⁸ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 148.

⁶⁶⁹ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 225.

⁶⁷⁰ BADAĞ Zehra: Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirkette Pay Sahibinin Kar Payı Hakkı, İstanbul 2019, s. 260.

ihtimallerin yanında, kâr dağıtım politikalarına aykırı hareket edilmesi de kâr payı hakkının ihlali sonucunu ortaya çıkarabilir. Böylece kâr dağıtım politikasına aykırı kararların da geçersizliği iddia edilebilir.⁶⁷¹

4.2.1.2. Hükümsüzlük

Kâr payı hakkının ihlali genellikle genel kurul kararlarının hukuka aykırılık teşkil etmesiyle meydana gelmektedir. Bu genel kurul kararlarının da üç ihtimalde geçersizliği ileri sürülebilir. Geçersizlik halleri yokluk, butlan ve iptal edilebilirlikten oluşmaktadır. Genel kurul kararının kurucu unsurlarında bir noksanlık varsa yokluk müeyyidesine tabi olur. Kurucu unsurları tam olan genel kurul kararının ise kanun veya esas sözleşmeye aykırılık durumu varsa bu halde butlan ve iptal halleri meydana gelir.⁶⁷²

4.2.1.2.1. Yokluk ve Butlan

Bir hukuki işlemin kurucu unsurlarında bir eksiklik olması durumunda, o işlem varlık kazanamaz ve yok hükmünde kabul edilir.⁶⁷³ Tüm hukuki işlemlerde ortak kurucu unsur irade beyanı olup, irade beyanı var olmadıkça bir hukuki işlemin mevcudiyetinden de bahsedilemez. Her ne kadar mevzuatta yokluk ile ilgili düzenlemeler bulunmamakta ise de Türk doktrin ve yargı kararlarında yokluk kabul gören bir yaptırım türüdür.⁶⁷⁴

Genel kurul kararlarında, hangi olgu ya da olguların kurucu unsur sayılacağı net olarak açıklanamamaktadır.⁶⁷⁵ Ancak kabul gören görüş yokluk yaptırımının, kararın meydana gelişini

⁶⁷¹ GÜRBÜZ USLU, s. 224; KARACAN/KARACAN, s. 218; MANAVGAT, s. 502; BADAĞ, s. 261.

⁶⁷² MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 149.

⁶⁷³ OĞUZMAN M. Kemal/ÖZ Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, 14. Bası, İstanbul 2016, s. 175; EREN Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Ankara 2019, s. 374; OĞUZMAN M. Kemal/BARLAS Nami: Medeni Hukuk, Giriş –Kaynaklar – Temel Kavramlar, 25. Baskı, İstanbul 2019, N. 742.

⁶⁷⁴ Yokluk bir yaptırım olarak yalnızca TMK m. 83 hükmünde geçmektedir.

⁶⁷⁵ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 32.

düzenleyen kuralların ihlali halinde ortaya çıktığı yönündedir.⁶⁷⁶ Bu açıdan yokluk yönünden verilecek örnekler de bu usulî kuralların ihlalinin söz konusu olduğu durumlar nedeniyle olacaktır. Öyleyse örneğin, kâr payının dağıtılması yönünde alınan genel kurul kararında, genel kurulun yetkisiz kişilerce (TTK m. 410 ve 412’de sayılan kişiler dışındaki kişiler) yapılan çağrı üzerine toplanması durumunda (TTK m. 416 hükmü hariç) ilgili karar yok hükmündedir.⁶⁷⁷ Gerçekte genel kurul kârın dağıtılması kararı almamış olmakla birlikte, alınmış gibi gösteriliyorsa (örneğin, oylaması yapılmamış ancak karar defterinde yer alan bir öneri) bu durumda bu karar da yok hükmündedir.⁶⁷⁸

Butlan, genel kurul kararlarının içeriğine dönük sakatlık halidir. TTK m. 447 hükmü ışığında; konusu imkânsız ya da kanun veya esas sözleşmenin emredici hükümlerine, kamu düzenine, ahlâka, kişilik haklarına, anonim ortaklığın temel yapısına ve sermayenin korunması ilkesine aykırı genel kurul kararları butlan yaptırımına tâbidir.⁶⁷⁹ Bâtıl genel kurul kararları baştan itibaren hüküm ve sonuç doğurmazlar. Bu kararlara karşı herhangi bir süreye bağlı olmaksızın butlanın tespiti davası açılabilir ve mahkeme butlanı resen nazara alır.

TTK m.447’de sayılan butlan halleri, sınırlayıcı değildir. Bu nedenle madde içerisinde sayılmış (genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklara, denetleme haklarına ve anonim ortaklığın temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan kararlar) kayıtlara ek başka butlan halleri de mevcut olabilir.⁶⁸⁰

TTK m. 447 hükmünün gerekçesinde de belirtildiği üzere, butlanın ikincilliği prensibi vardır. Gerçekten de diğer hukuki işlemlerden farklı olarak genel kurul kararlarında iptal kural, butlan ise istisnadır. Bunun nedeni, butlanın işlem güvenliği yönünden sakınca teşkil etmesidir. Butlana, iptal yaptırımının hukuka aykırılığı gidermede yetersiz kaldığı, tatmin edici olmadığı hallerde başvurulacaktır.⁶⁸¹

⁶⁷⁶ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 77; KIRCA İsmail/ŞEHİRALİ ÇELİK Feyzan Hayal/MANAVGAT Çağlar: Anonim Şirketler Hukuku, C.2, Ankara 2016, s. 4; Yargıtay HGK, 02.04.2014 tarih, E. 2013/11-1048, K. 2014/430 sayılı kararı (www.kazanci.com).

⁶⁷⁷ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 86; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 722a; TEKİL, AŞ-98, s. 308.

⁶⁷⁸ KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, AŞ, C.II, s. 10.

⁶⁷⁹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 722b.

⁶⁸⁰ Kırca, bu kayıtların geniş yorumlanması halinde TTK m. 447’de sayılanlar dışında bir butlan haline rastlanmayabileceğini ifade etmektedir (KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, AŞ, C.II, s. 14).

⁶⁸¹ KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, AŞ, C.II, s. 15.

Yukarıda belirtilen nedenler göz önüne alınarak ifade edilebilir ki; genel kurulun, pay sahibinin kâr payı hakkını ortadan kaldıran esas sözleşme hükmüne dayanarak aldığı kararlar, somut olaya göre yokluk ya da butlan yaptırımına tâbi olacaktır. Bu türden kararlar kanuna aykırılık teşkil ettiğinden geçersizliklerinin tespiti mahkemeden talep edilebilir.⁶⁸²

Genel kurulun sürekli olarak kâr payından vazgeçmeye ilişkin kararı⁶⁸³; kâr dağıtım kararının yönetim kurulu tarafından alınacağına yönelik kararı⁶⁸⁴; pay sahibinin birinci kâr payı dağıtılmadan yönetim kurulu üyelerine kazanç payı dağıtılması kararı batıldır. Bütün bu kararlar aleyhine butlanın tespiti davası açılabilir.⁶⁸⁵

Pay sahibi genel kurul kararının geçersizliği iddiasıyla iptal davası açtığında hâkim bu kararın batıl veya yok hükmünde olduğunu kendiliğinden (re'sen) dikkate alarak karar vermelidir.⁶⁸⁶

4.2.1.2.2. İptal

İptal yaptırımı, genel kurul kararıyla yaratılan bir hukuki durumun ortadan kaldırılmasına neden olur. İptalin konusu genel kurul kararları olup, genel kurulda alınan kararlardan biri, birkaçı ya da tamamının iptali talep edilebilir. Bir kararın iptali için dava açılmış ise, genel kurul kararının tamamının iptal edilmesi mümkün değildir.⁶⁸⁷

TTK m.445 ve 446 hükümleri uyarınca genel kurul kararlarının iptali istenebilir. TTK m. 445 hükmünde kanuna, esas sözleşmeye veya dürüstlük kurallarına aykırılık olmak üzere üç iptal sebebi öngörülmüştür.

Kanunda iptal davasını açabilecek kişiler de sınırlı şekilde belirtilmiştir. Buna göre TTK m. 446'ya göre toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren ve bu muhalefetini tutanağa geçirten, toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy

⁶⁸² BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 199.

⁶⁸³ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 153.

⁶⁸⁴ GÜRBÜZ USLUEL, s. 72

⁶⁸⁵ GÜRBÜZ USLUEL, s. 144.

⁶⁸⁶ PULAŞLI, Şerh, C.I, s. 800.

⁶⁸⁷ Yargıtay 11. HD. 28.01.2005 tarih, E. 2004/3864, K. 2005/415 sayılı karar (www.kazanci.com).

kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri, yönetim kurulu, kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa yönetim kurulu üyelerinden her biri, iptal davası açabilir.

Yokluk ve butlan herkes tarafından her zaman ileri sürülebilir. Ancak iptal yalnızca belirli kişilerce ve üç ay gibi kısıtlı bir zaman dilimi içerisinde ileri sürülebilir. Bu nedenle butlan ile iptal arasında farklılık vardır. TTK m. 445 vd. maddeleri kural olarak iptal edilebilirliği öngörmektedir.⁶⁸⁸ Böylece kural, genel kurulun kanun ve esas sözleşmeye aykırı kâr dağıtım kararlarının (yahut kâr payını ihlal eder şekilde karar vermektan kaçınmasının) iptalinin mahkemedan talep edilmesidir. Butlanın ikincilliği ilkesi kâr dağıtım kararları açısından da geçerliliğini korur.⁶⁸⁹ Kanuna, esas sözleşmeye ya da dürüstlüğe aykırılık teşkil eden genel kurulun kâr dağıtımına ilişkin kararları, TTK m.445 hükmü uyarınca iptal edilebilir. Örneğin; genel kurulun birinci kâr payının ödenmesine karar verdikten sonra, bu kâr paylarının yapılacak sermaye artırımında kullanılacağına karar vermesi durumunda dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil eden bu kararın iptali istenebilir.⁶⁹⁰ Yine örneğin, genel kurulun kâr payı dağıtmama yönündeki kararı TTK 523. maddede gösterilen kıstaslar dikkate alındığında, şirketin sürekli ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülmesi gerekçelerine dayanmıyorsa, pay sahiplerinin kâr payı alma hakları haksız yere engellenmiş olur. Bu durumda, pay sahipleri, söz konusu genel kurul kararının iptalini isteyebilirler⁶⁹¹

⁶⁸⁸ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 61.

⁶⁸⁹ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 62.

⁶⁹⁰ BADAĞ, s. 275.

⁶⁹¹ Yargıtay 11. HD. 16.05.2003 tarih, E. 2002/13209, K. 2003/5053 sayılı kararı (www.lexpera.com); Yargıtay 11. HD. 16.04.2018 tarih, E. 2016/10141, K. 2018/2779 sayılı kararı (karararama.yargitay.gov.tr); “Dava, alınan bu kararın, ortakların müktesep haklarından olan kâr payı alma hakkının ihlali niteliğinde olduğu iddiasına dayanılarak genel kurul kararının iptali istemine ilişkindir. Mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesinde davalı şirketin 2007 yılında net karının 297.224,00 TL, 2008 yılında ise 468.250,00 TL olduğu, kısa vadeli borçlarının ise 40.859,00 TL olduğu, geçmiş yıllarda da kar payı dağıtılmadığı, sürekli yedek akçe biriktirildiği ve 2009 yılında yedek akçe değerinin 36.674.721,00 TL olduğu, yedek akçelerin en kritik dönemlerde bile kullanılmadığı ve şirketin istikrarlı bir şekilde kar elde ettiği belirlenmiştir (...) kar payının dağıtılmamasına ilişkin genel kurul kararının iyiniyetli olmadığının kabulü ile alınan kararın iptaline karar verilmesi gerekirken eksik incelemeye dayalı yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 11. HD. 25.02.2014 tarih, E. 2012/13234, K. 2014/3514 sayılı kararı (www.lexpera.com).

4.2.1.3. Haklı Nedenle Fesih Davası

TTK m.531 hükmü gereğince haklı sebeplerin varlığı halinde sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden payların sahipleri, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshine karar verilmesini isteyebilirler. Mahkeme, fesih yerine, davacı pay sahiplerine, paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerlerinin ödenip davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir.

Haklı sebepler kavramının içeriğinin ne olduğu konusu, madde gerekçesinde belirtildiği üzere yargı kararları ve doktrine bırakılmıştır.⁶⁹² Anılan hükmün kaynağı olan İsviçre doktrininde⁶⁹³ azınlık hakları ile pay sahiplerinin bireysel haklarının devamlı olarak ihlal edilmesi haklı sebeplerden biri olarak sayılmıştır. Keza dağıtılan kâr payının düzenli olarak azalması, kâr payının ağır şekilde zarara uğratılması ve hatta kâr payının haksız bir şekilde azaltılması halinde dahi haklı sebebin varlığı kabul edilmektedir.⁶⁹⁴

Ortaklığın finansal açıdan herhangi bir sıkıntısı yokken hiç yahut da sürekli ve uzun sürelerle kâr payı dağıtılmaması, kârın oldukça düzensiz dağıtılması, kârın sürekli olarak yedek akçeye aktarılması veya yüksek ücret yahut menfaatler şeklinde yöneticilere ödenerek pay sahibinin kâr yönünden tatmin edilmemesi, kârdan mahrum bırakılması hep ortaklık çoğunluk gücünün kötüye kullanılmasına ve tüm bunların da ortaklığın feshi için gereken haklı sebepleri oluşturmasına örnek teşkil etmektedir.⁶⁹⁵

Kâr dağıtım kararını almaya yetkili organ anonim ortaklık genel kuruludur ve bu yetki devredilemez niteliktedir (TTK m. 408/2-d). Genel kurulun kârın hiç dağıtılmamasına ya da kâfi derecede dağıtılmamasına yönelik aldığı karara karşı iptal davası açılabilir. Buna kararın iptal edilmesine yönelik bir karar verilmesi durumunda kârın dağıtılması için yeniden genel

⁶⁹² ÇELİK Aytekin: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi”, BATİDER, C.25, S.4, Aralık 2009, s. 567 vd.

⁶⁹³ Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1957.

⁶⁹⁴ İsviçre Federal Mahkemesinin BGE 105 II 114 sayılı 22.05.1979 sayılı kararı. (PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1957).

⁶⁹⁵ BADAĞ, s.281; AKER Halit: “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, BATİDER, C.32, S.1, Mart 2016, s. 114; NOMER ERTAN Fusun: “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -TTK m. 531 Üzerine Düşünceler”, İÜHFİM, C.73, S.1, 2015, s. 426-427; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku II, N. 1566c; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-2b; İLBASMIŞ HIZLISOY Özlem: Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, Ankara 2016, s. 84 vd.

kurulun toplanıp iptal kararı ışığında karın dağıtılmasına ilişkin karar alması gerekir.⁶⁹⁶ Ancak kâr dağıtımını ile ilgili yegâne yetkili olan genel kurulun bu yetkisini kötüye kullanması halinde, başka bir anlatımla iptal edilen karar neticesinde iptal nedenlerini gözetmeyerek kârın tekrar dağıtılmamasına ilişkin karar alması, sorun ve tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bu tartışmanın temel nedeni ise TTK m. 408/2-d hükmü ile TTK m. 531 hükmüdür.

Bir görüşe⁶⁹⁷ göre, genel kurulun TTK m. 408/2-d hükmü ışığında kâr dağıtımına yönelik karar alma yetkisinin devredilemez nitelikte olduğu, eğer kârın dağıtılmasına yönelik bir karar yoksa pay sahipleri ve kârdan yararlanabilecek olan kimselerin bir alacak hakkının da bulunmadığı ifade edilmektedir. Bu nedenle mahkemenin iptal davası sonucunda yalnızca iptal kararı alması gerektiği, kararın iptalinin yanında hiçbir şekilde dağıtılabılır kârı tespit edip kâr dağıtım kararı veremeyeceği belirtilmektedir.

Diğer bir görüşe⁶⁹⁸ göre ise, genel kurul kâr üzerinde dilediği gibi tasarruf etmemeli, tespit ettiği kârı keyfi şekilde dağıtmaktan kaçınmamalıdır. İşte bu nedenle, iptali istenen genel kurul kararının yanında pay sahipleri kârın kanun hükümleri içerisinde tespit edilmesi ve dağıtılmasını da talep ve dava edebilirler. Açılan bu davada mahkeme ilâmi genel kurul kararı yerine geçer.

Kanaatimize göre birinci görüşün kabulü daha doğru olacaktır. Ancak bu görüşün eleştirilen yönü olan iptal kararında devredilemez yetkisi bulunan genel kurulun keyfî olarak kârın hiç dağıtılmaması ya da yeterli miktarda dağıtılmaması kararını tekrar tekrar alabilmesi olasılığı ve pay sahiplerinin adeta bir “kısır döngü” içine sokularak emek ve zamanlarının boşa gitmesi halidir. İşte bu yönden TTK m.531 hükmünde düzenlenen haklı nedenle fesih davası bu soruna çözüm üretmektedir. Şöyle ki, pay sahibi genel kurulun kâr payı hakkını zedeleyen kararının iptali için mahkemeye başvurabilir ve mahkeme bu talebi haklı görerek kararın iptaline hükmedebilir. Bu durumda genel kurulun yeniden karar alması gerekmektedir. Alınan yeni karar da halen haklı bir neden olmaksızın pay sahibinin kâr payı hakkını zedeleyen bir kararsa, pay sahibi haklı nedenle fesih davası açarak mahkemeden ortaklığın haklı nedenle feshini talep edebilir. Haklı nedenle fesih davasında mahkemenin taleple bağlı olmaması şeklinde tezahür

⁶⁹⁶ DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1520; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 136; KAYAR, Hisse Senedi, s. 467.

⁶⁹⁷ Eski dönemde de bu yönde bkz. DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1520; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 136; KAYAR, Hisse Senedi, s. 467; TEKİL, AŞ-78, s. 426; İMREGÜN, Telif Çareleri, s. 134-135. Yeni dönemde bu yönde bkz. TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 914 vd.

⁶⁹⁸ MOROĞLU, Hükümsüzlük, s. 343; BİLGİN, s. 42; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 89.

eden geniş takdir yetkisi⁶⁹⁹ sayesinde artık mahkeme genel kurulun yerine geçerek dağıtılacak kârın tespitine ve kârın dağıtılmasına karar verebilir.

4.2.1.4. Alacağın Tespiti ve İfa Davası

Genel kurul kâr payı dağıtım kararı vermesine rağmen bu dağıtımın tarihini belirleme yetkisinin yönetim kuruluna devri mümkündür. Bu durumda yönetim kurulu bu yetkiyi pay sahibinin kâr payı hakkını sınırlandıracak biçimde kullanamaz. Böyle bir halde pay sahibi alacağının tespitini ve ifasını mahkemeden talep edebilir.⁷⁰⁰ Genel kurul kârın dağıtılmasına yönelik kararında dağıtım tarihini belirlemeyebilir. Bu durumda kâr payı genel kurulun kararı ile birlikte muaccel olacağından, alacak hakkı doğan pay sahibi kâr payının ifa edilmesini talep edebilir.

4.2.1.5. Sorumluluk Davası

Pay sahibinin kâr payı hakkının ihlalinde yönetim kurulunun sorumluluğu varsa bu durumda yönetim kurulu pay sahiplerinin uğradığı zararlardan sorumlu olacaktır.⁷⁰¹ Örneğin yönetim kurulu tarafından gerçeğe uygun hazırlanmayan finansal tablolar nedeniyle pay sahibinin olması gerekenden düşük kâr payı alması ya da hiç kâr payı alamaması hallerinde yönetim kurulu TTK m.514 hükmü ile kendisine yüklenen yükümlülüğünü hukuka aykırı olarak yerine getirmemiştir.⁷⁰² Bu nedenle meydana gelen zarardan da sorumlu olur. Bu konuya ileriki bölümde⁷⁰³ daha detaylı incelenecektir.

⁶⁹⁹ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. NOMER ERTAN Fusun: “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -TTK m. 531 Üzerine Düşünceler-“ İÜHFM, C. LXXIII, S. 1, 2015, s. 428 vd.; ATİLA Beste: Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi Davasındaki Fesih Dışı Çözüm Yolları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 13 vd.

⁷⁰⁰ BADAĞ, s. 280.

⁷⁰¹ HELVACI, s. 34 vd.; AKDAĞ GÜNEY Necla: Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010, s. 37.

⁷⁰² AKDAĞ GÜNEY Necla: Anonim Şirket Yönetim Kurulu, İstanbul 2016, s. 149.

⁷⁰³ Bkz. Üçüncü Bölüm 3.2.2.2.4.

4.2.2. Ortaklığın Menfaatine Aykırı Kâr Dağıtım Halleri ve Başvurabileceği Hukuki Yollar

4.2.2.1. Genel Olarak

Pay sahiplerine dağıtılan kâr payı belli sebeplerle hukuka aykırı olabilir. Bilançonun usulüne uygun düzenlenmemesi ya da kanunda aranan ya da esas sözleşmede öngörülen karar nisabına uyulmadan kabul edilen bilançodaki kâra dayanılarak kâr dağıtım yapılması⁷⁰⁴ bu sebeplere örnek teşkil eder. Bu şekilde yapılan kâr dağıtım ortaklığın menfaatine aykırıdır. Zira pay sahiplerine hak edilmeyen ya da hak edilenden daha fazla kâr dağıtım yapılması ile ortaklığın malvarlığında haksız bir azalma söz konusu olur. Gereğinden fazla kâr dağıtmak, üstelik sürekli hale gelirse, anonim ortaklığın finansal yapısının sarsılmasına ve finansman yükünü artırarak ortaklığın bu yük altında ezilmesine neden olur.⁷⁰⁵ İşte kanun koyucu genel anlamda “sebepsiz zenginleşme” teşkil eden bu hususun önüne geçmek adına özel bir düzenleme getirmiştir. TTK m.512 hükmünde düzenlenen bu özel düzenlemeye göre haksız ve kötü niyetle alınan kâr payının pay sahibince ortaklığa geri iade edilmesi gerekir.

4.2.2.2. Haksız ve Kötü Niyetle Alınan Kâr Payının Geri Verilmesi Yükümlülüğü

Haksız ve kötü niyetle kâr payı alan pay sahipleri aldıklarını geri vermekle yükümlüdürler. Bu husus TTK m. 512 hükmünde düzenlenmiştir. Bu hükme göre haksız yere ve kötü niyetle kâr payı veya hazırlık dönemi faizi alan pay sahipleri, bunları geri vermekle yükümlü olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin kazanç payları hakkında da aynı hüküm uygulanır. Geri alma hakkı, paranın alındığı tarihten itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Bu hükümde geri verme yükümlülüğü altında tutulan kişilerden yalnızca pay sahipleri ve yönetim kurulu üyelerinin bahsi geçse de esasında bu hüküm kârdan yararlanan tüm kişiler için geçerlidir. Başka bir deyişle genel kabul gören görüşe göre pay sahipleri ve yönetim kurulu

⁷⁰⁴ KARACAN/KARACAN, s. 248-249.

⁷⁰⁵ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 17-73.

üyelerinin yanı sıra, intifa senedi sahipleri, kurucular ve kâra katılan diğer kimseler de TTK m.512 hükmü kapsamında geri verme yükümlülüğü altındadırlar.⁷⁰⁶

TTK m.512 hükmünün uygulanabilmesi yani geri verme yükümlülüğünün ortaya çıkması için bazı şartların varlığı aranır. İlk olarak, kâr dağıtımının yapılmış olması gerekir. Kâr dağıtımının fiilen ya da hesaben yapılmış olması önem taşımaz. İkinci olarak kâr dağıtımının haksız olması gerekmektedir. Üçüncü şart kâr dağıtımını yapılan kimselerin kârın haksız alındığını bilmesi ya da en azından bilecek durumda yani kötü niyetli olmalarıdır.⁷⁰⁷ Doktrinde bir görüşe göre, bu üç şartın yanında kâr dağıtımını ile ilgili genel kurul kararının iptal edilmesi de şart olarak değerlendirilmelidir.⁷⁰⁸ Bu şartlar oluşmadan kârın iadesi yükümlülüğü doğmaz. Haksız yere ödenen kâr payının geri alınabilmesi için ortaklığın ödeme gücünü yitirmiş olması aranmaz. Ödemenin haksız ve kötü niyetle yapılmış olması aranır. Ortaklık, bu şartların varlığı sonucunda, ödenmesi gereken miktarı henüz ödememişse, borçlandığı ücretleri ödemekten kaçınılabilir ve gerektiği takdirde İİK m.72/1 hükmü uyarınca menfi tespit davası da açılabilir.⁷⁰⁹

Haksız ve kötü niyetle alınan kârın geri verilmesi yükümlülüğü TTK m.512 hükmünde belirtilmiş, buna bağlı olarak da haksız yere ancak “iyi niyetle alınmış” olan kâr payının pay sahiplerinden geri istenememesi kuralı ortaya çıkmıştır.⁷¹⁰ Zira pay sahibinin, yönetim kurulunun sunduğu verilerle usulüne uygun bir kâr dağıtım kararı alınmış ise, bu yönde genel kurulun kâr dağıtım kararının geçerli olduğuna güvenmesi son derece doğaldır. Ancak kâr dağıtım kararının aslında haksız olduğunu, ortaklığın bu kararının hukuka aykırı olduğunu bilen ya da en azından bilmesi gereken pay sahiplerinin haksız kâr payını geri verme yükümlülüğü ortaya çıkacaktır.⁷¹¹

Yönetim kurulu üyelerinin haksız ve kötü niyetle aldıkları kazanç paylarının ortaklığa iade edilmesi gerektiği TTK m.512 hükmünde açık şekilde ifade edilmiştir. Bu hükme göre, yönetim kurulu üyelerinin haksız ve kötü niyetle kazanç payından başka aldığı başka bir ödeme varsa, bunlar m.512 hükmü içinde değerlendirilmez. Ortaklık kazanç payı dışında kalan ikramiye,

⁷⁰⁶ PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1419; TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 242; Karşı görüş için bkz. TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 916.

⁷⁰⁷ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 918.

⁷⁰⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 918; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 515; Yargıtay 11. HD. 21.10.1993 tarihli, E.1993/5245, K.1993/6646 tarihli kararı (www.lexpera.com).

⁷⁰⁹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 516.

⁷¹⁰ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 218.

⁷¹¹ AYTAÇ, s. 49.

ücret, huzur hakkı gibi haksız ve kötü niyetle alınan ödemeleri TTK m.512 hükmüne dayanarak değil, Borçlar Kanunu kapsamında sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak isteyebilir.⁷¹²

Geri verilmesi gereken kâr ve kazanç paylarının hangi sürede istenebileceğine yönelik TTK m.512/2 hükmü düzenlenmiştir. Buna göre, geri alma hakkı, paranın alındığı tarihten itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Ortaklığın iflas etmesi durumunda, TTK m.513 hükmüne göre yönetim kurulu üyeleri ortaklık alacaklılarına karşı, iflasın açılmasından önceki son üç yıl içinde kazanç payı veya başka bir ad altında hizmetlerine karşılık olarak aldıkları ve fakat uygun ücreti aşan ve bilanço uygun bir ücret miktarına göre tedbirli bir tarzda düzenlenmiş olsaydı ödenmemesi gereken paraları geri vermekle yükümlüdürler. Bu hükmün uygulanabilmesi için hakime somut olayda halin bütün gereklerini ele alarak bir karara varması için takdir yetkisi verilmiştir. (TTK m.513/3)

4.2.2.2.1. Geri Verilmesi Yükümlülüğünün Doğması İçin Gereken Şartlar

4.2.2.2.1.1. Kâr ve Kazanç Paylarının Dağıtımını Yapılmış Olmalıdır

Anonim ortaklıklarda kâr payı dağıtımını yapılabilmesinin öncelikli koşulu, usulüne ve hukuka uygun bir şekilde kâr dağıtım kararının alınmasıdır. Kâr dağıtım kararını da TTK m.408/2-d hükmüne göre genel kurul alır. Genel kurulun kâr dağıtım kararını alabilmesi için ortaklığın yıllık bilançoya göre kâr elde etmiş olması, o dönem kâr etmemişse en azından ortaklık nezdinde dağıtımını yapılabilecek değerlerin bulunması gerekir. Bu değerler ise geçmiş yıllardan aktarılan kâr ve kâr dağıtımını amacına tahsis edilmiş ya da herhangi bir amaca tahsis edilmeyen yedek akçelerden ibarettir.⁷¹³

Dağıtım kararı alınan kârın muaccel hale gelmesi ile birlikte, kâr payı alacaklısı artık alacağını talep edebilir. Kâr payının ya da kazanç payının dağıtılmış sayılması için muaccel olmaları gerekli fakat yeterli değildir. Kâr ya da kazanç payının ilgili kişinin hesabına geçirilmesi gerekir.⁷¹⁴ Buradaki hesaptan kasıt, ortaklığın kendi bünyesinde kârdan pay alan veya kazanç

⁷¹² ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 517.

⁷¹³ TEKİL, AŞ-98, s. 283.

⁷¹⁴ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 918.

payı alan için ortaklık defterine bir bölüm açılarak oraya alacak olarak kaydettiği hesap değil, yararlanacak kişinin aktif şekilde kullandığı bir banka hesabıdır.⁷¹⁵

Kâr payı kural olarak nakit şekilde ödenir.⁷¹⁶ Ancak kâr paylarının dağıtımı hisse senedi ve kupon çıkarılmış ise buna bağlı olarak da gerçekleşebilir.⁷¹⁷ Kâr payı dağıtımı bedelsiz hisse senedi olarak da yapılabilir. Her ne şekilde olursa olsun, kâr payının geri verilmesi yükümlülüğünün doğması için kâr ya da kazanç paylarının dağıtımının fiilen ya da hesaben yapılmış olması gerekmektedir.

4.2.2.2.1.2. Kâr ve Kazanç Paylarının Dağıtımı Haksız Olmalıdır

Haksız kâr kavramı TTK m.508 hükmüne ve usullere uyulmadan düzenlenen bilançoya göre tahakkuk etmiş kâr şeklinde tanımlanabilir.⁷¹⁸ Kâr, bilançonun hazırlanmasına yönelik kanundaki hükümlere uygun bir biçimde tahakkuk etmemiş ise ya da kanun veya esas sözleşmede kâr ve kazanç paylarının dağıtımına yönelik hükümlere aykırılık söz konusu ise haksız yere alınmış sayılacaktır.⁷¹⁹ Kârın ve dağıtılabilir kârın tespitinde kâr dağıtımı ile kâr payının dağıtım kararının alınmasında, yedek akçe ayrılmasında ve dağıtılacak kâr paylarının belirlenmesinde, kâr payının ödenmesi sürecinde kanunun ve ikincil düzenlemelerin hükümlerine, esas sözleşme hükümlerine, belirlenmiş bulunan kâr dağıtım politikalarına, dürüstlük kurallarına aykırı şekilde yapılan işlem ve karar ve uygulamalar halinde haksız kâr dağıtımı söz konusu olur.⁷²⁰

Hiç kâr etmeyen ya da ettiği düşük kârı yüksek gösteren anonim ortaklığın, buna dayanarak kâr payı dağıtması durumunda dağıtılan kâr haksız kâr payıdır ve geri verilmesi gerekir.⁷²¹ Yok hükmünde olan finansal tablolarda⁷²² belirtilen kâra; kabul edilmemiş olan finansal tablolara;

⁷¹⁵ KARACAN/KARACAN, s. 253.

⁷¹⁶ KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s. 127; KARYAĞDI, s. 57; KARACAN/KARACAN, s. 5.

⁷¹⁷ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 520.

⁷¹⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N.915 vd., s.551; KARYAĞDI, s.117; KARAYALÇIN, Muhasebe Hukuku, s.140; BİRSEL, Kar Kavramı, s.122; BİLGİN, s.93; ERİMEZ, s.173.

⁷¹⁹ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s.203.

⁷²⁰ KARACAN/KARACAN, s.256; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s.520 (dn.1324)

⁷²¹ KARACAN/KARACAN, s.248.

⁷²² TTK m.397/6 hükmüne göre denetime tabi olan anonim ortaklıkların, denetime tabi olduğu hâlde söz konusu denetimi yaptırmazsa finansal tabloları ve yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu düzenlenmemiş sayılacak, yani başka bir anlatımla yok hükmünde olacaktır.

kanunda aranan ya da esas sözleşmede öngörülen karar nisabına uyulmadan kabul edilen bilançodaki kâra dayanılarak yapılan kâr dağıtımlarında dağıtılan kâr haksız kârdır ve geri verilmesi gerekir.⁷²³

Haksız kâr teriminden, bilançoda belirtilen kâr miktarının gerçeğe aykırı olarak çeşitli yöntemlerle şişirilmesi de anlaşılır.⁷²⁴ Ortaklık yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve diğer personel, kazandıklarından çok daha fazla prim alma imkânına sahip olabilme ihtimali bulunduğundan, bilançodaki miktarın şişirilmesi ortaklık yöneticileri ve personelinin arzuladığı bir durumdur. Ancak gerçeği yansıtmayan bu bilançoya göre dağıtılan kâr, haksız yere dağıtılmış olacak ve geri verilmesi gerekecektir. Aksi ortaklık sermayesinin iadesi niteliği taşır.⁷²⁵

Yargıtay da haksız olarak alınan kâr payının TTK ve VUK hükümlerine aykırı olarak ve ilke, esas ve hükümlere uyulmadan hazırlanan bilançoya göre dağıtılan kâr olduğunu ifade etmektedir.⁷²⁶

TTK ve SPKn.'da kâr dağıtımını sırasında uyulması gerekli emredici kurallar mevcuttur. Örnek olarak, kanuni yedek akçeler ayrılmadıkça ve esas sözleşmede öngörülen yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payının belirlenemeyeceği emredici olarak TTK m.523/1 hükmünde düzenlenmiştir. Bu emredici hükümlere uyulmadan yapılan kâr dağıtımını haksızdır.⁷²⁷ Yine SPKn. m.19/2 hükmü de yukarıda belirtilen hüküm gibi emredicidir ve bu kurala uyulmazsa, haksız kâr meydana gelir.

Haksız kâr dağıtımını bilhassa; kanuni yedek akçenin dağıtılması; ortaklığın üzerinde tasarruf edilemeyen yedek akçeleri kâr payı olarak dağıtması; muhasebe oyunları ile oluşturulmuş, fiilen gerçekleşmemiş olan bir değer artışı üzerinden kâr payı dağıtılması şekillerinde karşımıza çıkmaktadır.⁷²⁸

⁷²³ KARACAN/KARACAN, s. 248-249.

⁷²⁴ BİLGİN, s. 22; ERİMEZ, s. 172.

⁷²⁵ BİLGİN, s. 22-23; ERİMEZ, s. 173.

⁷²⁶ CANÖZÜ, s. 146 (dn. 568)

⁷²⁷ KARACAN/KARACAN, s. 250; GÜRBÜZ USLUEL, s. 198.

⁷²⁸ ERİMEZ, s. 173; CANÖZÜ, s. 147.

4.2.2.2.1.3. Kâr ve Kazanç Payları Kötü Niyetle Alınmış Olmalıdır

Geri verme yükümlülüğünün doğabilmesi için gerekli olan diğer bir şart, kâr ve kazanç payının kötü niyetle alınmış olmasıdır. Kâr payını alan tarafın, aldığı kârın haksız olduğunu bilmesi ya da bilebilecek durumda olması kötü niyetin varlığına işaret eder.⁷²⁹ Kâr payının doğru belirlenmediğini, bilançoda yanlışlıkların bulunduğunu bilmek ya da en azından bilebilecek olmak kötü niyete örnek teşkil eder.⁷³⁰ Kötü niyetin varlığını ispat yükü konusunda doktrinde ağırlıklı görüş, kötü niyetin varlığını iddia eden ortaklığın bunu ispatlaması gerektiği yönündedir.⁷³¹ Zira TMK bağlamında, aksine bir hüküm bulunmadıkça, herkes iddiasını ispatla yükümlüdür (TMK m.6). Bu bir genel kuraldır. Bu genel kuralın aksinin kabulü, kanunda da buna yönelik bir hüküm bulunmadığından mümkün gözükmemektedir. Çünkü genel kuralın aksini kabul etmek, kâr payını alan kişinin aslında iyi niyetli olduğunu ispat etmesini istemek olacaktır ki, bu durumun zorluğu da aşikârdır.

TTK m.512 hükmünün uygulanabilmesi, daha açık ifadeyle dağıtılan kâr ve kazanç paylarının geri verilmesi yükümlülüğünün doğması için yukarıdaki şartların bir arada bulunması gerekir. Hükmün “haksız yere ve kötü niyetle” ifadesinden de bu husus açık şekilde anlaşılmaktadır. Bunun anlamı ise şudur ki, kâr ve kazanç payını alan bu dağıtımın haksız yere olduğunu bilmiyor, bilebilecek durumda da değil ise, yani iyi niyetli ise TTK m.512 anlamında kâr payının iadesi yükümlülüğü bulunmamaktadır.⁷³²

Hâkim pay sahibi ya da sahiplerinin bilançonun kanuna uygun olmadığını bilmelerine rağmen katıldıkları genel kurulda alınan kâr dağıtım kararının iyi niyetli olmadığı kabul edilir. Yine hakim pay sahibinin etkisinde bulunan pay sahipleri ile aile anonim ortaklıkları ve kapalı küçük anonim ortaklıklarda da haksız kâr dağıtım kararında iyi niyetin olmadığı kabul edilir.⁷³³ Ancak sıradan pay sahibinin kâr dağıtım kararında genel kurulda bulunması ve olumlu ya da olumsuz

⁷²⁹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.918.

⁷³⁰ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 14-35f.

⁷³¹ PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1419; KARACAN/KARACAN, s. 255; ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 204; ERİŞ, Anonim Şirketler, s. 796; CANÖZÜ, s. 148; GÜRBÜZ USLU, s. 199; AKBİLEK, s. 207. Karşı görüş için bkz. TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.918.

⁷³² Canözü, böyle bir durumda ancak sebepsiz zenginleşme hükümlerinin gündeme geleceğini, zira sebepsiz zenginleşmede, zenginleşen tarafın iyi niyetli olup olmamasının yalnızca geri vereceği miktar yönünden önem taşıdığını belirtmektedir. CANÖZÜ, s.149.

⁷³³ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 915a.

oy kullanması kötü niyetli olduğunun bir göstergesi sayılamaz.⁷³⁴ Pay sahiplerinin kötü niyetli olduğunun ispatının ayrıca yapılması gerekir.⁷³⁵ Bilançonun geçen seneden bir zarar içerdiği ve bu zarar kapatılmaksızın kâr dağıtım kararının alındığı bir durumda pay sahiplerinin iyi niyetli olmadıkları ifade edilebilir. Böyle bir durumda, pay sahipleri aldıkları geri vermekle mükelleftirler.⁷³⁶ Yine pay sahiplerinin ortaklık muhasebesini yönetmesi ya da bir şekilde bilanço hakkında bilgi sahibi olması ihtimalinde de kötü niyetin varlığı kabul edilmelidir.⁷³⁷

Genel kurulda alınan kâr dağıtım kararı aleyhine iptal davası açılabilir. Böyle bir dava sonucunda mahkeme genel kurul kararının iptaline karar vermiş olup da yönetim kurulu buna rağmen kâr payı ödemesi yapmış ise, bu ödemeyi kabul eden pay sahibinin de iyi niyetli olmadığı ortadadır.⁷³⁸

Geri verme yükümlülüğünün meydana gelmesi için, kötü niyetin haksız kâr payının anonim ortaklıktan tahsil olunduğunda mevcut olması gerekir. Pay sahibi genel kurulda kâr payı dağıtım kararı alınırken iyi niyetli iken, kâr payının dağıtım sırasında kendisine yapılan ödemenin haksız olduğunu bilir ya da bilebilecek durumda olursa geri verme yükümlülüğü doğacaktır. Ancak kâr payı ödenmiş, bu aşamadan sonra kâr payının haksız olduğu öğrenilmiş ya da fark edilir hale gelmiş ise, bu halde TTK m.512 anlamında geri verme yükümlülüğü doğmayacaktır.⁷³⁹ Bunun yanı sıra, geri verilmesi istenen haksız yere ve kötü niyetle alınan kâr payının, iade talebinin ileri sürüldüğü anda pay sahibinin malvarlığında bulunması da şart değildir.⁷⁴⁰

Hukuka uygun bir şekilde hesaplanan dağıtılabılır kârı, kanuni ve varsa esas sözleşmede belirtilen yedek akçelere ek olarak ortaklık bünyesinde TTK m.523 hükmünde öngörülen olağanüstü yedek akçe ayırmak suretiyle ek bir otofinansman kaynağı olarak kullanmadan, bütünüyle pay sahiplerine dağıtan bir anonim ortaklığın, bir süre sonra “borçlarını ödemekten aciz” ya da “borca batık” duruma düşmesi; pay sahiplerine, geçmişte iptali istenmemiş ve

⁷³⁴ CANÖZÜ, s. 149.

⁷³⁵ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 300-301.

⁷³⁶ CANÖZÜ, s. 149; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 526.

⁷³⁷ CANÖZÜ, s. 149; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 526.

⁷³⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU: Ortaklıklar Hukuku I, N. 919.

⁷³⁹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 527.

⁷⁴⁰ AKBİLEK, s. 207; CANÖZÜ, s. 149.

dolayısıyla geçerliliği tartışılmaz bir genel kurul kararıyla basiretsizce yapılan yüksek tutarlı kâr dağıtımlarını hukuka aykırı duruma getirmez.⁷⁴¹

Son olarak doktrindeki bir görüşe göre bir başka şart olarak, kâr ve kazanç payı dağıtımına ilişkin genel kurul kararının iptal edilmiş olması gerekir.⁷⁴² Kanaatimizce bu şart, geri verme yükümlülüğünün doğması için diğer şartlarla beraber meydana gelmesi gereken bir şart değildir. Zira bu görüşe göre genel kurul kararının iptali istemi reddedilmiş veya iptalinin istenmesi için hak düşürücü süre geçirilmiş ise ortaklık, iade talebinde bulunmamaktadır.⁷⁴³ Oysaki iptal davasındaki üç ay sürenin geçirilmiş olmasına rağmen, bundan ayrı olarak iade talebi için belirlenen beş yıllık zamanaşımı süresinde haksız yere ödenen kâr payının geri istenebileceği kabul edilmelidir. Ayrıca haksız yere ve kötü niyetle alınan kâr ve kazanç payının iadesi için açılacak davanın öncesinde kâr dağıtımına yönelik genel kurul kararının iptal ettirilmesi zorunluluğu da bulunmamaktadır.⁷⁴⁴ TTK m.512 hükmünün düzenlenmesinde yer alan ana fikirlerden birisi de anonim ortaklığın malvarlığını ve dolaylı olarak ortaklık alacaklılarını korumaktır. Bu hükmü genel kurul kararının iptali davası ile mündemiç yorumlamak, hükmü bir şekilde işlevsiz hale getirecektir.⁷⁴⁵

4.2.2.2.2. Geri Verme Yükümlülüğü Altında Bulunan Kişiler

Haksız yere ve kötü niyetle kâr payı veya hazırlık dönemi faizi alan pay sahiplerinin ve haksız yere ve kötü niyetle kazanç payı alan yönetim kurulu üyelerinin TTK m.512 hükmü kapsamında iade yükümlülüğünden bahsedilmiş, fakat bunların dışında kalan kârdan pay alan kişiler açısından iade yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı konusunda kanunda açık bir ifadeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte, her ne kadar ilgili hükümde kâra katılan diğer kişilerden bahsedilmese de iade yükümlülüğünün bu kişiler bakımından da doğacağı doktrinde yaygın olarak kabul edilmektedir.⁷⁴⁶ Kâra katılan imtiyazlı pay sahipleri, intifa senedi sahipleri, kâr-

⁷⁴¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 528.

⁷⁴² TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 918.

⁷⁴³ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 204; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.918.

⁷⁴⁴ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 301.

⁷⁴⁵ İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 301; BİLGİN, s. 97.

⁷⁴⁶ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 916; TEOMAN, İntifa Senetleri, s. 242; PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1419. Aksi görüşte olan Üçışık ve Çelik'e göre, TTK m.512 hükmü açık şekilde pay sahipleri ve yönetim kurulu üyelerini yükümlülük altında tutmuştur. Çünkü bu kişiler kârın tespiti ve dağıtım

zarar ortaklığı belgesi sahipleri, kâra katılma hakkı veren tahvil sahipleri ve ortaklık personeli haksız yere ve kötü niyetle aldıkları kâr paylarını geri vermekle mükelleftirler. Kâra katılan bu kimselere de kâr payının alındığı tarihten itibaren beş yıllık zamanaşımı süresi içerisinde iade davası açılmalıdır.⁷⁴⁷

4.2.2.2.3. Kâr ve Kazanç Payları İçin Geri Alma Davası ve Zamanaşımı

Haksız yere ve kötü niyetle alınan kâr ve kazanç payının geri ödenmesi için dava açılması gerekir. Haksız yere ve kötü niyetle kâr ve kazanç payı alan pay sahipleri ile yönetim kurulu üyeleri, aldıkları kâr payları ile beraber, bu parayı aldıkları tarihten geri ödemenin gerçekleştiği tarihe kadar işleyecek olan faizi de TCMB kısa vadeli kredilere uygulanan avans faiz oranından ödemek zorundadırlar.⁷⁴⁸

Geri alma davasında, kâr payının tümünün mü yoksa yalnızca haksız yere ödenen kısmının mı geri verileceği hususunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Kötü niyetin varlığı sebebiyle kâr payının tümünün geri verilmesi yükümlülüğünün mevcut olduğu düşünülebilir olsa da doktrinde hakkaniyetin de göz ardı edilmemesi gerektiği ve hakkaniyete uygun olarak yalnızca haksız olarak dağıtılan miktarın geri ödenmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁷⁴⁹

Haksız yere ve kötü niyetle alınan kâr payının iadesi için açılacak davada davacı, anonim ortaklık adına yönetim kuruludur.⁷⁵⁰ Yönetim kurulu üyelerinin tamamına karşı bu davanın açılması gerekiyorsa, bu durumda TMK m.427/4 hükmü uyarınca ortaklığa bir kayyım atanır ve ortaklığı kayyım temsil eder.⁷⁵¹ Dava açma yetkisi ortaklığın tasfiyesi aşamasında tasfiye memurlarında, iflas durumunda ise iflas yönetimindedir. Ortaklık alacaklılarının dava açma yetkisi bulunmamaktadır. Ancak iflas idaresi talep hakkını alacaklılara İİK m.245'e göre

yönünden etkili olan kimselerdir. Bunların haksız yere ve kötü niyetle her zaman kâr payı alma durumu varken, kârdan pay alacak diğer kimseler aynı hukuki durum ve statüde olmayabilir ve böylece her zaman haksız yere ve kötü niyetle kâr payı alma durumlarından bahsedilemez. Örneğin kârın tespitinde hiçbir rolü olmayan işçilerin kötü niyetle kâr payı alabileceklerini kabul etmek hakkaniyete aykırıdır. Bu nedenle geri verme yükümlülüğünün kapsamı ve bunun için aranacak koşullar her somut olaya göre ayrı ayrı incelenmeli ve buna göre bir karara varılmalıdır. ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 530.

⁷⁴⁷ CANÖZÜ, s. 154.

⁷⁴⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 920; ERİŞ, Anonim Şirketler, s. 796.

⁷⁴⁹ KARACAN/KARACAN, s. 253; GÜRBÜZ USLUUEL, s. 202.

⁷⁵⁰ AYTAC, s. 49.

⁷⁵¹ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 537.

devredebilir.⁷⁵² HAAO'lar bakımından, Sermaye Piyasası Kurulu da geri alma davasını açmaya yetkilidir (SPKn. m.92).

Geri alma davası, haksız yere ve kötü niyetle kâr payı alanlar ile kazanç payı ve hazırlık faizi alanlar; kâr payı kupon karşılığı alınmış ise kupon hamiline karşı açılır, yani davanın davalı tarafı bu sayılan kişilerdir.⁷⁵³

TTK m. 512 hükmü uyarınca açılacak geri alma davası, kanunda düzenlenmiş bir husustan doğduğu için mutlak ticari davadır ve anonim ortaklığın merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesi görevli ve yetkilidir. İhtisas mahkemesi olarak ticaret mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde, davaya bakmakla görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi olur. Davada basit muhakeme usulü uygulanır.⁷⁵⁴

Haksız yere ve kötü niyetle ödenen kâr payını TTK m.512 hükmü kapsamında geri alma hakkı, aynı maddenin ikinci fıkrasına göre beş yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Zamanaşımının işlemeye başladığı tarih, haksız yere ve kötü niyetle kârın ödendiği, daha açık bir ifadeyle kâr payının alındığı tarihtir.

Zamanaşımı konusuna ilişkin tartışmalı hususlardan birisi, doktrinde haksız yere ve kötü niyetle alınan kâr payının geri verilmesi yükümlülüğünün doğması için bir şart olarak genel kurulun kâr payı dağıtımına yönelik aldığı kararın iptalinin gerektiği görüşünde olanlarca öne sürülen zamanaşımı süresinin üç aylık süreye tâbi olacağı görüşüdür. Zira genel kurul kararının iptal edilmesi gerekliliğini savunanlara göre, iptal için öngörülen üç aylık hak düşürücü sürenin geçmesiyle birlikte, geri alma davası da açılmayacaktır.⁷⁵⁵ Ancak bizim de katıldığımız karşı görüşe göre, iptal davası açılması için öngörülen süreyle TTK m.512/2 hükmünde öngörülen süre birbirlerinden bağımsızdır ve ayrı değerlendirilmelidir. Bu nedenle geri alma davası için kanunda açıkça öngörülen beş yıllık zamanaşımı süresi uygulanmalı ve haksız yere ve kötü niyetle alınan kâr payında, kâr payının alındığı tarihten itibaren geri alma davası beş yıl içerisinde açılmalıdır.⁷⁵⁶

⁷⁵² ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 219; DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1581.

⁷⁵³ AYTAÇ, s. 49; GÜRBÜZ USLUEL, s. 202; ARSLANLI, Anonim Şirketler, C.II-III, s. 219; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 538.

⁷⁵⁴ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 538.

⁷⁵⁵ ARSLANLI, Umumi Hükümler, C.1 s. 220; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.922.

⁷⁵⁶ KARACAN/KARACAN, s. 253; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 301; CANÖZÜ, s. 158; BİLGİN, s. 97; GÜRBÜZ USLUEL, s. 203.

Zamanaşımı süresi tüm geri verme yükümlüleri için aynı anda başlamayabilir, bu yüzden başlangıç süresi her bir yükümlü için ayrı ayrı saptanmalıdır.⁷⁵⁷ Bu saptama her bir kâr payının kim tarafından ve hangi tarihte tahsil olduğunun ayrı ayrı belirlenmesi suretiyle ortaya konur. Haksız yere kâr payı alanların iade yükümlülüğü müteselsil borçlu sıfatına neden olmadığından, zamanaşımı süresinin yükümlülerden birisi için kesilmiş olması (TBK m. 154 ve m. 155) diğerleri hakkında da kesilme sonucunu doğurmaz.

Haksız yere ödenen kâr payı, çek keşide edilmesi ve teslim edilmesi yoluyla ödenmişse, zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi, çekin muhatap bankaya ibraz edilip paraya çevrildiği tarihtir.⁷⁵⁸

4.2.2.2.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Haksız ve Kötü Niyetle Kâr Payı Dağıtımından Doğan Sorumluluğu

4.2.2.2.4.1. Genel Anlamda Yönetim Kurulu Üyelerinin Kâr Payı Dağıtımından Doğan Sorumluluğu

Anonim ortaklıklarda kâr payı dağıtımının hukuka aykırı olarak yapılması veya hiç yapılmaması bilhassa yönetim kurulunun (üyelerinin) sorumluluğunu doğurur. Bu sorumluluğun nedeni ise yönetim kurulunun TTK m.375/1-c hükmünde yer alan devredilemez görevlerinden kaynaklıdır. Buna göre yönetim kurulu ortaklığın mali ve finansal durumuna ilişkin en yetkin bilgiye sahip organ olması dolayısıyla her ne kadar ortaklık yıllık kâr üzerinde tasarrufta bulunmak ve kâr ve kazanç paylarını belirlemek genel kurulun devredilemez yetkileri arasında olsa da, genel kurulun karar almasını sağlayacak belgeleri hazırlayan ve teklifi yapan organ yönetim kuruludur. Genel anlamda yönetim kurulunun kâr dağıtımında sorumlu olmasının temeli de buraya dayanır.⁷⁵⁹

⁷⁵⁷ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 536.

⁷⁵⁸ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 536

⁷⁵⁹ GÜRBÜZ USLU, s. 267.

Yönetim kurulunun kâr dağıtımına ilişkin hukuki sorumluluğu TTK m. 549 ve TTK m. 561 arasındaki hükümlere tâbidir. Ayrıca TTK m. 513 hükmü de sorumluluk doğuran başka bir düzenlemedir.

Kâr dağıtımında yönetim kurulunun sorumluluğunu doğurabilecek görev ve yetkilerinden ilki ortaklığın finansal tablolarının ve yıllık faaliyet raporlarının hazırlanmasıdır.⁷⁶⁰ Zira kâr hesaplamasında ilk basamak yıllık bilançonun hazırlanmasıdır ki yıllık kâr da bu bilançoya göre belirlenir. Finansal tablolardan olan bilançonun hazırlanması yönetim kurulunun yetkilerindedir (TTK m. 514). Bununla birlikte yönetim kurulu finansal tablolarını TTK m. 515’de öngörülen dürüst resim ilkesine uygun bir şekilde hazırlamak zorundadır. Bunun aksi bir durum, pay sahiplerine dağıtılacak kârın gerçeği yansıtmamasına, pay sahibi ve kârdan yararlanabilecek diğer kişilerin kâr üzerindeki haklarının ihlaline neden olur ki yönetim kurulunun (üyelerinin) sorumluluğu gündeme gelir.⁷⁶¹ Yönetim kurulu TTK m. 516 hükmü uyarınca yıllık faaliyet raporlarını da hazırlarlar. Yıllık faaliyet raporunun finansal durum bölümünde anonim ortaklığın kâr dağıtımını ile ilgili öngörülen plan ve faaliyetlerine ilişkin bilgiler ve kâr dağıtımını yapılmayacaksa bunun nedeni ile dağıtılmayan kârın ne şekilde kullanılacağıyla alakalı önerinin sunulması gerekmektedir.⁷⁶² Böylece yıllık faaliyet raporunda bulunan kâra ilişkin bilgiler gerçeği yansıtmaz ya da yönetim kurulu üyeleri mevcut kârı kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmak üzere pay sahiplerini yanıltacak beyanlarda bulunursa, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gündeme gelir.⁷⁶³

Kâr payının dağıtım tarihinin belirlenmesi yönünden de yönetim kurulunun sorumluluğu gündeme gelebilir. Şöyle ki, kârın dağıtılmasına yönelik kararı alma yetkisi devredilemez şekilde genel kuruldadır. Ancak genel kurulun bu dağıtım kararında dağıtım gününü belirleme yetkisini yönetim kuruluna bırakabilmesi mümkündür.⁷⁶⁴ Yönetim kurulu bu tarihi belirlemezse, kâr payının hesap döneminin son gününde muaccel olacağı kabul edilir. Fakat dağıtım tarihi yönünden yetkili kılınmış yönetim kurulu, kâr dağıtımına ilişkin tarihi pay

⁷⁶⁰ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 12.47; KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, AŞ, C.I, s. 547; AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 149-150.

⁷⁶¹ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 150; ATAN Turhan: Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mes’uliyeti, Ankara 1967, s. 103; MİMAROĞLU Sait Kemal: Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mes’uliyeti, Ankara 1967, s. 57.

⁷⁶² GÜRBÜZ USLUEL, s. 269.

⁷⁶³ MİMAROĞLU, s. 97.

⁷⁶⁴ DOMANIÇ, TTK Şerhi, C.II, s. 1535; İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku, s. 396; BİRSEL, Kar Payı, s. 16; AYTAÇ, s. 44; KIZILO/ EYÜPGİLLER, s. 918; KAYAR, Hisse Senedi, s. 470; BOZGEYİK, s.144.

sahiplerinin hakkını zedeler şekilde haklı bir gerekçe olmadan, dağıtılabilecek günden çok sonraki tarihlere bırakması durumunda sorumlu olacaktır.⁷⁶⁵

Kâr payı avansı işlemlerinde de yönetim kurulunun KPADHT’de düzenlenen yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi durumunda, yönetim kurulu üyelerinin TTK hükümlerine tâbi olarak sorumlulukları doğar.⁷⁶⁶

Kâr payını dolaylı olarak etkileyen hususlarda da yine yönetim kurulu sorumlu olacaktır. Örneğin, yönetim kurulu üyesinin TTK m. 369’deki özen ve bağlılık hükümlerine aykırı davranışı, genel kurulun TTK m. 410 hükmü gereğince yönetim kurulu tarafından toplantıya çağırılması gerekirken çağırılmaması gibi düzenlemeler kârla bağlantılı hallerdir.

4.2.2.2.4.2. Haksız ve Kötü Niyetle Kâr Payı Dağıtımından Doğan Sorumluluğu

Haksız kâr ve kazanç payının dağıtımını yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu doğurabilir. Haksız yere dağıtılan kâr payı, pay sahipleri ve kârdan yararlanan diğer kişiler için; haksız yere dağıtılan kazanç payları da yönetim kurulu üyeleri için geri ödeme yükümlülüğü getirmektedir. Bunun yanı sıra, yönetim kurulu üyeleri ayrıca TTK m.553 hükmü uyarınca sorumlu olacaktır⁷⁶⁷. TTK m.553 hükmüne göre kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar. Haksız yere kâr ve kazanç payı dağıtımını da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Haksız yere kâr ve kazanç payı dağıtımında yönetim kurulu üyeleri kanun ve esas sözleşmeden doğan sorumluluklarını kusurlarıyla ihmal etmekte ve bu nedenle ortaya çıkacak zarardan da

⁷⁶⁵ GÜRBÜZ USLUEL, s. 271.

⁷⁶⁶ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 181.

⁷⁶⁷ İMREGÜN Oğuz: “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, 2. Baskı, İstanbul 2001, s. 263; CANÖZÜ, s. 154.

sorumlu tutulmaktadır.⁷⁶⁸ Örneğin bilanço gerçeği yansıtmıyorsa, kârın dağıtılmamasına karar verilmiş olsa dahi, yönetim kurulu üyeleri sorumlu olacaklardır.⁷⁶⁹

Yönetim kurulu üyelerinin TTK m. 553 hükmünden doğan sorumluluğu, hukuki sorumluluk kapsamı içinde yer alır ve tazminat sorumluluğudur.⁷⁷⁰ Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun şartları ise zarar, kanuna ve esas sözleşmeye aykırılık, illiyet bağı ve kusurdur.

Söz konusu sorumluluğun nedeni, kanun ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüğün kusurlu olarak ihlal edilmiş olması nedeniyle ortaklığın kâr dağıtmış olmasıdır.⁷⁷¹ Örneğin, esasen ortaklık kâr elde etmemişken kâr gösterilmiş ise veya kâr dağıtımı yapılmışsa ya da kâr payına mahsuben pay sahiplerine önceden avans verilmiş ise, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gündeme gelir. Bilançonun yanlış düzenlenmesi, yanlış değerlendirmeler yapılmış olması, yedek akçelerin usullerine göre ayrılmaması, genel kurulun kâr dağıtım kararı bulunmaksızın kâr dağıtılması ilgilileri zarara uğratma örnekleridir.⁷⁷²

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu zarara bağlı olduğundan ve pay sahibine haksız yere ödenen kâr payının geri alınabilmesi ile zararın da giderilmesi söz konusu olduğundan, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğmayacağı ifade edilmektedir.⁷⁷³ Pay sahibinin iyi niyetli olması olasılığında, haksız kâr payının geri alınması da mümkün olmayacağından, zarar ve dolayısıyla sorumluluk da mevcudiyetine devam edecektir.⁷⁷⁴

TTK m. 553 hükmünde “verdikleri zarar” ibaresinden, ortaklığın, pay sahiplerinin ve alacaklıların doğrudan uğradıkları zarar anlaşılmaktadır.⁷⁷⁵ Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve esas sözleşmeye aykırı davranışları sebebiyle doğrudan zarar gören kimse çoğunlukla ortaklığın bizzat kendisidir. Ortaklığın bu doğrudan zararı çoğunlukla pay sahipleri ve alacaklıların dolayısıyla zararına neden olur. Ortaklık uğradığı doğrudan zararı talep

⁷⁶⁸ BOZKURT Tamer: Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu: Üyelerin Özellikle Doğrudan Doğruya Verdikleri Zararlardan Doğan Sorumlulukları ve Yargı Uygulaması, TBB Dergisi, S.83, 2009, s. 160; GÜRBÜZ USLU, s. 271.

⁷⁶⁹ Yargıtay 11. HD. 10.11.1992 tarih ve E.8501, K.10521 sayılı kararı. (TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.903).

⁷⁷⁰ CANÖZÜ, s. 154.

⁷⁷¹ KARACAN/KARACAN, s. 256.

⁷⁷² ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 531.

⁷⁷³ HELVACI, s. 55; MİMAROĞLU, s. 58; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 916 vd.; BOZKURT, s. 160; İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku, s. 389. Aksi görüş için bkz. GÜRBÜZ USLU, s. 272.

⁷⁷⁴ HELVACI, s. 55; BOZKURT, s. 160.

⁷⁷⁵ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 16-86.

edebileceği gibi pay sahipleri ve alacaklılar da uğradıkları dolayısıyla zarar için TTK m. 555 ve 556 hükümleri uyarınca dava açma hakkına sahiptirler.⁷⁷⁶

Ortaklığın uğradığı zarar için TTK'nın 553. maddesi uyarınca ortaklık ve pay sahipleri dava açabilir ancak ortaklık alacaklıları TTK m.555 hükmü uyarınca dolaylı zararlarını talep imkânları bulunmadığından, ilgili davayı açamazlar.⁷⁷⁷ Bunun temel nedeni ortaklığın iflası söz konusu olmadığı müddetçe, ortaklığın malvarlığının tüm alacaklıların alacaklarını karşılamaya yettiği düşüncesidir. Bu nedenle, yalnızca ortaklığın iflas etmesi durumunda ortaklık alacaklıları yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açabilirler. Ancak alacaklılar bu dava hakkına doğrudan sahip değildirler. TTK m.556 hükmü uyarınca pay sahiplerinin ve ortaklık alacaklılarının taleplerini öncelikle iflas idaresi ileri sürer. İflas idaresi bu davayı açmaz ise artık ortaklık alacaklıları ilgili davayı açabileceklerdir.⁷⁷⁸ Pay sahipleri kendi malvarlığını etkileyen doğrudan zarar (örneğin, belli kişilere haksız yere kâr payı dağıtılarak pay sahibinin kâr payı hakkının zedelenmesi ya da payıyla orantılı kâr payı ödenmemesi) nedeniyle yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilir ve tazminatı bizzat kendisine isteyebilirken, dolaylı zarar ortaklığın uğradığı zarardır ve bu nedenle sorumluluk davası ortaklık adına açılacaktır. Ayrıca dolaylı zararda, pay sahiplerince talep edilen ortaklığın uğradığı zararın tazminatının da yalnızca ortaklığa ödenmesi gerekir.⁷⁷⁹

TTK m.553'e dayanan yönetim kurulu üyelerinin tazmin sorumluluğunun doğması kusurun varlığına bağlıdır. Anonim ortaklığın salt zarar görmesi bu sorumluluğun doğması için yeterli değildir. Zira yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu kusura dayanan bir sorumluluktur.⁷⁸⁰ Kanunun 553. maddesinin gerekçesine göre hafif ihmal dahi kusurun varlığı açısından yeterlidir.⁷⁸¹

Yönetim kurulu üyesinin kusurunun ispatı bakımından, ispat yükünün kimde olduğu doktrinde tartışmalıdır. eTTK m. 338 hükmünde yönetim kurulu üyeleri hakkında kusur karinesini kabul etmekteydi. Sorumluluktan kurtulmak isteyen davalının kusursuzluğunu ispat etmesi gerektiği düzenlemekteydi. 6102 sayılı TTK'nın son halinde sorumluluk davalarında kusur unsuruna

⁷⁷⁶ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 295.

⁷⁷⁷ GÜRBÜZ USLUEL, s. 282.

⁷⁷⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 605; AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 347; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 16-121; GÜRBÜZ USLUEL, s. 282.

⁷⁷⁹ BADAĞ, s. 283; AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 340.

⁷⁸⁰ MİMAROĞLU, s. 27; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 16-76; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 244.

⁷⁸¹ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 312.

ilişkin ispat yükünün hangi tarafa ait olduğuna ilişkin bir düzenleme bulunmadığından yazarlar farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bir görüşe göre⁷⁸², yönetim kurulu üyesinin kusurlu olduğu iddia ediliyorsa, bunu iddia sahibi davacı kanıtlamakla yükümlüdür. Bununla beraber bir diğer görüşe göre ise⁷⁸³, anonim ortaklıklar hukukuna özgü sorumluluğun hukuki dayanağı ya sözleşme ya da haksız fiil olduğundan, ispat yükü de bunlara göre şekillenir. Kusur konusunda ispat yükü, yönetim kurulu üyeleriyle ortaklık arasındaki sözleşme ilişkisinin varlığından hareketle yönetim kurulu üyelerinin üstündedir. Başka bir deyişle yönetim kurulu üyelerinin TBK m. 112 hükmü uyarınca kusurlu olmadıklarını ispatlamaları gerekir. Ancak pay sahipleri ile alacaklıların doğrudan uğradıkları zararları sebebiyle açtıkları davalar haksız fiil kökenli olduğundan bu davalarda kusurun ispatına ilişkin yük davacılar üzerindedir.

TTK m.553/2 hükmüne göre, kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak, başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâli hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar. Yönetim kurulu üyelerinin yetki devri yaparken gerekli özeni göstermemeleri sonucunda ise kusurlu oldukları kabul edilerek sorumlulukları gündeme gelir. Makul derecede gerekli özenin ne olduğu konusunda ise TTK m. 369 hükmü bir ölçüt getirmiştir. Buna göre yönetim kurulu üyeleri görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve ortaklığın menfaatlerini dürüstlük kuralları ışığında gözetmek yükümlülüğü altındadır. İşte ilgili maddenin gerekçesinde TTK m. 553/3'e bir atıf söz konusudur. Yönetim kurulu üyeleri kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamayacak, bu sorumlu olmama durumu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınamayacaktır. Bu nedenle, kendisinden beklenen özeni (tedbirli yönetici ölçüsüne göre) ortaklık işlerinde yerine getirmiş olan üyeye kusur atfedilemez.⁷⁸⁴

eTTK m. 341 hükmünde sorumluluk davası açılabilmesi için genel kurulun dava açılmasına yönelik bir karar alması gerekirdi⁷⁸⁵. 6102 sayılı TTK m.555 vd. hükümlerinde ise sorumluluk davası açılmasına genel kurulun karar vereceğine dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

⁷⁸² TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 16-76; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 590; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s.533 vd.

⁷⁸³ PULAŞLI, Şerh, C.II, s. 1419; KENDİGELEN, Yenilikler ve İlk Tespitler, s. 460.

⁷⁸⁴ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 16-80; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 590; AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 313-314.

⁷⁸⁵ ALTAY S. Anlam: Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri, İstanbul 2001, s. 263; AKDAĞ GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s. 129.

Bu hususta açık düzenleme bulunmaması doktrinde genel kurulun kararının varlığına yönelik tartışmalara neden olmuştur. Bazı yazarlar⁷⁸⁶, TTK m. 479/3-c hükmünün bu kararın varlığının zorunluluğuna ilişkin dolaylı bir yol gösterici nitelik taşıdığını ifade etmektedir. Buna göre kanun koyucu ilgili hükümde pay sahiplerinin imtiyazlı oylarının genel kurulda alınan ibra ve sorumluluk davası açılması durumunda geçerli olamayacağını düzenleyerek genel kurul kararının varlığına bir gönderme yapmaktadır. Bu nedenle sorumluluk davasının açılması için de genel kurulun buna yönelik karar alması gerekir. Ancak diğer bazı yazarlar⁷⁸⁷ ise genel kurul kararının bir dava şartı olması nedeniyle, bu hususun açık bir şekilde düzenlenmesi gerektiği, kanun koyucunun anılan bu hükümle sorumluluk davasında genel kurul kararının zorunluluğu sonucunu istemediği, TTK m. 479/3-c hükmünün genel kurul kararını dava şartı sayan eTTK m. 341 'in kaldırılmasıyla oluşan boşluğu dolduramayacağı ifade etmektedir.

Ortaklık adına dava açma yetkisi TTK m.365 uyarınca kural olarak yönetim kuruluna aittir. Ancak ilgili davada davalı sıfatına sahip olan yönetim kurulu üyelerinin aynı zamanda davacı olamayacakları sabit olduğundan doktrinde davanın açılması için bir kayyım atanması gerektiği ifade edilmektedir.⁷⁸⁸ Denetçilerin ortaklık adına dava açma hakları bulunmamaktadır.⁷⁸⁹

TTK m.553 hükmü uyarınca sorumluluk davasında davalı sıfatı geniş perspektifte ele alınmıştır. Gerçekten de bu hüküm uyarınca davalı sıfatına kurucular, yöneticiler, yönetim kurulu üyeleri ve tasfiye memurları haiz olabilirler. Ancak bizi ilgilendiren husus kâr dağıtımı ve pay sahibinin kâr payı hakkı olduğundan, bu kapsamda açılacak davada davalı sıfatı yönetim kurulu üyelerinde olacaktır.⁷⁹⁰

Haksız kâr dağıtımından eğer birden çok üye sorumlu bulunuyorsa, meydana gelen zararda üyelerden birden fazla kişinin sorumluluğu varsa bu durumda teselsül hükmü uygulanır. TTK m.557'ye göre "birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları hâlinde, bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde,

⁷⁸⁶ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 532; ALTAY, s. 236.

⁷⁸⁷ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 332; TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N.601.

⁷⁸⁸ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 535. Akdağ Güney, buradaki kayyım türünün TTK m.427/4 hükmünde bahsi geçen kayyumdan farklı olduğu, bu nedenle yönetim boşluğunun bulunmadığı bu somut durumda, bir yönetim kayyumunun atanmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Bunun yerine İsviçre öğretisinde ilgili soruna getirilen çözümün Türk hukukunda da uygulanabileceğini, buna göre, genel kurul tarafından dava açmak üzere bir vekil tayin edilebileceğini ya da ortaklık pay sahibinin mahkemeden bir vekil tayin edilmesini isteyebileceğini ifade etmektedir. (AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 332-333)

⁷⁸⁹ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 332; Yargıtay 11. HD. 17.12.2014 tarih, E. 2014/13691, K. 2014/19924 sayılı kararı (www.kazanci.com).

⁷⁹⁰ GÜRBÜZ USLUEL, s. 282.

bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur.” denilmek suretiyle açık şekilde hükme bağlanmıştır. eTTK’da yer alan mutlak teselsül kuralı ilgili hükmün düzenlenmesiyle terk edilmiş ve bunun yerine “farklılaştırılmış teselsül” olarak ifade edilen ilke getirilmiştir.⁷⁹¹

Farklılaştırılmış teselsül ilkesi, yönetim kurulunda bulunan her üyenin kusurlu davranışı ile birlikte verdikleri zararın meydana gelmesindeki katkısı oranında sorumlu tutulmasını ifade etmektedir. Bu ilke prensibince müteselsil sorumlular zararın kendilerine isnat edilebilen kısmında sorumlu olacaktır.⁷⁹² Başka bir anlatımla sorumluluğuna gidilen üye, tek başına o zarardan sorumlu olsaydı ödemek zorunda olacağı miktardan fazla bir miktar için müteselsil sorumlu olmayacaktır. Alacaklılar, müteselsil sorumlulara ancak o kişinin sorumluluğunun üst sınırına kadar başvurabilirler.⁷⁹³

Yönetim kurulu üyesinin sorumluluğu için açılacak davada, davacı zararın tümü için davayı açarak, hâkimden TTK m. 557/2 hükmü uyarınca hangi davalının ne miktarda sorumlu olduğunun tespit edilmesini isteyebilir.⁷⁹⁴ Farklılaştırılmış teselsül ilkesi sorumluluk davalarında davalıların bireysel indirim sebeplerini ileri sürmelerine imkân vermektedir. Bu ilke uyarınca sorumluluk davasında hâkimin her sorumlu hakkında ayrı ayrı inceleme yaparak her birinin bireysel sorumluluk tavanını ayrı ayrı tespit etmesi gerekmektedir.⁷⁹⁵

Farklılaştırılmış teselsül ilkesini ortaya koyan TTK m. 557/1 hükmüne göre sorumlulardan her biri, kusurun ve durumun gereklerine göre zarar kendisine şahsen yükletilebildiği ölçüde dava konusu zarardan sorumludur. Zarar gören, dava açtığı takdirde, hâkim diğer sorumluluk hallerinde olduğu gibi davalının ortaklık içerisindeki görevini ihlâl edip etmediğini, kusurlu olup olmadığını ve zarar ile görevin kusurlu bir şekilde ihlâli arasında nedensellik bağı olup olmadığını tespit edecektir. Sorumluluk şartlarının hepsinin mevcut olduğu tespit edildikten sonra davalının kusur miktarı, ortaklık içerisindeki konumu, yetki sınırları gibi konular ışığında bu şahsın dava konusu zararın ne kadarına sebep olduğu tespit edilerek davacı ortaklık, alacaklı

⁷⁹¹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 591a; KENDİGELEN, Yenilikler ve İlk Tespitler, s. 464.

⁷⁹² TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 591a.

⁷⁹³ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 16-130; GÖKTÜRK Kürşat/CAN Mehmet Çelebi: “Farklılaştırılmış Teselsülün-Özellikle-Dış İlişki Bakımından Anlamı ve Bankacılık Kanununun Şahsi İflas Sorumluluğu İle Karşılaştırılması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, s. 259.

⁷⁹⁴ YÖRDEM Yılmaz: Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi, Ankara 2018, s. 100.

⁷⁹⁵ ÇAMURCU Emin: Anonim Ortaklıklarda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Belirlenmesi, İstanbul 2015, s. 121.

ya da pay sahibine karşı sorumlu olunan miktar belirlenecektir.⁷⁹⁶ Bu şekilde yapılan tespitler sonucunda aynı zarardan sorumlu birden fazla kişi tespit edilirse, TTK m. 557/1 hükmü uyarınca bu sorumlular hak sahiplerine karşı müteselsilen sorumlu olacaklardır. Ancak her sorumlunun bireysel olarak ileri sürebileceği indirim sebepleri farklılaşabileceğinden, her sorumlunun müteselsilen sorumlu olduğu miktar birbirinden farklı olabilecektir.⁷⁹⁷

Yönetim kurulunun tek kişiden oluştuğu durumlarda farklılaştırılmış teselsül, yönetim kurulu üyesi ile birlikte ortaklığın diğer yöneticilerinden bazılarının da sorumlu olması halinde uygulanabilir. Başka bir anlatımla, zarar doğuran fiili yönetim kurulu üyesi ile birlikte genel müdürün, muhasebe müdürünün veya başka bir ortaklık çalışanın birlikte gerçekleştirmiş olmaları ihtimalinde, TTK m. 557 hükmü uyarınca sorumlulardan her biri zararın meydana gelmesindeki katkıları oranında sorumlu olurlar.⁷⁹⁸

⁷⁹⁶ ÇAMURCU, s. 117.

⁷⁹⁷ ÇAMURCU, s. 118.

⁷⁹⁸ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku I, N. 591b.

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu'nda kâr kavramı ile ilgili çeşitli ifadeler kullanılmıştır. Bunlar bilanço kârı, yıllık kâr, net dönem kârı ve dağıtılabilir kâr olarak örneklendirilebilir. Bunun yanında eski kanunda bahsedilen, yeni kanunda değinilmeyen safi kâr kavramı da bu örneğe eklenebilir. Bazı hallerde kâr yerine kazanç ifadesi de kullanılmaktadır. Kanun koyucu, kâra ilişkin terimler arasındaki farkları net bir şekilde ortaya koymalı ve bu terimlerin arasındaki birlik ve bütünlüğü de uygulamada daha açık anlaşılır bir şekilde sağlamalıdır. Bununla beraber, kârın net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılacağı belirtilmesinin yanında bu iki değer toplamının da dağıtılabilir kârı oluşturduğu açık şekilde düzenlenmelidir.

Anonim ortaklıklarda kâr payı konusu TTK ve SPKn. başta olmak üzere birçok kanun, yönetmelik ve tebliğde doğrudan ve dolaylı olarak düzenlenmiştir. Bu husus kâr payı konusunun bütün halinde incelenip anlaşılmasını zorlaştırmakta, dağınık bir şekilde ele alınmasına yol açmaktadır. Bu sebeple, kâr payı konusuna ilişkin hükümlerin bir bütünlük oluşturacak şekilde derlenmesi ve birleştirilmesinin konunun daha net anlaşılabilmesi için bir gereklilik oluşturduğu kanaatindeyiz.

Kâr dağıtımında yedek akçeler çok önemli bir yer tutar. Çünkü, net dönem kârının ortaya çıkarılabilmesi için, ortaklık kârından kanuni ve esas sözleşmede yer alan yedek akçelerin ayrılması gerekir. Genel kurul kararıyla ayrılacak yedek akçeler ise, pay sahibinin kâr payından yararlanma oranını en çok etkileyen hususlardan biridir. Pay sahibi kanuni ve esas sözleşmesel yedek akçelerden bir şekilde haberdardır ve kâr payının ne şekilde sınırlandırılacağını öngörebilir. Ancak genel kurulun kâr dağıtımına yönelik alacağı karar sırasında olağanüstü yedek akçe ayrılmasına karar vermesi pay sahibinin kârdan yararlanma oranını öngörülmez şekilde kısıtlayacaktır. Bu nedenle TTK m.523/2-b hükmünde bu yedek akçelerin ayrılabilmesi için bütün pay sahiplerinin menfaatlerinin dikkate alınması gerektiği düzenlenmiştir. Bu şekilde kâr payının hiç dağıtılmamasının ya da çok minimal düzeyde dağıtılmasının önüne geçilmek istenmiş; olağanüstü yedek akçe ayrılmasına yönelik kapsam genişletilmiş olsa da genel kurulun takdir yetkisi sınırlandırılmıştır. Olağanüstü yedek akçelerin ancak kâr dağıtımından sonra ayrılabilmesine yönelik TTK m.523/1 hükmü de kâr payı hakkına ilkin en önemli sınırlandırmalardan birinin pay sahibi lehine önüne geçmiştir.

TTK m.507/1 uyarınca kural olarak her bir pay sahibine, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına payı oranında katılabilme

hakkı tanınmıştır. Kârdan yararlanma ölçütü sermayeye katılma oranı iken, elde edilecek kâr payının hesaplanmasındaki ölçüt TTK m.508/1 hükmünde ifade edilmiştir. Buna göre, kâr payının hesaplanmasında pay sahibinin esas sermayeye mahsuben ortaklığa yaptığı ödemeler esas alınır. Yani kâr payı, anonim ortaklığa ödenmiş sermaye payı için pay sahibine ödenmesi gereken, kârın belli bir parçasıdır.

Genel kanuni yedek akçe, sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece TTK m.519/3 hükmündeki hallerde kullanılabilir ve bu haller dışında başka hiçbir amaç için kullanılması mümkün değildir. Fakat, kanuni yedekler ödenmiş sermayenin yarısını aşarsa bu durumda artan kısım serbest yedek akçe olarak nitelendirilir ve yukarıdaki hallere bağlı olmadan da serbestçe kullanılabilirler. İşte bu artan kısımda primler var ise, bunun kâr payı olarak dağıtılmasında bir sorun yoktur. Dolayısıyla, agio yani yeni payların çıkarılması nedeniyle sağlanan primler, bu şartlar altında kâr payı olarak dağıtılabilecektir.

Kâr payı hakkının hukuki niteliği kanunda açık şekilde düzenlenmemektedir. Önceden süregelen tartışmalar yeni kanunla da devam etmektedir. Özü itibariyle müktesep hak niteliği taşıyan kâr payı hakkı, bir yönüyle de vazgeçilmez bir haktır. Daha açık bir anlatımla, dönemsel olarak pay sahipleri belli amaçlarla kâr payı almaktan vazgeçebilseler bile, ortaklığın kâr elde etme amacı devamlı olduğundan, pay sahibi de kâr elde etmekten tümüyle vazgeçemez. Bu bağlamda kâr payının vazgeçilmek hak niteliği de vardır. Aynı zamanda kâr payı hakkı, şarta bağlı alacak niteliği de taşımaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birlikte gizli yedek akçe müessesesi ortadan kaldırılmıştır. Gizli yedek akçenin mevcudiyetini yitirmesiyle birlikte kâr payı hakkını sınırlandıran önemli bir etkenin de ortadan kalktığı söylenebilir. Yönetim kurulunun istediği gibi bilançoyla oynayarak, ortaklığın finansal durumuyla ilgili gerçekleri saklama ihtimali de gizli yedek akçenin yeni kanunda düzenlenmemesiyle bertaraf edilmiştir.

Kâr payının belirlenmesi ve dağıtım kararının alınması genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerindedir. Bu bağlamda, kâr payına ilişkin alınan kararlarda TTK m.418’de belirlenen basit nisap uygulanır. Genel kurul bir faaliyet dönemi içerisinde yapılacak bir esas sözleşme değişikliği ile kâr dağıtımına yönelik basit nisabı ağırlaştırabilir, fakat hafifletemez.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile getirilen yeniliklerden birisi de TTK m.519/2-c hükmündeki ifade değişikliğidir. İlgili maddede pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı “ödedikten” sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onunun, genel

kanuni yedek akçeye ekleneceği düzenlenmektedir. 6762 sayılı eski Ticaret Kanunu'nda bahsi geçen "ödendikten sonra" ifadesi yerine "ayrıldıktan sonra" ifadesi yer almaktaydı. Bu değişiklikle birlikte bazı yazarlar artık anonim ortaklıkların kâr elde edilen her yıl zorunlu olarak en az yüzde beş kâr dağıtımını yapmak zorunda olduğunu ifade etmektedir. Ancak kanunun bütününe bakıldığında birinci kâr payı olarak bahsi geçen yüzde beş tutarında kâr payının dağıtılmasının zorunluluğuna yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Eski kanun döneminde de böyle bir zorunluluk bulunmazken ilgili maddenin gerekçesinde de yeni kanunla böyle bir zorunluluk getirildiğinden bahsedilmemektedir. Her ne kadar pay sahibinin menfaatine göre de olsa, böyle bir zorunluluktan bahsedilemez. Burada kanun koyucunun amacı kâr payının her sene dağıtılması değil, ikinci kanuni yedek akçenin hesaplanması için bir araç ortaya koymaktır. Şöyle ki, eğer ikinci kanuni yedek akçe hesaplanacak ise, öncelikle ikinci kanuni yedek akçenin hesaplanmasına neden olacak bir kâr dağıtımının daha önce yapılmış olması zorunludur. İşte birinci kâr payı olarak bahsedebileceğimiz kârın (esas sözleşmeyle daha yüksek bir oran öngörülmemişse) yüzde beşlik bu kısmının, ikinci kanuni yedek akçenin ayrılabilmesi için, ayrılmasının da yeterli olmayıp mutlaka ödenmesinin gerektiği ortaya konulmaktadır. Yani yeni düzenlemeyle köklü bir değişikliğe gidilmemiş, anılan durumda eskiden dağıtım yapılacak kârın ayrılması yeterli görülürken, artık ayrılmasının yeterli olmadığı, bu kâr dağıtımının fiilen yapılarak kârın ödenmesi gerektiği ifade edilmek istenmiştir.

Payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıklarda ise durum kapalı anonim ortaklıklardakinden farklıdır. Zira payları borsada işlem görmeyen HAAO kâr elde ettikleri her yıl birinci kâr payını dağıtmak zorundadırlar. Bu zorunluluğun kaynağı da KPT m.7/1 hükmüdür. Ayrıca kâr payı, genel kurulda buna yönelik karar alınması şartıyla taksitle ödenebilirken, payları borsada işlem görmeyen HAAO'larda kâr payı tam ve nakden ödenmek durumundadır.

Kâr dağıtımına yönelik açılacak bir genel kurul kararının iptali davasında taraflarca talep edilse dahi, mahkemeler kâr payının dağıtımına yönelik karar veremeyeceklerdir. Zira bu yetki genel kurulun devredilemez yetkileri arasında yer alır. Ancak kâr dağıtımını sorunuyla ilgili olarak anonim ortaklığa haklı nedenle fesih davası açılmış ise, TTK m.531 hükmü değerlendirildiğinde, mahkemenin anonim ortaklığın varlığını sürdürebilmesi için talep edilmeyen bir karar dahi verebildiği bir düzenlemede, artık genel kurulun kararının iptali yanında kârın dağıtılmasına ilişkin bir karar da verebileceği kabul edilebilir.

TTK m.502/1 hükmünde intifa senetleri düzenlenmektedir ve bu hükme göre intifa senetlerine 348. madde hükümleri uygulanacaktır. TTK m.348/3'e göre ise kurucu intifa senedi sahipleri, ortaklık dağıtılabılır kâr mevcut olmakla birlikte kâr dağıtmama kararı almış olsa dahi, esas sözleşmede kendilerine verilmesi öngörülen kâr payını alabilirler. Bu yönden intifa senedi sahipleri pay sahiplerinden daha üstün konumdadırlar. Zira genel kurulun kârın dağıtımına yönelik bir kararına dahi ihtiyaç duymadan, ortaklık kâr elde etmişse, intifa senedi sahibi olarak kâr payı alma hakkına sahip olacaklardır.

Haksız yere ve kötü niyetle kâr payı veya hazırlık dönemi faizi alan pay sahipleri ve kazanç payı alan yönetim kurulu üyeleri almış oldukları kâr ve kazanç paylarını iade ile yükümlüdürler. 512. maddede düzenlenen geri verme yükümlülüğü altındaki kişiler her ne kadar pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleriyle sınırlı gibi gözüksün de genel kabul gören görüş, bu yükümlülüğün kârdan pay alan herkesi kapsadığı yönündedir. Buna göre kâra katılan imtiyazlı pay sahipleri, intifa senedi sahipleri, kâr-zarar ortaklığı belgesi sahipleri, kâra katılma hakkı veren tahvil sahipleri ve ortaklık personeli de geri verme yükümlülüğü altındadır.

Kâr dağıtımında yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu bulunmaktadır. Kâr dağıtımını özelinde TTK'da özel bir düzenleme bulunmadığından bu konuyla ilgili olarak yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu genel hükümlere göre değerlendirilecektir.

Haksız yere ve kötü niyetle kâr payı alan kimselerin geri verme yükümlülüğü açısından zamanaşımı süresi bu konuyla ilgili olarak düzenlenen beş yıllık zamanaşımı süresidir. Bazı yazarlarca geri verme davasının açılabilmesi için öncelikle kâr dağıtım kararının iptali gerektiği savunulduğundan, bu nedenle de üç aylık genel kurul kararının iptali için aranan hak düşürücü sürenin burada zamanaşımı süresi bakımından değerlendirilmesi gerektiği belirtilse de geri verme davası için kanunun aradığı şartlar içerisinde genel kurul kararının iptali şartı bulunmamaktadır. Böylece üç aylık hak düşürücü süre bu durumda uygulanmayacak, dolayısıyla zamanaşımı süresi de beş yıl olarak kabul edilecektir.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL Burak: Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara 2018.

AKBİLEK Nevzat: TTK ve SerPK Açısından Anonim Ortaklıklarda Kâr Payı Hakkı, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001.

AKBULAK Yavuz: Anonim Şirketlerde İntifa Senedi İhdası ve Bu Senetlerin Geri Alınması (www.docplayer.biz.tr/5192718).

AKBULAK Yavuz: “Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçeler”, Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal TEKİNALP'e Armağan, İstanbul 2003.

AKDAĞ GÜNEY Necla: Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010 (Hukuki Sorumluluk).

AKDAĞ GÜNEY Necla: “Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2014, C.18, S.3-4, s. 115-136 (Eşitlik İlkesi).

AKDAĞ GÜNEY Necla: Anonim Şirketlerde Kuruluş, İstanbul 2014.

AKDAĞ GÜNEY Necla: Anonim Şirket Yönetim Kurulu, İstanbul 2016 (Yönetim Kurulu).

AKER Halit: “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep ile Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, BATİDER, Mart 2016, C.32, S.1, s. 63-150.

AKGÜÇ Öztin: Mali Tablolar Analizi, 9. Baskı, İstanbul 1995.

AKYAZAN Sıtkı: “Anonim Ortaklıklarda Paydaşların Müktesep Hakları”, BATİDER, 1975, C.8, S.2, s. 34-57.

ALTAŞ Soner: Anonim Şirketler (Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre – Karşılaştırmalı, Açıklamalı, Gerekçeli), Ankara 2011.

ALTAŞ Soner: Yedek Akçe Ayrımı ve Kullanımı, İstanbul 2010.

ALTAŞ Soner: “Türk Ticaret Kanunu ve TTK Tasarısına Göre Anonim ve Limited Şirketlerde Yedek Akçe Ayrımı”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, S. 61, Ocak 2009, s. 299-324.

ALTAY S. Anlam: Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri, İstanbul 2001.

ANDAŞ Feridun: İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, SPK Raporu, Rapor Tarihi. 05.01.1987

ANSAY Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1975.

ARKAN Sabih: Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 24. Baskı, Ankara 2018.

ARSLANLI Halil: Anonim Şirketler, Umumi Hükümler, C.1, İstanbul 1959.

ARSLANLI Halil: Anonim Şirketler, C.II-III, Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, 1960 (Anonim Şirketler, C.II-III).

ARSLANLI Halil: Anonim Şirketler, C.IV-V, İstanbul 1961.

ARSLANLI Halil: “Açık Yedek Akçeler”, İktisat ve Maliye Dergisi, 1960, C.7, S.9, s. 563-589.

ATAMAN Ümit: Şirketler Muhasebesi, İstanbul 2000.

ATAN Turhan: Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967.

ATEŞAĞAOĞLU Erdem: Vergi Hukuku Bakımından Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı, İstanbul 2012.

ATİLA Beste: Anonim Şirketlerin Haklı Sebep ile Feshi Davasındaki Fesih Dışı Çözüm Yolları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

AYTAÇ Zühtü: Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, Ankara 1988.

AYTAÇ Zühtü: “Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı”, Sermaye Piyasası Kurulu 15. Yıl Sempozyumu, Ankara 1998, s. 35-85.

BADAK Zehra: Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirkette Pay Sahibinin Kâr Payı Hakkı, İstanbul 2019.

- BAHTİYAR Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 10. Baskı, İstanbul 2015.
- BAHTİYAR Mehmet: Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, İstanbul 2001.
- BERZEK Ayşe Nur: Anonim Ortaklıkta İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, İstanbul 1990.
- BESEN Murat: Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar, İstanbul 2018.
- BİLGİLİ Fatih/DEMİRKAPI Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Bursa 2013.
- BİLGİN Yüksel: Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı ve Kâra Katılan Kişiler, Ankara 1982.
- BİRSEL Mahmut T.: Anonim Şirketler Hukukunda Kâr Kavramı, İzmir 1973 (Kâr Kavramı).
- BİRSEL Mahmut T.: Anonim Şirketlerde Ortakların Kâr Payı Alma Hakkı, II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara 1962 (Kâr Payı).
- BİRSEL, Mahmut T.: Yargıtay Kararları Işığı Altında Şirket Kârı Konusunda Anonim Şirket ile Pay Sahibi Arasındaki Menfaat Çatışması, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1971 (Menfaat Çatışması).
- BİRSEL Mahmut T.: “Anonim Şirketlerde Sermaye Payını Temsil Etmeyen Senetler”, BATİDER, 1966, C.3, S.4, s. 649-660.
- BOZGEYİK Hayri: “Halka Açık Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı”, BATİDER, 2000, C.20, S.3, s. 117-156.
- BOZKURT Tamer: Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu: Üyelerin Özellikle Doğrudan Doğruya Verdikleri Zararlardan Doğan Sorumlulukları ve Yargı Uygulaması, TBB Dergisi, 2009, S.83, s. 155-188.
- BÖCKLİ Peter: Der Rangrücktritt im Spannungsfeld von Schuld und Aktienrecht, Zürich, 1988.
- CAN Mustafa Erdem: “Anonim Şirkette Sermaye ve Kanuni Yedek Akçeler Toplamının Üçte İkinin Kaybının Hukuki Sonuçları”, ERÜHFD, 2018, C.13, S.1, s. 1-36.
- CANÖZÜ Salih: Anonim Şirketlerde Kâr Payının Tespiti ve Dağıtılması, 2. Baskı, Ankara 2016.

ÇAMURCU Emin: Anonim Ortaklıklarda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Belirlenmesi, İstanbul 2015.

ÇATAKOĞLU Buket: “Tahvillere Sağlanan Kâr Payı Hakkı ve Hak Sahiplerinin Korunması”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz'a Armağan, 2016, C.22, S.3, s. 711-734.

ÇATIKKAŞ, Özgür/ÇOBAN DELİKDEMİR, Neşe/YATBAZ, Ayhan: “Kâr Payı Avansı Dağıtımında Vergisel Boyut ve Muhasebeleştirme: Örnek Uygulama”, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, C.12, S.45, Ocak 2016, s.439-461.

ÇELİK Aytekin: Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 4. Baskı, Ankara 2016.

ÇELİK Aytekin: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebep Feshi”, BATİDER, Aralık 2009, C.25, S.4, s. 559-592.

ÇELİK Nuri: İş Hukuku, 30. Baskı, İstanbul 2017.

ÇEVİK Orhan Nuri: Anonim Şirketler, Ankara 2002.

DEMİRBAŞ Harun: Yenilik Doğuran Haklar, İstanbul 2007.

DEĞİRMENCİ Cenker: Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul 2006.

DOĞANAY İsmail: Türk Ticaret Hukuku Şerhi I, 1974.

DOĞANAY İsmail: Türk Ticaret Hukuku Şerhi II, 3. Baskı, 1990.

DOMANIÇ Hayri: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulamaları, TTK Şerhi, C.II, İstanbul 1988 (TTK Şerhi, C.II).

DOMANIÇ Hayri: “Halk Sermayesinin Anonim Şirketlere Katılmasını Sağlayacak Bazı Tedbirler”, Poroy'a Armağan, İstanbul 1995, s. 118-163.

DOMANIÇ Hayri: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1975.

EMİNOĞLU Cafer: “Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından “Eşit Şartlarda Eşit İşlem” İlkesi”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Ocak 2015, C.1, S.1, s. 79-88.

ERDAMAR Cengiz: Anonim Ortaklıklarda Kârın Dağıtılması ve Vergilendirilmesi, İstanbul 1982.

ERDEM Nuri: “6102 sayılı Yeni TTK’ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları”, Regesta 2012, C.2, S.1, s.29-44.

EREM Turgut: “Anonim Şirketlerde Kâr Tevzii Dolayısıyla Pratikte Karşılaşılan Bazı Meseleler”, BATİDER, Eylül 1969, C.5, S.2, s. 179-194.

EREN Fikret: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 24. Baskı, Ankara 2019.

ERİMEZ Rüştü: Şirketlerde Kâr Dağıtımını Yedek Akçeler ve Vergilendirme, 3. Baskı, İstanbul 1995.

ERİŞ Gönen: Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1995 (Anonim Şirketler).

ERİŞ Gönen: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Ticari İşletme ve Şirketler, C.III, Ankara 2013 (TTK Şerhi-III).

ERİŞ Gönen: “Ayrıcalıklı Pay Senetleri II”, Yargıtay Dergisi, 1980, C.6, S.1-2, s. 195-213.

GÖKDEMİR TAMER Tülay: İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.

GÖKTÜRK Kürşat/CAN Mehmet Çelebi: “Farklılaştırılmış Teselsülün-Özellikle-Dış İlişki Bakımından Anlamı ve Bankacılık Kanununun Şahsi İflas Sorumluluğu İle Karşılaştırılması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, 2011, s. 247-283.

GÜRBÜZ USLUEL Aslı: Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kâr Payı Alma Hakkı, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016.

HELVACI Mehmet: Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2001.

İLBASMIŞ HIZLISOY Özlem: Anonim Şirketin Haklı Sebep Feshi, Ankara 2016.

İMREGÜN Oğuz: “Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Kâr Payı (Temettü) Hakkı”, Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, C. I, İstanbul 2002, s. 413-434 (Kâr Payı Hakkı).

İMREGÜN Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989.

İMREGÜN Oğuz: Kara Ticaret Hukuku Dersleri, Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak, 12. Baskı, İstanbul 2001 (Kara Ticareti Hukuku).

İMREGÜN Oğuz: Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, İstanbul 1962 (Telif Çareleri).

İMREGÜN Oğuz: Anonim Ortaklıklarda Kurucu Senetleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.45-47, S.1-4, 477-491, (1979-1981). (Kurucu).

İMREGÜN Oğuz: “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, 2. Baskı, İstanbul 2001, s. 255-277.

KARACAN Sami: Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri, İstanbul 2015.

KARACAN Ali İhsan/ KARACAN ERİŞİR Esra: Halka Açık Şirketlerde Kâr Dağıtımı, İstanbul 2016.

KARASU Rauf: Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2. Baskı, Ankara 2015.

KARAYALÇIN Yaşar: Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler Hukuki Mütalâalar V (1992-1996).

KARAYALÇIN Yaşar: Ticaret Hukuku C.1-Giriş-Ticari İşletme, Ankara 1968.

KARAYALÇIN Yaşar: Bilanço Hukuku, Ankara 1979 (Bilanço).

KARAYALÇIN Yaşar: “Mecburi-Kanuni Yedek Akçeler ve Kullanılması”, BATİDER, 1968, C.4, S.3, s. 407-419.

KARAYALÇIN Yaşar: “Kanuni Yedek Akçenin İlk Ayrımı Açısından Safi Kâr Kavramı ve Dönem Vergi Borçları”, BATİDER, 1990, C.15, S.3, s. 137-147 (Kanuni Yedek).

KARAYALÇIN Yaşar: Muhasebe Hukuku, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara 1988 (Muhasebe Hukuku).

KARSLIOĞLU Hasan: Anonim Şirketlerde Örtülü Kâr Dağıtımı, Ankara 2015.

KARYAĞDI Nazmi: Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı, Ankara 2014.

KAYA Arslan: “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, İÜHFİM, 1994, C. LIV, s. 347-366.

KAYAR İsmail: Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler, Konya 1997.

KAYAR İsmail: “Hisse Senedi Yatırımcısının Korunması Açısından HAAO’larda Kâr Dağıtımı”, Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal Tekinalp’e Armağan, C.1, İstanbul 2003, s. 455-494.

KENDİGELEN Abuzer: Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığın Kuruluşu, Makalelerim, C.I, 2. Baskı, İstanbul 2006 (Kuruluş).

KENDİGELEN Abuzer: Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, Doktora Tezi, 1994 (İntifa Hakkı).

KENDİGELEN Abuzer: Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz, İstanbul 1999.

KENDİGELEN Abuzer: “Anonim Ortaklıkta İmtiyazlı Paylara İlişkin Değişiklik Önerileri”, Prof. Dr. Fehiman TEKİL’e Armağan, İstanbul 2003, s. 321-333.

KENDİGELEN Abuzer: Hukuki Mütalaalar (Mahkeme Kararları İle Birlikte) Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 2006.

KENDİGELEN Abuzer: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında İntifa Senetleri”, BATİDER, 2009, C.25, S.2, s. 57-72 (İntifa Senetleri).

KENDİGELEN Abuzer: Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Baskı, 2016 (Yenilikler ve İlk Tespitler).

KILIÇOĞLU Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Ankara 2016.

KIRCA İsmail/ŞEHİRALİ ÇELİK Feyzan Hayal/MANAVGAT Çağlar: Anonim Şirketler Hukuku, C.1, Ankara 2013.

KISA ULAŞ Seda: “Anonim Ortaklıkta Yaşanan Çıkar Çatışmasının Azınlıkta Kalanlara Zarar Vermemesi İçin Öngörülen Önleyici Hukuki Araçlar”, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C.1, İstanbul 2003, s. 506-536.

KIZILOT Şükrü/EYÜPGİLLER Saygın: Ticaret Şirketleri Muhasebesi Vergilendirilmesi Hukuku ve Mevzuatı, Ankara 1989.

KOCA, Aydın: “Avans Kâr Payı Dağıtımının Esasları ve Vergilendirilmesi”, Mali Çözüm Dergisi, Mayıs-Haziran 2013, s.196-203.

KOCABEY, Asiye: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Ortaklıklarda Kâr Payı Dağıtımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2016.

MANAVGAT Çağlar: Hukuki Bakımdan Halka Açık Anonim Ortaklıklar ve Halka Arz, Ankara 2016.

MEMİŞ Tekin/TURAN Gökçen: Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara 2019.

MİMAROĞLU Sait Kemal: Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mes'uliyeti, Ankara 1967.

MOROĞLU Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu'na Göre Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul 2017 (Hükümsüzlük).

MOROĞLU Erdoğan: Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, İstanbul 2018 (Sermaye Artırımı).

MOROĞLU Erdoğan: Makaleler, Kurucu İntifa Hakkı Sahiplerinin Kâr Payı Talep Hakları ve Yargıtay Kararları, İstanbul 2010.

MOROĞLU Erdoğan: Kurucu İntifa Hakkı Sahiplerinin Kâr Payı Talep Hakları ve Yargıtay Kararları, Makaleler I, 3. Bası, İstanbul 2006 (Kâr Payı Talep Hakkı).

NOMER ERTAN Füsun: "Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davası -TTK m. 531 Üzerine Düşünceler", İÜHFM, 2015, C.73, S.1, s. 421-440.

NOMER Füsun: "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", Oğuz İmregün'e Armağan, s. 469-490, İstanbul 1998 (Eşit İşlem).

NOMER Füsun: Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, İstanbul 1999 (Sadakat).

OĞUZMAN M. Kemal/ÖZ M. Turgut: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul 2005.

OKUTAN NİLSSON Gül: Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, Çağa Hukuk, İstanbul 2004.

OMAĞ Merih Kemal: "Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1986, C.1, S.1, s.1-8.

ORTAÇ ORBAY Nurdan: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz”, Ankara Barosu Dergisi, S.2, s. 117-133, Ankara 2014.

ÖÇAL Akar: “Huzur Hakkı”, BATİDER, 1968, C.4, S.4, s. 615-619.

ÖÇAL Akar: “Kazanç Payları”, Eskişehir İktisat ve Ticaret Dergisi, 1967, C.3, S.1, s. 159-175.

ÖNEN Ergun: İnşai Dava, Ankara 1981.

ÖZCAN Fatma: “Türk Hukukunda Primli Hisse Senetleri”, Tahir Çağa'nın Anısına Armağan, s. 351-388, Aralık 2000.

ÖZER Işık: Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları, Ankara 2013.

PATRY Robert: “İsviçre’de Anonim Şirketlerin Kişiliklerinin Tanınması (Çev. Samim ÜNAN)”, İÜHFİM, Reha POROY'a Armağan, s. 345-363, İstanbul 1995.

PULAŞLI Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, Ankara 2017 (Genel Esaslar).

PULAŞLI Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, C.I, Ankara 2015 (Şerh, C.I).

PULAŞLI Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, C.II, Ankara 2015 (Şerh, C.II).

PULAŞLI Hasan: “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirkette İmtiyazlı Paylar”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C.8, S.1, s. 1-12.

PULAŞLI Hasan: “Şart Kavramı ve Anonim Şirketler Hukukundaki Şarta Bağlı Haklar”, Prof. Dr. Hayri DOMANIÇ’e 80. Yaş Günü Armağanı, C.1, s. 493- 516, İstanbul 2001.

SAMPAZ Deniz: Anonim Ortaklık Kurucu İntifa Senetlerinde Kâr Payı Hakkı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

SEÇER Öz: Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Kâr Payı Hakkının Sınırlandırılması, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

SENGİR Turgut: “Anonim Ortaklıklarda Kâr Pay Hakkı”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 1973, C.7 S.1, s. 77-86.

SÜMER Ayşe: Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, İstanbul 1991.

ŞENER Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2019.

TANÖR Reha: Türk Sermaye Piyasası Halka Arz, C.2, İstanbul 2001.

TEKİL Fahiman: Şirketler Hukuku, C.II, Anonim Şirketler, İstanbul 1978 (AŞ-78).

TEKİL, Fahiman: Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1998 (AŞ-98).

TEKİNALP Ünal: Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları, İstanbul 2012 (Tek Kişi Ortaklık).

TEKİNALP, Ünal: “Anonim Ortaklıklarda Kârın Dağıtım Konusuna İlişkin Bazı Sorunlar”, İktisat ve Maliye Dergisi, 1974, C.21, S.7, s. 387-398 (Sorunlar-7).

TEKİNALP Ünal: Anonim Ortaklıklarda Kârın Dağıtım Konusuna İlişkin Bazı Sorunlar-5, İktisat ve Maliye Dergisi, 1978, C.25, S.8, s. 353-358.

TEKİNALP Ünal: “Sermaye Piyasası Kanununa Göre Kâr Dağıtım Esasları”, İktisat ve Maliye Dergisi, 1981, C.28, S.5.

TEKİNALP Ünal: Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş, İstanbul 1982 (Esaslar).

TEKİNALP Ünal/POROY Reha/ÇAMOĞLU Ersin: Ortaklıklar Hukuku II, Vedat Kitapçılık, 13. Bası, İstanbul 2017 (Ortaklıklar Hukuku II).

TEKİNALP Ünal: “Hakların En Az Zarar Verecek Şekilde Kullanılması İlkesi I-II”, İktisat ve Maliye Dergisi, 1979, s.78-80/203-207 (En Az Zarar).

TEKİNALP Ünal: “İşçi ve Müstahdemler Yararına Yardım Akçeleri ve Yardım Vakıfları”, BATİDER, 1968, C.4, S.3, s. 420-447 (Yardım Vakıfları).

TEKİNALP Ünal: Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri, 2. Baskı, İstanbul 1979 (Bilanço ve Yedek Akçeler).

TEKİNALP Ünal: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul 2015 (Yeni Hukuk).

TEKİNALP Ünal: “Anonim Ortaklıkta Sermayenin Korunması İlkesi”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, s. 1681-1699, İstanbul 2010 (Sermayenin Korunması).

TEKİNALP Ünal/POROY Reha/ÇAMOĞLU Ersin: Ortaklıklar Hukuku I, 13. Baskı, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2014 (Ortaklıklar Hukuku I).

TEKİNALP Ünal/POROY Reha/ÇAMOĞLU Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2009.

TEOMAN Ömer: Yaşayan Ticaret Hukuku, Hukuki Mütalaalar, C.I, Kitap 5, 1995.

TEOMAN Ömer: Anonim Ortaklıkta İntifa Senetleri, İstanbul Üniversite Kitabevi, İstanbul 1978 (İntifa Senetleri).

TEOMAN Ömer: Yaşayan Ticaret Hukuku, Hukuki Mütalaalar, C.I, Kitap 1, 1992.

TEOMAN Ömer: Kurucu İntifa Senedi Sahiplerinin Kârdan Pay Alma Haklarının İlk Esas Sermaye Tutarı ile Sınırlı Olup Olmadığı Sorunu, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C.II, (1982–2001), İstanbul 2001.

UYSAL Esra: Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar, 1. Baskı, İstanbul 2016.

ÜÇİŞİK Güzin/ÇELİK Aydın: Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kâr Dağıtımı, İstanbul 2018.

ÜÇİŞİK Güzin/ÇELİK Aydın: Anonim Ortaklıklar Hukuku, C.1, Ankara 2013.

ÜLGEN Hüseyin: “Anonim Ortaklıklarda Kurucu İntifa Senetlerinin İlk Kuruluş Sermayesi ile Sınırlı Olup Olmadığı Sorunu”, İktisat ve Maliye Dergisi, 1984, s. 313-323 (Sorun).

ÜLGEN Hüseyin: Anonim Şirketlerde Kurucu İntifa Senetlerinin İlk Kuruluş Sermayesi ile Sınırlı Olduğunu Kabul Eden Yargıtay Kararları Üzerine, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, C.8, 1991, s. 103-133.

ÜNAL Ahmet Cemil: Anonim Şirketlerde Kâr Payı, Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçe Ayrılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.

ÜNAL Oğuz Kürşat: “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun İmtiyazlı Hisse Senedi Çıkarma Yetkisi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, S.1-2.

ÜNAL Oğuz Kürşat: Menkul Kıymetler, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988.

ÜNAL Oğuz Kürşat: “Katılma İntifa Senetleri”, BATİDER, 1998, C.19, S.3, s. 79-92.

ÜNAL Oğuz Kürşat: “SPK ve TK’nda Tahviller”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2003, C.7, S.1-2 (Tahvil).

ÜNAL Oğuz Kürşat: “Sermaye Piyasası Mevzuatında Birinci Temettü ve Sermaye Piyasası Değişiklik Tasarısında Bu Konuda Öngörülen Yenilikler”, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 64, s. 53-63, Eylül 1998.

YANLI Veliye: “Anonim Şirketlerde Kârın Tamamen Devrine İlişkin Bir Tasarruf Yapılabilir mi”, İÜHFİM, 1997, C.LV, S.4, s. 201-216.

YANLI Veliye: “Yeni Ticaret Kanunu ve Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı”, BATİDER, 2014, C.30, S.1, s. 5-32 (Kâr Dağıtımı).

YASAMAN Hamdi: Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, C.2, İstanbul 2013 (Makaleler).

YASAMAN Hamdi: Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, İstanbul 1992 (Menkul Kıymetler).

YAVUZ Mustafa: “Son düzenlemeler ışığında Anonim Şirketlerde İmtiyazlı Pay ve Pay Senetleri”, Mali Çözüm Dergisi, 2015, S.132, s. 63-71.

YILDIZ Şükrü: Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara 2004.

YÖRDEM Yılmaz: Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi, Ankara 2018.

www.kazanci.com

www.lexpera.com

www.docplayer.biz.tr

www.sozluk.adalet.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Gani ÇELİK
Doğum Yeri – Tarihi : Konya - 1991
E-Posta Adresi : gani.celik@karatay.edu.tr

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2013, Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : 2019, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Özel Hukuk
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar :

Tarih : 16 Aralık 2019